

Petőfi Sándor A NÉP NEVÉBEN

Jogot a népnek, az emberiség
Nagy szent nevében, adjatok jogot,
S a hon nevében egyszersmind, amely
Eldől, ha nem nyer új védoszlopot.

Az alkotmány rózsája a tiétek,
Töviseit a nép közé vetétek;
Ide a rózsza néhány levelét
S vegyétek vissza a tövis felét!

Még kér a nép, most adjatok neki;
Vagy nem tudjátok: mily szörnyű a nép,
Ha fölkel és nem kér, de vesz, ragad?
Nem hallottátok Dózsa György hírét?

Izzó vastrónon őt elégetétek,
De szellemét a tűz nem égeté meg,
Mert az maga tűz... úgy vigyázzatok:
Ismét pusztíthat e láng rajtatok!

A fehéregyházi emlékmű

A tartalomból

Saját ügyeink.....	3
A rendszerváltás gazdaságtana	4-6
Kormányon kívül az RMDSZ	7-9
Csapó Endre újévi gondolatai	12-14
Szász I. Tas naplójegyzetei.....	16-19
Nyílt levél a Magyar Rádióhoz – további csatlakozók.....	20-21

Támogatóink	24
Tükör és Görbetükör	25-27
In memoriam prof. Dr. Dóczy Pál	33
Erdélyi kitekintő.....	34-35
Dr. Szöcs Károly műhelyéből.....	36-37
Könyvbemutató	38-41
Bohus Antónia, Világos nagyasszonya.....	44-49
A Székely Hadosztály (I).....	49-52
Irodalom: Berde Mária.....	53-57

EKOSZ

Az EKOSZ elnöke összehívja a szövetség tisztújító közgyűlését 2009. május 9., szombat 10 órára, a Magyarok

Házába (Budapest, Semmelweis u.1-3.) A tagszervezetek részletes meghívót kapnak.

Nagyatád

A Nagyatádi Erdélyi Kör Kilátó címet viselő tájékoztató hírlevelének decemberi, ünnepi számában olvasható: „...megterhelt lelki állapotban, törekény anyagi helyzetben köszönt ránk a szeretet ünnepe, a szent Karácsony. Ebben az embert próbáló, lélekölő bizonytalanságban egyre inkább felértékelődik az igazi szeretet és az érre épülő, biztonságot nyújtó emberi kapcsolatok. Ne engedjük, hogy elrontsa ünnepünket a sok gond és baj...”

A kiadvány közli **Gara István** írását Jobboldali civil egyesületek Nagyatádon címmel, melyből megtudjuk, hogy 2002 előtt csak egy, a jobboldali gondolkodáshoz köthető civil egyesület működött, az Orbán Miklós által szervezett és vezetett Nagyatádi Erdélyi Kör. Aztán 2002 májusában értelmiségiek egy csoportja létrehozta a Jobb Közéleti Kör egyesületet, majd megalakult a Keresztély Értelmiségiek Szövetségének helyi csoportja, valamint a Nyerges Hagyományörző Egyesület. Tevékenységük eredményei kezdenek már mutatkozni, de tisztában vannak vele, hogy hosszú távra kell vállalkozniuk.

Ugyancsak e kiadvány teszi közzé a kör egész elmúlt évi tevékenységét, ebből a második félévet idézzük:

- Július 14.: Kenutúra a Dráván
- Augusztus 3.: Örtilos-Zákányi kirándulás.
- Augusztus 10.: Hunyadi János-megemlékezés az emlékoszlopnál
- Augusztus 20.: Koszorúzás, délután a Zenepavilon átadása
- Szeptember 6.: III. negyedévi közgyűlés, családi nap, szilvalekvár főzés
- Október 5.: Mátyás király és Atád – Mátyás portré – **Orbán Miklós** faragása
- Október 6.: koszorúzás
- Október 14.: Eperjes Károly- Örtilos
- December 6.: Mikulás-ünnepség
- December 19.: IV. negyedévi közgyűlés- Regélők együttes, koszorúzás a Bocskai emlékműnél
- December 31.: Szilveszter a József Attila Kollégium nagytermében

Dr. Orbán Csaba

Sopron

Az új esztendő új feladatokkal indult. Az Erdélyi Ház immár teljes szépségben üzemel. Az évet, a szokásos gyűjteményes kiállításal kezdtük. Az Erdélyi Kör anyagából mutattuk be a legértékesebb darabokat a soporni közönségnek.

Február 14-én rendeztük meg 17. alkalommal az Erdélyi Bált, mely iránt évek óta lankadatlan az érdeklődés. A bálon a széki Ruzsmalint Hagyományörző Néptánc-együttes fellépéséhez a talpalávalót Hal-mó Attila bandája húzta.

Február 10-én a Soproni Kálvin körrel közösen Orbán Balázssra emlékeztünk születésének 180-ik évfordulóján.

Február 15-én a Fertődi Árkadia Galéria farsangi tárlatát nyitottuk meg az Erdélyi Ház kiállító termében.

Március 29-én **Tóht Zsombor**, második generációs, erdélyi, ifjú fotóművész képeiből nyitunk meg egy kiállítást.

Dr. Úry Előd

Mezőberény

Januárban megtartottuk éves közgyűlésünket, ahol megbeszéltük legfontosabb teendőinket.

Február 7-én került sor a hagyományos farsangi bálunkra, immár új helyszínen, a patinás, nemrég felújított Berény Szálló Éttermében. A bálra egy év szünet után került sor, több mint száz vendéggel. Felléptek **Molnár Júlia** és **Kiss Csaba**, a Nagyvárad Szigligeti Színház művészei. A jó hangulatról a helyi Kaszinó Zenekar gondoskodott.

Kajlik Péter

Ötágú Síp Kulturális Egyesület- Szeged

Kisimre Ferenc tudósít az egyesület által szervezett Bálint-napi rendezvényről. Ennek első részében Borivóknak való címmel Balassi-emlékestet tartottak, majd az óbecsei **Tari István** költő-grafikus-politikust köszöntötték, akinek a jeles költőnk nevét viselő díjat hagyományosan Bálint napon, február 14-én adták át Budapesten, a patinás Gellért Szálló dísztermében. (A szerkesztőségünknek megküldött részletes tudósítás sajnós lapzártá után érkezett.)

Köszönetnyilvánítás

Nyéki István technikai szerkesztő megváltik lapunktól. Az első számoktól – két kényszerű szünet kivételével – ő volt az Átalvető külső arculatának meghatározója, lényegi dolgokban járult hozzá ahhoz, hogy a lap azzá vált, amit ma jelent olvasóinknak. A lap és az ő személye immár visszavonhatatlanul összeforrt.

Köszönjük, Pista!

Sánta Kutya Díj

A Magyar Cenzúra Napjának Ünnepe lyét Szervező Bizottság megrendülten jelenti, hogy a Sánta Kutya hasztalan kergeti hazánk közbiztonságának, gazdaságának, egészségügyének, szavahihetőségének lerombolóit, amíg élükön az alulmúlhatatlan Gyurcsány-Gyurcsányi kettős lohol, ezért nevezett kénytelen kizárni a versenyből, vigaszdíjként a kardokkal és a gyémántokkal ékesített arany szájkosarat kapja.

A Bizottság úgy találta, hogy nemzeti kultúránk és oktatásunk tudatos rombolása-

ban hasonló buzgalommal csákányozó A magyar irodalom története című vállalkozás – főszerk.: Szegedy-Maszák Mihály, társszerk.: Veres András – kiérdemelte a Sánta Kutya díjat.

Óbuda, Kerék Vendéglő, 2009. február 13. péntek

Alexa Károly, Czákó Gábor, Cseresnyés Géza, Heckenast Péter, Jakab Bori, Kindler József, Kiss Magdolna, Kocsis Tamás, Malczki József, Nyiri János, Segesdi György, Sörös József, Szalay Károly, Szikora József

Szerkesztőbizottság: Dr. Kövesdy Pál főszerkesztő, B. Osvát Ágnes (irodalom és gyermekoldal), Márton Ferenc szerkesztő

Kiadja az EKOSZ elnöksége

Alapító főszerkesztő: **Orbán László**

Levelezési cím: Dr. Kövesdy Pál, 7100 Szekszárd, Otthon u. 2., tel./fax: (36)74/417-705

E-mail: ekosz@t-online.hu

A kiadásért felel az EKOSZ elnöke

ISSN 1416-4698

Nyomdai előkészítés: Lugio-press Bt. • Nyomdai munkák: Böcz Nyomda, Szekszárd

Az EKOSZ küszöbön álló tisztújítása alakalmából lehetőséget adunk arra, hogy az elnöki funkció várományosai kifejtsek vezetői elképzeléseiket. Ennek jegyében közöljük az alábbi dokumentumot.

Látások és elképzelések (az EKOSZ jelenéről és jövőjéről)

*„Boldog vagy, óh kiseded Erdély!
Bár a csinos Európának legvégsőbb széllein
fekszel is, boldog vagy; és te fogod bé a
legutolsó Magyarok szemeit, mikor mi
már vagy Oesterreicherek vagy
Rusnyákok leszünk...”*

(Csokonai)

Mit?

Meggyőződés szerint, az ún. „rendszerátalakítás” óta eltelt húsz esztendő során többféleképpen is megváltozott társadalmi, politikai, kulturális, szociális helyzetek közepette az erdélyi körök létezésének és működésének legfőbb maradandó célja: a közösségépítés.

A sokszor létezésében fenyegetett Erdély bebizonyította, hogy a viharok után újrászervezett, újjáépített közösségek voltak azok az alapok, melyekre építeni lehetett a jövőndő országot.

A meglévő és ránk nehezedő válságok között újra szükségünk van arra a cselekvő és öntudatos, igényes és elmélyült létezésre, amely szolgálatnak tekinti jelenlétét a mai magyar társadalomban.

Ez a szolgálat mindazok részéről, akik részt veszünk az egyesületeink életében, áldozatvállalást kíván. Ennek hiányában azt mondhatjuk a „Kiáltó Szó” megfogalmazóival: aki ezt nem akarja, erre nem képes, álljon ki a sorból! Az összetartó és öntudatos, értékörző közösségek példaadó kiépítéséhez mindnyájunknak időt, erőt és pénzt kell áldoznunk! E három vállalás nélkül nem maradhat fenn egyetlen egyesületünk sem! A látszat-, alig lézengő, kimutatásokat dúszító cégbejegyzésekre nincs szükségünk!

Jól végzett munka meggyőződés szerint csakis a kultúra kezei között folyhat. A biblikus „művelés” és „örzés” kitartó és következetes teljesítése nyomán elismerést teremthet. Olyan elismerést és tekintélyt, amely akár szélesebb (politikai) körben is figyelemre méltó. Amennyiben politika alatt továbbra is a „közért cselekvést”, a számosabb közösség (nép, nemzet) gyarapítását értjük a tanítás, szórakoztatás, kikapcsolódás, közösségformálás útján is, úgy ez lehet a lehető legbékésebb és igazabb módja a közvélekedés formálásának..

Hogyan?

Az áldozatokat vállaló szolgálatban első lépésnek tekintem a leltározást: hányan vagyunk? milyen állapotban vannak helyi egyesületeink? Ha már tudjuk, hányan vagyunk, mit tudunk vállalni, következhet a működési alapfeltételek megerősítése. Kérdeznünk kell magunkat, hogy valóban azon célok jegyében vagyunk-e együtt, melyek összefogó cselekvésre ösztönöznek.

Be tudjuk-e vonni tagjainkat a felelős munkába? Eleget teszünk-e a legalapvetőbb (megfogalmazásra vár?!) feltételeknek? Például: tagdíjak befizetése, lapterjesztés, rendszeres munkák...

Elengedhetetlen a vezetői magatartások megvizsgálása azon egyesületekben, ahol működési zavarok léptek fel. Ebben meg kell erősíteni egy legalább háromtagú etikai bizottságot (?). Szükség esetén, szupervíziós segítséget kell nyújtani a bonyodalmas tisztázásához. Szükségesnek tartom a további hatékony működés céljából a külső és belső kapcsolatok erősítését, a területi együttműködést. Az egymáshoz földrajzilag megfelelő közelségben lévő körök cseréljék ki egymás között az előre megtervezett

éves programjaikat. Lehetőség szerint, látogassák egymás rendezvényeit. Hasznos volna egy-egy nevesebb előadó közös meghívása – terhek és örömök megosztása. Az együttműködések területi koordinálásával bízzuk meg egy-egy egyesület vezetését. Szintén elengedhetetlen feladata volna ennek a vezetésnek az új körök szervezésének ösztönzése. Ezen munkáról az éves közgyűlés során beszámolóval tartoznánk.

Még két további területen szükségesnek tartom az összehangolt fellépést: legalább egy országos programba való rendszeres bekapcsolódást (Verőce?), vagy eleinte legalább a részvételt.

Ugyancsak fontos lenne a közösségi élet hatókörének szélesítéséhez, hogy a körök rendszeresen szervezzenek erdélyi utazásokat, valamint erdélyi szórványokban élő gyerekek táboroztatását Magyarországon.

A fenti célok és módok talán hozzájárulnak annak a hatékony munkálásához, hogy belátható időn belül egyetlen erdélyinek se kelljen lefognia az utolsó magyar szemét; s hogy ez a föld ne legyen se oessterreicherré, se rusznayákká! Mert nem erre teremtett minket Isten, s nem ezért adta a Hazát, hanem arra, hogy legyünk!

Az Ő dicsőségére, a világ jobbítására!

Az Úr 2009. esztendejében, január 15-én

Székelyhidi Nagy Árpád, Izsák

Felhívás

Ady Endre halálának 90. évfordulóján jelen felhívás aláírói, mint kezdeményezők, azzal a kéréssel fordulunk mindenkihez, itt, a Kárpát-medencében és a nagyvilágban, hogy segítsék elő Érmindszentben, Ady Endre szülőfalujában, egy egészalakos szobor felállítását, amely egyik legnagyobb költőnk emlékét örökítené meg. Ady Endre, meggyőződésünk szerint, nemcsak egyik legnagyobb költőnk, hanem olyan szellemi és erkölcsi tekintélyünk is, akinek eszméi: emberi hite és reménysége a jelenben is hatékonyan szolgálhatják nemzetünk fennmaradását és megerősödését.

Ady Endre érmindszenti szobrát olyan jelnek szeretnénk tekinteni, amely nemzeti összefogásunk és felemelkedésünk szellemi stratégiáját mutatja fel. Meggyőződésünk, hogy az ideai esztendő: a Magyar Nyelv éve kiváló alkalmat kínál magyarságunk öntudatra ébredésére, művészi értékeink és nemzeti kegyhelyeink gyarapítására, egyáltalán: a közös cselekvésre. Adományait a nagyváradi székhelyű Pro Universitate Partium Alapítvány az alábbi számlán fogadja:

Fundația Pro Universitate Partium

Unicredit – Țiriac Bank Oradea IBAN

RO17BACX0000003007246003 – Cod fiscal: 12331679

SWIFT-Cod: BACXROBU – Jelige: Ady-szobor

A gyűjtéshez a Magyar Írószövetség is hozzájárul. A Magyar Írószövetség Arany János Alapítványa fogadja az adományokat a magyarországi intézményektől és magánszemélyektől. A támogatásokat az alábbi címre és bankszámlaszámra várjuk: **Arany János Alapítvány**, 1062 Budapest, Bajza u. 18.

Kereskedelmi és Hitelbank 10201006-50018291-00000000
Nagyvárad-Budapest, 2009. január 27-én, Ady Endre halálának 90. évfordulóján

Az alábbi írás 2002-ben született, de szerkesztőségünk birtokába csak nemrég került. Mármost magától adódna a kérdés: közérdeklődésre számíthat az anyag 6 év múltán is, ill. nem szükséges-e némi aktualizáló, kiegészítő szöveget csatolni hozzá? Válaszunk az első kérdésre határozott igen, a másodikra határozott nem. Hiszen az utóbbi 6 év, kiemelten az utóbbi néhány hónap eseményei elképesztő módon igazolják a tanulmány minden megállapítását. Ami az összmagyarság egészére nézve is lesújtó, határokat átívelően, hiszen a leszakítottak mibe is kapaszkodhatnak ezek után? Nyilván saját, többségi „otthoni” mostoha-anyjukba, ha már az „édeset” eladták az ő fejük fölül is. Íme a „magyar nemzetegyesítés” perspektívája! Van-e még visszaút?

Mítosz, legenda és a szomorú valóság (a rendszerváltás politikai gazdaságtana, valamint az államadósság és a privatizáció összefüggéseit feltáró tanulmányaim rezüméje)

Még 2002. május-július hónapokban írtam az alcím szerinti elemzéseket, a Nyugat Magyarországi Egyetem (Sopron) Közgazdaságtudományi Kara megbízásából, azzal a tudatosan átgondolt, konkrét céllal, hogy feltárjam a történeti – gazdasági és politikai – okait Magyarország mai helyzetének, ami a pénzügyi csőd és az erkölcsi nihil állapotának felel meg...

Miért is van, hogy minden demokratikus szabadságjog látszata ellenére ma nincs a magyarokban semmiféle újrakezdő, nemzet-és országépítő lelkesedés; a nagycsaládok, a kisvállalkozók, a kiskeresetűek, a nyugdíjasok összeszorított foggal, emberfeletti erőfeszítésekkel igyekeznek jobb életet teremteni önmaguknak és szeretteiknek, – vagy legalábbis megpróbálják a felszínen maradván „átevickélni” a márt, egy jobb holnap reményében: de sem az egyének döntő többsége, sem a társadalom összessége nem jut előbbre jöttányit sem? Miért van az, hogy a mai uralkodó elit lényegében semmilyen hosszú távú jövőképet, ország-eszményt nem képes célként megfogalmazni s a nemzet elé állítani; amiért az erkölcsi színvonal még a gazdaságainál is mélyebb ponton áll, s megállíthatatlanul süllyed tovább?!

Úgy gondolom, hogy mai tragikus közállapotaink igazi magyarázata – mint mindig, most is – a történelmi múltban, a közelmúltban keresendő; tudniillik abban, hogy valami eredendő hazugságtól kellene megszabadulnunk.

Azt hittük, hogy „a kettős élet” – külön családi (magán) és külön közösségi (társadalmi) –, a kettős mérce, a szuggott kommunikáció és a rejtőzködő gondolkodásmód kizárólag a létező szocializmus önnön skizofréniája, így rögvést megszűnik, amint – így vagy úgy, de – áttérünk a polgári fejlődés demokratikus útjára. Tíz-tizenkét év alatt rá kellett döbbenünk, hogy vagy egy valóságként sohasem létezett illúzió rabjai voltunk, vagy pedig hiába váltottunk rendszert, a világ eközben tőlünk függetlenül is elromlott... Nem tárgya a jelen összefoglalómnak – noha mint oly’ emlékeztetés, Suchman Tamás, a kisvárosi fuvarosból lett privatizációs miniszter is így védekezett a Tocsik-ügy kapcsán a Parlamentben: „Nem a magyar privatizáció (a közélet), – hanem a világ ilyen korrupció!” – a világ sajnálatos időközbeni „elromlásának” történeti elemzése; így most kizárólag a saját kis magyar világunk sanyarú helyzetét értekelem, a kellő történelmi visszatekintéssel.

Szeretném felhívni a figyelmet egy mítosz, egy legenda és a valóság szöges ellentmondására, ellentétére; ugyanis az a helyzet, hogy a mai poszt-szocialista közállapotaink továbbélő, folyamatosan újratermelő hazugságrendszere közvetlenül a történelmi közelmúlt tudathasadásos megítéléséből, kettős mércéjű értékeléséből fakad.

Vegyük észre, hogy miközben az ún. jobboldali és baloldali politikai elitünk késhegyig menő harcot vív egymással, s lassan megfojtják egymást egy kanál (zavaros) vízben, – aközben „tökéletesen” egyetértenek az alábbi négy dologban:

- Mai demokráciánk elvi, erkölcsi síkon az 1956-os spontán forradalom, népfelkelés és szabadságharc közvetlen és dicsőséges vívmánya.
- Mai demokráciánk konkrét jogi és anyagi alapja az 1990-ben tudatosan végrehajtott rendszerváltás, a vérméltó reformok „forradalma”.
- A magyar állam pénzügyi bel-és külpolitikája 1982 óta jogfolytonosan változatlan: befelé monetáris restriktó, kifelé hitelfelvétel jellemzi.
- Arcsallal NATO, az Euroatlanti Integráció, a Terrorizmusellenes Koalíció és az Európai Unió felé, melyek majd „megoldják” minden gondunkat.

Nem nehéz eljutni a felismerésig, hogy itt tulajdonképpen a régi és az új elit elvi kiegyezéséről van szó; a követendő elvekről kötöttek egymással egy elvtelen paktumot, aminek a lényege a tűz és a víz összebékítése. A kiegyezés első 3 „elvi” pontja szerves összefüggésben áll egymással, s azokat kvázi hegeli triádaként, cseppenként adagolják be a szakrális és megfellebbezhetetlen igazságokra egyrészt kiéhezett, másrészt igencsak fogékony népeknek. Az 1956-os forradalom emléke szent, – hőhéroknak és áldozatoknak egyaránt – így szól a tézis. Az igazság az, hogy 1956 forradalma és szabadságharca egyrészt nem volt spontán (ösztönös) népfelkelés, másrészt a hőhérok és az áldozatok „eszmiségében” nem volt semmi közös. Továbbá: a ma megvalósulni látkozó „polgári életmód” semmilyen motivációja, célkitűzése a legkevésbé sem azonosítható, nem vezethető le 1956 eszményeivel/eszményeiből; éppen úgy nem, amint pl. 1948 eszméivel/eszméiből sem. (Bárki végiggondolhatja – önállóan.) Az 1956-os forradalom „közös, szent emléke” tehát egy skizofrén mítosz...

Az 1990-es tudatos, vérméltó rendszerváltás teremtette meg a mai demokráciánk konkrét alapjait; mondja a kiegyezés szerinti antitézis. Azért a forradalom-elmélet antitézise, mert arra az egyébként tudománytalan „rögeszmére” próbál bizonyosságot szerezni, miszerint a nép tudatos cselekvéseként „váltottunk rendszert” („hisz’ mindenki a rendszerváltásra szavazott”, mondják, – pedig erről nem is szavaztunk), valamint arra, hogy vértelenül, reformok útján egyáltalán lehetséges „rendszert váltani”. Az a valóság, hogy a rendszerváltást a régi és az új elit paktuma „ette” a néppel, egy előre, módszeresen kifundált forgatókönyv szerint. A paktum-elit tehát rendszert váltott a nép feje felett, majd elhitette a néppel, hogy ez az ő „vértelen forradalma” volt... Mindenki életben maradt, senki haja szála nem görbült meg, – bezzeg 1956-ban...! S mintegy bizonyosággal az antitézis hamisságára; lám – végül is nem nagyon változott meg semmi... A rendszerváltás, mint tudatos, vértelen népi forradalom – hazug legenda. (Kiemeltes a szerk.-től.)

Az 1982 óta változatlan és egységes állami pénzügyi politika stabil anyagi alapja „jogfolytonos demokráciáknak”, hiszen a monetáris restriktó „megóvjá” gazdaságunkat a túlzott növeke-

déstől, ami pl. inflációt gerjesztene, – másrészt tagjai vagyunk a Nemzetközi Valutaalapnak, a nemzetek nagy közösségének; mindig kapunk hitelt a Világbanktól, amennyi csak kell. Ha esetleg nem tudnánk kamatostul visszafizetni, akkor majd legfeljebb jelzálog-fedezetül szolgál a nép társadalmi tulajdona (a nemzeti működő tőke), végső esetben a föld.

Ez tehát a szintézis, – 1956 és 1990 elvtelen és gátlástalan paktuma! A magyar nép öntudatosságának legmagasabb fokára emelkedett, s mivel – tanulva a múlt (egyébként szent!) szenvedéseiből – nem akart megvívni egy újabb véres (s kilátástalan?) forradalmat a reformkommunisták ellen; inkább kiegyezett mindenkivel, és rendszert váltott – közkívánatra. Ezzel (1956 után) egy újabb, dicsőséges követendő példát állított Kelet-Európa népei elé: hogy is kell demokratikusan leváltani a diktatórikus rendszert! Az igazság az, hogy amint spontán forradalmak sem léteznek (a magától forrongó nép „elmélete” csupán pragmatista leninista mítosz), – úgy még kevésbé létezik a tudatos össznépi rendszerváltás, pláne annak egy még tudatosabb vezető elit által megszervezett spontán (!) változata, magyar módon koreografálva. Sokkal valószínűbb változat a magyar régi és új elit paktumos összefonódása egymással, és közös kolaborációjuk a külföldi hitelezőkkel, azaz a titkos végcéljal, hogy az állam-kölcsönök jelzálog-igényének érvényesítése jogcímén együtt lenyúlhassák a népvagyon, – ki portfólióért, ki jutalékért árulva egy gyékényen a hazát. A döntő bizonyíték maga az eladósodás folyamata. Említettem, hogy a modern korban sem spontán forradalmak, sem össznépi rendszerváltások nem léteznek. De a legkevésbé valószínű bármely állam „spontán” eladósodása! Különösen az öncélúan hitelezze összeomló-félben vegetáló nemzetgazdaságunkat, 1982-től fokozódó mértékben!

A jelen összegzés alapját képező második tanulmányomban hivatkozom Dr. Drábik Jánosnak a „Leleplező”-ben megjelent elemzésére, amelyben korabeli MNB-dokumentumok felidézésével mutatja be: Magyarország 1982-ig mindössze 1 Mrd USD külső államadósságot halmozott fel, majd az 1980-as évek végéig az adósság, pusztán a kamatos kamat törvényszerűségei szerint, anélkül, hogy újabb hitelek vettünk volna fel (!) 20,5 Mrd USD-re nőtt (kiemelés a szerk.-től), mely adósság jogfolytonos szolgáltatást rendszerváltás-kor az Antall-kormány „szolgalelkűen” felvállalta. Drábik felteszi a kérdést: mi okozta, és milyen dokumentumok (vagy tárgyi tartalom) támasztja alá az adósságunk ily mértékű felszaporodását? Elszámolás ugyanis erről sincs. Különös aktualitást kap az egész kérdéskör most, amikor kiderült az új szocialista kormány miniszterelnökéről (Medgyessy Péter – a szerk.), hogy az előző rendszerben fedett rendőrtisztként dolgozott a Pénzügyminisztériumban. Medgyessy Péter parlamenti beszédében (és azóta is, több televíziós csatornán) elmondta, hogy 1978 és 1982 között titkos megbízatásként hazánk beléptetésén munkálkodott a Nemzetközi Valutaalapba, azért, hogy Magyarország ettől kezdve könnyebben kaphasson világbanki hitelekkel az elavult gazdaság, a veszteséges állami vállalatok finanszírozására, mint azelőtt, illetve mint más országok, amelyek nem tagjai a Valutaalapnak. Az volt a feladata, hogy egyrészt elemző tanulmányok összeállításá-

val készítse elő Magyarország belépését, másrészt ügyeljen arra, hogy a belépés titkai sehogyan ne juthassanak külföldi titkosszolgálatok, pl. a KGB tudomására. Büszke rá – mondta a miniszterelnök –, hogy ilyen vállalható küldetést teljesített...

Ha hinni lehet Drábik hivatkozott elemzésének és dokumentumainak, úgy az a dolog pikantériája, hogy Magyarország ugrás-szerű eladósodása, sőt: eladósítása (!) éppen 1982-től, a Nemzetközi Valutaalapba történt felvétel időpontjától kezdődött el, hiszen az addigi 1 Mrd USD államadósságunk a következő 7 év során több mint a 20-szorosára növekedett, s 1989-ben el is érte a 20,5 Mrd USD-t, – miközben az eredeti hitelek összegeit tízszer is kamatostul visszafizettük, anélkül, hogy újabb „valódi” hitelt vettünk volna fel. A legdöbbenetesebb tény, hogy Magyarország ebben az időszakban már egyáltalán nem a gazdaság termelő kapacitásainak modernizálása céljából vett fel újabb és újabb külföldi hiteleket (mint tette azt az 1970-es években), hanem csupán a kamatok folyamatos fizethetősége érdekében!

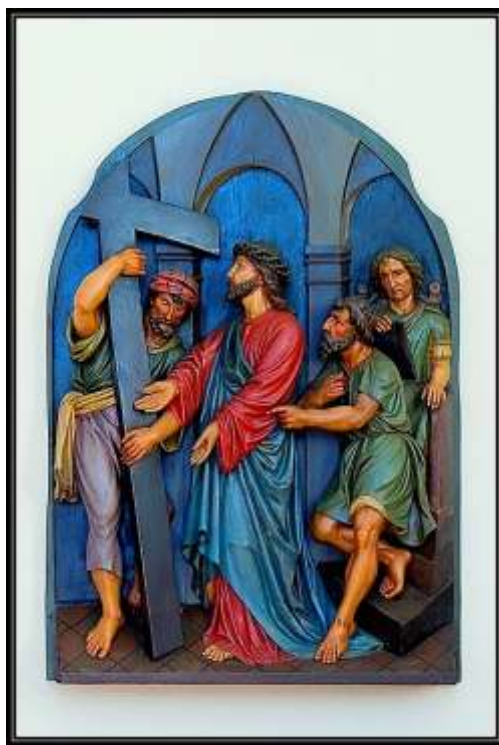
Legalábbis ez volt „a szöveg”, – visszamenőleges magyarázat-ként. Tény, hogy az államadósság ilyen mértékű felszaporodása nem magyarázható egyszerűen a kamatos kamat matematikai tör-

vénnyel, – még ha irreális nagyságú uzsora-kamat terhelte a kölcsönöket, akkor sem! Hihetőbb az a mostanában szárnyra kapott leleplezés, miszerint „a hiányzó láncszem”, illetve a hiányzó 10-15 milliárd dollár – mint guruló dollárok – Moszkvában, Havannában, Tripoliban, Bagdadban és más rejtélyes helyeken landolt; vagyis az IMF-be cselből beléptetett Magyarországot csak afféle tranzit-pénzmosodának használta a kommunista világforradalmi központ... Máig fizetjük, kamatos kamattal növelten „a világforradalmi internacionalizmus” vaskos számláit, – miáltal eladósodtunk. Netán a bécsi CW Bankon át...? Magyarán: Magyarország eladósítása titkosszolgálati feladat lett volna?! Ezt mellesleg leginkább a nép elől kellett eltitkolni, ami meg is történt...

Pillanatfelvételünk 1990-ben a „tudatosan” rendszerváltó Magyarországot mutatja, amikor a frissen megválasztott Antall-kormány a népfélség elvét nagyvonalúan mellőzve, éppen átvállalja az illegitim adósság jogfolytonos szolgáltatást, amivel tulajdonképpen a külföldi hitelezők előtt saját pénzügyi önazonosságát is (!) deklarálja a megelőző, reform-

kommunista Németh-kormányval; azzal, amelyik alig 1 évvel korábban szintén „rácsodálkozott” az adósság összegére...! De ez még mind semmi. Annak ellenére, hogy az Antall-kormányra az adósságszolgálat felvállalásával kapcsolatban semmilyen külső nyomás (lásd: Dr. Schamschula György, gazdasági tanácsadó, volt közlekedési miniszter erről szóló írását az 1997. V. 29-iki Demokratában!) nem nehezedett, – Antall kormánya rögtön olyan tartalmú koncepciót dolgozott ki, miszerint a 20,5 Mrd USD államadósságot az állami vagyonná konvertált (degradált) társadalmi tulajdon, vagy más szóval: a nemzeti működő tőke kampányszerű privatizációjával, annak bevételeiből kell kiegyenlíteni. A koncepciót a lázas megvalósítás követte, – az alábbi gazdasági eredményekkel:

– A teljes nemzeti ipar és kereskedelem 80 %-a multinacionális tulajdon; 20 %-a pedig a nómenklátúra-burzsóázia tulajdona lett.

Puskás György fotója
„Golgotai stációk” című sorozatából

- A rendszerváltó kormány kvázi jóváhagyta a spontán privatizációt, de sem az 1990 előtti, sem az 1990 utáni privatizáció „konceptiója” soha nem került jóváhagyás céljából a magyar országgyűlés elé.
- A mintegy 60-100 Mrd USD becsült értékű nemzeti működő tőke 90 %-ban „eltűnt” a privatizáció során, az államadósság viszont tizenkét év leforgása alatt négy-ötszörösére növekedett.
- Az 1988 és 1998 közötti 10 éves időszakban lezajlott állami vagy-egon- értékesítésről, annak gazdasági eredményéről mind a mai napig nem született semmilyen összefoglaló elszámolás, vagy tájékoztatás, – sem az Országgyűlés, sem az ország nagy nyilvánossága számára.
- Noha az elmúlt 12 évben sok parlamenti felszólalás kezdeményezte a privatizáció intézményes felülvizsgálatát, egyes ügyekben bizottságok is alakultak, lényeges elmarasztalás, büntetés, vagy pláne szerződés semmissé nyilvánítása egyetlen jelentős esetben sem történt. A kétes tranzakciók iratanyaga számos esetben egyszerűen eltűnt.
- A rabló privatizáció egyenes következménye, hogy az államadósság növekedése öngerjesztő folyamatná vált, hiszen nincsen már több olyan értékesíthető portfóliónk, amelynek az egyszeri magánosítása révén a negatív tendencia megfordítható lenne. A kamatfizetési kötelezettség egyre csak nő, amitől mind a költségvetés, mind az adófizetők kamat-rabszolgaságba süllyednek, ami azt jelenti, hogy a megtermelt GDP-nk egyre nagyobb hányadát kamatfizetésre kell fordítanunk.
- Teljes kiszolgáltatottságban lépünk be majd az Európai Unióba, hiszen már szinte csak egyetlen profittermelő nemzeti tulajdonunk maradt: a termőföld. Hét éves moratóriummal, azután az is a multiké... (2009 végén lejár a moratórium! A szerk.) Kizárt, hogy a magyar gazdák önerőből túlcitálják a külföldi spekulánsokat.

Tekintve, hogy a történelmi események legalábbis 1982 óta magas fokú tudatosságot, illetve tervszerűséget mutatnak, nem lehet elmenni annak lehetősége mellett, hogy az egész történelmi-sorozat valójában egy olyan ok-okozati összefüggés-lánc, amelyet valamilyen erők előre lejátszottak, majd a szimulált folyamatokat a valóságban is végrehajtották.

Elviekben három eshetőség kínálkozik:

- Külföldi politikai és/vagy pénzügyi „összeesküvés” Magyarország portfóliójának, termelőtőkéjének, vagyonának, piacának, termőföldjének és munkaerejének megszerzésére, illetve „kihasználására”, – ami teljesen valószínűtlen, ezért a felvetése is merő ostobaság...!
- Spontán folyamatok, véletlenszerű történések megtévesztő sorozata, ami utólag (látszólag) tudatos tervezésnek is tűnhet. Ez is képtelenség...
- Valamely, a hatalmat kizárólagosan gyakorló, diktatórikus erő (réteg) – pl. a reform-kommunista pénzügyi elit – oly magas fokra jut el „a népgazdasági tervezés” művelésében, vagy más szóval a makrogazdasági folyamatok modellezésében, hogy képessé válik a szocialista nemzetgazdaság egyfajta „tendenciózus végelszámolására”, melynek során a társadalmi tulajdont a külföldi privatizátorokkal megegyezésben éli fel. Ez nem összeesküvés, „csak” összefonódás és kollaboráció, magyarul szólva: CO-NEXUS, amelynek a jelentését már évekkel korábban – ha némileg más összefüggésben is, de – megismerhettük. (Lásd „kicsivel” részletesebben: a 2001 novemberében, a Válasz Könyvkiadónál megjelent „Nexusban a Co-Nexussal” könyvben!)

Természetesen kellett léteznie egy exkluzív, szűk körű „establishment”-nek, amelynek tagjai az országos méretű trükköt – tudniillik: a népgazdaság önző célú „végelszámolását”, szezonvégi

végkiárusítását – kiagyalták, s a titkát máig szigorúan őrzik... Vajon nem ez-e a rendszerváltás „legfeltettebb”, legbensőbb titka, – az „ügynök-rendszerváltás” misztériuma?! Vajon nem arról van-e szó, hogy ami balról hőstett, az jobbról hazaárulás?!

A folyamat, az egymásra épülő tranzakció-sorozat feltételezett fázisai a következők lehetnek: (1) Előre látták a rendszer végső bukását – 1980. (2) Előre megtervezték, koncepciót alkottak; hogyan fordítsák a bukást is a maguk javára – 1980. (3) Kitervelték az állam eladósítását, beléptetését a Nemzetközi Valutaalapba – 1981. (4) Belépés, növekvő világbanki hitelfelvételek, amelyeknek látszólag semmi értelme; megvalósulásukról és anyagi tartalmukról, összegeikről nincs semmiféle tételek elszámolás – 1982-1989. (5) „Csalárd öncső”, vagyis a 20,5 Mrd USD „felfedezése”, az „önkéntes” hatalomátadás bejelentése – 1989. (6) Rendszerváltás – 1990. (7) Spontán privatizáció, 20 %-nyi nemzeti vagyon ellopása – 1988-1990. (8) A társadalmi tulajdon kvázi „államosítása” – 1990. (9) Az állami vagyon átjatszása a multinacionális társaságoknak, persze busás jutalék fejében – 1990-1998. (10) A hatalom végleges visszavétele; egyidejűleg legenda-ciklus költése a dicsőséges múlttól, amelyben a hős pénzügyi sztisztek a KGB-vel dacolva megalapozták hazánk demokratizálódását és növekvő anyagi jólétét...

Büvös körben élünk – bűnös körben! –, amelyben a kiindulópont és a vég-cél egy-és ugyanazon történelmi átverés; a hamis rendszerváltás eredeti bűne, melyet sem megkerülni, sem helyrehozni többé nem lehet. Sajnos az ún. jobboldali elitnek – önkritikát gyakorolva – végre tudomásul kellene vennie, hogy – jutalék ide, jutalék oda – csúnyán becsapták, mert az egész játék eleve arra ment ki, hogy a szocialisták visszakapják a hatalmukat, hogy utána européer szociáldemokratákká „keresztelhessek át” magukat.

Dávid Ibolya és Szili Katalin már közös oltár előtt áldoznak... Az egész ország ráment, amikor Antallék besétáltak a csapdába.

Vác, 2002. október 9.

Czike László

TÁMOGASSA ADÓJÁNAK
1% - ával
az
ERDÉLYBEN MARADÁSÉRT ALAPÍTVÁNYT

ERDÉLYBEN MARADÁSÉRT ALAPÍTVÁNY

1085 BUDAPEST, Horánszky u. 25. fsz. 4.
Adószám: 18697720-1-42
Tel/Fax: 00-30-1 370 53 35
Mobil: 00-30 30 9 428 488
e-mail: info@erma.hu
e-mail: gergely61@gmail.com

Bankszámlaszámunk: UniCredit Bank
-10918001-00000015-91360016

www.erma.hu
www.remetea.ro

Kormányon kívül az RMDSZ

(A 2008-as parlamenti választások tétje magyar szempontból)

A választásoknak hatalmas tétje lehetett volna az erdélyi magyarság szemszögéből abban az esetben, ha az új választási törvény tisztességes versenyfeltételeket biztosít, vagy ha a cudar körülmények ellenére a Magyar Polgári Párt nekifut a megmérettetésnek s nem hátrál meg eleve.

A választási törvény oligarchisztikus, a nagy pártoknak kedvez – akárcsak a párttörvény – és a kicsiket méltánytalanul háttérbe szorítja. Önmagában jogdogmatikai abszurdum hogy a választási törvény az egyéni kerület rendszer logikájába beépíti a küszöböt, amit jellemzően az arányos, pártlistás választási rendszerek alkalmaznak a pártstruktúra felaprózódását elkerülendő. Ez a veszély az egyéni kerület rendszerben eleve nem áll fenn, hisz a rendszer éppenséggel a polarizálódást, a tömbösödést segíti elő, s hosszabb távon a kétpártrendszer kialakulásának irányába hat. (Ezzel kapcsolatban érdemes megnézni a magyar vegyes rendszert is, melyben a kétpólusosság összefüggésben áll azzal, hogy a mandátumok közel felét egyéni kerületekben nyerik el a képviselőjelöltek.) Az 5 százalékos küszöb pedig igencsak magas, igaz, elfogadtak egy alternatív küszöböt is a román törvényhozók, miszerint 6 képviselő és három szenátor győzelme esetén is bekerülhet egy párt a törvényhozásba.

Irracionális az is, hogy a rendszer egyfordulós, és egy komplikált kompenzatív mechanizmus szerint nyernek mandátumot az egyes jelöltek, akik nem kaptak abszolút többséget. Gyakori jelenség, hogy az egyszerű többséget szerző jelölt elől egy „megvert” konkurrens viszi el a mandátumot. Ennél sokkal tisztább és ésszerűbb lett volna, ha kétfordulós rendszer keretében a két legtöbb mandátumot kapott jelölt mérkőzhetett volna a második fordulóban.

Ez korrekt versenyfeltételeket biztosított volna a független jelölteknek is, akik a jelen szabályozás szerint csak akkor juthattak volna mandátumhoz, ha megkapják a leadott szavazatok abszolút többségét. Mindezek tetejébe a választási törvény jelöltenként egy magas összegű kauciót ír elő (5 havi minimálbér, ami nagyjából 800 eurónak felel meg), ami elvész, ha a párt országos szinten nem éri el a leadott voksok 2%-át. Összehasonlításképpen: Magyarországon 1% felett állami támogatás jár, Romániában 2% alatt elvesznek a szavazatok is (hacsak 6+3 körzetben nem sikerült a jelölteket bejuttatni), és a kisebb vagyonnak megfelelő kaució is.

A tét, ismétlem, hatalmas lett volna, ha a Magyar Polgári Párt rajthoz áll. Még akkor is, ha starthelyzete kétségkívül előnytelen lett volna. Hiszen forrásai messze elmaradnak az RMDSZ-éi mögött, mely kisajátítja az erdélyi magyar nemzeti közösségnek címzett támogatásokat is. Ezeknek legkevesebb 15%-a a Magyar Polgári Pártot illetné. A médiában alacsony a támogatottsága, egyrészt a múlt rendszerből átorökölt, nem kis részben ma is aktív sajtós gárda többségének opportunizmusa, másrészt a támogatások útján RMDSZ-pórázon tartott sajtóorgánumok spontán szélirányba helyezkedése miatt.

Végül, hogy ne legyen a helyzet olyan nagyon egyszerű, a nemzeti sajtó tekintélyes része is fenntartásokat támaszt a párt elnökével szemben. Ha mindez még nem elég, szögezzük le azt is, hogy autonómiaért küzd a politikai szervezet egy olyan országban, melynek politikai elitje kevés gondolatot utasít el olyan határozottsággal és egyöntetűséggel, mint az autonómiát.

Az MPP döntése a választásokon való indulás elszabotálásáról: önsorsrontás

Mire támaszkodhat akkor egyáltalán a Magyar Polgári Párt? Első és legfontosabb ereje az erkölcsi tőkéje lenne, ha megfelelően gazdálkodna vele. Annál is inkább, hogy mind Orbán Viktor, mind Tőkés László mellette állt az önkormányzati választásokon. S ez mégsem volt elég. Az, ahogy Szász Jenő leszámolt párton belüli vélt vagy valós ellenfeleivel, éppen az erkölcsi tőkét sértette. Az sem tett jót a párt megítélésének, hogy nem volt határozott, egyértelmű és világos válasza az elnöknek az RMDSZ által ellene indított hecckampányra. Az, ahogy az elnök teljességgel komolytalan és komolyan vehetetlen hivatkozással (miszerint a jelenlegi vezetés legitimitását a bejegyzés adja) megkísérelte minél inkább elodáznai a szervezet legitim tisztségválasztását, nem kevesekben keltett visszatetszést párton belül és kívül.

Ezzel együtt tény, hogy a Magyar Polgári Pártban elsősorban azok tömörülnek, akik elfogadhatatlannak tartották az RMDSZ önfeladói politikáját, akik megelégtették a helyben topogást, akik az RMDSZ-es akol-meleg feladásával inkább vállalták a bizonytalanságot, minthogy tovább hitelesítsék belülről a hitelesíthetelent. Ezt az erkölcsi tőkét kellene elsősorban megóvni.

Az erkölcsi tőke megóvásának viszont egyáltalán nem tesz jót az, hogy miután a párt a „választás szabadság” jelszóval kampányolt, kevés kivétellel még azokban a körzetekben sem indított jelöltet, melyben olyan politikusok indultak, akiktől az elmúlt közel két évtized tapasztalatai alapján a magyar ügyben semmi jót nem várhatunk. A független jelöltek indításának stratégiája csúfos kudarcot vallott, ennél sokkal szerencsésebb lett volna megcélozni a 6/3-as küszöböt és pártként megszorogatni az RMDSZ-t. E stratégia akár még sikerrel is járhatott volna. Ha megnézzük az önkormányzati választások eredményeit, rájöhettünk, hogy nem lett volna lehetetlen bejuttatni 6 képviselőt és három szenátort. Legrosszabb esetben kárba veszett volna a jelöltek indításához leteendő összeg, ami akár a kampánycsúcs részének is felfogható lett volna.

Összefoglalva: a magyar Polgári Párt önsorsrontó, passzív stratégiája miatt eleve alig volt tétje a megmérettetésnek. Azt előre lehetett sejteni, hogy az RMDSZ bejut, s azt is, hogy a függetlenek elvéreznek. Nem csoda hogy az érdektelenség minden eddiginél nagyobb volt az idei parlamenti választásokon.

Kampánymódszerek – az RMDSZ igazi arca

Az RMDSZ-sikerhez még nem is lett volna szükség etikátlan eszközök bevetésére. Mert bizony erre is sor került. A jéghegy csúcsa a deményházi eset, ahol a falu katolikus papja azt ígérte Markóéknak, hogy akár fenyegetéssel is, de az RMDSZ-re voksoltatja híveit. Mivel az ügy példaértékű s híven rögzíti, hogy milyenek is valójában az RMDSZ-es vezetők és híveik, amikor azt hiszik, hogy csak egymás között vannak, érdemesnek látom a kérdéssel részletesen foglalkozni. Mint cseppben a tenger, e botrányban is fellelhető az orwelli világot idéző RMDSZ-es valóság. A világhálót bejárt felvételen (ha valaki még nem látta volna, megtekintheti egy kevés guglizás után több címen is, jómagam hadd adjam meg bajtársi alapon a következő webhelyet: <http://erdely.ma/kozeletunk.php?id=45679>), mely még a román sajtóba is átkerült, s a gyulafehérvári érsekséget is szóra bírta.

Markó Béla mosolyogva, bólogatva, helyenként szóban is helyeselve hallgatja, amint Deményháza katolikus papja, Rózsa Gáspár egyre vadabbakat mond, nem kímélve – egyelőre elméleti

síkon, de „sollen” dimenzióban fogalmazva – az emberi élet szentségét sem.

Rózsa tisztelendő úr megnyugtatta a társaságot, hogy nem kell „beszarni”, majd rájátszik a katolikus-református ellentétre, amit sokan már a múltban szerettünk volna tudni (különösen miután Tökés László elment a Csíksomlyói búcsúra), végül egészen eredeti történelemfelfogásról tanúbizonyságot téve azt állítja, hogy agyon kellett volna ütni három püspököt és két papot, amikor 1546-ban Luther „kiállt az egyházból” s akkor nem lett volna reformáció, s most is katolikus egység lenne. Szerinte az egész reformáció mögött a pozícióharc húzódott meg, idézzük pontosan: „nem politikai nézetből és nem másból, hanem hatalmi villongásból lett más egyház”. Nos, igen. Megint csak a kulturális szocializáció. A Ceausescu-rendszerben ha valaki nem olyan családban nőtt fel, ahol megkaphatta szüleitől a legfontosabb értékíránytűket és legalapvetőbb történelmi ismereteket, akkor bizony ki volt szolgáltatva a szocialista oktatásipar kockafejűsítő igyekezetének. Rózsa úr nézetei erősen emlékeztetnek a vulgármarxista történelemfilozófia dogmáira. Melyek egyébként nem esnek nagyon messze a manapság forgalmazott szélsőliberális nézetektől. Az egyik mindent az osztályharc logikájára szeretne felfűzni, a másik mindenben egyéni érdekszámítást, hideg haszonelvű kalkulációt lát. A kulturális meghatározottságú, értékelvű, morális cselekvés és döntés egyiknek sem fér bele a perspektívájába.

Nem csoda, hogy a mára már elhíresült deményházi plébános, azt állítja Kincses Elődről, Markó Béla kihívójáról, hogy „az nem ember” – miközben Kincses nem kevés kockázatot vállalva kiállt Tökés László mellett a román állam által ellene indított perben a legsötétebb Ceausescu-korban, a végnapok idején – s az RMDSZ mellé állva támogatja implicit Frundát, aki viszont megtagadta annak idején a jogi segítséget a szorult helyzetben levő magyar szabadságharcostól. Az már csak hab a tortán, hogy Luther Márton nem 1546-ban „állt ki az egyházból”, 1546 elején, február 18-án, életének hatvanharmadik esztendőjében ugyanis meghalt. Aligha lett volna ideje másfél hónap alatt egyházat alapítani. A katolikus egyházzal való szakításhoz vezető 95 tétel kihirdetésére 1517. október 31-én került sor, „az egyházból való kiállítás” pedig messze nem volt önkéntes, hanem abból eredt, hogy a pápai kúria 1518-ban megbízta az eretnekbíróságot Luther ügyének kivizsgálásával.

Az agyonverés/agyonütés egyébként több ízben előjön a párperces filmfelvételen. Rózsa Gáspár Markót lelkesítendő kilátásba helyezi, hogy az ő falujában „80 emberből 90 az RMDSZ-re fog szavazni”, különben „agyonveri az egészet”. Mármost az összes embert, de hát szegény Rózsa úr így fogalmaz a katolikus teológiával a háta mögött, mint a négy osztályos félanafabéták. Halványan derengő kellemetlen emlék a temesvári gimnáziumból: egyik cigány kollegánk rekonstruálta emígyen az egyik V. B.-beli konfliktus valamely epizódját „s akkor rámentünk mind az egészen”. De az akkor egy írni alig tudó, bukdácsoló cigánygyerek volt, ez meg „egy közösség vezetője”, ahogy magát aposztrofálja a Markónak bevallottan „hízogó” Rózsa Gáspár. Akitől azt is megtudjuk, hogy a falubeli két MPP-s „hidegvérű” (vajon mit érthetett ezen jeles rétorunk?), akik „nemcsak az egyháznak ellenségei, hanem a magyarságnak is ellenségei, önmaguknak is ellenségei”. Kísérteties időutazás ez a videófelvétel. Mintha az ötvenes évek agitpropasait hallanánk az 56-ban „maguk ellen” harcoló munkásokról, akik ellenségei voltak ugyebár a pártnak, a munkásság érdekeit képviselő szocialista rendszernek s természetesen önmaguknak.

Mit mond minderre Markó? Reményét fejezi ki, hogy a tisztelendő úr a választókat is úgy „megbízta” majd, mint ahogy az ott összegyűlteket fellelkesítette. Íme egy villanás az RMDSZ belső kommunikációjából. A jéghegy csúcsa, ami hirtelen láthatóvá vált. S még csodálkozunk, hogy azt halljuk több helyről is,

hogy Markó fenyegetőzéssel elérte, hogy a Kincses Előddel tervezett hírtéves beszélgetésre ne kerüljön sor. Az objektívet játszó, valójában RMDSZ-közel Transindex negatív kampánymonitoráiba egyik eset sem került bele...

Választási eredmények. Hogyan tovább?

Apró elégtétel, hogy a két demagóg, a magyarok ellen fröcsögni nem szűnő párt, a Nagyrománia Párt és a Gigi Becali féle Új Generáció Pártja 5% alatt teljesített. Persze, ez csak abból a szempontból öröndetes, hogy Markóék ezután nehezebben használják majd őket mumusnak, amikor éppen aktuális paktumuk kapcsán magyarázzák a bizonyítványukat a választóknak. A magyar-ellenesség mélyen kódolva van az egész román politikai elitben, különbség csak abban mutatkozik, hogy ki mennyire tartja fontosnak a békés látszat megőrzését, hogy ki milyen eszköztárat lát bevethetőnek a magyarság asszimilációjának érdekében.

A három nagy román párt – a Szociáldemokrata., a Nemzeti Liberális valamint a Liberális Demokrata Párt – nagyjából megőrzik pozícióikat, közülük bármelyik kettő elvben koalíciót köthet anélkül, hogy be kellene vonja a koalícióba a 6% felett teljesítő RMDSZ-t. Így is történt, a korábban esküdt ellenségeknek feltűnő liberális-demokraták valamint a posztkommunista szocdemek részvételével nagykoalíció született a választók nem kis kiábrándulására, s Markóék kimaradtak a pikszisből. De erről később.

Mert bizony az RMDSZ csúcsvezetői ezzel együtt ünneplhettek. Annak dacára, hogy százezres az abszolút számban mért szavazatvesztésük a korábbi választásokhoz képest, de az általános érdektelenség miatt ez is elég volt a parlamentbe kerüléshez s egy viszonylag erős, az eddigiekhez hasonló létszámú frakció(k) létrehozásához. A magyar szavazók távolmaradásukkal tüntettek országszerte, de leginkább a magyar fellelgyárban, a székely megyékben. Ez mindenképpen figyelmeztető jel kellene legyen a Szövetségnek.

Persze ismerte a csúcsvezetést, aligha feltételezheti bárki, hogy változtatni fognak az eddigi irányvonalon, az 1996 óta töretlen önfeladó politikán. Ekkor épült át az RMDSZ-politika a „Neptun-logikára”. Jobb nevet ugyanis aligha lehet találni arra a politikai magatartásra, melynek keretében egy kisebbségi szervezet feladja legfőbb fegyverét, a külpolitikai nyomásgyakorlás lehetőségét olyan kisebb-nagyobb engedményekért, melyek a képviselt közösség sorsának alakulását, megmaradási kilátásait alapvetően nem befolyásolják.

Hibákat csak akkor érdemes elkövetni, ha tanulunk belőlük. Az RMDSZ nem tanult a Neptun-ügyből. Tizenöt esztendővel Borbély Lászlóék diverziója után, másfél évtized helybentopogást és módszeres helyzetkihagyást követően Markó Béla ismételt megerősítette: az RMDSZ jó irányban halad, korrekcióra szükség nincs. A választás után kialakult politikai konjunktúra nem képezi ennek akadályát. Az RMDSZ győzött, ellenfele alig akadt, a függetlenek mindenütt vesztek, mint az egyébként várható volt. Az, hogy ilyen arányban vesztek, felülmúlja a legpesszimistább várakozásokat is. Benne lehet ebben az is, hogy tömbmagyar vidékeken elég nagy a lehetőség a csalásra, s ha arra gondolunk, hogy az RMDSZ mennyire hadakozott még az EP választás idején az ellen, hogy a független jelöltek is állíthassanak urnabiztosokat, akkor van okunk gyanakodni...

A lényeg Tökés László foglalta össze első reakciójában: „számomra az RMDSZ eredménye nem politikai siker vagy kudarc kérdése, hanem erkölcsi és nemzeti érdeképviseleti kérdés. A párt jól szerepelt, de a romániai magyar közösség politikai érdekérvényesítő ereje nem erősödött”. Ez itt a probléma.

S hozzátehetünk egy „sötét”-et. Markóék ugyanúgy kezelik az RMDSZ eredeti programjához, az autonómiaköveteléshez hű magyar ellenzéket, mint a románok az erdélyi magyarságot. Szabédi László örökérvényű megfogalmazása szerint a román kisebbségpolitika lényege hogy „mindent meg kell adni a magyaroknak,

amit meg nem adni lehetetlen”. Nos hát, ez a mi helyzetünk is. Amikor szorul a hurok, az RMDSZ leszerepel a népszavazáson, Tőkés László függetlenként indul az Európa Parlamenti választásokon és győz, amikor bejegyzik a Magyar Polgári Pártot, akkor Markóék tárgyalókészek. Amikor nyeregben érzik magukat, akkor kevésbé. Jellemző az is, hogy az a pont, amiből soha semmiképpen nem engedtek, az a közösségi források elosztása. Elvégre ez biztosítja nekik a politikai kvázi-monopóliumot. Amit lelkesedéssel, hittel nem tudott az MPP megtörni. A gond az, hogy meg sem próbálta. Az sem tagadható, hogy e módszeres önsorsrontásban benne van a párt első számú vezetőjének alkalmatlansága a nemzeti tábor integrálására, illetve egy életképes stratégia megalkotására és véghezvitelére. Markó Béla leváltására a nemzeti tábornak már nincs ereje, az RMDSZ-ben az autonómisták már csak utóvédharcot folytatnak, viszont Szász Jenő helyébe egy integratív, irányt mutató és stratégia-alkotásra képes vezetőt választhat magának saját erőből.

Kormányon kívül az RMDSZ

Voltak nem kevesen, akik már jóval a 2008-as választások előtt úgy vélekedtek, hogy az RMDSZ nem lesz benne a következő román kormányban. „A mór megtette kötelességét, a mór mehet”, idézték a klasszikus szólásmondást. (Két és fél esztendővel ezelőtt például Borbély Imre beszélt erről a gyergyói EMI táborban, ami ki is váltotta akkor a Markó-párti sajtó nemtetszését.) Éppen-séggel bekerülhetett volna az RMDSZ ismét a koalícióba, de bekerülése nem lett volna történelmi avagy politikai szükségszerűség, csak esetlegesség.

Ellentétben az 1996-os koalíciós szerepvállalással, a 2000 és 2004 közötti paktumosdival, valamint az EU csatlakozást is felölelő 2004 és 2008 közötti időszakkal. Az RMDSZ végrehajtó hatalomba való bevonásának funkciója az volt a román nemzetstratégia szempontjából, hogy szalonképessé tegye az országot a Nyugat előtt, hogy formálisan igazolja azt, ami szubsztantíve igazolhatatlan, tételesen, hogy az erdélyi magyarság problémái itt például rendezést nyertek. Az RMDSZ csúcsvezetése el is látta ezt a feladatot, katonás fegyelmelzettséggel politizált 1998-tól kezdve, nem sok fejfájást okozott a román partnereknek olyan igényekkel, mint a magyar örendelkezés és autonómia.

1998 volt a töréspont. Ebben az évben, szeptember 5-én az SZKT elfogadott egy ultimátumot, mely világosan leszögezte, hogy ha nem teremtik meg az állami magyar egyetem létrehozásának jogi feltételeit 1998. szeptember 30-ig, akkor a szervezet kilép a koalícióból. Ez az időszak szerencsés véletlen folytán épp egybeesett Radu Vasile akkori román miniszterelnök amerikai látogatásának előkészületeivel. Ergo ha pont ekkor az RMDSZ elhagyja a koalíciót, arra a világ első nagyhatalma kénytelen lett volna odafigyelni, és aligha alakulhatott volna ki az amerikai diplomácia körében is az a tévhit, amit Bill Clinton emlékezetes kijelentése is tanúsít, miszerint Romániában modellértékűen megoldották a kisebbségi kérdést. A román fél abban bízott, hogy Markóékban győz a hatalom-megőrzési reflex és nem fogják feladni kormánypozícióikat. Vagyis az ultimátum ellenére továbbra is ellenálltak a közel évtizedes történetre visszatekintő jogos magyar igénynek. A maguk etnokrata, szüklátókörű szempontjából igazuk volt. Mert eltelt a határidő, az RMDSZ csúcsonomenklatúrájának pedig nem akarózott a bársonyszékeket feladni.

Igen ám, de akkor mi lesz azzal az ominózus SZKT határozattal? Akkor még nem olyan viszonyok voltak az SZKT-n belül, mint ma, amikor vezényszóra bármit megszavaz a testület, akár saját feloszlátását is. Erre találták ki az RMDSZ szürke eminenciásai, nem kis cinizmussal, a Petőfi-Schiller egyetemet, feladva korábbi elutasító álláspontjukat a multikulturális egyetemmel kapcsolatban. Tokay György javaslatára a román kormány elfogadta a kétnyelvű magyar-német egyetem létrehozásáról szóló

kormányhatározatot, amire való hivatkozással az SZKT-n elő lehetett jönni egy olyan igénnyel, hogy a testület vonja vissza egy hónappal korábbi határozatát. Ami meg is történt, sőt egy füst alatt azt is megszavaztatták a testülettel, hogy az SZKT átruházza a továbbiakra nézve a koalíciós kérdések eldöntésének jogkörét RMDSZ „Politikai bizottságára”, a Neptun-lobby által dominált Operatív Tanácsra. (Az már csak hab a tortán, hogy az RMDSZ alapszabályzatával ellentétben e határozatnak nem volt meg a kétharmados többsége. A Markóék által kézben tartott Szabályzatfelügyelő Bizottság nehéz kérdés előtt állt. A testület végül egy elvi döntést hozott, miszerint érvénytelen egy kétharmados többséget igénylő SZKT határozat abban az esetben, ha a termet nem figyelmeztették a kérdés kétharmados mivoltára. Így lehetett érvényteleníteni az ultimátum visszavonásával együtt magát az ultimátumot is. Külön pikantériája eme szabályzatfelügyelő bizottsági döntésnek, hogy az 1996-os kormánykoalíciós szerepvállalásról szóló döntés idején sem figyelmeztették a testületet a kérdés kétharmados mivoltára, tehát az RMDSZ úgy kormányzott végig négy évet, hogy nem volt a saját normarendszerének megfelelő testületi döntés erre vonatkozólag. Ráadásul az RMDSZ a továbbiakban úgy működött, mintha az SZKT kompetenciaátruházó határozata érvényes lett volna, vagyis, addig is, amíg a kongresszus de jure át nem utalta a legfontosabb jogköröket az Operatív Tanácsnak, az OT de facto már élt ezekkel a jogkörökkel. Az SZKT a továbbiakban csak utólag legitimálta az OT vonatkozó határozatait.) Nem meglepő, hogy 1998 óta nem volt több ultimátum, az RMDSZ szépen, engedelmesen megszavazta 1999-ben az etnodiszkriminatív oktatási törvényt és minden olyan jogszabályt, amit a román fél fontosnak ítélt. Az is külön hangsúlyt érdemel, hogy a Petőfi-Schiller egyetem létrehozását senki nem vette komolyan, az RMDSZ nem küzdött a kormányhatározat gyakorlatba ültetéséért, ez a kormányhatározat tényleg csak azt az egyetlen célt szolgálta, hogy a segítségével megtévesszék az SZKT jóhiszemű tagjait s rávegyék őket az ultimátum visszavonásának és az SZKT kompetencia-átruházásának megszavazására..

Most Markóék, miután útilaput kötöttek a talpukra, frusztráltak és becsapottnak érzik magukat. Markó egyenesen azzal próbált riogatni, hogy romlani fognak az etnikumközi viszonyok. Ami mellelleg elképzelhető, de ennek oka nem az, hogy az RMDSZ nincs kormányon, hanem az, ami miatt nincs kormányon. A román diplomácia leküzdötte integrációs hátrányát Magyarországgal szemben, most egyenjogú félként aligha helyezhető nyomás alá. Ha a románok úgy ítélik, az egyébként igencsak hatékony finom módszerekkel történő etnikai tisztogatást, a hagyományok honfoglalást, a román nyelvhasználat ráerőltetését a magyar közösségekre felválthatják a nyílt diszkrimináció, mesterseges hangulatkeltés, az uszítás eszközeivel. Kétségek nélkül, előállhatnak nálunk is olyan állapotok, mint a Délvidéken vagy a Felvidéken. De nem azért, mert Markóék nincsenek kormányon. Kormányon vagy kormányon kívül, az RMDSZ-nek soha nem voltak tényleges hatalmi eszközei. A románok azért szoríthatnak egyet kalodánk srófján, mert hacsak patakvér nem folyik, az európai fórumok legfeljebb ejnye-bejnyéznek egy kicsit, de nem avatkoznak közbe.

Sajnos ismét bebizonyosodott az, amit előre tudni lehetett, s ami megfogalmazást is nyert sokunk részéről: az erdélyi magyarság sorskérdései nemzetközi segítség nélkül megoldhatatlanok a román fél ellenségessége és ellenérdekeltsége okán. Problémáink nemzetköziesítése most sem lehetetlen, de sokkal nehezebb, mint az RMDSZ 1996-ban kezdődő sorozatos helyzetkihagyásai után. A kérdés persze az, hogy van-e az RMDSZ-ben ma őszinte szándék a valódi autonómiapolitika folytatására.

Aligha vádolhat bárki rosszindulattal, ha a két évtized tapasztalatainak birtokában ebben kételkedni merek.

Borbély Zsolt Attila

Befejeződött a korszakváltás első szakasza

A helyi többségi hatalomnak Romániában, Szlovákiában és Szerbiában nincs szüksége magyar zergetollra a kalapja mellett. Mert az EU-csatlakozás, illetve Szerbia esetében a csatlakozásnak az EU részéről történő szorgalmazása megszüntette a „demokratikus kényszert”, ami eddig arra ösztönözte őket, hogy legalább látszólag fogadják a magyar egypártot, az RMDSZ, az MKP és a VMSZ kormányzati felelősségvállalásra irányuló készségét.

Az EU legutóbbi kibővítését követően korszakváltásnak lehetünk szemtanúi. Ennek első szakasza Románia, Szlovákia és Szerbia részéről lezárult.

Melyek az első szakaszban bekövetkezett változások?

A legfontosabb, hogy a Kárpát-medencében – miután az RMDSZ is kiszorult a kormányból – immár nincs magyar kisebbségi párt, amely részese lenne a helyi központi hatalomnak. A szomszédos országok politikai elitjei rendre úgy gondolják, hogy a hatalomgyakorlás sokkal fontosabb annál, mintsem hogy a magyar kisebbséget partnerként vonják be abba. Lévé, hogy a legnagyobb határon túli magyar közösségek egypártjainak politikai megbecsültsége visszaesett, a politikai szférában végleg elváltak a helyi többségi politikai elitől. A változás lényege, hogy az egypártok ma már a többség által felállított bizalmi minimum tisztelete árán sem kerülhetnek be az ország legfelsőbb végrehajtó testületébe. Hiába vállalják hát az autonómiakövetelés mellőzését, ez nem hozza közelebb számukra a „kormányzati felelősségvállalás” lehetőségét.

Az EU-csatlakozást követően a magyar kisebbségek kormányzati felelősségvállalástól való elzárása új helyzetet teremtett a román, a szlovák és a szerb politikai elitek és magyar kisebbségi közösségek viszonyában. Eddig a magyarok által preferált magyar pártok – politikai identitásuk részleges feladása árán – számíthattak kormányzati felelősségvállalásra, most már nem.

Másodszor, a kisebbségi egypártok „lefokozásával” párhuzamosan lényegi változások álltak be Budapest és a szomszédos országok politikai elitjének kapcsolatában is. Azzal, hogy a szomszédos országok többé nem kezelik politikailag releváns entitásként az ott élő magyar közösségeket, lefokozódik a Budapesttel kialakult viszonyrendszer is. Igaz, Szlovákia ezt durvább formában közli Budapesttel, a másik két partner pedig pillanatnyilag óvakodik a politikai ék szerepétől, de ez nem változtat a lényegen: a szomszédos országok politikai elitje a korszakváltás első szakaszában beszorította Budapestet a trianoni trauma zsákutcájába, s a politikai dinamika tétje Magyarország és a szomszédos országok viszonyában jelenleg az, ki tud-e Magyarország szabadulni ebből a zsákutából.

Harmadszor – s ez számunkra szintén lehangoló fejlemény – a szomszédos országok politikai elitje által alkalmazott kizárásos módszer nem éri el az EU nagyhatalmainak ingerküszöbét. Jól látszik ez abból, hogy egyikük arra inti a Magyar Koalíció Pártjának elnökét, hogy tanúsítson ő is toleranciát, többen pedig a magyar diplomáciát biztatják, hogy EU-s házi feladatként segítse a demokratikus folyamatokat Szerbiában. Akár úgy is – ezt Markó Béla az erdélyi autonómiatörekvésekre vonatkozóan az ottani választások után igen találóan jegyezte meg –, hogy nem viszi túlzásba a kisebbségi közösségek autonómiatörekvéseinek támogatását. Ma a nemzetközi közösség szemében a ténynek, hogy Magyarország nem vállalja az autonómia eszméjének a legáltalánosabb szinten történő képviselését sem, kettős olvasata lehet: az egyik, hogy Budapest lényegében lemond a határon túli kisebbsé-

geiről, a másik, hogy eszközként használható az EU nagyjainak praktikáiban. (Jó példa erre a szerbiai helyzet. A Vajdaság státusával folytatott EU-s játék. Ki lesz az egyik bűnbak, ha Szerbia olajügyben mégis Oroszország mellett teszi le a voksot? S ez egyáltalán nem költői kérdés.)

Jól látható, hogy az EU ingerküszöbét a magyar politikai elitek tehetetlen vergődése tovább emeli. Az, hogy nincs egységes stratégiánk, s mi, a Kárpát-medencében szerepvállaló magyar politikai elitek egyelőre nem tudjuk elhárítani a szomszédos többségi elitek oldaláról érkező kisanatant típusú politikai nyomást, nos, ez csak súlyosbítja a felelősségünket. Mert ki ne tudná: a politikában gyengeséget mutatni, első lépés a vereség felé.

Milyen lesz a második szakasz?

A korszakváltás második szakasza, melyben nekünk magyaroknak kell megadni válaszokat, máris zajlik. Csak azt nem tudjuk, mi lesz a kimenetele.

A nagy történelmi kihívásra, amit a magyar politikai elitek politikai súlycsökkenése jelez, a trianoni zsákutca való beszorítottágunkra, a ránk erőltetett korszakváltás második szakaszában nekünk, a Kárpát-medencében működő politikai eliteknek kellene megtalálni a jó, demokratikus választ.

Az mindenképpen jó, hogy a korszakváltás ránk zúduló eseményeit nem nézzük ölbe tett kézzel. Az viszont már kívülről nézve néha komikus, ahogy egymás erőfeszítéseit is gyengítve küzdünk a saját, és csakis a saját legjobb belátásunk szerint. Ha valami miatt hiányzik a MÁÉRT, akkor az elsősorban az őszinte beszéd lehetősége. Ott, ha volt hozzá bátorságuk, a kisebbségi politikai elitek képviselői elmondhatták véleményüket. Igaz, ettől még a dolgok menete nemigen változott, de ma a nézetkülönbségek kibontásához, sincs megfelelő politikai keret. Pedig nagy szükség lenne rá. Sokkal nagyobb, mint bármikor az elmúlt húsz évben.

Tekintsük át a csatateret.

A nagy regionális párt illúziója

Kezdjük a megállapítással, hogy a korszakváltás első szakaszának következményei közül hárommal mindenképpen szembe kell néznünk.

A legveszélyesebb következmény, hogy a magyar egypártok beletörődnek a politikai másodhegedűs szerepébe. S továbbra is mellőzik az autonómiát.

Koránt sem veszélytelen – ez a helyi többségi hatalmi elitek ügyességére vall – hogy az egypártokban tovább él a remény. A remény, hogy ami van, az csak átmeneti állapot. Hogy visszajöhetnek a régi szép napok. Ezért a kormányzati felelősségvállalásra való készséget nem adják fel.

Harmadszor, illúzió az, hogy Budapesttel fennmaradhat az eddigi formális partneri viszony. Hiszen az eddigi viszony alapja pont a kormányzati felelősségvállalás realitása volt. S a közös remény, hogy a sima konfliktusmentes rózsaszínű viszonyrendszer – a szomszédoknak köszönhetően – továbbra is fenntartható. Nos, hát nem így van.

Nézzük meg, hogyan igyekeznek a kisebbségi egypártok felelet adni a nagy kihívásra?

Sajnos, a kisebbségi egypártok a helyzettel való szembenézés helyett egyelőre illúziót kergetnek. A nagy regionális párt illúzióját. Mind a VMSZ, mind pedig az RMDSZ és az MKP elképzelhetőnek tartja, hogy a magyar egypártok átalakulhatnak erős regionális párttá, amelyre rászavaznak nemcsak magyarok, hanem a helyben élő nemzetiségek, valamint a jó érzésű szerbek románok, szlovákok is. Az MKP még a politikai programját is igyekszik

úgy formálni, hogy az tessen a más nemzetiségűeknek. Hát, ilyen nincs. E politikai törekvések legfeljebb arra jók, hogy lássuk, mekkora kiábrándultság lakozik a „kormányzati felelősségvállalás” áldását nélkülöző elárvult szívekben.

Az illúzió ideológiája is van. Egyelőre csak bizalmas beszélgetésekben, tettetett sértődéssel a kettős állampolgárság megtagadása miatt, az egypártok vezetői a defetizmus határán bókászva ismételtetik: nincs mit várnunk Budapestről, csak az a miénk, amit mi magunk harcolunk ki. Pártunk megáll a saját lábán, hiszen az elmúlt években már bizonyítottunk. Markó Béla például, a kormányalakítás megpróbáltatásaitól szédelegve azt hajtogatja, hogy ő az RMDSZ hatalmi struktúrákban beépült embereire nem tud „úgy tekinteni, mint politikai alapon kinevezett tisztségviselőkre, hiszen egy hosszú, sok évtizedes korszak után jutottunk el oda, hogy ezek az emberek magyarként számos fontos intézményben vezető tisztséget töltenek be”. S hogy „nagyon komoly teszt lesz, hogy mit fog a Demokrata-Liberális Párt és a kormánykoalíció kezdeni ezzel a kérdéssel”. Mit? Hát semmit. A tisztségviselők vagy beilleszkednek a román hatalmi pártok egyikebe, vagy repülnek. S ez még a jobb variáns. A rosszabb az, ha az RMDSZ tagjaként szolgálják ki az aktuális politikát. Ez az utóbbi bizony nem lehetetlen.

Erre a „csak az a mienk, amit magunk harcolunk ki” szlogenre hajaz a Pásztor-vezette VMSZ viselkedése is. Ma Újvidéken a vajdasági kispártok 3. konvencióján Pásztor kijelentette: „a VMSZ „kisebbségi magyar párt, amely szorosan kapcsolódik a regionális vajdasági érdekekhez. Szilárd az elhatározásunk, hogy nincs olyan általános érdek, amelyért lemondanánk a regionális érdekekről”. A VMSZ kiábrándultsága érthető. Emlékezzünk rá, hogy a májusi választásokat követően ismét kimaradt a szerb kormányból. De, a Tadic-féle Demokrata Párttól virágos ígéretek kaptak, s ennek fejében „kormányzati felelősségvállalás” nélkül ereszkedett koalíciós kalandba.

Hogy ezután mi történt? Hát az, hogy a VMSZ engedett a nemzeti tanácsokról szóló törvény, nemkülönben a vajdasági Statútum ügyében is. Újabban nemhogy az ígéretek bevalóságáról lenne szó, de a köztársasági, szintén a Tadic-féle Demokrata Párt vezette kormány a VMSZ-t továbbra is prés alatt tartja. Tóth Tamás, a Demokrata Párt magyar képviselője a párt magyarnyelvű napilapjában, a Magyar Szóban, az első oldalon jelenti be: a nemzeti tanácsok állami intézmények lesznek.

Csehül áll a magyartöbbségű községekben működő bíróságok ügye is. Az erre vonatkozó törvénytervezet készítése közben a koalíciós partner Demokrata Párt emberei a jó szakértők hírében álló VMSZ-es képviselőket e folyamatnak még a tájára sem engedték. Most meg azt követelik tőlük, hogy szavazzák meg a magyarok részére lesújtóan rossz törvényt. Itt tartunk most.

A kérdés most az, ki enged, ha kenyértörésre kerül sor.

A VMDP-ben úgy gondoljuk, hogy a felelet a Magyar Koalíció további erősítése, nem pedig az, hogy a VMSZ regionális kisebbségi gyűjtőpárttá válik. Reméljük, hogy a kisebbségi regionális gyűjtőpárt zsákutcájába a VMSZ mégsem fordul be. Történelmi tény, hogy az ilyen törekvések egy utódállamban sem váltak be.

Budapest a gáton

Ami máris egyértelmű: a változásokat – a kisanant törekvéseinek szellemében – a szomszédos államok politikai elitjei indították el, s az új, nekik kedvező modell a gyakorlatban már működik.

Miután eltűnt az előző, a kisebbségi kormányzati felelősségvállalással járó, alapjában véve formális hatalommegosztás modellje, Budapestnek két reális veszéllyel kell nap, mint nap szembenéznie.

Az egyik – mert autonómiaügyben nem teszi le a voksot – Trianon felülvizsgálatának a vádja. A másik, a konszenzusos, vagy legalább kétharmados támogatású nemzetstratégia hiánya. Budapest jelenleg egyik veszélyt sem képes hiteles, a nemzetközi poli-

Puskás György fotója „Golgotai stációk” című sorozatából

tikai szintén támadhatatlan, s a nemzet számára is elfogadható stratégiával elhárítani. Ez az oka a kihívásokra adott esetenként egészen rossz, a tűzoltásra sem alkalmas megnyilvánulásoknak. A megalázó szlovák lépések, valamint az EU-ból áradó hideg közöny eleve veszteségszagú elviselése mindenképpen ilyen. De, az „aktív viszonyulás”, sem sikeresebb. Bizonyítja ezt a magyar külügyminiszter Dnevníknek adott interjúja is.

Mérvadó, a nemzetközi politikai szintén is elfogadható indoklással a magyarországi politikai elitnek meg kell végre mondania, mi a szándéka a kisebbségben élő nemzetrészeivel. Talpra akarja állítani a nemzet egészét, vagy a kisebbségi közösségeket átengedi az atomizálódás és az asszimiláció újra gyorsuló folyamatainak?

Ezt a dilemmát nem lehet tovább lebegtetni. Félő ugyanis, hogy az egypártok süllyedő hajójukat mentve maguk is propagálni kezdik a „teljes integrációt”. Jól látható, hogy a gyakorlatban egyoldalú toleranciának máris apostolává váltak.

A Kárpát-medencében élő magyarok közösségként csak a nemzetbe integrálódhatnak. A helyi társadalmakba csak egyénenként épülhetnek be, s ha nincs szerencsájük, csak úgy, hogy közben nyelvet is váltanak. Az pedig tudjuk mit jelent.

Ez tehát a végső dilemma. Aminek feloldását csakis Budapest kezdeményezheti. De, a felelősség rájuk eső részét a Kárpát-medencében működő magyar politikai eliteknek is vállalniuk kell. Mert a megoldáshoz vezető úton nemcsak a legerősebb nemzet-rész kezdeményezésére van szükség, hanem a közös erőfeszítésekre is. Ezzel összefüggésben, a kisebbségi egypártok „megszelídítésére” Budapest hatásos fegyvert tart a kezében. Övé a támogatáspolitiká.

Ágoston András

Újévi gondolatok

Megfogalmazás kérdése, hogy a mai általános helyzetet minek nevezzük annak során, hogy nem jött el még mindig a mindkét világháborút megnyerő nagyhatalmak azon ki- vagy bejelentése, hogy most már, a totális győzelem után megvalósul a béke megígért boldog állapota a világra. De ez már feledve rég, gyakran elhangzik a mai állapotokról, hogy ez bizony a harmadik világháború. Való igaz, hogy ami van, az nem méltó a béke névre, és ha béke nincs, akkor annak csak az ellentéte lehet. Eltekintve a helyi háborúktól, ahol élessel lönek és véresen gyilkolnak, világszerte történik egyfajta nyomulás, foglalás, zsákmányolás, kisajátítás, és ami a fő: politikai átalakulás, igazodás, afféle gyarmati kormányzás. A nagyok és kisebbek örök viszonya.

A háború tehát a gazdasági élet terén folytatódik? Az ilyen meghatározás logikusnak tűnik a XX. század – vagyis két nagy és számtalan kisebb háború évszázada – gyermekének, de nagyobb történelmi távlatból szemlélve kimondhatjuk, hogy ennek fordítottja a szabály: az emberi élet velejárója a gazdasági háborúskodás, amely időnként fegyveres változatába fordul. Ha így közelebb jutottunk a dolgok lényegéhez, akkor azt is kimondhatjuk, hogy az emberi élet normális működése a javakért folyó szüntelen küzdelem – egyrészt azok létrehozása, másrészt azok megszerzése, begyűjtése, elrablása illetve védelmezése, megtartása. A béke-állapot csak illúzió, már Madách is megmondta: „az élet küzdelem, s az ember célja e küzdelem maga”. A termelés a közgazdaság feladata, a szétoztást, eltulajdonítást stb. a politika végzi. Most ismét olyan idők jöttek, amikor a feladatok nem teljesíthetők békés körülmények között.

A legkisebb gazdálkodási egység ősidők óta a család, azon belül vannak a kenyérkeresők és az eltartottak, a jövő és a távozó nemzedék. Ez a mintája a modern államnak is, amely az országot gazdasági egységként kezeli, gondja van a munkás méltó bérére, a vállalkozó hasznára, a befektető tisztességes kamatára. Gondoskodik a társadalom egészségéről, a jövő nemzedék felkészítéséről és az idősek, a rokkantak ellátásáról, örökdió az igazság és méltányosság érvényesülése, az ország biztonsága felett. Ez mind nemzetpolitikai feladat. A társadalomnak szüksége van a jól működő államra. A társadalom rendszerint nemzeti társadalom, ilyen értelemben érdekszövetség, olyan szerv, amelynek minden körülmények között az adott társadalom érdekeit kell szolgálnia. A nemzeti társadalom nem engedheti meg magának, hogy nemzetközi elkötelezettségű kormánya legyen.

A nemzetköziség eredeti eszméje a nemzetek közötti harmonikus kapcsolatok kiépítése. Magyarországra a politikai nemzetköziség nemzetellenes változata telepedett rá már a XIX. században. Ez az irányzat hozta létre a magyarországi baloldali pártokat. Ezek mindkét háborús összeomlásban (1919, 1945) a történelmi magyar állam összeomlását hajtották végre, goromba nemzetellenes szenvedéllyel. Magyarországra a nemzetellenes nemzetköziségnek keleti változata érkezett meg a múlt század elején, derekán, nyugati változatát a század végén kapta a nyakába az ország. A kettő rokonságáról ma már mindenki tudhat egyet-mást, és - nem újdonság, de - klasszikus összefoglalót fogalmazott meg a Nobel-díjas orosz író, Szolzsenyicin, nemrég megjelent könyvének (Együtt) egyik fejezetében:

„Nem a semmiből jött létre és teljesedett be az első és a második sztálini ötéves terv, és nem is csak a pucér melóstömeg puszta erőszakos összetételére által. Bőséges műszaki ellátásra, élenjáró berendezésekre, az ebben a technikában jártas, tapasztalt szakemberek együttműködésére volt szükség, és mindez valósággal áradt a nyugati kapitalizmus felől, de leginkább az Egyesült Államokból. Nem adományként persze, nem bőséges segítségképpen, a szovjet kommunisták mindezt igencsak keményen fizettek

az orosz föld ásványaival és az erdők gazdagságával, nyersanyagpiacokkal és a Nyugatnak juttatott értékesítési piacokkal, valamint a cári birodalom összerabolt kincseivel. Ilyen üzletek indultak be a nemzetközi pénzmágnások és mindenek előtt a Wall Street részvételével és jóváhagyásával. Ezzel masszívan folytatva azokat az első kereskedelmi kapcsolatokat, amelyeket a szovjet kommunisták még a polgárháború időszakában kötöttek az amerikai tőzsdéken, és erősítettek meg több hajórakománynyi cári arannyal, valamint az Ermitázs kincseivel. Bennünket ugyan alaposan kioktatott Marx, hogy a tőkés a proletár szocializmus vérszomjas ellensége, és nem segítséget, hanem csak pusztító véres háborút küldhetnek ráink! Hát ez nem volt egészen így; a hivatalos diplomáciai elismerés hiánya ellenére közismert volt, sőt még az Izvesztyijában is megjelent: az amerikai kereskedők érdekeltek a gazdasági kapcsolatok bővítésében a Szovjetunióval.”

A Nyugat dörzsölt üzletemberei nem támogatták volna a Szovjetuniót, ha féltő lett volna, hogy túlszárnyalja Amerikát gazdaságilag. A nagy kaland végén a nemzetközi nagytőke átvette Európa keleti felének is a gazdasági irányítását, miután a szovjet csatlós államait kellően eladósította. A kapitalizmust liberalizmusra boldogan felváltó országok közt élen járó Magyarország, követve a neoliberaisok elméletét, teljesen megkopasztotta saját államát bevételi forrásaitól.

A közgazdaságtudomány irányítóival az a baj, hogy a gazdasági élet mederben tartását és szabályozását politikai érdekből haszontalannak és veszélyesnek nyilvánítják, ebből doktrínát és követendő filozófiát hirdetnek és erőszakolnak rá az államra világszerte, annak érdekében, hogy – a természetes kiválasztódás nevében szabadjára eresztett gazdasági életben – érvényesüljenek az erők, pusztuljanak a gyengék. Ennek az elvnek szélsőséges érvényesítése érdekében két évszázada hirdetik, hogy az állam ne vegyen részt a gazdálkodásban, közismert szólamuk: az állam rossz gazda, kicsi államra van szükség. Ebből diadalmas világelv kerekedett, ami mára elöntötte a világot. Ennek eredményeként nem az állam tartja kordában a gazdasági életet, hanem a gazdasági élet túlhatalmasodott részlege, a bankvilág fűzte pórázra az államokat. Való igaz, ez is működőképes változat, nagy gazdasági egységek (nagy országok) profitáló részesei lehetnek a nemzetközi nagytőke ilyen nyomulásának, de kisebb, gyengébb országok ebben a felállásban holtbiztosan tönkremennek, gazdasági életük külső irányítás alá kerül.

Magyarország minden mai baja ebből származik!

„A lényeg, amit oly gyakran hangoztattak is: az állam nemcsak a legrosszabb tulajdonos, hanem a legrosszabb szabályozó is. Ehhez pedig már globális kottájuk is volt, a washingtoni egyezmény alapján hangoztatták a privatizáció, dereguláció és a liberalizmus fontosságát. Képtelenség nem észrevenni, hogy egy radikális államtanítási folyamat húzódik meg a háttérben, amelynek célja, hogy megfossza a nemzetállamot tulajdonosi befolyásától, illetve ellenőrzési, szabályozási szerepétől is. Így a globális kapitalizmus ellenőrzés nélkül maradt, ezért fordulhatott elő, hogy amit magyar gazdaságnak nevezhetnénk, lényegében felszámolták. A magyar gazdaság helyén ma két, egymáshoz szinte egyáltalán nem kapcsolódó szegmens található. Az egyik egy körülbelül kétfutatónyi multinacionális vállalatból álló idegen »enkláv«, míg a másik a kis- és közepes vállalkozásokból álló magyar szektor. Fordított arány érvényesül, hiszen a multik a töredékét, mintegy tíz százalékát alkalmazzák a magyar munkaerőnek, ehhez képest a profitból való részesedés pontosan fordított: az összes profit 90 százalékát realizálják ezek a vállalatok. Ez csak azért lehetséges, mert lényegében egyáltalán nem fizetnek adót, amit pedig formálisan befizetnek, azt különböző kedvezményeken keresztül, akár

100 milliárdos állami támogatások formájában vissza is kapják. Ebben az a »mulatságos«, hogy állítólag a tőke teljesen független az államtól. Ha annyira független lenne, akkor miért követeli ki a lokalitás koldusszegény államától e hatalmas pénzeket? Ezermilliárd dolláros forgalmú óriások követelnek támogatásokat egy koldusszegény közép-európai országtól.” Bogár László közgazdászprofesszortól, az Antall- és Orbán-kormány volt államtitkárától idéztünk.

Elég baj az, hogy az Antall-kormány idején, és még az Orbán-kormány idején sem eszmélt fel kellő mértékben a magyar értelmiség a globalizmus valódi lényegére, veszélyeire, arra hogy egyik birodalmi függésből egy másik függésbe jutott az ország. Annyival rosszabb a helyzet, hogy a korábbiól még mutatkozott kilátás felszabadulni, lehetett bízni egy jobb világ eljövételében. Most már csak olyan kormányzatban lehet reménykedni, amely feltárja a valóságos helyzetet, felismeri a védelem lehetőségeit és cselekszik az ország érdekében. Nehéz küzdelem lesz, mert sok érdeklél kell szembeszállni, gazdaságilag megerősödött csoportok és a média nagy része ellenében.

Bár az ország hangulata kívánná a változást, ahhoz a legális politikai küzdőtér – a kommunizmus utódpártjainak parlamenti szavazati többsége miatt – alkalmatlan terep marad a következő választásokig. A nemzet érdekei ellenében elkötelezett politikai pártok összezárnak minden országgyűlési döntésben, csak hogy kihúzzák hatalmukat 2010-ig.

Jól jövedelmez a politika ebben a liberális rendszerben. A súlyos adókkal telített államkassza vonzó közelségében virágzik a korrupció. Az elvtársi osztogatás egyik módja a szakértői díjak kifizetése, milliárdok folynak így szét. Ugyanakkor a bérért dolgozók fizetésének alacsony szinten tartása, meg most a válságra hivatkozva csökkentése, az állam gazdaságpolitikájának elfogadott része, mint kedvező helyi adottság a külföldi vállalatok magyarországi telepítése érdekében. Pedig a gyenge fizetés nem ösztönöz tényező a dolgozók továbbfejlődésére, sem pedig a munka lelkiismeretes elvégzésére. Az is jellemzője a neoliberalis rendszernek, hogy a munkavállalók érdekérvényesítő szervei, ha vannak egyáltalán, hatástalanok.

Szabó Csaba, a Fidesz mezőgazdasági szakértője szerint egy falu határa mindenkor eltartotta a falu lakosságát. Ez igaz volt még a termelészövetkezetek idejében is. Ma a legtöbb faluban azt sem tudják, hogy ki gazdálkodik a határban. A kérdésre legtöbbször az a válasz, hogy valami kft. Ezek pedig csupán néhány embert foglalkoztatnak. Hatékonyságuk azonban leginkább abban testesül meg, hogy alapanyag ellátók vagy tömegtermék előállítók. Hatalmas mértékben folyik a gabonatermesztés az országban, miközben az állattenyésztés soha nem látott mélypontra, még a háborús időszaknál is mélyebb színvonalra süllyedt.

Évtizedeken keresztül volt elég pénz világszerte, most egyszerre nincs pénze a bankoknak, „nem lehet mozgásban tartani a gazdaságokat” ugyancsak világszerte. Ergo „fel kell tőkésíteni” a bankokat, hogy megfeleljenek feladatuknak. A magyar jegybanki alapkamat 11 százalék. Mi történik? A kereskedelmi bankok inkább beteszik pénzüket a jegybankba, mintsem hitelezzenek magyarországi vállalkozóknak, olyan időben, amikor a magas adózás miatt egymás után mennek tönkre. Így legalább felgyorsul a honi vállalkozások tönkretétele.

Nemcsak Magyarországon folyik ez a banki garázdaság. Olvassuk az alábbiakat: „A brit kormány azzal fenyegette meg az országot néhány nagyobb bankját, hogy akár államosítja is őket, ha az államtól kapott segítséget továbbra sem a túlélésükért küzdő kis- és közepes vállalatok hitelezésére fordítják. Ugyanezek a bankok nemhogy csökkentenék, növelik a lakáshitelek kamatát, és tömegével veszik vissza fizetésképtelenné vált kuncsaftjaiktól a jelzáloggal terhelt ingatlanokat. Oroszországban a Putyin-kormány által 50 milliárd dollárnyi rubellel kisegített bankok ahe-

lyett, hogy a gazdaságba folytatták volna át a pénzt, gyorsan dollárra váltották át, és ki is helyezték külföldi bankokba. »Az állami források becsstelen tékozlása« ellen emelte fel szavát Putyin miniszterelnök, mellette – figyelmeztetés gyanánt – Csajka főállamügyész ült.” (168 óra)

A Nemzetközi Pénzalap (IMF) még rátesz egy lapáttal, évek óta szorgalmazza a megszorításokat, ezeknek a kielégítését építették be a jövő évi költségvetésbe Magyarországon. Erről szolt Csath Magdolna közgazdász: „A sarc veszélye nem múlt el, hiszen az IMF könnyen további megszorításokat helyezhet kilátásba, lévén a célja nem más, mint a felvett hitelek visszafizettetése. A megszorítások minden területre kiterjedhetnek, kivéve az adósságszolgálatra, illetve az uniós pályázati pénzekre. A kamatokat, a hiteleket vissza kell fizetni. Az EU-s pályázatokkal az a gond, hogy ahhoz Magyarországon működő nagy cégek jutnak hozzá, míg a magyar kis- és közepes vállalkozások alig 3 százalékos arányban. Nem marad itt a pénz, a költségvetésben sincsenek meg a magyar gazdaság dinamizálásához szükséges feltételek, ezt a nagy cégek sem oldják meg.”

„Ma Magyarországon lényegében nincs gazdasági szabadság” – mondta Orbán Viktor. Ezért első feladatként a gazdaság felszabadítását nevezte meg. A magyar tulajdonú vállalkozásoknak, az alkalmazottaknak, a családoknak arra van szükségük, hogy a maguk urai lehessenek. Ez szerinte a magyar nemzet igazi életfilozófiája is. Álláspontja szerint a kormány a válságra hivatkozva akarja elfogadtatni azokat az intézkedéseket, amelyeket a társadalom egyszer már visszautasított. Adócsökkentés, növekedési program, kamatcsökkentés nincs, helyette brutális megszorítások vannak – összegezte a kormány lépéseit, majd közölte: a mai magyar kormányban nincs gazdaságpolitika.

A Fidesz elnöke a problémákat abban látja, hogy Magyarországon ma elnyomás van, nem politikai elsősorban, hanem gazdasági természetű. Orbán szerint Magyarország „egy gúzsba kötött ország”, ahol a vállalkozó szellemű emberek elé azonnal akadályokat gördítenek, ahol a kormány semmi mást nem akar, csak ellenőrizni, hol az adóhivatalon, hol a titkosszolgálatokon, hol a bürokrácián keresztül, és nem engedi, hogy a magyar társadalomban dolgozó energia felszabaduljon.

Jó hír: A transznacionális monopolkapitalizmus ellen a világ számos pontján szervezetteren és spontán akciók keretében is fellépnek a rendszerkritikus erők. A társadalmi ellenállás és az önvédelem ma legradikálisabban Latin-Amerikában jelenik meg. Hugo Chavez venezuelai elnök nemcsak visszaállamosította a magánkézben volt olajvállalatot, de bevezette a devizaügyletek feletti ellenőrzést és jelentős állami fejlesztéseket is elindított. Bolívia elnöke, Evo Morales állami kézbe vette az összes jelentős gáz- és olajipari céget és mezőgazdasági reformot jelentett be. Inacio Lula da Silva brazil elnök szociális programokat indított el.

Európában is növekszik a neoliberalizmussal szembeni ellenállás. A közszolgáltatások védelmében az Európai Szakszervezeti Szövetség (az ETUC) 2006 novemberében petíciót indított útjára, és egymillió aláírást kíván összegyűjteni. A neoliberalizmus elleni fellépésnek Európában egy további, jelentős szereplője az ATTAC-mozgalom. A globalizáció-kritika élvonalába tartozó hálózat vezető ereje a francia szervezet, amely 2007 elején tette közzé azt a kiáltványt, amely világos és egyértelmű szakítást jelent a fennálló rendszerrel. Az „Altermondalista Kiáltvány” szisztematikus elemzésnek veti alá a jelenlegi világrendet, definiálja annak pilléreit, és javaslatok tömegét terjeszti elő a rendszer fokozatos megváltoztatására, illetve meghaladására. A Kiáltvány nem ki nyilatkoztatás, hanem szerzői szerint is csupán vitaanyag, az egész társadalom számára. Azzal a céllal készült, hogy a társadalmi viták ne záruljanak le a franciaországi kampánnyal vagy a közelgő elnökválasztással, hanem állandó gondolkodási igény alakuljon ki a társadalomban a jelenből kivezető útról.

Az európai Attac-mozgalmak képviselői a Római Szerződés 50. évfordulóját megelőzően alternatív alkotmánytervezet alapelveit terjesztették elő. Az alapelveket tartalmazó dokumentum szerves folytatása az „Altermondialista Kiáltvány”-nak és annak a felismerésnek, hogy itt az idő, hogy a neoliberalizmus további térhódításának gátat vessenek. A szociális mozgalmak szereplői és az Attac-szervezetek képviselői szerte Európában sajtótájékoztatók keretében vonták meg a neoliberalizmus kártételeinek mérlegét, és javaslatokat terjesztettek elő egy demokratikus, szolidáris és ökológiailag is fenntartható Európa megteremtése érdekében. Íme csupa baloldaliak, a demokrácia védelmében.

A dokumentum rögzíti, hogy „az európai Attac szervezetek az Európai Unió jelenlegi formáját a demokratikus vívmányok, az alapvető jogok, a szociális biztonság, a nemek között igazságosság és a környezeti fenntarthatóság súlyos akadályának tekintik. Az EU átláthatatlan, demokrácia-deficittel és legitimáció-hiánnyal küzd, továbbá a tagállamaira és az egész világra neoliberális politikát rákényszerítő államközi szerződésekkel irányítják.” A francia „Non” és a holland „Nee” győzelme óta teljesen

világos, hogy nemcsak a javasolt Alkotmányszerződés, hanem a jelenlegi Európai Unió is híján van a népi felhatalmazásnak és az integrációs tömörülést széles körben antiszociálisnak és antidemokratikusnak tartják.

Ebben a helyzetben, a demokrácia szempontjából életbevágóan fontos, hogy a szociális és a politikai mozgalmak Európa jövőjének kialakítása érdekében konkrét alternatívákkal álljanak elő, és ezeket a javaslatokat a döntéshozók messzemenően figyelembe is vegyék.

Minket magyarokat történelmi tapasztalatunk figyelmeztet rá, hogy meg kell várni, amíg az egész világot szorítja a cipő. Két nagy szennázó és előremutató, a világ számára is példát állító forradalmunk azért bukott el, mert azt hittük, hogy a világ is már ott tart, ahol mi, vagy ha nem, hát ráébred a magyar példa nyomán. 1956 ifjúsága elvetette a kommunista szocializmust is, meg a liberális kapitalizmust is. Ne siessünk elsők lenni tehát, de készüljünk rá, mert érik a változás.

(Magyar Élet 2008. december 25).

Csapó Endre

Papp Lajos: Nem várhatunk tovább!

Tudatos népirtás folyik – jelentette ki Papp Lajos az elmúlt közel hét esztendőre utalva. A neves szívbészprofesszor az MNO-nak állítja: az embereknek elégük van a mindenkit beteggő tevő hazugságokból. A magyar nemzet reprodukciós szempontból a lehető legrosszabb helyen áll, az egészségügyre fordított források mértéke elégtelen. Mi a célja a magyar nemzetstratégiának?

– Ön is aktívan részt vesz a magyarság kérdéseit, problémáit taglaló és a megoldásokat kereső munkában. A **Magyar nemzetstratégia** című kötet közel negyven szerzője között is olvashatjuk a nevét. Valóban olyan nagy a baj Magyarországon – testi és lelki értelemben is –, hogy szükség van ilyen kinyilatkoztatásokra?

– Ezt a társaságot s végül magát a kötetet is éppen a problémák, a bajok hozták létre. Úgy érezzük – a Konzervatív Alapítvány és az általa szerzőtársnak meghívott személyek is –, hogy a jelenlegi politikai rezsim az ország helyzetén nemhogy javítana, hanem folyamatosan rontja azt, akár a köz-, a gazdasági és legfőképpen, ha az erkölcsi állapotokat nézzük. Ezek a dimenziók Magyarországon olyan mélypontot értek el, hogy mindenkinek tevőlegesen is ki kell vennie a részét abból a munkából, amelynek célja a helyzet megváltoztatása.

– Miben látja az előbb említett erkölcsi romlást?

– A kötet első fejezete – amely számunkra a legfontosabb –, az élet tiszteletéről szól. Az elmúlt 50 évben több mint 7 millió magzatot öltünk meg. A 2007-es esztendőben a CIA világszinten felmérte többek között a reprodukciós rátát is. A 222 vizsgált országból Magyarország a 202. helyen van 1,33-as reprodukciós rátájával.

– Szinte afrikai, harmadik világbeli országban élünk?

– Abban a világban a szaporulat változó mértékű, ugyanis megszületnek a gyermekek, de korán meg is halnak. Éhen-szomjan vagy éppen betegségekben „mennek el” – míg nálunk meg sem születnek. Ki lehet számítani, hogy a magyar nép hogyan fog eltűnni, ha ezen nem lesz képes változtatni. Van egy másik vizsgálat is, amely azt mutatja: jelenleg a 8 éven aluli gyermekpopulációban a roma gyerekek arányszáma már meghaladta a magyar gyermekekét. Ez a jelenlegi tendenciákkal olyan átrendeződést fog okozni az országban, amely beláthatatlan következményekkel jár.

– Nem fél attól, hogy ez utóbbi három mondataért megbélyegzik?

Fotó: Magyar Nemzet

– Én semmitől sem félek, az igazságot mindenkinek kötelessége kimondani. Jézus szavaival: „az igazság felszabadít”. Ha homokba dugjuk a fejünket, s nem beszélünk a bajokról, akkor a dolgok megváltoztatásának igényéről is lemondunk. Ismertetni kell a helyzetet az emberekkel. Mi nem a negatív példákat soroljuk. Ezt Fekete Gyula már évtizedekkel korábban elmondta, „Húzza a harangot, de senki nem figyel rá” – ahogy a kötet címe is fogalmaz. A népesedési, illetve más, a magyar nemzetet érintő ügyeket nagyon pontosan, tudományos igényességgel levezetve 778 oldalon próbáljuk bemutatni. Pontosan azt szeretnénk elérni, hogy az emberek beszéljenek a helyzetről, az őket körülvevő világról. Beszélünk olyan dolgokról, hogy „magyar nemzet”, „nemzeti oldal” – de egyetlenegyszer sem tettük le az asztalra, hogy mik is a mi elképzeléseink, mi a mi jövőképünk. Ehhez pedig hogyan lehet hozzátenni vagy éppen elvenni? Ebben a nehéz helyzetben mindenképpen meg kell szólalni. Nemcsak az aktuálpolitikának, hanem a nemzetnek, illetve a napi politikától távolabb lévő értelmiségnek is.

– Említette, hogy fontos lenne kialakítani a párbeszédet, illetve szükség lenne a problémák nyílt megbeszélésére is. Vajon érdeklí az embereket, hogy miben is élnek? A pénzügyi válság Magyarországot is elérte, mégsem állt meg például a mértéktelen hitelfelvétel. Az LCD tévék erejében vannak-e „nyitott fülek” erre a párbeszédre? Van-e készség és potenciál a társadalomban arra, hogy megmozduljon saját érdekében?

– Csakis egyértelmű igennel tudok válaszolni. Minden nap járom a csonka országot, illetve a Kárpát-medencét is, s vannak települések, ahol előadásokat is tartok. E fórumokon sok százas, adott esetben ezres nagyságrendű hallgatóság is előfordul. Az embereknek elégük van a hazugságokból, a politika által gerjesztett indulatokból. Ugyanis mindenki érzi: a megosztottság, amely az országot ebben a pillanatban ketté-, vagy éppen többfelé szakítja, sehová nem vezet. Éppen ez a nemzetstratégiai könyvnek a legfontosabb célja: azon közös dolgaink mellett kell az elveinket rendezni, amelyek minden magyar állampolgárt és magyar nemzetbéliit érintenek. S kvázi politikamentesen kell a nemzet fennmaradásáért küzdeni.

– *A hazugság beteggé tesz?*

– A hazugság mindenkit beteggé tesz. A hazugság és az elhallgatott igazság olyan belső feszültséget okoz a lelkünkben, amely testi bajokban, fiziológiás szinten is megnyilvánul. A jelenlegi fiatal-középkorú férfiaknál a halálozás mértéke olyan magas, mint az 1920-30-as években. Nagyon fontos tudni azt, hogy a test és a lélek egymástól elválaszthatatlan. S nemcsak az egyes embernek - egyénnek - van lelki világa, hanem létezik egy nemzettudat is. Ha ezt elszakítják a gyökerektől, a hagyományoktól, s ha szégyellnie kell valakinek magát amiatt, hogy magyar, az össznemzeti szinten bénító betegséget okoz. Mi e sarkalatos pontokra helyeztük a hangsúlyokat. Ilyen az élet tisztelete is. Vagy a Szent Korona jogfolytonosságának helyreállítása, ami nem más, mint a földi és az égi világ összekapcsolása, az egymás mellett élésnek a magyar hagyományokban való bemutatása. Nem egy elavult, korszerűtlen tárgyról van szó, hanem egy szemléletmódról. A Szent Korona ezeréves fejlődése azt mutatta, hogy mindig az aktuális korokhoz alakítva alkalmazták ezt a szemléletmódot. Történelmünk, hagyományaink, a magyar emberek kreativitása, munkaszeretete mind-mind arra determinál bennünket, hogy mi a nemzetek sorában valahol az élen legyünk. Most sereghajtók vagyunk, s ennek az okait fel kell tárunk mielőbb, mert itt a jövő nemzedékéről van szó, a gyermekeinkről, unokáinkról. Minden ma elszalasztott lehetőség holnap már háromszorosan üt vissza. Nincs időnk további várakozásra.

– *Ön gyógyító ember, aki az élő szervezet legfontosabb részével, szervével, a szívvel "dolgozik". Itt összpontosul, itt talál közös "házat" a lélek és a szeretet is. Mit gondol az egészségügy helyzetéről? Még mindig problémákat okoz a teljesítményvolumen-korlát, amit szakmai szervezetek már a bevezetésekor is éle-*

Puskás György fotója „Golgotai stációk” című sorozatából

sen elleneztek? Miért él még ez a jelek szerint az élet és a gyógyítás útjában álló korlátozás?

– Én a kötetben az egyén lehetőségeit vettem górcső alá, hiszen mindenkinek van lehetősége arra, hogy megóvja saját maga és környezete egészségét is. Világosan kell látni: Magyarországon a nemzeti jövedelem mintegy 4,3 százalékát fordítják egészségügyre. Egy ilyen beteg országban mindössze ennyit. Nálunk sokkal egészségesebb népességű országokban ennek a dupláját vagy a háromszorosát kapja ez a terület. Itt arányokról van szó, nem abszolút összegekről. Minden társadalom az anyagi lehetőségei szerint szabja meg az egyes területekre fordított anyagi ráfordítások mértékét, és pontosan az a regnáló hatalom feladata, hogy megmutassa azokat a területeket, és odairányítsa az erőforrásokat, anyagi forrásokat, ahol a legnagyobb a baj. Ezért ami az elmúlt közel hét évben történt Magyarországon, tudatos népiértés, genocídium. Ezt már többször is mondtam, és egyre többen fogják hangsúlyozni. Elég csak arra gondolni, hogy az egészségügyre fordított források mértékét csökkentik, míg 100 millió forinttal növelték meg az abortuszra fordítható összeget.

– *A kormány 1,6 milliárd forintba növelte ezt a keretet...*

– Világosan és egyértelműen kell fogalmazni, mert a nagy kutyaszban, a televíziókban az emberek nem látnak irányvonalat. Ez a könyv egyfajta iránymutatás is, amely az első lépés lenne a nemzetstratégia kialakításához.

Pósa Lajos (1850-1914)

Verje meg az Isten

Verje meg az Isten,
Veretlen ne hagyja,
Ki magyar létére
Magát megtagadja.
Szabadságunk fáját
Fosztja-fosztogatja,
Leveleit, virágait
A viharok adja.

Verje meg az Isten
Nem egyszer, de százszor
Ki magyar létére
Idegenhez pártol.
Ősi jussát önként
Idegennek dobja,
Kincseinket egy más fajnak
Kincstárába hordja.

Verje meg az Isten,
Minden kis dolgába;
Ki magyar létére
Egy más faj szolgája.
Mást érez s mást mond
Talpnyaló nyelvvel.
Háromszínű lobogónkat
Ronggyá tépi széjjel.

Verje meg az Isten
Ki a magyart bántja,
Ki magyar létére
Száz örvénybe rántja.
Verje meg, verje meg
Minden haragjával!
Júdászterü két kezének
Tüzes ostorával!

Hibáztunk...

Az előző lapszámunk 48-51. oldalán közölt „Kálváriák” c. írás szerzőjének, Lehoczky Leopoldinának neve a nyomdai előkészítés során sajnálatos módon kimaradt. Itt kérünk elnézést a szerzőtől és olvasóinktól is.

„Véges” gondolatok 90 évről

Kilencven éve „ért véget a vég kezdete”. A világ számára látható kezdet, a milliók életét követelő külsőség: az első világháború. Valójában a világ megváltoztatásához volt szükség erre. Okok, érdekek, ármányok szövevénye a világ előkészítéséhez és hozzáigazításához a csirázó globalizmus és a mellette a felszín alatt kúszó neoliberalizmus terveinek megvalósításához. Az első nagy lépés.

A hagyományos társadalmak végének kezdete is volt ez, mi pedig ilyen társadalom voltunk. Hagyományaiból, szakrális múltjából, parasztságából újra meg újra talpra állni képes magyarság élt még akkor e tájon.

Most emlékezünk a kilencven év előtti eseményekre. Már aki emlékezik. Aki egyáltalán tud róla, akit érdekel „ez az egész”.

Miközben azon búsonganak derék honfi értelmiségiek, hogy a rendszerváltás nem történt meg, én figyelmeztetnék a sorrendre. Ugyanis a Kárpát-medencében még nem

történt meg a kilencven év előtti háborút záró békeszerződés következményeinek feldolgozása sem. Itt az ezt el- és meg-szenvedő országban, ha pusztá nevé ki-ejtjük, már érezhetjük, hogy nem szívesen hallják. Aki erről beszél, az politizál s készen kapja a nacionalista, szélsőséges – ha ráadásul kissé hangos – a fasiszta jelzőt is nyakába. Óvatosan írjuk hát le: Trianon.

Igen. Annyira képtelen volt, olyan egyedülállóan elképzelhetetlen, hogy máig hatnak vesztes és győztes pusztító következményei.

A magunk baja mellett most egyre jobban észrevehető a leginkább neurotizált vesztesek – a saját történelem hiányát és a váratlana nagy győzelmet legjobban megsínylő – szlovákok viselt dolgai.

De ugyanennek a feldolgozásbéli hiánynak tudható be az is, ahogyan naiv magyar háborgók belemennek a természetes csapdába és – szerencsájukban szerencsétlen ellenlábasaitak szolgálva – elherdálják a kezükbe adott újabb használható érvet. Nem akarják megérteni, hogy ha azok tankkal hajtanak belénk, és mi kövel dobálunk vissza, akkor a világ máris egyenlő bűnbe keveredtekről beszél. Beszél és egyformán ítél el. Felkészületlen hőzöngőink a maguk módján válaszolnak az eseményekre és az igazságérzet motiválja őket. Nem tudják, hogy vásznakra festett jelszavak és jelképek, meghatódva elhelyezett koszorúk, senyvedve égő zászlók nem hoznak megoldást. Saját jogos (és minden magyarral közös) sérelmeiknek levezetése pedig bármennyire is büszkeséggel tölti el őket, éppen a közös ügynek árt.

Széles a skála. Hol azon háborgó az Erdélyből ide kényszerült, hogy kénytelen valakinek elmagyarázni hol van Kolozsvár, s hogy milyen nyelven beszélnek a székelyek, hol meg azon, hogy naiv emberek zajonganak ismeretek és taktikai érzék nélkül, hős-

ködni oktanul és olyanokat tesznek, hogy elfajult világunkban olykor provokációnak is hihetné az ember. S bizonyosan igen gyakran nem is téved. Bár ez inkább a belföldi események kapcsán érhető tetten.

Elgondolkodom önkritikusan az elidegenedetteken és közömbösökn is, és átérzem, hogy akik születési helyüknél avagy neveltetésüknél fogva nem élték meg e traumát, bizony unhatják ezt a témát. Mint gagyi muzsikára szocializált fül a népdalt vagy a komoly muzsikát. Sőt mint színvak a színek világát.

Most azonban egy akkor kilencven évvel ezelőtt első szándék-ból reánk törő világ recseg-ropog minden izében. Végét még korai lenne meghirdetni, de talán érezhetjük a „vég kezdetét”. Még felébred bennünk a tapasztalati alapon élő gyanakvás, és arra gondolunk, hogy ez is egy nagy félrevezetés és ismét csak nekik fog hasznót hajtani, hogy amikor a látszólag rogyadozó neoliberaliz-

mus legfőbb célpontjától, az államtól kér segítséget, éppen azt igazolja, hogy még az is őt szolgálja. Ha azonban figyelmesen követjük a politikának és első vonalbeli holdudvarának aktorait, akkor észrevehetjük, hogy sorra kezdik temetni a neoliberális elveket. Ekkora csel már talán sok lenne.

Bárhogyan is van vagy legyen, az ediginél is erőteljesebben érezhetjük kiszolgáltatottságunkat. Egyre világosabb, hogy az eltelt évszázad mindkét felkínált (ránk kényszerített) útja hasonló végcélt szolgált és minden emberi, nemzeti és nemzetek feletti szenvedés, a földi életet kockáztató örültségek szűnni nem akaró sora, mind-mind egy hatalmas kísérlet, egy nagy terv megvalósításának része.

Ha ezt most és mi boncolgatjuk részleteiben, bizony nagyokat tévedhetünk. Csak alapjában sejtethetjük meg és a valódi történetet csak sok generáció után fogja feltárni a történelem, reméljük, talán még létező utódaink vagy egy „maradék emberiség” számára.

Ebbe a kíváncsiságot ébresztgető és ugyanakkor taszító, kusza történetbe az emberiség és az egyén sorsa mellett minket mégis valami e kettő közötti érdekel legjobban.

A nemzet jövője.

Lehet-e jövője az emberiségnek a nemzetek nélkül és ugyanígy az ember lehet-e hasznos és értékhordozó része egy nemzetek nélküli világnak? Meddig jutott a nemzet és az egyén leépítésében a talán most halódó neoliberalizmus?

Van-e visszaút? És szükséges-e?

Csak kérdezzünk és gondolkodunk, találgatunk, jóslgatunk és következtetgetünk.

Közben pedig az emberiség létével játszadozók öntudatra ébredését is kellene lesnünk, és valahogy elősegítenünk.

Egy vers a fásultság ellen

Wass Albert:

Intelem

Percre se feledd, hogy testvéred minden magyar, bárhol is éljen.
Összetartásban rejlik csak erő.
Más ember földjén nincs számodra hely.

Félvilágot is befuthatod,
más ember földjén testvértelen leszel,
s elfúj a szél, mint kősa őszi lombot,
ha nemzetedről megfedlekkel!

Te bús magyar, kit száműzött hazád,
s idegen zsarnok lakja otthonod:
bús sorsodért ne vádold nemzeted,
kit úgy tűnik, Isten is elhagyott.

A látszat csal. Isten ma is a régi.
Te hagyta őt el, te s a többiek,
s míg vissza nem zárandokoltok Hozzá,
s a múlt hibáit le nem törlik:

magyar földön nem lesz új
Magyarország,
Gaz és szemét nem terem nemzetet!
S a gyűlöletet nem mossa le semmi,
csak az összetartó igaz szeretet!

Miniszterelnöki „totojázások” margójára

Az utóbbi években érdekes módon vannak olyan kulcsinformációk, melyek, amikor aktuálissá válnak, eltűnnek a médiából. Néha egy időre, olykor végleg.

Ezekben a hetekben a magyar-szlovák ellentét körül folyik véget nem érő és a figyelmet ennél is fontosabb dolgokról remekül elterelő vita.

Pillanatnyilag az országot tönkretevő komprádor szellemű vezetők eltanácsolása lenne a feladat. Sajnos azonban ők hallatlan ügyességgel nyernek időt újabb végzetes lépésekhez. A jelenlegi többség óhaja szerint őket leváltani köteles ellenzékiek pedig az alkotmányosság és európaiság úri játékszabályaira hivatkozva az emberekre mutogatnak. Rajtatok a sor! - mondogatják.

A politika nacionalizmusokra játszó módszere évszázados fegyver. Talán minden változatban megszenvedtük már. Valóságos terepasztala voltunk és vagyunk a véres és látszólag vértelen, de lassan ölő kísérletek sorának.

A szlovákoknál a magyar kártya kormány szinten működik. A magyaroknál kormány szintről szervezett provokátorokon keresztül. Ezek mindenkor rendelkezésre álltak főleg bel, s ha kellett, külpolitikai célokkal, a másik oldal imágójának külföldi rombolására, stb. Emlékezzünk a lelepleződött s ezért visszavont Szabó Albertre, Bácsfi Dianára és figyeljük az erősen gyanús mai utódokat, a „megtalálhatatlanokat” és másokat.

A zárt tárgyaláson semmitmondó, a nyilvános sajtóértekezleti civódással mindkettőjüknek népszerűséget szerző Ficó-Gyurcsány találkozó egyiküknek sem volt ellenére, bár hosszas „totojázás” után került csak sorra. Nem lehetett nem észrevenni Gyurcsány színpadiasan bátor okoskodását és Ficó fickós, oldalra vetett mosolyát.

Felfigyeltek-e arra, hogy a jelentéktelen báb szerepet játszó, sokak szerint szánalmas magyar külügyminiszternőt az őt szlovák részről ért sértegetések a népszerűségi lista harmadik helyére repítették? Hát éppen a legármányosabb miniszterelnök ne vette volna észre ezt a remek lehetőséget?

Az olvasó bizonyára már számon kérte rajtam bevezető mondatom magyarozatát. Tehát lássuk csak, mi történt. A szlovák rendőrség minden indok nélkül, pesti rendőrök módjára verte agyon az „olyan amilyen” magyar szurkolótábort. Modell és módszert éppen azok saját országától kapott.

Folyik a vita a hogyan és a miként, meg a miért körül. Szerintem felesleges. És ezzel utalok arra az első mondatra. Ugyanis nem tudom megérteni a társadalom és főleg az ellenzék aranyhal-memóriáját. Saját fülemmel hallottam az ominózus labdarugó mérközést megelőző héten a médiában, hogy kérdést tettek fel a szlovákiai magyar külképviselőt egyik vezetőjének. Nevezetesen arról érdeklődtek, tud-e arról a hírről, hogy a szlovák rendőrség provokációra készül a magyar szurkolók ellen. Válasza nemleges volt. Nem, neki ilyen információja nincs. A kérdezőnek volt.

Honnan? És miért volt olyan magabiztos az a külképviselő? Hogy a szurkolók belegyalogoltak a csapdába, az már egy a labdarugó szurkoló lelkialkatáról szóló dolgozat tárgya lehetne. Nem ide tartozik, de bekalkulálták. A kérdező tudta mit kérdez! A válaszába is tudhatta, mit kell válaszolnia? Minden esetre a szlovák rendőrség tudta, hogy mi a feladata.

Vajon ilyen információt egy legyintéssel kell elintéznie egy külképviselőnek? Vajon nem lett volna szükséges egy sokkal nyomatékosabb figyelmeztetés a csapdába tartók felé, még akkor

is, ha ők „csupán” foci huligánok lennének? Hiszen még Dél-Amerikában börtönben ülő kábítószersempészeinkkel is foglalkoznak.

Az egésznek eredménye, hogy egyéb helyett most erre figyelünk, a félrevezetettek között mindkét testvérpárt miniszterelnökének népszerűsége nő, a szlovák „zászlótörvény” egy perc alatt megszülethetett, a magyar határátlépési tilalom pedig az öt év börtönnel egyenlő tojásdobálásról és a ki tudja mennyi börtönt jelentő ökölrázásról szóló tervszöveggel egyetemben kidolgozás alatt áll. Szintén az európaiság és az alkotmányosság úri szabályai szerint.

Ha akad megszállott olvasó, ki több évvel ezelőtti jóslataimra tán még emlékszik: az uniós csatlakozást követő szlovák magatartást előre vetítettem. Valamennyi szomszédunk közül ez a legfrusztráltabb. A legendáin kívül nincs kevéske saját, külön, írott történelme sem, mert az a miénkkel azonos. Az pedig, hogy közös, a rossz értelmű nacionalizmus és a sovinizmus soha be nem telő étvágya és soha véget nem érő uszítása miatt őt nem elégti ki. Sőt!

De normális viszonyok között vajon nem éppen ennek kellene a legnagyobb békesség zálogának lennie? Nem arra kellene figyelni, hogy az a dicső múlt közös juss és nem enyém-tiéd alapon

kell szétszaggatnunk, mint mesebeli gyermeket az édesnek s a mostohának? Hiszen itt két édesanyáról van szó. Hiszen ők is a szent korona védelme alatt jöttek létre, cáfolva minden fals és anakronisztikus, évezredes elnyomásról szóló elméletet. Hiszen minden örömünk és sikerünk, minden bánatunk és bajunk közös volt ezer évig. Csak őket nem szlováknak hívták, eleinte még tótnak sem. Hungarusok voltak ők. És mi is. Később meg tót atyafiak, nem kevesebbek, mint más atyafik: a Göre Gáborok vagy az Ábelek és mások. Hiszen hozzánk tartoztak, egyek voltunk az egyetlen igaz és valódi közös és vérrrel pecsételt történelmünk és a szent koronánk közös jogán.

És együtt fogunk eltűnni Európa térképéről. Aztán meg maga Európa, mint olyan. Egy évszázad egy pillanat.

A megmaradásnak esélye csak együtt van. Ép ésszel egymásért aggódva kölcsönösen kellene figyelniük demográfiai mutatóinkra, s annak egyik legfőbb zálogát, ép és valódi identitástudatainkat kellene – ugyancsak a kölcsönösség alapján – ápolgatnunk. Hatásában és veszélyességében kísértetiesen hasonlít a pillanatnyi érdek eluralkodásának e téren is pusztító ereje arra, amit környezetünk szintén végveszélyt jelentő tönkretételével végzünk.

Ehelyett szlovák rendőrök vernek magyarokat és ettől a szlovákok elégedettek, ma már karikatúrának számító tankönyveket nyomtatnak s az identitástudatot pusztítanak, saját igazságszolgáltatásukat is a sovinizmus uszályába rángatják, és ezzel aláásák annak egész – számukra is oly fontos – hitelességét, stb.

Ugyanakkor provokátorok által megvezetett jó szándékú – de okosnak sajnos nem nevezhető – magyarkodók válnak marionetté éppen azok kezében, akiket legjobban elítélnének. Közben testvérpárti miniszterelnökök húznak politikai hasznot népeik félrevezetéséből.

S akkor még el sem kezdtem a lehetséges összefüggések száza-
inak felsorolását. Bár jutna még eszembe számtalan gondolat.

Míg az idő halad!

2008. november 18.

Keresztúry Dezső:

Vigasztaló

Van úgy, hogy elnémul, megáll az ember; vár, borzong, alél: a szívéből térdébe száll, s szívárog csendesen a vér a sebből, melyben megszakadt munkák, napok gyökere ég, s jövő gyötrelmek alszanak, míg konokul halad az év, s vajúdva újul életünk, mint tojásról le hull a héj: bőjtől húsvét felé megyünk: akit megöltek, újra él.

Valami történt velünk Sydney és Peking között

Gyermekkorom soha nem feledhető pillanatai az akkori magyar sportnagyhatalom büszke győzelmei. Hogy az anyaországban miként élték meg, azt magyarázzák így meg úgy. Nekünk ott Kolozsváron azonban nem a Magyar Népköztársaság új társadalmi rendszerének a kapitalizmus feletti fölényét bizonyították, hanem magyar öntudatunkat táplálták. Kellett is akkortájt ez nagyon. Az iskolában nem erről tanultunk, s ahhoz még nem voltunk elég okosak, hogy a Roller-féle történelemkönyvben minduntalan visszatérő mondatot, mely szerint ez vagy az a román fejedelem „egyenrangú félként tárgyalt a magyar királlyal”, kellő humorérzékkel értékeljük. Nekünk az utcán kellett helytállnunk, és a Helsinkiben elért 16 arany vagy az aranycsapat győzelmei megannyi gerincegyenesítő élményt jelentettek.

Igy aztán addig élveztük ezt az egyedülálló sikersorozatot míg „úgy maradtunk”, s immáron holtunkig nem szabadulunk a magyar sport sikereinek igényétől.

Nem véletlen tehát, hogy a napokban lezajlott Sportszallagok Gáláján, ahol az év sportolóit díjazták (s ahova Tamás Gábor felépése révén juthattunk be), igencsak kritikus szemmel figyeltem a történeteket.

Összehasonlítási alapom is volt. Mégpedig a nyolc évvel ezelőtt az olimpiáról hazatérő magyar sportolók fogadási ünnepsége, ahol családommal együtt lelkesen tapsoltuk lányainkat és fiainkat, s szorongattuk kezeiket. Akkor egy rövid időre megint jó volt magyarnak lenni, és nem számított még nevetségessé, elítélendőnek, bűnnek. Nem sokáig tartott e felszabadult állapotunk.

Telt az idő, és szemben a szocializmust építő Magyar Népköztársasággal, mely legalább kisajátította a sporteredményeket (s a maga igen szerény lehetőségei szerint tett is értük), a mai Magyarország, pontosabban a még Magyarországnak nevezett állam mai vezetői semmi olyannak nem örvendenek, ami a nemzeti öntudatot erősíti. Valahol valakik rájöhettek arra, hogy a sport is ilyen. Nem volt nehéz dolguk.

Eljutottunk oda, hogy még a kilógó lólábak nyilvánvaló jelenléte sem izgatja őket. Szemünkbe röhögve, némi ideologizáló püderhintéssel lájtositva adják elő érveiket, hogy a magyar sport jelenlegi zászlóshajója, a vízilabda csapat miért nem kap pénzt a

jövő évi világeseményeken való részvételre. Mint tudjuk, a versenyek vérkeringéséből való kiesés ebben a sportban nehezen élhető túl. Rosszabb, mint a sikertelen jelenlét. És akik nem adnak erre pénzt, azok ezt is tudják.

Vagyis, míg a szocializmust építő népköztársaság használta, a mára balliberális harmadik köztársaság már tagadja a nemzeti tudat szükségességét. Sőt számos jel arra utal, hogy egyenesen fél tőle.

Egy levert, hitevesztett, ahogy ma tudományosan fogalmaznak: anómiás társadalom a maga gyökértelenségében már nem is igényli ezt.

E – Tamás Gábor jóvoltából végignézett – rendezői jószándékából nagyszabásúra tervezett – ünnepség is erről győzött meg.

A hatalmas teremben számos üres széket láttunk, a kitüntetett csapatok csak néhány sportolóval képviseltették magukat, a kitüntetettek sporttársai, csapattársai, uram bocsá' ellenfelei nem jöttek el. A kitüntetetteken kívül ismert sportoló alig volt jelen.

A díjak átadását és a szép művészi műsort néhány összevert tenyér, néha egy-egy gyér, bár lelkes baráti fütty honorálta. A száz körüli vacsoraasztal között telt alig volt, annál több állt üresen. A kitűnő menü sem tartotta ott a közönséget. Aki ottmaradt, a vacsórát gyorsan elfogyasztva távozott. Amikor este 11 után behozták a közel fél ping-pong asztalnyi tortát, már csak néhány tucatnyian lehettünk. A tortánál készült képen, a kést kezelő szakember mellett, négyen árválkodunk.

Mi történt itt nyolc év (abból is főleg az utóbbi hat) alatt?

Szomorúan rágódtunk Gabival a kétségtelen tényeken.

Valami vigasztalót azért mégis találtunk. Vajda Attilának, e pirszinges vagánynak a rövid mondatai olyan őszinték, okosak, odaváló voltak. Kiderült ismét, hogy egy olimpiai bajnoksághoz az izmokon kívül még valami más is kell ott a fejben. És persze a szívben.

Igen, a szív!

Kolonics György jó szelleme ott kísértett.

Bár az ő szíve megállt, egy egész nemzeté talán nem állhat meg. Még ha egyeseknél igen nagy is erre az igény!

2008. december 27.

Életképességünk nagy próbája előtt

Ha az eltelt hét évtizedemre visszanézek, különös tekintettel arra az időre, melyet már az úgynevezett szabad világ polgáraként éltem le, elkerülhetetlenül merül fel bennem a kérdés, hogy mindaz, ami történt, lehet-e a véletlen, vagy mondjuk úgy, hogy a történelem hullámverésének műve. Ugyanis a véletlenként elkönyvelt események, a nyilvánvalóan rossz úton haladó változások egy irányba mutató jellege, az egésznek folyamattá szervülése, egyaránt azt szuggerálják, hogy egy előre megtervezett lejtőre irányított pályán mozgunk.

Ezt követően máris adva van a következő kérdés: kinek hasznos ez? kinek érdeke?

Ez az a pillanat, amikor könnyen merülhetünk alá az úgynevezett összeesküvés-elméletek csalóka mocsarába. Ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy ha valahol létezik egy háttérhatalom, mely mindezt irányítja, akkor annak elsőszámú érdeke lehet az is, hogy a felismerés, a megvilágosodás legkisebb jelére összeesküvés-elméletet kiáltasson a köztünk tevékenykedő – esetleg minket éppen közvetlenül irányító – képviselőivel.

Sok képtelennek tűnő elméletéről bizonyosodott be néhány év alatt, hogy valóság, hogy mindennapjaink részévé válik, s már el

is felejtettük, hogy nemrégén megmosolyogták azt, aki erről – túl korán – nyilatkozott. Hogyan tudhatnánk hát elkülöníteni találgatásaink közben a valódi és az ál-találatokat? Mert közülük a valódiak bizony egyedüli lehetőségei a fenyegető bajok megelőzésének.

Ami a nagy egészet illeti, ott aligha lehet már kétség afelől, hogy a globalizációként definiált és a neoliberális (...de ha szükséges lesz, akkor más) ideológia által vezérelt rend létező valóság, s már kezdünk bepillantani egyes részleteibe is. Elfogadottá, a hétköznapiak részévé vált tehát.

A részletek előőrs elemeit lehetetlen – s már felesleges is – titkolniuk. „Magunkévá tettük” a világ jelentős részén azokat, szertartottuk s értük-általuk élünk, és a világ ezt haladásnak, fejlődésnek (tartós fejlődési pályának) nevezi, s ott, ahol még nem érték el, leghőbb vágyuk ennek részesévé válni.

Pedig lehet, hogy éppen a földgolyó ezen területei és népei a szerencsésebbek. Csupán nem tudják ezt, és követnek minket a lejtőn. Az idő kedvez a néma háttérből tervezőknek.

A világ nagyobbik része még nem képes a felismerésre, egy másik – úgynevezett boldogabb – részén már átnevelték a töme-

geket a konzumidióta szintre, a kommunizmus járma után ébredő pedig a legkitűnőbb nyersanyagot szolgáltatják, hiszen egyrészt maguk is félrevezettként nevelkedtek, másrészt a hirtelen rájuk szakadt szabadság és fogyasztás csillogása, vonzása elvakítja szemeiket.

Folyik hát a nagy átnevelő és homogenizáló hadművelet.

A virtuális (fedezet nélküli) pénz jól kitalált uralmának manipulátor haszonélvezői kölcsönökkel, kamatokkal és a válságok és fellendülések levezénylésével szabályozzák a pénzpiacot és az értéktermelést. Ma már átlátható provokációkkal kiobbantott háborúkkal növelik profitjukat (az USA bankárai például 90 év alatt legalább négyszer hitették el saját (?) lakosságukkal, hogy hősi honvédó háborúba indulnak meghalni, miközben a háttérből mindkét küzdőfél oldaláról beseperték a támogatásukból származó nyereséget).

Háborúkkal avatkoznak be a túlnépesedés kérdésébe is, de ezt várhatóan – amint az időben haladunk előre – majd ennél is fejlettebb (aktív és passzív) módszerekkel helyettesítik, mint például az egészségügy „reformja” és a táplálkozási szokások befolyásolása. És formálják utódaink megtervezett jövőjét a tudás tudatosan szervezett aluladagolásával, ízlésük és igényességük mesterseges elsatnyításával, az ösztönéletet ravaszul elferdítve s úgy „alkalmazva”, az érzelmeiket elsilányítva. A sort még folytathatom a hagyományos vallások rombolásával és az új – ügyüket szolgáló – úgynevezett vallások reánk szabadtításával. Ugyanebből a célból ügködnek az emberi szolidaritás felszámolásán, az egyén önérvényesítését neoliberais eszmék szerint fetisizálva. Kiemelten érdekes, hogy meglepő módon (egyelőre?) az ökológia sem érdekli őket, ami – minthogy rájuk nézve is veszélyes – külön magyarázatot kívánna.

A fenti, kazalba hordott, találomra felsorolt és bárki által megapaszalható számos tény mind igazolja a bevezetőben leírtakat.

Mesterséges lejtőre irányítottunk.

Az olvasó ezek után méltán mondhatja, hogy mindezt eddig is tudta. Minek erre nyomdafestéket pazarolni?

Ami engem elgondolkoztat, az éppen itt érhető tetten. Az átlag magyar értelmiségi (bár ez nem csak a magyarokra jellemző), annak ellenére, hogy a fenti helyzet a Kárpát-medencei magyarság esetében különösen hangsúlyosan észlelhető, csupán a hétköznapi csevely szintjén emlegeti mindezt. Ezenközben pedig a napi gondok ehhez viszonyítva nevetségesen kisszerű sorától depresszióba képes esni. Ugyanakkor a „lejtő” szolgáltatta fals értékek megszerzéséért képes önmagát egészsége és életévei kárára is kizsákmányolni. De nem képes arra az elhatározásra jutni, hogy ez ellen tenni kellene. Hogy szükség lenne egy összefogásra és egy olyan okos ellenkezésre, mely, miután felnyitotta a szemeket, az adott szűk ösvényen is képes – az európai lehetőségek korlátait betartva – megfékezni a folyamatot.

Tudom, hogy ez utópiának tűnhet. Hiszen lokális gondolkodásmódok nem vehetik fel a küzdelmet a globálissal. Globális gondolkodás tudna csak ezzel szembeszállni. De keresi-e valaki az ilyen összefogás lehetőségeit? Hallunk-e eleget ilyenről?

Néhány sorban feleslegesnek tűnhet ilyen horderejű kérdést felvetni, átlag értelmiségi számára kockázatos is, és ott lebeg fellette a nevetségessé válás (mint említettem, módszerként is létező) lehetősége.

De hát (ajánlott) kicsinységünkben is feladatunk a cseppek hordozása a közös nagy tengerébe. A magyar megmaradás immáron az emberiség közös megmaradásának kérdéseivel párosul. Az idő gyorsulva fogy, ugyanakkor a folyamatok is gyorsulva torlódnak körülöttünk, ellenünk. Meg kellene próbálni „nagyak lenni”.

Engedtessek meg hát nekem ismét egy utópisztikus, s mégsem lehetetlen elképzelés. A magyarság megmaradását éppen az biztosíthatná be legkönnyebben, ha sikerülne valami olyant tenni,

Puskás György fotója
„Golgotai stációk” című sorozatából

ami az egyetemes emberiség számára is példaértékű és használható. Állítólag a magyar tehetség átlagon felüli. Az is tény, hogy voltak már hatalmas és erőnkön felüli teljesítményeink. Miért nem vívhatnánk meg a mindent letiporni akaró globalizáció ellen védekezvén korunk szellemi nándorféhvári ütközetét? És egyáltalán, van-e más esélyünk?

E gondolataimat az a megfigyelés ösztönzött papírra vetni, mely szerint kiterjedt levelezésem és publicisztikai munkám válaszelei és válaszreakciói között rengeteg olyan érthetetlenül felületes üzenetet kaptam okos emberektől, mint például: ne légy olyan pesszimista; túl sötéten látsz; majd csak lesz valahogy; csakazértis bízzunk; ez már nem mehet sokáig így; stb. A legelfogadhatóbbak azok voltak, amelyek (velem együtt) az isteni beavatkozást remélték. Ezekből is elmaradt azonban a népi empiria azon eleme, mely szerint: segíts magadon, az Isten is megsegít!

Nálunk sokkal okosabb emberek figyelmeztetik ma az emberiséget és a magyarságot is, hogy átléptük a Rubikont. Átlendültünk a csúcson és lejtőre kerültünk. Elmulasztottuk az optimális pillanatot a megálljra.

Az első lépés a megkésített menekülés kísérlete irányába az egyes egyének – s főleg a tömegek irányításának felelősségét még hordozó értelmiségiek – öntudatra ébredése kellene legyen. Ezt követi természetesen a cselekvés lehetőségének megszerzése irányába tett második. Ez pedig egy megfelelő politikai elit kiizzadása magunkból. Ebben a világban élünk, ezt az eszközt vagyunk kénytelenek használni.

Ez lenne életképességünk utolsó, de mindent eldönteni képes bizonyítéka.

2009. január 05.

Nyílt levél a Magyar Rádióhoz*

Az alábbiakban folytatjuk, ill. befejezzük az előző lapszámunkban közölt dokumentumhoz csatlakozók leveleinek közlését.

További csatlakozások a Nyílt levélhez (a beérkezés sorrendjében)

Csatlakozom. Ilyeneket lehet hallani: „sziház, tölle, rolla, pallament,” sőt egyszer a közszolgálati „szavak erején” a következőt hallottam: a riporter elmond egy visszás helyzetet, s ezt követően így kommentálja saját magát: „jó, mi?”.

Menrath Gertrúd

Alulírott Czapp János dombóvári lakos csatlakozom a Magyar Rádió ellehetetlenítése ellen tiltakozók táborához. („és maradok ezentúl, míg csak élek töretlen hittel ember és magyar.”)

A körlevél tartalmával tökéletesen egyetértek és csatlakozom a TILTAKOZÁS-hoz.

Kerekes András Búcsról (Felvidék).

Mi, független magyar Civilek határozottan tiltakozunk a hazai „magyar” média, ezen belül az MR1,2 stb. rádió szándékos nyelvrombolása, az előnytelen szerkezetváltások műsorváltások, a bulvárosítás, a minőségi műsorok, a kritikus hangok és hírek tudatos kiszekeltálása, Kondor Katalin volt rádióelnök kényszernyugdíjazása, és más értékes munkatársak körön kívülre rekesztése ellen!

A Magyar Rádió ma már sem nem magyar, sem nem közszolgálati, eltekintve néhány mutatóba meghagyott műsortól.

Színvonala oly alacsonyra süllyedt, hogy szégyent hoz az országra, és különösen ránk, független nemzeti érzelmű Civilekre, akik mindezt már régóta tűrhetetlennek tartjuk, ezért emeljük fel hangunkat!

A jelen tiltakozást MINDEGYIKÜNK EGYENKÉNT fogja megküldeni a kezdeményező Erdélyi Körök Országos Szövetségére részére azzal a kéréssel, hogy továbbítsa azokat a bírált média vezetőinek.

Civil Hálózat (Civ.Ha)

Csatlakozom: Katona Imre

Én is csatlakozom: Katona Ferenc, ny. címzetes főtanácsos (nem rokona, csak névrokona Imrének. Szentá, Zrínyi u. 24. H - 8849

Csatlakozom: Jókai Lajos, Felvidék

Teljes szívemmel egyetértek nyílt levelükkel és csatlakozom Önökhöz.

Dr. Király Livia- Budapest

...közzétett nyílt levelük aláíróihoz csatlakozom. ...A minap föl hívtam a Magyar Rádiót és megkérdeztem, vajon kinek a fülét

bántja a Magyar Rádió elnevezés. Természetesen választ nem kaptam, mert üzenetrögzítőre tudtam csak elmondani kérdésemet. Sejtettem, hogy így lesz, de azért tudjanak róla, hogy bántja a fülünket az „emeregy,” stb. ...

Biczó Erzsébet, Márok

Erdélyi Körök Országos Szövetsége
Dr. Kövesdy Pál elnök úr részére

Tisztelt Elnök Úr!

A Siófoki Polgári Szalon alulírott tagjaiként csatlakozunk a Magyar Rádió arcuata ellen tiltakozó levelükhöz.

Mi is azon háborgunk, hogy a magyarországi írott és hangzó sajtó munkásai milyen mértékben rombolják, irtják a magyar nyelvet, a magyar hagyományokat. Elképesztő cinkosságnak tartjuk azt, hogy a Magyar Tudományos Akadémia tagjai, az egyetemek oktatói, sőt az erre hivatott állami-önkormányzati szervek köztisztviselői sem intézményesen, sem egyénileg nem foglalkoznak az országot előntő szeméttel, a nyelvvédő törvény ellenére nyíltan terjesztett angol és más idegen nyelvű kereskedelmi reklámokkal, s még a magyar ÁBC-t is meg akarják szüntetni a dzsipidís, écsbírós, ősanos, angolkóros nyelvezetükkel és hazafiatlanságukkal.

Szívélyes üdvözléttel

Siófokon, 2008. december 21-én

(következik 20 aláírás)

...Szívesen csatlakozom a Nyílt levél aláíróihoz. Mostanáig azt hittem, hogy egyedül csak engem zavar, hogy csak én háborgok az „Emeregy a szavak ereje” hallatán, az átrendezett műsorpolitikán. A Kossuth Rádió régebben otthonunkban ébredéstől lefekvésig szólt, de ma már vagy a csendet, vagy a Katolikus Rádiót hallgatjuk, amely nem fejezi be műsorát a középhullámon este 10.30-kor.

Sok minden bosszant, de különösen az, hogy már nem beszélünk helyesen, szépen magyarul. Már többször írtam a Rádiónak, a TV-nek a következők miatt: Miért emelik a szavak és a mondat végén a hangsúlyt? Miért használják a „tinik” 1-2 szótagos stílusát? Mi az, hogy: vacsi, nyüzsi, bocsi, PECSA, vagy tökjő, tökmindegy, stb. A trágár szavak szóban, írásban, minden mennyiségben mindenki szájából – elszomorító. Spiró György egyik színdarabjában, rádióban – minden második szó b—meg! Hát hova jutottunk?

Tisztázní kéne, hogy a média nem médium és a médiának a többes száma nem médiumok. Nem világos az iskolázottak körében sem, hogy a szerzünk és okozunk igéket milyen főnevekhez kapcsoljuk, mert nem örömet okozunk, hanem szerzünk valakinek, de kárt, bajt stb. okozunk. Nem tudjuk az „aki” „ami, amely” vonatkozó névmásokat használni: egy olyan csoport, aki, az a generáció, aki, van olyan bank, aki, a teherautók, akik, az ember, amely, stb. A szomorú az, hogy nem János bácsi használja így, hanem, újságírók, politikusok, riporterok, iskolázott emberek...

Nem fogadom el a sok latin eredetű szó használatát sem. Mi itt Romániában-Erdélyben nem csodálkozunk, hogy lépten-nyomon ezeket halljuk románul, mert ez egy latin eredetű nyelv. Na de mi magyarok miért? Nincs megfelelő magyar szavunk az invítál, demonstrál, realizál, szankció, kalkulál, kommunikál, szituáció, stb.

* Kiegészítés a Nyílt levélhez (ami sajnálatos módon az előző lapszámunkban közölt dokumentumból kimaradt): *Az „Emeregy” Kossuth Rádió este tíz óra után befejezi adását a határainkon túl egyedül fogható középhullámon, ezzel is hozzájárulva a leszakítottak kirekesztéséhez. Ezt nevezik ma Magyarországon közszolgálatlanságnak, így szolgálják az ősszmagyar közösséget.*

helyett? Újabban a hadaró beszéd miatt nem használják a rövid és hosszú magán-és mássalhangzókat. Ilyeneket hallottam: „ezel járunk hozzá, a halottak alapján, híreket mondunk. Hogy lehet valaki diplomás műsorvezető, ha ilyen elemi dolgokkal nincs tisztában?... De úgy látszik, mindent tudunk a szép, helyes magyar beszédéről, azért szüntettek meg mindenféle nyelvművelő műsort, olyat pl., amit Péchy Blanka 31 évvel ezelőtt alapított. (A szerk. megjegyzése: ami maradt, az a külhoni magyarok elől elzárva, a honiak elől jól elrejtve, az éjjeli műsorban hallható. Pedig szép és értékes.) Bocsánat a kifakadásomért.

Kiváló, nemes munkájukhoz kitartást, egészséget kívánok, üdvözlettel

Medgyes, 2009. január 7.

Kiss Zsuzsanna, ny. tanítónő.

(A szerk. külön köszönetet mond mindnyájunk „tanító nénijének” fenti soraiért. Igen, a szavaknak ereje van, különösen a rossz szavaknak, melyek terjesztésében, mint azt tapasztaljuk, a Magyar Rádió is részt vesz.)

Tisztelt elnök úr!

Nyílt levelüket úgy tekintjük, mint szikrát a robbanásig feszült légkörben. Köszönjük a szavakat, melyek annyi magyar lélekből segítettek feltörni a csüggedést, keserűséget. Szívvel-lélekkel csatlakozunk nyílt levelükhöz, az abban megfogalmazott tartalomhoz. Felhívásra bővítenénk levelüket és intéznénk a világ magyarságához, akik tudnak még Kossuth szellemében érezni, akiknek a nehéz időkben is a Kossuth dallam reményt táplált, hogy lesz még magyar szabadság számunkra! S most azt a kis reményt is, - amikor napjainkban is csak álmodozunk róla - Such és bandája összetörte, mint ahogy megannyi magyar intézményben a Such-ok verik szét mindazt, aminek magyar jellege, értéke van.

A világ magyarjait kérjük, tiltakozzanak a nemzetiiprás ellen. Emeljék hangjukat az égig, mert ha e földön nem talál visszhangra, valaki meghallja odafent. Tiltakozásunk jegyében zárjuk el a rádiókat mindaddig, amíg nem szólal meg újból a Kossuth szignál, amíg nem kapja vissza eredeti hangnemét, műsorát, amíg nem szólal meg újból Kondor Katalin a Kossuth-adó hullámain, amíg nem halljuk újból Tőkés László vasárnapi imáját, Lovas István országzenyvet mosó szavait.

Magyar testvérek, amint Jézus Krisztust a hajdani időkben, ma népünket feszítik, és mi gyámoltalanul nézzük és halljuk nyögését a kereszt alatt. Vajon van bennünk nemzettudat, bátorság, vagy csak ama birkaközömbösség, amely csak alázkodni tud?

Tudjuk, hogy a „hernyók” körülburkolták magukat törvényekkel és csak vadszemük pislogása látszik ki belőle, aljas módszerekkel verik szét az országot, nemzetünket. Szorítják belénk a szót ocsmány vádaskodással. Tudjuk, hogy a rablók minden jogerőnkől megfosztottak, és marad csak Dávid parittyája meg a felelősségérzés nemzetünkért. De a felelősség nem szűkülhet törvények közé, amikor a veszedelem nagyobb, mint a hajdani tatárjárás.

Vagy maradunk „tarka” magyarnak, megtűrve és kiszorítva a saját hazánkban, vagy „mindnyájunknak el kell menni”. Válasszatok!

Kedves magyar testvérek, picike tüzek a nagyvilágban, virasszatok még türelemmel, és ne engedjük összetörni lelkünkben Kossuth dallamát!

Isten segítségével

Dénes Elemér, Dés

E sorok szellemében, a Kossuth-adó eltorzított, tartalmában megálázott műsora ellen tiltakozik Kerekes László MPP elnök és a dési magyarság.

A hozzászólások sorát itt lezártuk. Befejezésként mellékeljük Boros Zoltánnak, a közismert erdélyi rádiós személyiségnek szerkesztőségünknek küldött alábbi levelét.

A szerkesztőség szíves figyelmébe ajánlom 2008. január 21-i blogbejegyzésemet, amit annak idején elküldtem minden fontosabb magyar napilapnak. Erdélyi lapok közölték, magyarországi visszajelzésem nincs. 2008. január 21.

Tisztelt EMEREDJ, EMERKETTŐ, EMERHÁROM Névadó Grémiuma!

Én ezeket az új elnevezéseket az Önök hangzó médiumából hallottam, ma sem egészen értem, hogy mi történt a nagyváradi gyerekkorom óta kedvenc, kedves hangzó médiumommal.

Az Önök intézményének van egy neve: Magyar Rádió, aminek az intézményi formája többször is változott: korábban RT. volt, újabban ZRT, de tudtommal a neve nem.

Konstatálom, hogy a Magyar Rádió működtetői a saját intézményük nevét kitiltották a bemondóik szövegéből. Kizárólag a postacím említésénél mondhatják, hogy „Magyar Rádió stb.”. Egyébként a neve „EMER”. „Az emer márványterme”, „az emer szimfonikus zenekara”! Kinek a mije? A Bartók Rádió: „emerhárom”, a Kossuth emeregy (vagy emeredj?) hangzó médiában az írás nem látszik, és az „emeregy” vagy „emeregyy” pont olyan értelmetlen, mint az „emeredj”.

De elemezzük csak, minek is lehet a rövidítése az „emeregy Kossuth rádió”? Az „MR” lehet Mauritánia, Math Review, Maschinenfabrik Reinhausen, Marginal Reveniew, Mister ... vagy Mental Retardation stb. Dehát valószínűleg az akar lenni, hogy „magyar rádió egy kossuth rádió”. Van ennek így értelme? Maga mindent kétszer mond? – jegyezne meg Karinthy. Persze, lehet, hogy mégis inkább azt jelenti, hogy „mистер 1 kossuth radio”.

Az egész értelmezhetetlen és ízléstelen, indokolatlanul és szolgai utánozza az amerikai kereskedelmi rádiókat, amelyek neve betű- és számkombinációból áll, pl. „Dabölyjúkélemtúforthri”, azaz WKLM243.

Még a hazai kereskedelmi adók sem úgy jelentkeznek (egyelőre), hogy „KÁEL”, „IER”, „ESEL”, hanem Klub Rádió, Info Rádió, Sláger Rádió. (Igaz, kivétel is van: a Budapest Rádió már csak a „nyolcvannyolcpontegy” fantáziadús névre hallgat). Tehát a jövőben minden lehetséges.

Javasolom is, hogy a volt Magyar Rádió névadó grémiuma fontolja meg: nem kellene-e továbbfejleszteni a névváltoztatási újítást ugyanabban az irányban? Javaslatom:

a Kossuth Rádió legyen „EMEREGYKÁER”, a műsoravesztett „nagyon zene” Petőfi: „EMERKETTŐPÉER”, a Bartók Rádió pedig „EMERHÁROMBÉER”. Hogy az értéksemleges iskolákban ne kelljen magyarázni a gyerekeknek, hogy ki volt Kossuth, Petőfi meg Bartók.

A javaslatomat a szabadalmi hivatalnál bejegyeztettem, és amennyiben Önök valóban felhasználják, jogdíjat fogok igényelni minden egyes bemondásért.

B. Z. rádióhallgató

Az előző és jelen lapszámunkban közölt teljes anyagot elküldtük a Köztársasági Elnöki Hivatalba, valamint a Magyar Tudományos Akadémia titkárságára és természetesen a Magyar Rádiónak. Lapzártáig a Köztársasági Elnöki hivatal Stratégiai és Kommunikációs Főosztályától érkezett válasz, melyben a következőkről tájékoztatnak: az Elnök Úr – segítő szándéka ellenére – hatáskör hiányában sajnos nem tud ügyünkben eljárni, mindazonáltal a témához kapcsolódó munkája során figyelemmel lesz észrevételeinkre.

Ferde szemmel az autonómiáról

Miután a bukaresti Romania Libera közvéleménykutatást szervezett a székelyföldi autonómia ügyében és ennek lehetősége széles körben elterjedt a világhálón, az EKOSZ elnöke is továbbította ezt a tagszervezeteknek. Bizonyos Szidónia fedőnevű ismeretlen egyén a szidi666@yahoo.com e-mail címről (nomen est omen?) a következő észrevételt tette közzé (betűhíven, a szalonképtelen kifejezéseket megtartva).

Barátaim, gondolkozzunk! Kell-e nekünk ez a Nagy Székely autonómia? Vegyük sorra: ha lesz autonómia, kik szívnak? A székelyek kétszer is: nem sírhat az arcuk sem Magyarországnak, hogy „mi elmaradt, szegény szerencsétlen szórvány-magyarok vagyunk” - mert saját autonóm területük van, ha nem is országuk. Nem sírhatnak a románoknak se, hogy „adjatok” - mert saját autonóm közigazgatásuk van. Sőt, továbbmegyek: a Nagy Magyar Állam teljesen megvonja a támogatását a csíkszeredai, kolozsvári, brassói, stb. egyetemektől és egyetemistáktól. És sem a Sapientia, sem a román állami egyetemekre járó egyetemisták nem önellátóak...A váradiak, aradiak, szatmáriak, temesváriak megint csak kétszer szívnak: ha meglesz az autonómia, a román állam nyugodtan mondhatja, hogy „minek nektek MÉG magyar iskola a románok pénzéből? Menjete az Autonóm Székely Nemzetállamba tanulni...” És a dolog másik vetülete: ne feledjük a gazdasági mutatókat. Székelyföld egy kicsit sem önellátó...Nem tud mezőgazdaságot folytatni, nem hajlandó nagyobb mennyiségben állattartásra (és alig volna hol legeltessék), és abból a pár fenyőből nem képes megélni sem tűzifa eladásával, sem Karácsonyozással...Onnantól fogva tehát a még relatíve jól álló Szatmár, Bihar, Kolozs, Arad és Temes megyéknek elemi joguk eltartani a székely pereputtyot...

És térjünk rá Magyarország magyarjaira: ti hol szoptok... Támogat(ná)tok egy olyan csürhe (de nevezzük őket a megtisztelő „horda” kifejezéssel) szándékát, sőt - mi több - „alanyi jogunk van hozzá” követeléseit, akik, ugyebár, felvállaltan és nagy hanggal (fél téglával mellet verve) nem magyarok, ha érdekük ezt nem kívánja meg. Továbbmegyek a „székely szarta a magyart” mondat felé: igen. LEszarta a magyarokat, amikor - úgymond határvédőként - beengedte Mihai Viteazu seregeit, mert Mária Terézia meg merte vonni a Nagy Székelyektől valami pity kis előjogukat. Sőt, mi több: Mihai Viteazu seregeinek egy része eleve a székelyekből állt össze...Ezzel de facto precedenst teremtettek a későbbi románságnak arra, hogy visszaköveteljék Erdélyt történelmi alapon. És akkor ne kapjuk-e fel a vizet már attól is, amikor Szöré-

nyi-Brody „István a király”-át vonítják lépten-nyomon tele tüdőből...Hiszen ha nem magyarok, akkor semmi közük ehhez a rockoperahoz, sem annak bármely eleméhez, sem semelyik szereplőjéhez...

Szóval, még mindig fenntartjátok, kedves Testvéreim az Úrban, hogy oly támogatni való akár Székelyföld autonómiája, akár egy ilyen internetes aláírás-gyűjtés? Tenger-mély tisztelettel: 666 Szidónia.

A látszólag észérvekkel, de kétségtelenül hamis szívvel megírt szösszenet természetesen nem érdemelne figyelmet, ha egy kiváló személyiség felettébb udvarias formában nem reagált volna rá. Az általa megfogalmazottak ismertetése indokolja ezen összeállítás közlését, valamint az a tény, hogy valóban sokakban felmerül az értetlenkedő kérdés: mire is jó a határon túli magyar autonómia?

A 666-os Szidóniának

Kedves Szidónia!

Nem szeretem ugyan a névtelen leveleket - a „666”-ot mégsem tekinthetem vezetéknévnek -, de Magának kivételesen válaszolok. Ugyanis olyan kérdésbe szólt bele - szerintem méltatlan módon -, mely sokkal nagyobb komolyságot és sokkal több ismeretet követel, mint amennyit levelében tanúsított. Attól tartok azonban, hogy ez a gondolkodásmód széles körben terjed, ezért érzem szükségét néhány megjegyzésnek.

1. Ha figyelmesen olvasta (volna) a România Liberă közvélemény-kutató felhívását, megérthette (volna), hogy a kérdés nem az volt: kapjon-e a Székelyföld autonómiát, hanem az, hogy jogos-e a Romániában élő székelység autonómia-törekvése. Az Európai Unió több országának példája nyomán erre csakis igennel lehet felelni. Autonómiával rendelkeznek a dél-tiroli németek Olaszországban, a baszkok és a katalánok Spanyolországban, de felhozhatjuk a finnországi svéd kisebbség jogállásának példáját, vagy Belgiumét, ahol a vallon és a flamand közösség egyaránt „nemzetalkotó” tényezőként él együtt. De az autonómia nem(csak) kisebbségi kérdés Európában. Németország is, Ausztria is szövetségi állam, amelyen belül az államszövetség tagjai (országok, illetve tartományok) messzemenő önrendelkezéssel bírnak.

E követelés jogszerűségét egyedül a román alkotmány azon kitétele alapján vonják kétségbe, mely szerint „Románia egységes

KÁNYÁDI SÁNDOR:

CSÁNGÓ SIRATÓ

Apokrif:

miért kellett meghalnod
én édes gyermekem
miért adtad magad kínhalálra
olyan fiatalon
én édes Jézusom
miért kellett a kereszten kiszenvedned
miért kellett drága vérednek kiomolnia
én szívem gyökere miért
ha még a bűnnek a nagyját se tudta
elmosni a te kiomló drága véred
ha a vétek legkisebb magjából is azóta
terebélyes fa növekedett

szaporodnak a keresztek erdői
nem szűnnek a kínoztatások
érdemes volt-e édes Jézusom
a világ vétkeiért váltságul
magadat odaadnod
szép fiatal életed fölálodnod
hitted volna-e hogy csak ösvényt versz
csak utat taposol nekünk a Golgotára
érdemes volt-e a te szép fiatal életednél
többre tartanod a példamutatást
érdemes-e
jaj gyermekem mégse kellett volna
annyi nyomorúságot a fejedre gyűjtened

nem kellett volna
mindenegy ember mindenegy vétkét
minden nyomorúságát
magadra vened
hogy még a magamval hozott vétkemet is
magadra vedd
nem kellett volna nem
de ha nem vetted volna magadra
ha nem vagy a szenvedésben példa
mi értelme lett volna
az én kicsid életemnek
mi értelme jaj

Lészped-Kolozsvár, 1987

nemzetállam”. Erre hivatkozva minősítette alkotmány-ellenesnek a székely autonómia-követelést a román államfő is Budapesten jártakor. Ez az alkotmány-értelmezés azonban merev és egyoldalú. Egy területi autonómia nem szünteti meg az illető ország „nemzetállam” voltát (ha ezt a terminust egyáltalán használhatjuk még eredeti értelmében a mai európai viszonyok között), hiszen a „legautonómbb” területek lakói sem mentesülnek azon állampolgári kötelezettségek alól, melyeket a többiek teljesítenek; ugyanazok a törvények vonatkoznak rájuk is, stb. S ami – román szempontból – a legfontosabb: az autonómia nem csorbitja az ország területi épségét. Az autonómia nem szeparatizmus; nem hoz létre „államot az államban”. Ebből is kiderül, hogy a román alkotmány idézett kitétele – mely nem valós helyzetet tükröz, hiszen Románia lakosságának legalább 15%-a nem a román etnikumhoz tartozik – elsősorban a székelységéhez hasonló kisebbségi törekvések elhárítását szolgálja, ezen kívül más értelme nincsen.

2. Nincs értelme – a székelyek diszkreditálása céljából – a történelemre hivatkozni. A történelmet ismerni kell; tudni például, hogy Vitéz Mihály és Mária Terézia uralkodása között kb. 140 év van, azt az eseményt pedig, amelyre Maga homályosan céloz (a székely határőr-ezredek felállítását és az ennek következményeként lezajló siculicidiumot, a „Madéfalvi veszedelmet”), több, mint 160 év választja el Vitéz Mihály fejedelemségétől.

De ez a legkisebb hibája. A székelyek évszázadokon át valóban megkülönböztették magukat a magyaroktól, azon egyszerű oknál fogva, hogy a középkori rendiségen belül a katonáskodó székelyek jogállása lényegesen különbözött a királyi vármegyék magyar nemességének kiváltságaitól; mondhatjuk, hogy ők akkor is „autonómiában” éltek. De sohasem tagadták nyelvi és műveltségbeli összetartozásukat a magyarsággal, a XVIII. század végétől pedig, a nemzeteszmé megerősödésének és elterjedésének korától vállalták magyar identitásukat. Székelységük ezt legfeljebb színezi, ahogy a magyarországi kis- és nagy-kúnok, a jászok is úgy magyarok, hogy közben büszkéek történelmi eredetű regionális identitásukra is. A Trianon utáni kisebbségi helyzetben is magyarnak vallották magukat, erre bizonyosság valamennyi romániai népszámlálás, valamint az, hogy a

Székelyföld mindig is a magyar politikai pártok megbízható szavazóbázisa volt.

3. Ennek azonban nincs jelentősége. Ha a székelység holnaptól egy emberként kijelentené, hogy ők valójában nem magyarok, hanem külön etnikumot képeznek a világ népeinek térképén, autonómia-igényüket akkor sem lehetne kétségbe vonni. Nem azért jár(hat) nekik az autonómia, mert magyarok, hanem azért, mert egységes tömbben élő nyelvi és kulturális közösséget alkotnak, évszázadok során kialakult gazdasági jellegzetességek kapcsolják őket össze, közös történelmük van (melynek lényeges eleme az 1868-ig létező önkormányzatiságuk), létrehozták a maguk városi civilizációját stb. Ha törökök lennének vagy németek, oroszok vagy tatárok, akkor is igényelhetnék maguk számára az autonómiát, és ezt a jogukat minden ép erkölcsi érzékű embernek el kell ismernie. Nem azt kell mérlegelnünk, hogy „jó-e ez nekünk, magyaroknak”, hanem azt, hogy joguk van-e hozzá. S azon se törjük a fejünket, hogy nekik jó lesz-e; ez ugyanis rajtuk múlik, és az ő dolguk.

4. Azok a félelmek ugyanis, hogy a székely autonómia lehetőséget (vagy inkább ürügyet) szolgáltatna az Erdély más vidékein élő magyarok jogfosztására, egyáltalán nem indokoltak. Egy - megközelítően - jogállamban (márpedig a mai Európában egyetlen ország sem lehet más) nemcsak az állampolgároknak vannak egyforma kötelezettségeik az állammal szemben, hanem az államnak is polgáraival szemben. Ha a közzoktatás költségeit az államkassza állja, akkor a törvényes támogatást minden iskolának meg kell kapnia, függetlenül attól, hogy autonóm területen működik-e vagy sem, és függetlenül attól, hogy milyen nyelven folyik benne az oktatás. Vonatkozik ez a „külső” támogatásokra is. A magyar kormány

nak is jobb és könnyebb, ha egy területi önkormányzat révén közvetlenül segíthet helyi művelődési és gazdasági kezdeményeket, mint ha ezt a „kultúrdiplomácia” útvesztőiben kell elérnie.

De majdnem olyan hosszú levelet írtam, mint Mikes Kelemen tette volt, akinek magyarsága szintén vitathatatlan, bár háromszéki székely volt. Gondolja át még egyszer, amit leírt.

Üdvözlettel

Láng Gusztáv

Puskás György fotója
„Golgotai stációk” című sorozatából

Orbán Viktor: Ami jár egy katalánnak...

A gazdasági szabadság hiánya sikertelen országgá tett bennünket. Ha Magyarország gazdaságilag szabad lenne, akkor a nemzet is a maga ura lehetne. Csak szabad emberek tudnak építeni szabad nemzetet.

Egy szabad nemzet, na az, képes lenne arra, hogy megvédje a határon túli magyarok érdekeit. Ma azért beszélnek velünk foghegyről, meg beszélnek hozzánk magas lóról, mert egyfelől a szomszédaink némelyike magas lóra ült, másfelől, mi pedig gyalogszerrel vagyunk. Ha Magyarország újra sikeres ország lenne, dinamikus ország lenne, tette kész ország lenne, elszánt

ország benyomását keltene, akkor fel tudna lépni eredményesen a határon túli magyarok érdekében, de ma nem ilyen.

Kifáradt, kifulladás, megbénult erejét, ötleit vesztett vezetők által irányított ország Magyarország. Egy ilyen országot nem tisztelnak, egy ilyen országot nem becsülnak, egy ilyen ország jogos igényeit se nagyon veszik figyelembe.

A mi receptünk meglehetősen egyszerű. A határon túli magyarok érdeke is azt kívánja, hogy Magyarországon minél hamarabb új irányt vegyenek az események, Magyarország tiszteletre méltó ország le-

gyen, olyan, amely kellő erővel tud fellépni a határon túli magyarok érdekében, és érvényt szerez annak az európai igazságnak, hogy Európában csak egyetlen mércével lehet mérni. Kettős mérce nincs. Ami jár egy katalánnak Spanyolországban, vagy egy osztrák nemzetiségű embernek Dél-Tirolban, tehát Olaszország területén, azok a jogok, az az autonómia jár egy Felvidéken, vagy éppen Erdélyben született magyar embernek is. Ez a programunk, de ezért harcolni és küzdeni kell.

(MR Vasárnapi Újság)

Támogatások – a beérkezés sorrendjében

(az előfizetői díjakat meghaladó befizetéseket tekintjük támogatásnak)

1. Germán András	Budapest	1.000 Ft	86. Prof. Dr. Szabó T. Attila	Balatonfüred	1.000 Ft
2. Kovács József	Porcsalma	1.000 Ft	87- Mester Lajosné	Szekszárd	500 Ft
3. Dr. Opra B. István	Mór	10.500 Ft	88. Fogarassy Lajos	Szekszárd	1.500 Ft
4. Dr. PáltánLajos	Budapest	3.500 Ft	89. Gruber Gyula	Szekszárd	1.500 Ft
5. Dr. Lakatos László	Budapest	1.500 Ft	90. Kastal András	Villány	1.500 Ft
6. Dr. Bogdán Mihály	Császár	1.000 Ft	91. Kovács Antal	Csátalja	3.500 Ft
7. Papp László	Budapest	1.500 Ft	92. Molnár Ferencné	Budapest	500 Ft
8. Dr. Vékás Júlia	Németkér	500 Ft	93. Páncél József	Pécs	1.500 Ft
9. Dr. Gál Mihály	Budapest	500 Ft	94. Dr. Budaházy György	Mosonm.óvár	8.500 Ft
10. Asztalos Dénes	Szekszárd	3.500 Ft	95. Dr. Bányai Annamária.	Nyírbátor	8.500 Ft
11. Czegléd László	Budapest	3.500 Ft	96. Tringer Lászlóné	Budapest	1.500 Ft
12. Tamásy Károly	Budapest	8.500 Ft	97. Zsombori Ilona	Pécel	10.500 Ft
13. Bakos Gyula	Vértesszőlő	500 Ft	98. Dr. Zwada András	Békéssz.ándrás	1.000 Ft
14. Dr. Bartha Sámuel	Bal.endréd	3.500 Ft	99. Dr. Újlaky Ildikó	Szedres	3.500 Ft
15. Bányai Attila	Zalaszentiván	1.500 Ft	100. Prof. Dr. Istvánfi Gyula	Szigetmonostor	3.500 Ft
16. Csizmadia Attila	Szombathely	1.500 Ft	101. Holányi Zoltán	Zalaegerszeg	3.500 Ft
17. Császár János	Örvényes	3.500 Ft	102. Dr. Gyurkovits Kálmán	Mosdós	3.500 Ft
18. Gyémánt Mihály	Mosonm.óvár	1.500 Ft	103. Csutoros Albert	Pécs	3.500 Ft
19. Dr. Elekcs József	Debrecen	10.000 Ft	104. Orsós István Z.	Budapest	4.500 Ft
20. Dr. Gönczy Béla	Nagykörös	3.500 Ft	105. Dr. Király József	Komló	8.500 Ft
21. Dr. Harmath Ferenc	Abony	3.500 Ft	106. Prof. Dr. Kósza Ida	Pomáz	500 Ft
22. Kelemen Mihályné	Kiskunlacháza	500 Ft	107. Palkó László	Csongrád	500 Ft
23. Dr. Nagy Jenő	Kalocsa	500 Ft	108. Dr. Péter Sándor	Békés	500 Ft
24. Pintye Tamás	Győr	1.000 Ft	109. Dr. Sebestyén Gyula	Nagyvázsony	3.500 Ft
25. Spaller Árpád	Gyál	500 Ft	110. Víg Ildikó	Budapest	1.000 Ft
26. Dr. Szekeres Sándor	Monor	3.500 Ft	111. Dr. Könczöl Kálmánné	Budapest	500 Ft
27. Dr. Szentkirályi István	Debrecen	8.500 Ft	112. Szabó Gyula	Paks	500 Ft
28. Dr. Ördög István	Környe	10.000 Ft	113. Dr. Szövérfy Károly	Jászberény	3.500 Ft
29. Sedlmayr Ella	Sopronhorpács	3.500 Ft	114. Biczó Erzsébet	Márok	500 Ft
30. Szűcs Lászlóné	Balatonlelle	500 Ft	115. Ferencz Domokos	Németo.	30 EU
31. Tunyogi Csapó Gábor	Zalasabar	6.000 Ft	116. Dr. Szűcs György	Kecskemét	10.000 Ft
32. Dr. Úry Előd	Sopron	8.500 Ft	117. Dr. László Dénes	Székyudvarhely	100 RON
33. Schmidt Sándor	Budapest	1.000 Ft	118. Kiss Kornél Iván	Budapest	500 Ft
34. Gergely Erzsébet	Budapest	1.500 Ft	119. Ismeretlen feladó*		3000 Ft
35. Dr. Fülöp Zoltán	Siófok	1.000 Ft	120. Dr. Tamás Attila	Komló	5.000 Ft
36. Dr. Farkas Mária F.	Veszprém	2.000 Ft	121. Boér Ferenc	Kolozsvár	5.000 Ft
37. Dr. Déry Kamilla	Sopron	2.000 Ft	122. Kegyes A. István	Pécs	3.500 Ft
38. Csérgő Vilmos	Paks	4.500 Ft	123. Dr. Cey-Bert Robert	Siófok	1.500 Ft
39. Bartha Levente	Szentgotthárd	1.500 Ft	124. Dr. Bíró Gábor	Szigetvár	3.500 Ft
40. Dr. Antal László	Csetény	1.500 Ft	125. Dr. Bálint Géza	Tolna	3.500 Ft
41. Dr. Andrásofszky Barna	Mosdós	1.500 Ft	126. Dr. Dóczy Katalin	Budapest	2.000 Ft
42. Dr. Puskás Lajos	Budapest	3.500 Ft	127. Szűcs Lajos	Kozármiszlény	1.500 Ft
43. Dr. Zoltán Miklós	Nagykörös	3.500 Ft	128. Dr. Csídy Mária	Budapest	500 Ft
44. Dr. Pataki Géza	Sopron	1.500 Ft	129. Bedő Árpád	Budapest	5.000 Ft
45. Palkó Gizella	Békéscsaba	500 Ft	130. Dr. Molnár Csaba	Szekszárd	1.500 Ft
46. Koncz Ilona	Győr	3.500 Ft	131. Csepregi Béláné	Recsk	3.500 Ft
47. Dr. Kevey Miklósné	Pécs	1.000 Ft	132. Dr. Szász Árpád	Sopron	2.500 Ft
48. Dr. Kotsis Lajos	Csitár	1.500 Ft	133. Bozóné Kegyes Réka	Pécs	500 Ft
49. Kemenes Ármán	Tárnok	1.500 Ft	134. Sinai Attila	Göd	500 Ft
50. Dr. Kiss Kálmán	Berettyóújfalú	3.500 Ft	135. Szolnay Árpád	Svájc	700 Ft
51. Balázs József	Gödöllő	500 Ft	136. Kerekes Gabriella	Monor	1.500 Ft
52. Sándor Ferenc	Kerestély	500 Ft	137. Horváth Tivadarné	Leányfalú	3.500 Ft
53. Dr. Mezei László	Tolna	2.500 Ft	138. Bányai Károly	Budapest	1.000 Ft
54. Dr. Kelemen Ágnes	Szászh.batta	500 Ft	139. Dr. Somay Gergely	Paks	500 Ft
55. Brumár Mihály	Karancsag	1.500 Ft	140. Keszegh Tibor	Szentendre	3.500 Ft
56. Gabda István	Nyíregyháza	500 Ft	141. Dr. Pálffy Márta	Budapest	3.500 Ft
57. Dr. András Gyula	Újkígyós	3.500 Ft	142. Dr. Kiss András	Pócsmegyer	500 Ft
58. Vajda László	Vasalja	3.500 Ft	143. Dr. Keiser László	Mátranovák	500 Ft
59. Szűcs Lóránd Gy.	Siófok	500 Ft	144. Losonczy Zoltán	Csongrád	500 Ft
60. Dr. Szilágyi András	Barnag	8.500 Ft	145. Dr. Kabdebó András	Cegléd	1.500 Ft
61. Dr. Szilágyi Gizella	Farkasgyepű	3.500 Ft	146. Pongrácz Jimmy Gruber	USA	700 Ft
62. Szegedi Jácint E.	Békéscsaba	500 Ft	147. Joseph Varga	USA	700 Ft
63. Dr. Dragomán Pálné	Szombathely	500 Ft	148. Prof. Dr. Péterffy Árpád	Debrecen	3.500 Ft
64. Dr. Horváth Zsolt	Székesf.vár	3.500 Ft	149. Dr. Irmes Gellért	Székesf.vár	1,500 Ft
65. Holányi Julianna	Berhida	1.500 Ft	150. Dr. Ferenc Domokos	Németo.	30 EU
66. Dr. Kovács Ibolya	Örkény	3.500 Ft	151. Dr. Biczó Erzsébet	Márok	500 Ft
67. Prof. Dr. Kindler József	Dunakeszi	1.500 Ft	152. Dr. Szűcs György	Kecskemét	10.000 Ft
68. Helmezy József	Budakalász	4.500 Ft	153. Prof. Dr. Fazakas Béla	Marosvásárhely	20 RON
69. Gulyás Imre	Kecskemét	500 Ft	154. Dr. Orbán Csaba	Nagyatád	1.600 Ft
70. Dr. Bencsik József	Cegléd	1.500 Ft	155. Prof. Dr. László János	Marosvásárhely	30 RON
71. Balázs Imre	Vác	1.500 Ft	156. Prof. Dr. Csedő Károly	Marosvásárhely	50 RON
72. Dr. Záborszky Ferenc	Vecsés	3.500 Ft			
73. Tunyogi Károly	Budapest	2.500 Ft			
74. Bodolyák József	Budapest	1.500 Ft			
75. Perdy Zsuzsanna	Budapest	1.000 Ft			
76. Juhos Kiss János	Budapest	1.000 Ft			
77. Filipp István	Budapest	3.500 Ft			
78. Csibi Erzsébet	Budapest	1.000 Ft			
79. Ladislau Filipp	Németo.	2.000 Ft			
80. Dr. Gönczy Kornélné	Nagykörös	2.000 Ft			
81. Dr. Bay Miklós	Budapest	1.500 Ft			
82. Csupor Dezső	Jakabszállás	3.500 Ft			
83. Király Károly	Mezőkovácsháza	500 Ft			
84. Dr. Máthé B. Lajos	Veregyháza	3.500 Ft			
85. Orbán Szilveszter	Göd	4.500 Ft			

A fenti lista önmagáért beszél, minősíti elsőként a nagylelkű adományozókat, másodsorban lapunkat, melynek értékelése ilyenformán is kifejezést nyer. Intézményi támogatás híján ezen adományok, valamint az SZJA 1%-s felajánlásai képezik lapunk anyagi alapját, biztosítják teljes politikai függetlenségünket, és ezek teszik lehetővé azt is, hogy Erdélybe, mint eddig, továbbra is ajándékba küldhessük. Ezért minden köszönet, ami onnan érkezik címünkre, Önöket illeti. Egy nagy család összetartozásának érzésével mond szívjből jövő köszönetet Önöknek – a szerk.

* Sem nevét, sem címét nem tüntette fel a feladóvevényen. Ha olvassa jelen sorokat és magára ismer, kérjük utólagos jelentkezését! Itt kérjük olvasóinkat, hogy küldeményük feladásakor fordítsanak nagyobb figyelmet a szelvény jól olvasható és pontos (név, lakcím) kitöltésére.

Tisztelt Ház!

Egy képzeletbeli magyar képviselő képzeletbeli fel- szólalása a képzeletbeli összmagyar országházában Göncz Kinga kijelentései kapcsán.

Tisztelt képviselőtársaim, tisztelt elnök asszony!

Mint ismeretes, a Harmadik Magyar Köztársaság nevet viselő Csonka Magyarország jelenlegi külügyminisztere, Göncz Kinga a közel-múltban ismét az utódállamok egyik utódállamába látogatott, és ott ismét nyilatkozott.

Bekiabálás jobbról: Magyarországon nincs a Miniszter asszony ágas-bogas hajzata számára megfelelő fodrász szalon?

Második Bekiabáló: Viseljen kalapot!

Bekiabálás szélső jobbról: Vaskalapot!

Képzeletbeli képviselő: Mire tetszenek gondolni?

Bekiabáló: Azt mondta, nyiratkozott...

Képzeletbeli képviselő: Nyilatkozott, nem nyiratkozott! (Köszönjük a poént Mr. Vadnay)

Bekiabáló: Jobban tette volna, ha nyiratkozik, legalább nem okozott volna csalódást a délvidéki magyarok körében.

Bekiabálások jobbról: Úgy van! Göncz Kinga mondjon le. Mondjon le. Mondjon le....

Elnök asszony: Csendet kérek. Hallgassuk meg a messziről jött képzeletbeli képviselőtársunkat.

Képzeletbeli képviselő: Köszönöm. Amint ismeretes, a magyar külügyminiszter külföldi útját most is a félresikerült kijelentések, a kétértelműségek, a sajtó általi állítólagos félreértelmezésekre való hivatkozások követték.

Bekiabálás: Göncz Kinga nem is külföldre ment, csak a mezsgyekarók vándoroltak el.

Képzeletbeli képviselő: Amint ismeretes, Göncz Kinga apai ágon örökölte a külügyminiszteri rangot. Az öröklődő arisztokráciának azonban évszázadokra volt szüksége, hogy a szűk körben való érdek-házasságok, a léhaság és a negatív kiválogatódás következményeként az elmebeli tompultságnak arra a fókára jussanak, ahova a jelenlegi „rendszerelváltó” elit tagjai húsz év alatt eljutottak. Magyarország alkotmányának 6-ik paragrafusa szerint: „Magyarország felelősséget érez a határon túli magyarok iránt.” A jelenlegi magyar kormány olyan személy kezébe helyezte a fenti felelősség „érzésnek” diplomácia sikon történő tolmácsolását, akinek minden egyes ez irányú megmozdulása otromba tudatlanságról, rideg érzéketlenségről és álnok kétszínűségről tanúskodik. Göncz Kinga személyében a magyar diplomácia színrelépése a határon túli magyarok körében a remélhető támasz, a biztonságérzés és büszkeség helyett csak növeli a magárahagyatottság érzését, szégyenérzetet és megütközést vált ki. A szerb, a szlovák és a román nacionalisták már előre örülnek a magyar diplomaták látogatásainak.

Tisztelt Ház, tisztelt Elnök asszony! Nem először fordul elő, hogy Göncz Kinga minden összefüggés vagy értelmes magyarázat nélkül szembehelezkedik a határon túli magyarok kinyilvánított akaratával, és azoknak a magukról alkotott magyarságtudatával. Göncz Kinga Erdélyben, a Felvidéken és jelenleg a Vajdaságban is szembehelezkedett a helyi magyarok kinyilvánított akaratával, illetve magukról alkotott magyarság-felfogásával.

Vajdaság: Göncz Kinga egyik előző kijelentése alapján a magyar állam úgy igyekszik leróni a vajdasági magyarokért érzett alkotmányos felelősségét, hogy a szerbeket segíti: „Magyarország megpróbál segíteni abban, hogy a szerbiai közvéleményben legyen támogatottsága az európai orientációnak.” Nem világos, hogy mit ért Göncz Kinga a szerbek „európai orientáltságának támogatottsága” alatt. Göncz Kinga meg akarja szeretetni a szerbekkel Európát?

Göncz Kinga a közelmúltban ismét Vajdaságban járt, ahol még a helyi jellegű vajdasági „Dnevnik”, c. napilapban sem volt képes világosan kifejezni mondanivalóját. Úgy tűnik, hogy a szerb országos napilapok szóra sem méltatták Magyarországot jelenlegi külügyminiszte-

rét. Az újvidéki „Dnevnik” szerint: „a vajdasági magyaroknak nem kell területi autonómia.” A magyar külügyminiszter szerint, a vajdasági magyaroknak azért nem kell területi autonómia, mert kevesen vannak, és nem laknak egy helyen. A továbbiakban Göncz Kinga a Tito idején hangoztatott „Jugoszlávia magyarok” egykori érvényesülési elvét hangsúlyozta. Vagyis, az „*anyaország*” azt ajánlja a vajdasági magyaroknak, hogy legyenek „*szerb magyarok*.” A magyar külügyminisztérium szóvivő helyette másnap látszólag cáfolta a „Dnevnik” jelentését.

A politikai kabaré szabályai alapján semmit sem szabad elhinni, amíg azt nem cáfolják. Vagyis, cáfolják, tehát igaz. A kormányzóvivő-helyettes arra hivatkozott, hogy a „Dnevnik” félreértette Göncz Kingát. A szóvivő-helyettes ezek után a cáfolat ürügyén elmagyarázta a magyar kormánynak a határon túli magyar nemzeti közösségekre vonatkozó „hivatalos” álláspontját, illetve azt, hogy mit kellett volna Göncz Kingának mondania.

Mikszáth Kálmán szerint az ő idejében az orátorok beszédei azért voltak olyan előreláthatóak „*mert bizonyos kinyomkodott chablon van már a beszédekre, a mi olyan, mint a pléh-forma, a melyben a kuglufot sütik. Ha valakinek valami mondanivalója van, hát beteszi ebbe az örök formába.... A beszédek kilencz nyolczada a következő alkatelemekből áll: a szónok abból vesz hat unciát (még jó aki unciákban dolgozik) a mi a pártja jelszavaiból ráragadt, három unciát abból, a mit olvasott, és végül csak egy unciát abból, a mit ő maga kigondolt. Ezért egyformák többé-kevésbé a parlamenti oratiók.*” Ha napjainkban mindez nem lenne ilyen szánalmas és szomorú, és nem lenne ilyen nagy a tét, akkor nevezhetnénk is ezen a Mikszáth óta még inkább lezüllött magyar politikai kultúrán.

Az újvidéki „Dnevnik” cikkének pontosságát cáfoló kijelentésében a magyar külügyi szóvivő-helyettes nem tért ki arra, hogy van-e a külügyminisztériumnak másolata vagy hangfelvétele Göncz Kinga eredeti kijelentéséről, de arra sem, hogy milyen ellenőrzési, illetve jóváhagyási folyamat alapján került sor ennek az állami szintű nyilatkozatnak a véglegesítésére. Úgy tűnik, hogy a magyar külügyminisztériumnak nincsenek ilyen biztosítékai, illetve ellenbizonyítékai. Az újvidéki „Dnevniknek” azonban vannak, és a magyar külügyminisztérium helyreigazítási kérelmére káos választéként a „Dnevnik” ki is rukkolt a megfelelő ellenbizonyítékokkal. Vagyis, először úgy tűnt, hogy Göncz Kinga csupán azért jött Vajdaságba, hogy a szerb kormányt biztosítsa arról, a magyar kormány a kisujját sem mozdítja a vajdasági magyarok kinyilvánított akarata (az autonómia) érdekében, és azután úgy is maradt.

A Harmadik Magyar Köztársaság az alkotmány fenti szükségzavú előírását úgy értelmezi, hogy maga mondja meg, mi jó a határon túli magyaroknak, és ezzel semmibe veszi a határon túli magyarok kinyilvánított akarátát. Göncz Kinga, a jelenlegi magyar vezetés önző és hosszú távon Magyarországra is káros politikája érdekében elárulta a vajdasági magyarok szabadságvágyát, a reményt, a megmaradásba vetett irracionális, de megtartó hitet. Hamvas Béla szerint erre megbocsátás nincs.

A jelenlegi magyar diplomácia nem a határon túli magyar nemzeti közösségek nevében beszél, hanem helyettük. Mások akaratának ez az elfojtása az erőszak egyik formája, és ez így van a kinyilvánított csoportérdekek eseteiben is.

Erdély: 1. A románok semmibe veszik Göncz Kingát: „*Nem létezik a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem szenátusának olyan határozata, amelynek alapján július elsejétől magyar nyelvű táblákat lehet elhelyezni az intézetben*” – írta csütörtöki számában az Új Magyar Szó és az Erdélyi Krónika. Mihai-Razvan Ungureanu román külügyminiszter a napokban éppen ennek ellenkezőjéről tájékoztatta Göncz Kingát.

2. Amíg 2006. október 6-án Aradon az erdélyi magyarok képviselői az aradi vértanúk példamutató hazaszeretétét és áldozatkészségét méltatták, addig Göncz Kinga, Magyarország képviselőjében a következőket mondta: „*Magyarország történelme tele van szabadság-*

harccal, nagyon sokan áldozták életüket a szabadságért, most azonban egy új történelmi korszakba érkezünk, így Románia is hamarosan az EU tagjává válik, amely számos együttműködési lehetőségeket jelent Magyarországgal...

Európa népeinek történelme és a világtörténelem legalapvetőbb ismerete egyértelműen bizonyítja, hogy a magyar történelem sincs jobban „tele” szabadságharcokkal, mint más szabadságszerető nép történelme. Ismeretes, hogy a szabadságharcok Európa-szerte, országról országra hullámként terjedtek. A különbség talán csak az, hogy míg más nemzetek kivívták szabadságukat, addig a magyarok ugyanazt a szabadságharcot vívják Rákóczi óta, s ez a szabadságharc a mai napig tart... Érthetetlen az is, hogy az 1848-as felelős magyar kormány törvényes hadseregének parancsnokait közönséges bűnözőkként kivégzett vértanúhalálára való emlékezésnek mi köze Magyarországnak és Románia terveinek az EU keretein belüli majdani virágzó gazdasági közreműködéshez.

Magyarország: Felháborodást váltott ki Göncz Kingának a magyar ötvenhatról mondott lekicsinylő kijelentése is. 2006. december 29-i kijelentése is, mely szerint: „Nyilvánvaló, hogy az idők folyamán ez az érzés egy picit feledésbe merült, mert hát ötven évig nem lehet eből élni” – fogalmazott az egykori államfő, az '56-os politikai elítélt, Göncz Árpád lánya. A magyarországi ötvenhatos hősök kijelentése szerint, a Göncz családdal ellentétben ők sosem éltek meg a forradalomból.

A fenti kijelentés egy lelkiekben szegény, a nemzeti érzés legalapvetőbb elemeit nélkülöző, rideg és gyökértelen egyéniségről tanúskodik, aki, ha hatalmi helyzetbe kerül, többet árthat a nemzetnek, mint amennyit használ. Feltételezzük azonban, hogy az ország külügyminiszterének jelleme a saját magánügye. A magánügyből azonban közhügy lesz, ha elolvassuk Göncz Kingának a magyar zsidó közösséghez a hanuka ünnepe alkalmából intézett üzenetének egyik részletét:

Kedves Barátaim!

(...) Őszintén örülök, hogy a hanuka alkalmából tartott nyilvános emlékezés az elmúlt évtized során hagyománnyá lett. (...) A makkabeus hősök emlékünnepe egy kis nép nagy győzelmét idézi fel. (...) Mondhatjuk-e, hogy a függetlenségért, a szabadságért indított harc egy erősebb megszállóval szemben csak reménytelen és eleve kudarcra ítélt lehet? (...) Érdemes estéről-estére eltűnődni ezen, és erőt meríteni a pislákoló apró fényekből. És akkor talán rájövünk, hogy saját életünknek is megvannak a maga csodái, amikor egy csepp olaj akár nyolc napig és a mécsesben. Örömteli hanuka ünnepet! Hág sháme-ách!

Budapest, 2006. december 15.

Dr. Göncz Kinga

Göncz Kingának, a magyarországi zsidó közösséghez küldött üzenete szövege ellentéte annak, amit a magyar Ötvenhatról, és az aradi vértanúkról vallott. Nyilvánvaló, hogy a zsidók történelme is „tele van szabadságharcokkal”, de a hanuka esetében Göncz Kinga számára nem merül fel a kérdés, hogy a „pici” országok hősiessé küzdelmeinek emléke ötven év után megkopik. Hogyan lehetséges, hogy a hanuka emléke több, mint kétezer év távlatából is fényt áraszt a világ zsidósága számára, a magyar ötvenhat emléke, pedig ötven év után „megkopik?”

Felvidék: Göncz Kinga, 2008. december 13-án Pozsonyban kijelentette: „Szlovákia ma olyan helyzetben van, hogy megengedhetné magának a kisebbségekkel szembeni nagyvonalúságot.”

A fenti kijelentés, annak valóság tartalmától eltekintve is a tényleges írástudatlanság határát érinti. Csak olyan egyén mondhat ilyet, akinek a legalapvetőbb ismeretei sincsenek az államelmélet alapfogalmairól. Az „állam,” mint saját akarattal rendelkező egyéni entitás nem létezik. Országos szinten a nemzeti kisebbségek iránti bánásmódot nem az állam „jóakarata”, vagy a gavalléros bánásmód szempontjai határozzák meg, hanem a törvény, tehát a jogok és kötelezettségek összhangot rendszere írja elő. A „nagyvonalúság”, a „galantéria”, „lovagiasság” nem a jogok és kötelezettségek, hanem a bon-ton, vagy legjobb esetben az egyéni tulajdonságok körébe tartozik. Göncz Kinga fenti kértelen kijelentésének van egy sötétebb oldala is, mely

azt sugallja, hogy a felvidéki magyarok ősi szülőföldjükön való megmaradásának a joga a szlovák vezetők jóakarától, valamint a szlovák gazdasági mutatók állásától függ.

A szülőföldön való megmaradás joga a legalapvetőbb emberi és természetes jogok alapját képezi. Sem a felvidéki magyarok, sem az erdélyi, vagy a délvideki magyarok nem könyörögnek az őket alanyi alapon megillető jogokért, és nem is tartoznak külön hálával az őket egyénenként és mint közösséget is megillető alanyi jogokért, hanem csupán a minden egyént és minden közösséget egyformán megillető jogok érvényesítését követelik. Félve gondolhatunk csak arra, hogy Göncz Kinga szerint mire lenne jogosult Szlovákia, ha annak gazdasági mutatói csökkenő irányt mutatnának. Ha végiggondoljuk, ez Göncz Kinga szerint azt is jelenti, hogy Szerbiának joga van sanyargatni a vajdasági magyarokat, mert elhárította pénzét és rosszul áll a gazdaság.

Göncz Kinga 2008. december 14-én a felvidéki Új Szónak adott interjújában kijelentette, hogy Szlovákia és Magyarország között a viszony jobb, mint valaha, mert az emberek üzletelnek. A magyar külügyminiszter a továbbiakban felmondta a kötelező szöveget, mely szerint Magyarországon terjed a fasizmus, mert ott a Gárda, és Nagy Magyarország térképén nem látszik Szlovákia, de még Csehszlovákia sem. Ennek orvoslására Göncz Kinga a további gyors ütemű történelemhamisítást szorgalmazza: „Az azonban már a mi felelősségünk, hogy ne nőjön fel többé olyan nemzedék, amely nem tudja racionalizálni és kiegyensúlyozottan értékelni a saját történelmét.” Vagyis, a múltat meg kell változtatni, hogy a határon túli magyarok jelenlegi kilátástalan helyzete ne zavarja az utódállamok álmát.

Göncz Kinga állandó szerepzavarban szenved, mert a határon túli magyar közösségek jogos követeléseinek kérdéseit állandóan az utódállamokkal való gazdasági kapcsolatok serkentésével igyekszik orvosolni. A gazdasági kapcsolatok azonban a gazdasági tárca hatáskörébe tartoznak. Az Új Szónak adott kijelentéseit követően Göncz Kinga egy másik szlovákiai fórumon egy valamiféle szlovák-magyar közös riasztórendszerrel nyilatkozott. Nem valószínű azonban, hogy a határon túli magyarokat még külön is riasztgatni kellene. Elég nagy a riadalom önmagában is.

Magyarországnak ma a határon túli magyarok autonómiakövetelésével kapcsolatos álláspontja azonos a szervezett bűnözés „kettős könyvelési” módszerével. Egyfajta könyvelés az adóellenőrök számára, a másik pedig belső használatra. Vagyis, a kétkulcosos politika szerint, hogy egyet mondunk a határon túli magyaroknak, és annak az ellenkezőjét az utódállamoknak. Ez a politika azonban ismeretes az utódállamok számára is, és emiatt megvetik Magyarország kicsinyes és nemzethez méltatlan, átlátszó erőlködését. A kisebbségben való megmaradás nem a kisebbségek feje fölött való gazdasági áruforgalom vagy Zollferein (vámunió- a szerk.) kérdése, hanem iskolák, templomok, nyelvhasználat, személyi biztonság, és méltányos érvényesülés – tehát autonómia kérdése. Ezen a téren azonban még mindig Reményik Sándor több mint nyolcvan éve megfogalmazott, időbe fagyott valósága érvényesül:

„Fekete erdő van közöttünk,
Keserű árok van közöttünk,
Ledöntött szobrok, elnémult harangok
Kísértenek közöttünk.”

Kedves képzeletbeli képviselőtársaim! A jelenlegi felszólalás annak a reményében hangzott el, hogy magyarországi nemzettestvéreink hamarosan a kezükbe veszik sorsuk irányítását, és úgy igyekeznek majd támogatni a határon túli magyar közösségeket, ahogy azt azok önmaguk elhatározzák. Reméljük, hogy futja még az időből. Köszönöm, hogy meghallgattatok.

A fenti írás, Göncz Kinga vajdasági útjával kapcsolatos részletei a Vajdaság Ma hírportál beszámolója alapján készültek.

(Köszönettel - Kaslik Péter)

Lapzártakor érkezett a hír, miszerint Göncz Kinga vezeti az MSZP EP-i listáját, strassbourgi szerepe tehát biztosítva van. A magyar nemzeti érdekek fentiek szerinti képviselésére még szélesebb lehetőséget nyit számára a gyurcsányi „patriotizmus”. Rajtunk, választókon a sor, hogy véleményt mondjunk erről.

ó napot, Málé Máté. Régen láttam, hogy van?

– Egyszer így, máskor úgy...

– Ne vegye sértésnek, de elég rozogán néz ki. Valami nyavalya kerülgeti?

– Spórolok, doktor úr. Az újévben csirkefarhát és prézlis tészta helyett gyógyszert zabálok...

– Ó Szegény, igazán sajnálom. Aprópó, hallotta, mi történik Pesten?

– Nem én, egy szót sem, doktor Csalán úr. Tartozásom miatt még a tél elején kikapcsolták a villanyomat. Így aztán kis házikómban sötétedés után csak akkor tudok motoszkálni, ha a telihold bevilágít az ablakomon. Az 1959-ben vásárolt trottyos fekete-fehér Kékes tévémet sem tudom bekapcsolni. Az elemes Sokol rádióm meg Vízke-resztkor mondta be az unalmast...

– A mindenit, van elég gondja.

– Mióta a téli tüzelőm elfogyott, hűvösebb napokon kenyérhéjon tartott húséges Bodri kutyám lehelete melegíti a szobácskám...Három éve, ahogy türelmetlen feleségem, Vazelina elhagyott, a vándormadár se néz felém, így hát aztán nem tudom, mi történik Pesten.

– Elmondom, Máté, jól figyeljen. Végre-valahára megmozdult a nép. Merthogy elég volt a pimasz hazugságból! Az ország szekere a hazai pénzválság kátyújába ragadt...Ma már a pökhendi, hátunkon fát vágó kormányzattal évekig egy követ fújó ballib réteg is a reményt csillogtató jobboldalhoz dörgölődik. Népnemzeti lobogók alatt, kart karba öltve demonstrálnak pirkadat óta a Parlament Duna menti oldalán, ahol nincsenek kordonok. A HAHÓ TV folyamatosan közvetíti az eseményeket. A déli híradóban a királyi csatorna is megerősítette a csodálatos hírt, hogy a sápadtarcú illető kezéből hamarosan kicsúszik a kormánygyeplő. Pedig milyen görcsös kézzel fogta évekig...

– Nocsak, nocsak!...Még ilyesmit!...Hogyan léteznek ez? Áldott jó Főgácsér elvtárs...De sok átkot nyelt le ez az ember. Elefánt szíve van, hogy eddig bírta. Emlékszem, amikor pár éve a Balaton partján azt az őszinte, lelkéből áradó, méltóságos hangú beszédet mondta az elvtársak között, akkor is micsoda cudarul támadták...Tessék mondani, szép dolog az ilyen politika, Csalán úr?

– Nekem homlokegyenest ellenkező a véleményem, Máté. Hát nem veszi még mindig észre, jóember, hogy gennyes, rothadt világban él? Törje már egy kicsit a fejét, nézzen nyitott szemmel...Ne menjünk messzire, vegyük csak magát. Ha jól tudom, előbb mint krampácsoló, aztán mint bakter lehúzott a vasútnál negyven kemény évet. Nem kártyázott, nem löversenyezett, nem dorbézolt, nem kocsmázott. Sőt még a drága bűdös rudacsokát sem szívta. És hova jutott? A légyszarnyi nyugdíjából arra sem futja, hogy normálisan kosztoljon, hideg napokon tüzeljen, kedve szerint világítson, új rádiót és tévét vegyen. Pedig ezek minimális, alapvető emberi szükségletek, nemde? Ha a csúffá tett helyzete nem javul, könnyen lehet, hogy a lakásmaffia vagy az uzsorások karmai közé kerül.

– Jaj, ne ijesztgessen, drága doktor úr...

– Eszembe sincs, csak a valóságot mondom. Észre kellene már vennie jóember, hogy a csúcson pöffeszkedők néppusztító tevékenysége miatt legalább kétmillió elesett néptársával együtt mélyszegénységben vegetál...Ezek után abszolút nem értem, hogy erről a zseniálisan lavírozó átváltozó művészről úgy beszél, mint egy védőszent-ről...

– Sajnálom, Csalán úr, én sem értem már saját magamat...

– Hát akkor most jól nyissa ki a fülét, Máté! Beérett a vetés, ütött az óra. Elérkezett az aratás ideje. Nemzetben gondolkodó, hiteles szavú vezető értelmiségiek a nép többségének szoros támogatásával szervezték meg a mai napra az országgyűlés feloszlátását kikényszerítő monstre tüntetést. Ilyen még nem volt a módszerváltás óta. A Belváros szívében megbénult az autóforgalom, leálltak a trolik, a villamosok és a buszok is. Emberek ezrei igyekeznek a parlament felé.

Ugyan az illetékesek erre a napra a Kossuth tér köré tüskés villanypásztor drótokat akasztgattak a meglévő acélkordonokra, úgy látszik, a nép tántoríthatatlan. A térbe torkolló utcákon egymás hegyén-hátán tolonganak előre a bőjti szelektől kipirult arcú, lelkes, elszánt emberek. Sípbal, dobbal, furulyával, papírtrombitával és tehénkolomppal adnak nyomatékot akaratuknak. A Földművelésügyi Minisztérium előtt felfordított építkezési konténeren egymás után adják át helyüket a spontán felszólalók. Követelik, hogy mihamarabb legyen új választás, igazmondó, jóléti kormány és megbízható jövőkép. Az emberek tanult szakmájukban dolgozhasanak megfelelő bérért. A tanulatlanok és a munkanélküliek se tátsák potyán a szájukat. Tartsák tisztán, szépsítsék a virágos parkokat, sepregeessenek és szedjék össze a koszt,

az eldobált csikkeket, tüntetések után szétdobált papírgalacsinokat. Legyen Budapest csillogó-villogó igazi világáros. Elhangzott már eddig sokminden. Például, hogy kisnyugdíjasok állja az éhségtől ne kopjon fel, a hidegtől ne vacogjanak, gyógyszerekre ne a koszt-pénzből költsenek. Egyetért ezzel, Máté?

– Jaj, ne tessék ilyet kérdezni, doktor úr. Nem értek én ehhez. A

Kádár-korszak szelleme túl mélyen hatott rám. Hogy úgy mondjam, alaposan belém ivódott. Hiába ágálnék ellene, a zsigereimből nem tudom kivetni...Ne tessék haragudni, tudom, hogy emiatt nagyon szerencsétlen vagyok.

– Nem csak szerencsétlen maga, Málé Máté, hanem most már komolyan a szemébe mondom, tiszta agybeteg. Ilyen ferdén, mulya módon csak ügyei normális vitelére alkalmatlan ember gondolkodhat...De várjon csak, csörög a mobilom...Csókollak, drágám, hallgatlak, persze mondjad...Ojjé, ez igen!...Váratlan fordulat...Mutatják a tévében?...Nagyszerű, isteni...Hála a magasságos égnek!...Nézzed csak tovább...Most mondja a kedves feleségem, Lina, hogy a helyzet egyre fokozódik...A név szerinti szavazásnál eddig több az „igen”, mint a „nem”. Néhány felhevült képviselő pusztit dobál a balpatkóból a jobbpatkába...Az ellenzékiek közül van, aki keblére öleli az igennel szavazó szocit és édes testvérének nevezi...A téren pásztázó kamerák meg azt mutatják, hogy a kivezényelt rendőrsereg az öklét lengető tömeg előtt kezdi lebontani a villanypásztoros kordonokat...A kamionnal érkezett kommandósok pedig a délutánra meghirdetett „Új rendszerváltó koncert”-re tekintettel összecsukható kerti székeket osztogatnak az állni nehezen tudó rosszslábúaknak.

– Nem lesz ebből baj, doktor úr?

– Baj? Ugyan kérem! Ne nevetessen, Málé Máté. Meglátja, hamarosan felderül a bánatos magyar ég. A jó elnyeri jutalmát, a gonosz a méltó büntetését...Kérem, Máté, nyújtsa ide a ráncos homlokát, hogy felszabadult örömben csókot leheljek rá...Így ni. Köszönöm, szegény jószándékú, agyilag rokkant barátom...Aprópó...egy pillanat...megint szól a mobilom... Micsoda?... Mit csinálnak?... Hallatlan... Hihetetlen... Még ilyet!... Csak hápogok... Nem értem... Máté kérem, legyen szíves erősen fogjon meg, hogy ne essek hasra...Ültessen le a padra, hogy kifújjam magam...Jajajaj...Alig kapok levegőt...

– De hát mi történt, doktor úr?

– Zokogva meséli a kedves feleségem, Lina, hogy a képviselők szavazása közben, hirtelen jobbról és balról fekete csuklyás, nehéz páncélba bújtatott különítményesek rontottak a honatyákra...Érthetetlenül karattyolva „kuss, pofa be, kezeket fel” kiáltással intették mőresre a megdermedteket. Az általános zűrzavarban több sorozatot eresztettek a mennyezet felé... Az ijedtségtől néhány honatyá sikoltva a pad alá roskadt...A főilletőt, aki éppen lemondási esküjének szövegét memorizálta magában, durván közrefogták és karmolása, rúgkapálása ellenére elnöki bársonyszékéhez szíjazták. Feje fölé a csillárról lelógó kőtáblát helyezték a következő felirattal: „2010-ig a segemen maradok”...Csak tudnám, hogy ki rendezte ezt a briliánsan sikerült puccsot!?...

Z. Zwada András

„Hol vagy magyarok tündöklő csillaga?”

A Nemzeti Jogvédő Alapítvány tagjainak és baráti körének emberjogi megfigyelő útja Kárpátalján

(Folytatás előző lapszámunkból)

Kárpátaljai utazásunk vége felé, útban hazafelé, az élmények felidézésére kértem néhány utazótársunkat az autóbuszban. Íme:

Morvai Krisztina büntetőjogász, a Jobbik EP-képviselőjelöltje:
– Nagyon megrázó és egyben felemelő élményeim voltak. Elég, ha az utazó-társaimra gondolok, a sok csodálatos emberre, akiket összekovácsolt az otthoni diktatúra. Mert lássuk be önkritikusan: ha nem uralkodna otthon egy „országromboló rabló banda”, és a diktatúrában nem lötték volna ki a magyar emberek szemét, akkor nem jött volna létre a Civil Jogász Bizottság, nem vált volna közzismertté a Nemzeti Jogvédő Szolgálat, nem ismertünk volna meg olyan kiemelkedő személyiségeket, mint Csókay András vagy Éger István, akik tigrisként harcolnak az egészségügy szétzúzása ellen.

Az ellenségeink kihozták belőlünk a legjobbat. Összefogtunk, összeszövetkeztünk, közösségeket hoztunk létre, s most egy újonnan kovácsolódott közösség jött létre a három és fél nap alatt: a közös élmények, a közös lelki történetek összehoztak bennünket, s most megerősödve térhetünk haza.

Nekem különleges élményt jelentett Szolyván a kommunizmus áldozatainak emlékműve. Nagy tanulság, milyen keveset tudunk a Malenkij robotra, a Gulágra hurcoltakról, arról a százmillió emberről, akik a kommunizmus áldozatai lettek. Nagyon helyesen sokat tanultunk és beszéltünk Auschwitzról és a Holokausztról, de a lényegesen több halottat számláló, szintén embertelen keserveket okozó kommunizmus rémtetteiről még mindig nagyon keveset tudunk. Ezzel szembesültem Szolyván.

Emberi-jogi szempontból legnagyobb probléma a nyelvhasználat és az anyanyelvi oktatáshoz való jog kérdése. Szembesültünk egy rendkívül diszkriminatív változással, mely a közelmúltban történt: ahhoz, hogy valaki egyetemre felvételt nyerjen, szükséges az ukrán nyelv alapos ismerete. Azok, akik eddig magyar iskolába jártak, akármilyen tehetségesek és felkészültek, nem tudnak egyenlő eséllyel versenyezni az ukrán iskolába járókkal. Semmiféle akadály nem lenne annak, hogy ezen a helyzeten változtassanak.

E diszkriminatív döntés következménye, hogy egyre több szülő rémültem írta át gyermekét ukrán iskolába, illetőleg eleve ukrán iskolába írta be, a magyar iskolák pedig elhálnak. Számos helyen már csak a cigány gyermekekre való tekintettel tudják megtartani a magyar osztályokat, mert a nem cigány származású magyar szülők nem íratják magyar iskolába a gyermekeiket, mert félnek, hogy karrierjüket gyökereiben elfojtják. Ez a legsúlyosabb ember-jogi probléma, amellyel a magyar kormánynak is foglalkoznia kell, valamint a civil társadalomnak is tisztában kell lennie.

Mint Európai Uniói Parlamenti képviselőjelölt úgy gondolom: ez európai téma is, annak ellenére, hogy Ukrajna nem európai uniói tagállam, de Magyarország Európai Uniói tagállam, ezért ezt a kérdést napirendre kell tűznie.

Gaudi-Nagy Tamás, az NJA ügyvezetője:

– A Nemzeti Jogvédő Alapítvány (NJA) által szervezett út során az első kiindulási pontunk az volt, hogy egy csapatépítő jellegű kirándulást szervezzünk, az NJA ügyvédei, együttműködő partnerei és támogatói kör tagjainak részvételével, akik fontosnak és

hasznosnak tartják a Nemzeti Jogvédő Szolgálat és Alapítvány jogvédő tevékenységét. Az út szervezése során azonban rövid idő alatt kiderült, ennél többet is meg kellene célozzunk, mégpedig azt, mivel mi jogvédők- és jogászok vagyunk, valamint nemzeti felelősséget érző emberek, ezért nem elégedhetünk meg azzal, hogy kirándulunk az elszakított nemzetrészünkön, a legmostohább sorsot szenvedő Kárpátalján, hanem lehetőségeink és eszközeinkhez mérten megpróbálunk nyitott szemmel járva, probléma-feltáró, úgynevezett monitorozó úttá alakulni, melynek két fő vizsgálati iránya volt: a kárpátaljai magyarság egyéni- és kollektív jogainak érvényesülését próbáltuk felfedni különböző helyszíneken, különböző szereplőkkel, vagyis arra kerestük a választ: valójában milyen a kárpátaljai magyarság állapota?

A négynapos út, melyből tisztán három nap jutott Kárpátaljára, szűk lehetőségeket biztosított számunkra, mégis kaphattunk néhány elementáris erejű benyomást arról, melyek azok a problémák és érzékeny pontok, amelyek nagyon feszítik a kárpátaljai magyarság lelki világát, amellyel meg kell küzdeniük. Sajnos az anyaország jelenleg nem adja meg azt a szükséges támogatást kormányzati szinten, amelyet minden tisztességes nép megtesz sorstársaival – hasonló helyzetben.

Az oktatásügy témakörére külön ráfókuszáltunk, hisz már a hírekből tudtuk: elképesztő dolog történt idén Ukrajnában, jelesül az, hogy idén márciusban bevezettek egy olyan törvényt, mely szerint a felsőoktatási intézményekbe felvételizni kívánó magyar ajkú diákoknak kötelező vizsgát tenniük ukrán nyelvből és irodalomból is. Ez komoly megmérettetést jelentett a magyar diákoknak. A beregszászi magyar nyelvű főiskolán, illetve a mezővári középiskolában jártunk, ahol találkoztunk oktatókkal és diákokkal, s mindkét helyen azt a véleményt fogalmazták meg, hogy ez a döntés két irányban hatott negatív módon: egyrészt a magyar fiatalok többsége nem nyert felvételt a felsőoktatási intézményekbe. Ez azért szomorú, hisz a kárpátaljai magyar értelmiséget lényegében 1944-ben és 1945-ben lefejezték a szolyvai halál-táborban, ahol most emléktáblát avattunk. Ekkor a megtorlások és a Vörös Hadsereg rémuralma miatt elvesztette értelmiségi bázisát a kárpátaljai magyarság. Tehát a mostani oktatási törvény a kárpátaljai magyarságnak óriási tördőfést jelentett. Ez a döntés megmutatkozott az iskolai beiratkozások arányaiban is, mégpedig elképesztő arányban íratják be magyar szülők a magyar gyermekeket ukrán tannyelvű iskolákba, színmagyar településeken is. Néhány példa is elhangzott: ahol eddig húsz-harminc elsős gyermek indult a magyar tannyelvű osztályokban, jelenleg csak négyen-öten jelentkezték, s közülük is inkább a cigányság tagjai képviseltetik magukat.

Elhagyatottnak érzi magát a kárpátaljai magyarság, s részben indokkal, másrészt indokolatlanul „bűnösként” kezelik a Csonka-országból érkezőket. Egyfajta megbántottságot érzeltünk, valamint kis elzárkózást tapasztaltunk. Itt azért jegyezzük meg a történeti hűség kedvéért: nem az anyaország taszította el a kárpátaljai magyarságot, hanem a történelem gyalogolt végig Magyarországon, s ennek keretében csatolták el Kárpátalját Magyarországtól.

Az út tapasztalatait probléma-feltáró jelentésben szeretnénk összegezni, melyben megpróbálunk rámutatni azokra a pontokra, melyek valóban kifogásolhatók. Nevesített panaszok hangzottak el például azzal kapcsolatban, hogy a mindennapi nyelvhasználat egyre inkább szűkül, kórházakban, közintézményekben egyre nehezebb magyarul boldogulni egy kárpátaljai magyar embernek, aki pedig őshonos nép. Fontos értelmeznünk illetve bevezetnünk

ezt a fogalmat, hasonlóan a Kanadában élő indiánokhoz, akik valóban őshonos népi státuszából fakadóan komoly jogosultságokat szereztek és élveznek. Ezért nem fogadható el, hogy másodrangú kisebbség lenne a kárpátaljai magyarság!

Nekünk kötelességünk elmondani a véleményünket, ha nem mondanánk el és nem jönnénk el ide, akkor lennénk alávaló emberek. Nagyon nehéz magyarnak lenni Kárpátalján, de nem lehetetlen. A konfrontációt pedig bizonyos szituációkban vállalni kell!

Juhász Imre, a Független Rendészeti Panasztestület elnökhelyettese:

– A Panasztestület különböző rendőri intézkedések és mulasztások civil kontrolljaként jött létre. De korábban a Civil Jogász Bizottságban teljesedett ki az az emberi jogvédő munka, amelyet jogásként, egyetemi oktatóként évek óta végzek, illetve képviselünk. E munka szerves része a határon túli magyarok jogi helyzetének megismerése, felmérése, valamint esetleges megoldási módok, javaslatok kimunkálása. Ebből a szempontból nagyon fontos volt a kárpátaljai út, hiszen az ott élő magyarság a széles közösség, illetve a szakemberek által az egyik legkevésbé ismert magyar közösség.

Az út elsődleges tanulságaként megállapítható: egyrészt a helyzet valóban sok meglepetést tartalmazott, mert nem ismerjük eléggé Kárpátalját, másrészt vannak lehangoló jelenségek. Az egyik a számbeli fogyás, amely azzal fenyeget, hogy a mostani 150-160 ezres kárpátaljai magyarság néhány évtizeden belül eltűnhet arról a területről, ahol 1100 éve biztosan megtelepedett és élte a maga mindennapi életét. Eltűnne a magyarság egyik színfoltja, amely a Honfoglalás óta jelen van, kulturális értékeivel, valamint a Vereckei-hágóval, mely a magyarság egyik szakraális helye, történelmünk fontos eseménye kötődik hozzá.

Lehangoló élményeket szerezünk, s ezt nemcsak a számbeli fogyásra értem, hanem arra is, hogy a jelenlegi államalkotó nemzet, az ukrán, a közel 50 milliós nagy ország, a 90-es évek elején kapott szabadsággal oly módon próbál visszaélni, hogy kőkemény nemzetállamot épít. Ukrajnában sajátos a népcsoportok helyzete, hiszen harminc-negyven százalékra tehető az orosz anyanyelvű lakosság jelenléte, különösen az ország keleti részén. Az orosz-ukrán ellentét több évszázadra vezethető vissza. Gondoljunk a XX. századi nagy ukrán éhínségre, amely – bizonyos becslések szerint – öt-hatmillió áldozatot szedhetett. S ebben a szovjet-orosz rendszer hibáztatható. Az ukránoknak is megvan a maguk keresztje. Ám az aránylag frissen kapott szabadságot arra használják fel, hogy az oroszok kívül nem túlzottan nagyszámú és őshonos kisebbségekkel szemben megszorító intézkedéseket hozzanak, vagy már be is vezettek, például az oktatási rendszerben. Olyan helyzetet teremtettek egyik pillanatról a másikra, mely a felvételt például nagyon megnehezítette a magyar közösség számára. Erőltetik az ukrán nyelv ismeretét bizonyos nyelvi tesztek formájában, valamint arra készülnek, hogy egyes tantárgyakat a magyar nyelvű iskolákban is ukránul kell tanulni.

Pedig az ukrán törvényhozásnak nagy adóssága van. Ha jól tudom, Ukrajna az Európa Tanács tagja és aláírta a Regionális és kisebbségi nyelvek chartáját, melyből következik néhány olyan törvény, amelyet meg kellene alkotnia, a nemzeti kisebbségek jogait pedig garantálnia kellene. Úgy tűnik, ez nem történt meg, mióta csatlakoztak a Chartához.

Gimnazista korom óta érdeklődöm a nemzetiségi sorban élő magyar testvéreink sorsa iránt. Szüleim abban segítettek, hogy amikor autót vásároltunk, gimnazista koromban bejártuk a Felvidéket egy-két napos kirándulásokkal. Ugyanakkor sikerült tapasztalatokat szereznem Erdély vonatkozásában is. Kárpátalján a kilencvenes évek elején jártam először. A családban ügyltünk arra, hogy ne csak Csonka-Magyarországban gondolkozzunk, hanem

keressünk fel olyan helyeket, melyek a magyarság történelmében fontos szerepet játszottak. Egyetemista koromban már a nemzeti jog irányába fejleszthettem a tudásomat. Így szakdolgozatomat már a magyar nemzetiségi jog és nemzetiségi politika témában írtam.

Arra hiába várunk, hogy mások oldják meg a mi nemzeti problémáinkat, akár Trianon következményeit, a nemzetiségi sorban élők gondjait. Sorsuk jobbra fordulása nem megy az adott kisebbség aktivitása nélkül. Mondok egy nagyságrendben hasonló példát. Ukrajna – mint arról már szó volt – mintegy 50 milliós állam, Olaszország lakossága ugyanakkora. S ott a dél-tiroli németiség, körülbelül háromszázezer ember kiharcolta a jogait. Pedig ők is hátrányos helyzetből indultak, gondoljunk a veszített világháborúra, vagy a németek felelősségére. Olaszország hozzá is kezdett a terület elolaszósításához. Nehogy azt higgyük, hogy ott nem voltak beolvasztási törekvések, de ez ellen a dél-tiroli németek fellázdak, s komoly – erőszakos cselekményekben is megnyilvánuló – ellenállás bontakozott ki. Erőszakra senkit nem buzdítanék, de az aktivitás követendő példa. Ne felkelésre gondoljunk, de egy aktív, nemzetiségi jogokért és lehetőségekért kiálló közösségre igen. Mert pl. amikor ki lehetne írni valamit magyarul és nincs kiírva Kárpátalján, az hiba! Az egyik iskola nevét kiírták magyarul, a másik iskolaépületen nem. Tehát, ha még az alapvető jogainkkal sem élünk, nehezen juthatunk előre. Vagy azt várjuk, hogy az ukrán hatóságok, civil szervezetek felkérjék a kárpátaljai magyarságot, írják már ki legyenek kedvesek magyarul is az iskola nevét?! Mindenki a maga nemzete sorsáért felelős.

A dél-tiroliak példája azért jó, mert ne felejtsük el, ha egységes nemzetben gondolkodunk, akkor az anyaország szerepe is nagyon fontos. A dél-tiroli példa arra is tanít bennünket, hogy Ausztria kivívott magának egy védőhatalmi státust, osztrák-olasz egyezmény született, és ha felmerül bármilyen probléma, az olaszok és osztrákok ezt megbeszélik. A védőhatalom, a „tokkal-vonóval” nyolcmillió Ausztria kötötte meg ezt a szerződést az 50 milliós Olaszországgal, hosszas huzavona után. Ausztria anyaországgént ott állt a dél-tiroliak mögött. Magyarországnak is aktivizálódnia kell a határainkon túlra szakadt magyar testvéreink támogatása ügyében! Ez nem megy egyik percről a másikra, de vannak jó példáink, ahol már előrelépések történtek. Csak egységes nemzetben gondolkodva oldható meg elszakított nemzettestvéreink problémája.

Reiner Péter, a kárpátaljai utazás szervezője:

– Ez az út egyenes folytatása annak a gondolatnak, mely a 2006. október 23-i forradalom és szabadságharc 50. évfordulóján velünk történt rendőri attak, önkény következtében felvetődött bennem, mivel ennek bemutatása nemzeti belügy. December 6-án Brüsszelben megismerkedtem Gaudi-Nagy Tamással és Morvai Krisztinával, s már akkor felkért a Civil Jogász Bizottság: mutassuk be a Kárpát-medence elszakított magyarságának, mi történt velünk a forradalom és szabadságharc 50. évfordulóján. E gondolat jegyében hat utat szerveztem, ez a hetedik út, amely a jogvédelem speciális területére fókuszált, s a határon túlra szakadt magyarsággal történő jogsértéseket volt hivatott vizsgálni. Mivel arra gondoltam, ez egy száraz téma, igyekeztem megtölteni mélyen emberi tartalommal. Tehát az ember-ember közötti kapcsolatnál jobb megoldás nincs ahhoz, hogy megismerjük egymást. Ezért szálltunk meg családoknál. A „kirándulás” mind tartalmában, mind formájában nem titkolt, kemény politikai töltést viselt magán a tekintetben, hogy Szolyván, a sztálini lágerek, a kommunizmus magyar áldozatainak emlékparkjában – hihetetlen találékonysággal – emléktáblát avattunk fel, négy civil szervezet – a Nemzeti Jogvédő Alapítvány és Szolgálat, az Október 23 Bizottság Alapítvány, a Nemzeti Konzervatív Kör, valamint a Hegyvidéki Trianon Társaság – összefogásaképp. Üzenetünk, reméljük,

messzire elhallatszott: – A náciizmus iszonyata után még nagyobb pestis következett: a bolsevizmus. Nem titkolom, miközben büszke vagyok arra, hogy a nemzet szerves részeként magyar embernek vallom magam, vállalnom kell – nem tehetek mást –, magyarországi zsidó gyökereimet is. Külön üzenetértéke van annak, hogy a barna pestis után együtt emlékeztünk a bolsevizmus vörös pestisére, mely attól tartok, mire a szomorú leltár végére érünk: számbelileg felülmúlja majd a barna pestis pusztítását.

Nem nekünk kell megmondanunk, mit akarjanak kárpátaljai magyar testvéreink, hanem nekik kell megfogalmazniuk a céljaikat. Azokat a célokat kell támogatnunk, amelyeket ők élénk állítanak. A több mint 46 milliós Ukrajnában a 150 ezres magyarság lehetséges politikai megoldásai, melyek Székelyföldön járható útnak bizonyulnak, itt nem érvényesek. Fontos, a kisebbség-ellenes tanügyi törvényre fel kell hívunk az Európai Unió, az ENSZ valamint a világ figyelmét.

Dr. Csókay András idegsebész:

– Nagy hitet találtunk Kárpátalján. Ez nem csoda, mert kárpátaljai magyar testvéreink sokkal rosszabb helyzetben élnek, mint mi az anyaországban. Még nagyobb elnyomást kell elviselniük, szellemi értelemben. Ezt túlélni, tényleg csak jobb hittel lehet, s ez nekünk példát jelent. Tehát mi merítettünk a hitükből, kitartásukból, s megerősítést kaptunk arra, hogy még jobban küzdjünk azért, hogy megváltozzon a helyzet az anyaországban. Ebből a kíváncsi megváltozott helyzetből majd elérhető, hogy valóban komoly érdemi segítséget nyújthassunk a határon túli magyaroknak, fennmaradásukért. Ez egy kör. Ők megerősítenek minket, példát adnak nekünk, mi pedig ezzel az erővel győzelemre visszük ott hon az ügyünket. Ők jelen pillanatban többet adtak nekünk, mint amit mi adhattunk nekik. Mert mi ott voltunk, vittünk némi anyagi segítséget, de érdemi, komoly előrelépés kormányközi egyezmények kiharcolása nélkül nem érhető el.

Az út alatt nekem nagy ráismerés volt újra: azért fontos a magyar nyelv, a magyar kultúra ápolása, mert ez is egy út az Isten felé. Sok út vezet Felé, de könnyebb az embernek saját kultúráján, saját nyelvén keresztül közelebb kerülni Istenhez. Az emberi élet célja pedig végeredményben ez.

Az utazásunk alkalmával találkoztunk a nagy Véletlennel, mely Isten „művész-neve”. Gaudi-Nagy Tamás képviselt volna egy 75 éves férfit a budapesti bíróságon, aki az őszi beszéd után költözött haza, mintegy 50 év múlva Londonból. Mert tarthatatlannak tartotta, ami itthon zajlik. Budapesten próbált segíteni. S legutoljára, a szeptember 20-i tüntetés alkalmával cipőt tolt be egy kordonon át, melyért rendőrség elleni erőszak miatt bíróság elé állították. Jó lett volna, ha ezt a bírósági tárgyalást elnapolják, mert a védője, Gaudi-Nagy Tamás velünk utazott Kárpátaljára. Reggel kilenckor, amikor kezdődött a tárgyalás, utazótársaságunk az egyik templomban kéz a kézben imádkozott ezért a magyar honfitársunkért. Majd ezt követően Tamás kapott egy sms-t Budapestről, hogy elnapolták a tárgyalást, mert elromlott a bíróság magnója, a tárgyalást nem tudták lefolytatni. A Jóisten meghallgatta az imát, és „elrontotta” a magnót. Akik ezt nem hiszik, azt mondják: véletlen, de nekem erre az a válaszom: Isten művész-neve a véletlen. Nagyobb kaliberű dolgoknál is így van ez. Ha milliók imádkoznak valamiért, biztosan sikerülni fog a kérés.

Nekem most közeledik az újjászületésem 10. évfordulója. Ez volt a legnagyobb kegyelem, amit kaptam: 1998. december 12-én visszatérhettem a gyermekkor hitéhez, ez persze nem saját erőmből történt, hanem erős Krisztus-élményt kaptam egy keresztnél, a domonkos templomban. Ez vitt, ez térített vissza a helyes útra, amely nem jelenti azt, hogy az ember nem hibázhat, de legalább megvan a hajlamunk és a szándékunk a lelkiismeret-vizsgálatra, s a megbánásra. Nekem a tíz évvel ezelőtti kegyelem egy megtérési kulcs-élmény. Ez meghatározó lett nemcsak a magánéletemben, a

hívatásomban, de megnyitott egy kreativitást a gondolkodásomban, s ebben vannak tudományos sikerek is. A kegyelem kisugárzik az ember egész életére, nem folyosó-szerű fény, hanem az kisugárzik az egész életünkre. A kárpátaljai út is megerősített, mert csak hittel bírható ki, ahogy ott él a szörvány magyarság.

Dr. Éger István, a Magyar Orvosi Kamara elnöke:

– Gyakorlatilag magánemberként veszek részt ezeken az utakon, már nem először. De járok, hol szerveztem, hol egyéni szervezésben a történelmi Magyarország különböző elcsatolt területein Erdélyben, Kárpátalján. Számomra mindig lelki feltöltődést és erőt adnak ezek az utazások, hogy saját életemben és munkámban kitartó legyek a hitem szerint. Erőt ad az itteni emberekkel való találkozás, a vidék és a táj szépsége, amely még sokkal tisztább és érintetlenebb, mint az elkényelmesedett és elromlott gondolkodású anyaországban.

Tősgyökeres budapesti vagyok, már többször jártam Kárpátalján és Erdélyben. Nekem egyfajta lelki és fizikai kikapcsolódást jelentenek a találkozások. Örömmel beszélgettem el a szállásadóimmal, akikkel már többször találkoztunk, és barátként üdvözlöttük egymást. Találkoztam a falvakban azokkal az emberekkel is, akikkel korábban már ismeretséget kötöttem. Nekem a sok élmény személyes öröm és lelki támasz. Erdély és az elcsatolt részek szeretetét még a szüleimtől, főleg édesanyámtól kaptam, akik ebben a szellemben neveltek. Először Erdélybe vittek, még gyermekként, s ez az élmény megalapozta a irányultságomat és tudásomat az elcsatolt területek iránt.

Szolyva azért volt számomra döbbenetes, mert noha már sokszor és sokfelé találkoztam az emberi kegyetlen pusztítással és az esztelen népiirtással ország- és világszerte, itt élő valóságként élhetünk meg az egykori tragédiát. Sok európai emlékhelyen, koncentrációs táborban jártam, megtekintettem a székely hősök, a siculicidum emlékművét Erdélyben, és sorolhatnám az elrettentő példákat az örményektől kezdve. Szolyván találkoztam azzal az érzéssel, hogy az egykori dráma a maga élő valóságában elér a napjainkig. Hiszen október 1-én megkoszorúztuk a szolyvai emlékművet, és elolvastuk a szállást-adó magyar falu áldozatainak neveit. Tegnap este pedig a vacsoránál a szállásadóm mellett ülve, könnyek között mesélte el, hogyan hurcolták el a nagyapját illetve az édesanyját, a nagyanyja kisdédként hogyan cipelte a karján, és próbálta kimenekíteni a férjét ebből a halál-transzportból. A maga élő valóságában utánunk nyúlt 1944 és Szolyva borzalma, s ezáltal a napi élet fájdalma lefordítható közvetlen meg tapasztalássá vált, amely közvetlenül érthetővé tette ezt számunkra. Ez több, mint történelem!

Frigyessy Ágnes

A tudósítás fenti (rövidítésekkel közölt) második része nem tartalmazta az alábbi (külön beszámolót). Pedig hát lapunk ugyebár egyben az EMTE lapja is. Ezt igyekszünk itt pótolni.

Erdélyi szemmel Kárpátalján

Férjemmel, Kесе Ferencsel, az EMTE (Erdélyi Magyarok Tolna Megyei Közhazsnú Egyesülete) elnökével mi is részt vettünk a Nemzeti Jogvédő Alapítvány szervezte kiránduláson, élve Reiner Péter kedves meghívásával és kihasználva az alkalmat bejárni a számunkra ismeretlen, de sajátunknak tudott kárpátaljai magyar vidéket.

Az élmény felemelő volt és meghitt, mintha haza mentünk volna. A meglepetést az okozta, hogy semmin sem lepődtünk meg. Akárha Erdélybe érkeztünk volna, annyira emberi volt minden, a közvetlenség, amivel mint hazatérő családtagot fogadtak, a csodálatos természeti környezet, az emberek szeretete... Mintha teg-

nap váltunk volna el egymástól, első pillanattól volt közös témánk. Fantasztikus volt...

De kezdem az elején. A buszon ismeretlen arcok, de a médiából ismert nevek, majd részvétel egy bírósági tárgyaláson, ami miatt késett az indulásunk, és ami végig téma volt a buszon és még napokon keresztül. Menet közben lehetőséget kaptunk, hogy bemutatkozhatunk, elmondván magunkról néhány adatot. Egyek alig tudtak megválni a mikrofontól, mások zavarukban alig tudtak pár mondatot mondani. Néhányan nem is kellett kimenjenek a mikrofonhoz, hisz elindulásunk óta csak magukról beszéltek, jótetteikről, áldozatos munkájukról, felajánlásaikról. Egyszóval vegyes volt a társaság, voltak kedves, közvetlen emberek, és voltak olyanok, akik hazaérkezésünkön sem tudták, kik vagyunk, mert nem tartoztunk érdeklődési körükbe. Útközben jó erdélyi szokás szerint végigkínáltuk társainkat a magunkkal hozott köményes pálinkával és szekszárdi vörös borral, amit kissé csodálkozva, de mindenki elfogadott. A viszonzás - itt szerzett tapasztalataink szerint - nem tartozik a magyarországi (vagy csak a pesti?) szokások közé.

A következő napok zsúfoltak és tartalmasak voltak. Sok szépet és tanulságosat láttunk, sajnos a meghirdetett program időhiány miatt foghíjas maradt, kimaradt belőle pl. Beregszász vagy Munkács megtekintése. A kirándulás többnyire célirányos volt, kimondottan politikai indíttatású, akár helyzetfelmérőnek is mondhatnám, így aztán egyes helységekből nem láttunk semmit, még a főteret sem. De kárpótol bennünket, hogy tiszta képet nyertünk az ottani helyzetről, az emberek életéről, lehetőségeiről. Összega-

sonlítva vendégfogadónk életkörülményeit a hasonló erdélyivel, azt tapasztaltuk, hogy lényegesen jobban élnek az emberek, módosabbak, tehetősebbek. Az igényesen berendezett sokszobás házak, fürdőszobák nem a szegénységről árulkodtak. Nem találkoztunk kékre festett, tapasztott falú szegényes házikókkal, mint székelőföldön, a házak zöme emeletes és minimum 4 szobásak. A rezi napjainkban is az Erdélyben élők fizetnivalójának töredéke, a magyarországiakról nem is beszélve. A keresettel ott sem dicsekednek, de az élelem ára is elérhető. Én láttam sok szegény falut Erdélyben, melyekről lerítt a nyomor, itt ilyesmivel nem találkoztam. (Mindez általános benyomásunk volt, biztosan vannak kivételek.) De mindenekelőtt emberi természetüket, vendégszeretetüket, hitüket és vallásosságukat emelném ki, mindez az egy gyökérről származást igazolja, ez tagadhatatlan.

Nagyon sok élménnyel és tapasztalattal lettünk gazdagabbak, sok szépben volt részünk. Aztán hazafele jövet többek számára újra lehetőség nyílt elmondani a tapasztaltakat, volt, aki hosszú percek alatt hallhatta saját hangját. A mi véleményünkre már nem volt kíváncsi senki.

Végezetül megjegyezném, hogy az út megszervezésében is tapasztalatokra tettünk szert. Amennyiben volna rá igény, szívesen szerveznénk egy honismereti utat, bepótolva a kimaradt látnivalókat, hogy képet alkossunk történelmünkről, megismerhessük leszakított városainkat és falvainkat és az ott élő, velünk hasonló sorsú embereket.

Tolna, 2008. december 30.

Kese Edit

Szoborpark-avatás a Homoródszentmártonhoz tartozó Bükkfalván...

2008. szeptember 13-án, egy esős szombat délelőttön nem mindennapi esemény szemtanúja volt az a több mint kétszáz személy, akik összegyűltek a homoródszentmártoni Bükkfalván. Különleges szoborpark megnyitására került sor, amit Román Viktor – 13 évvel ezelőtt elhunyt szobrászművész emlékére hozott létre Marosvásárhelyen élő testvére, Román Elemér építész-mérnök.

Román Viktor Homoródszentmártonban született. Bukarestben a Nicolae Grigorescu Főiskolán szerzett diplomát. 1965-ben. A távközlés 100 éves évfordulójának szobor pályázatán UNESCO-díjat kap. 1967-ben elnyerte a londoni Royal College of Art ösztöndíját, 1994-ben a Francia Lovagrend kitüntetésben részesült. 1968-tól kezdődően, haláláig Franciaországban élt.

Ezen az esős, szeptemberi délelőttön tehát rokonok, barátok, ismerősök több mint kétszázán érkeztek a Román-kertbe, hogy tisztelettel emlékezzenek a művészre és köszönetüket fejezzék ki Román Elemérnek, aki hazahozta szülőföldjére, a Homoród-völgyébe a francia földön elhunyt öccsének szellemiségét. Ezt a testvéri szereteten messze túlmutató gesztust üdvözölte beszédében Kerekes Péter, Homoródszentmárton polgármestere, Zsombori Levente, a Román Viktor Egyesület elnöke, Ferencz Edit, a homoródszentmártoni Román Viktor iskola igazgatója, és Bodor Klára tanítónő, aki a Homoródmente Művészetéért Alapít-

vány üzenetét tolmácsolta. Román Elemér őszinte és megható szavakkal emlékezett öccsére: „Franciaországban élt, Isten adta a tehetséget, de számára az otthon mindig itt, Homoródszentmártonban volt. Mindig székel embernek vallotta magát, támaszai az idegen világban az itthoniak voltak, akik megkönnyítették számára az idegenségben a művészetlel együtt járó mindennapos meghalást és feltámadást...

Nem volt egyszerű a parkban felállított szobrok elkészítése. „Bronzba önteni nem volt lehetőségünk, így meg kellett találni azt a könnyű, de időtálló anyagot, amely megfelelő technológiával kellőképpen alakítható és hűségesen visszaadja a több tízszeresére felnagyított munkák eredeti szépségét. Ám a forma önmagában halott, ha nem hordozza a művészi üzenetet, ez a „lélekkel feltöltés” volt számomra, a mérnök számára ebben a munkában

a legnagyobb kihívás s a legszebb feladat”.

Román Viktor olyan életművet hagyott hátra, amely az egyetemes kultúra része. Ezt méltó módon megőrizni, megmutatni hivatott a szűkebb család által létrehozott bükkfalvi szoborpark. Román Elemért idézve: „Ez a park legyen mindenkié. Mindenkié, aki akar egy pillantást vetni azokra a művekre, amelyek a jelenkori és mindenkori szobrászművészetben jelentős helyet érdemeltek ki. Román Viktor az egyetemes művészet és irodalom lovagja, aki soha nem hajtott fejet a mindenkori hatalom előtt. Ő az egyetemes kultúráé, de mindenekfelett a miénk, ahogy ő mindig is vallotta.

Központi épület a szoborparkban. Oldalnézet

Sorakozzunk melléje azzal a szeretettel és hűséggel, ahogyan ő is hű maradt gyökereihez. Szeretném, hogy ha ez a csodálatos környezetben létrehozott szoborpark a jövőben, hamarosan turistalátványossággá válna.” Ugyanakkor kihangsúlyozta a Román Viktor-i gondolkodás alapelvét, hogy oda kell figyelni mindenre, arra is, hogy mi lóg a levegőben. Például Attila masszív kultúrájára, ami előzőnlötte Európát. Mert mi kultúrnépek vagyunk. Mese az, hogy Attila barbár volt. Mehetsz a világba bárhová, amíg ilyen gondolkodású embert találsz, mint Román Viktor. A Kárpátok kapuja szimbolikájában benne van, hogy azon át barát bejöhét, de más a lábát nem teszi be. Az Eke, - a „tisztelet apáknak”, üzenetét hordozza. Ez az eke filozófiája - mondta a jelenlévők hangos derű-kinyilvánításától kísérve - de vajon mi értjük-e ezt? – teszi fel a kérdést a jelenlévőknek. Ő, a testvér viszont teljes egészében érti: „Pillantása cikázik az összegyűlteken és megpihen a kert végében a dombtetőn, ahol a fehér törzsű nyírfaedő örökdió munkája felett. Tudja, hogy az útelágazásnál földbe leszúrt faágak biztos irányt mutatnak mindenkinek, aki leveti magáról a globalizálódó világ rongyait, és az ősi értékek modern formába öntött tisztaságával felruházva abba a talpalatnyi bükkfalvi Európába tart, amely Román Viktor hagyatéka az utókornak.” (Lázár Emese, Hargita Népe, 2008. szept. 15)

Első, agyagból készült szobra egy lovasszekér volt, melyet meg is kritizált egy idős szentmártoni ember, kifogásolva, hogy a szekéren ülő fuvaros a szomszéd falusi, lókodi fuvarosra hasonlít, és nem valamelyik szentmártonira. Román Viktor ekkor nyolc éves volt.

Eke

Az 1995-ben elhunyt művész utolsó munkája az Attila szekere címet viseli. A lókodi fuvaros szekereitől Attila szekereig megtett úton mindig hangsúlyozta székely származását, ahogy ő mondta: „a franciát is székely hangszílyal beszélem”. A szoborpark a család bükkfalvi telkén áll és várja látogatóit. (Bágyi Bencze Jakab, Új Magyar Szó, 2008. szept. 15.)

A Sárkány, A bika, A húsevő növény, a Kárpátok kapuja, amin csak barát lélek léphet be, Saron harangja, Égi egyensúly, a kiapadhatatlan vizű Kárpátok kútja, a gazdálkodó édesapa emlékére készített Eke és az életmű utolsó és talán legértékesebb darabja, Attila szekere – a bükkfalvi szoborparkban méltó memort állítanak Román Viktornak. Továbbgondolkodásra, a bennük rejlő titok megfjtésére készítetik a szemlélőt, mintegy alátámasztva alkotójuk vallomását: „...az alkotás olyan számomra, mint egy gyermek... sohasem befejezett... Majd halálunkkal fejeződik csak be, de túlél minket, és talán nélkülünk fejl

Román Viktor egyes művei romániai, franciaországi, olaszországi, németországi, és Egyesült Államok-beli magángyűjtemé-

Kárpátok kapuja

nyek részét képezik, mások különböző közületek tulajdonában vannak. Ezek: Franciaországban a Fonds national d'art contemporain, Ville de Paris, Caisse des Dépôts et consignations, Musée de Saint-Omer, Fonds départemental d'art contemporain du Val-de-Marne. Németországban Siegen város múzeuma, Olaszországban Legnano Szépművészeti Múzeuma, Romániában a Craiova-i Szépművészeti Múzeum, az Egyesült Államokban: UCLA (Los Angeles).

Számos tárlaton és csoportos kiállításon vett részt, ezek közül megemlítendő: Franciaországban a Salon de la jeune sculpture, Grands et Jeunes d'aujourd'hui, Réalités nouvelles, Biennale des jeunes, Salon de Montrouge, FIAC, SAGA. Németországban az Art multiple (Düsseldorf), Belgiumban a Biennale de Middelheim (Antwerpen). Párizsban Román Viktort az S 21, ADCA, Claude Dorval, Anne Lettrée, Samagra, Philippe Cazeau és a Jacques de la Béraudière galériák, Németországban Frankfurt-am-Main-ban a Die Galerie és Karlsruheban Emilia Suciu képviselik.

Összeállította: B.Osvát Ágnes

Prof. Dr. Dóczy Pál István

(1910–2009)

A Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem Szenátusa mély megrendüléssel búcsúzik dr. Dóczy Pál István egyetemi tanártól, a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem tiszteletbeli professzorától.

Dr. Dóczy Pál István professzor a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem és orvosképzés egyik megalapítója. 1910. április 21-én született Körösbányán. Orvosi diplomáját 1937-ben, a Kolozsvári Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetemen szerezte. Szakmai karrierje kimagasló, megszerezve hivatása minden tudományos fokozatát, egészen a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem professzori kinevezéséig. A belgyógyászat nagyhíré képviselője volt.

Orvosként és oktatóként prof. dr. Dóczy Pál István pályafutását számtalan siker és elismerés kísérte. Eredményes tudományos munkásságát több száz, hazai és külföldön megjelent tudományos dolgozat fémjelzi. Szakkönyvek és egyetemi jegyzetek szerzője és társszerzője, kiemelt érdeklődést mutatva a belgyógyászat és kardiológia területén. Szakmai és oktatói munkásságát hosszú évtizedeken át orvosgenerációk és betegek egyaránt elismerték és értékelték. Tanítványai a hazai és külföldi orvoslás és egyetemi oktatás elismert képviselőivé váltak. Számos hazai és külföldi tudományos társaság tagja volt.

Dr. Dóczy Pál István egyetemi tanár szakmai és oktatói pályafutása során életre szóló elméleti és gyakorlati ismeretekkel látta el orvostanhallgatók és orvosok generációit, ily módon hozzájárulva emberi és szakmai kiteljesedésükhöz.

Hosszan tartó, türelemmel viselt betegség után távozott közülünk. A Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem életében pótolhatatlan ürt hagyott maga után.

Osztozunk a gyászoló család fájdalmában.

A Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem Szenátusa

Szubjektív monológ

Annyi más társa mellett a szerkesztőt is Dóczy Pál professzor indította el orvos-szakmai útján, őtőle kapta a meghatározó indítást szakterületének választásához. A körülmények ismert alakulása, az egyetem elrománosítása közepette a Professzor úr nem válthatta be neki tett ígéretét az egyetemi és tudományos karrier vonatkozásában, így a „továbbképzés” majd odaát folytatódik. Ideát meg lassan letűnik annak a bizonyos, „egyszer volt, hol nem volt” egyetem professzorainak plejádja, akik a mi, az egykori or-

vostanhallgatók életére, szellemi-lelki profiljának alakulására döntő befolyással bírtak. Amíg fizikailag köztünk voltak, bármilyen idősen, egykori hatóerejüktől és képességeiktől lecsupaszítva is, számunkra valamiféle –mondhatni tudat alatti - szellemi vonalat jelentettek. Akkor is, ha az élet során ilyen szerepet nem töltöttek be, de ha netán mégis, akkor annál inkább.

Meglehet, mások számára most mi jelentjük ugyanezt...ki-ki a maga, az élet által ráosztott szerepben sorjázik be a generációk vonulatába, de mindig felelősséggel tartozván az utána következőknek, a neki oda/alárendelteknek. Ha ez igaz úgy általában, akkor hangsúlyosan igaz az erdélyi magyar szellemiség bástyájának számító egykori MOGYE meghatározó alakjaira. Akik kritikus, embert próbáló időkben kellett helyt álljanak, legfőképpen emberként. Több-kevesebb sikerrel tették le ezt a mindenkor nehéz, de annak idején irgalmatlan, gyilkos vizsgát.

Leckekönyveikbe a minősítést nem annyira a visszaemlékezők szubjektív, viszonylagos és időben változó értékelése írja, mint

inkább egyéni és kollektív sorsunk alakulása.

Dóczy professzor alakja nemcsak akkor, de annyi év után is kiemelkedik tanáraink sorából, mert a mesterség alapszakmáját oktatta minékünk, mert tekintélye megfellebbezhetetlen, ezért felelőssége is kiemelkedő volt. Alakját máig hatóan visszüik tovább magunkkal, magunkra hagyatva immár az első vonalban, és saját életútjaink, meg az erdélyi magyar sors alakulása dönt majd az Ő szerepének megítéléséről is az erdélyi magyarság történetében.

Szabó T. Attila biológus professzort idézem: „...egyéni és közösségi sorsunk csak a tudás egy magasabb, általánosabb szintjéről látható be, érthető meg. Onnan, ahol már...minden egybecseng.” Nos, lassan lezárulnak az érintett egyéni sorsok, majd néhány röpké évtized múltán az erdélyi magyarság sorsa is végképp eldőlt. Akkor talán minden (profánul) egybecseng majd, kérdés, hogy az erdélyi, de az összmagyarság is része lesz-e még ennek az össz-európai meg össz-román, cseppet sem a tudás legmagasabb szintjét jelentő „ideáti harmóniának”, melyben oly régen és a jelenben is disszonáns, ezért kiiktatandó elemként vagyunk jelen oly sok fül számára. Nem mindegy ez nekünk, még ha meggyőződésünk, hogy annak a legmagasabb szintű harmóniának, ahol a legmagasabb, legáltalánosabb tudás lakozik, és ahol feleletet kap minden, ma még tisztázatlan rész kérdés is, igenis részesei lehetünk. Ki-ki érdeme szerint.

Azt reméljük, hogy Dóczy professzorunk, Isten kegyelme és remélt áldása révén, nem mindennapi földi tudása után immár részese annak a valódi, legmagasabb tudásnak is.

K.P.

Török Pál

Sorsom

Mi a sors
énnélkülem
s velem!?
Több-e annál
amivé lettem,
vagy lehettem volna...?

Csak ez,
ez a körülsáncolt
tértörődék
ez a tervszerűen
szorongató
idő-kaloda

ez a törekeny
és pillanatnyi
testi épség,
csak ez a
suttoágassá halkult
anyanyelv-csoda
Ez a sorsom?

Mit ér itt
ki nem kíván
még halált,
de rügyeket dugdos
száraz agyagba,
vagy fohászkodik
sorstalan, mert
nincs Sors, se Végzet,
hogy szétverje
a kiagyalt „létkérdések”
koordinátáit...?

Istenek!
Hát ez a Sors?!
A mi sorsunk volna?
Hát legyen!?

Nem, soha!!!

Hargitafürdő jelene és jövője

Hargitafürdő a székelyek szent hegyének keleti oldalán, 1350 m tengerszint feletti magasságban, 100-150 éves fenyveserdő közepén található. Megközelíthető a Székelyudvarhely-Csíkszereda útvonalról, a Tolvajos tetőről kiinduló betonúton. A Hargita hegy-ség legmagasabb pontja 1756 m. A székelyföld több mint 1000 borvíz forrása közül itt 5 található.

A település nevét az itt található mofettákról kapta. A mofetták gázai jótékony hatással vannak izületi bántalmakra, magasvérnyomás és vérkeringési zavarban szenvedő betegeknek.

A települést körülölelő erdőkben a következő állatok találhatók: medve, farkas, őz, szarvas, hiúz, róka, hegyikakas, mókus, vipera, cserekígyó, és nagyon változatos a madár-világ. Megte-rem az áfonya, málna, szeder, szamóca, mogoró, csipkebogyó, és a kristálytisza patakok lakója, a pisztráng. A különböző gombák szinte egész évben megtalálhatók: csiperke, őzláb, tinóri, galamb, róka, keserű, bükkfalasa...stb.

Hargitafürdő a síelők paradicsoma is, mert a hóviszonyok egész Erdély területén a legjobbak. Itt található a következő pályák: 1. Csipike: 300 m 2. Kossuth 1.: 600 m, 3. Kossuth 2: 800 m 4. Kossuth 3: 1000 m. A sípályákat tányéros és csákányos felvonók szolgálják ki. A település ***-*** szállodákkal és panziókkal, valamint magán szállásokkal rendelkezik (4-500 fő).

Hargitafürdő közigazgatásilag a 16 km-re található Csíkszereda városhoz tartozik.

Tófalvi Ernő képviselő úrral beszélgetünk, aki a település lakója és képviselője is, és nem mellesleg a több mint 1000 hektár erdésze. Arra a kérdésre, hogyan telnek napjai, elmondja: naponta bejárja Suzuki terepjáró autójával a reá bízott területet. Legtöbbször éjszaka, mert az erdőket a fatolvajok az éj leple alatt igyekeznek megdézsmálni. Hetenként be kell menyjen Csíkszeredára a település ügyeit intézni.

Hargitafürdőn 1954-től 2003-ig a kaolinbányászat volt a meghatározó, ebben az időben épült a 8 km hosszú összekötő betonút is. A bánya bezárásával a munkahelyek is megszűntek. A munkaképes lakosság csak az erdőkitermelésben, a lassan meginduló magánépítkezésben tudott elhelyezkedni, míg a fiatalság Magyarországon próbál munkát keresni.

Tófalvi Ernő úrban egy nagyon nyitott, tettekre kész, kemény székely embert ismertem meg, aki Hargitafürdő fejlődéséért sokat tesz és a jövőben is tenni akar. Amikor felvettem neki a kérdést, hogy jó lenne egy könyvtárat létrehozni Hargitafürdőn, hogy az emberek, az üdülők ne csak a tv-ből áradó butító műsorokat nézék, rögtön a megvalósításba fogott, helyiséget biztosított, polcokat csináltatott, és a vecsési lakosok könyvadományai, valamint a Magyarországi Püski, Kráter és a csíkszeredai Pallas kiadók adományából ma már egy több mint 1200 kötetes könyvtár működik. A könyvtár felavatásán részt vett Ráduly Róbert, Csíkszereda polgármestere is. Ő egy státust is biztosított a könyvtár üzemeltetésére, így van, aki ellátja a turisztikai információs szolgálatot is.

Hargitafürdő a 2008-as évben indult fejlődésnek. Kicszerélték az elavult vízvezetékrendszert, csatornázták a település nagyrészt, amit 2009-ben fejeznek be. 2 éven belül minden utca aszfaltburkolatot kap. 2008-ban megépült egy korszerű biatlon pálya.

Tófalvi Ernő úrral a 2009-es évben szeretnénk egy szobor formájában emléket állítani az egyedüli székely származású erdélyi fejedelemnek, Székely Mózesnek, amihez megkaptuk Csíkszereda város támogatását. Itt hívjuk fel az ügyet támogató honfitársaink, magyarok és nem magyarok figyelmét, hogy pénzádományokkal az alábbi számlaszámokon segíthetik a szobor felállítását: Magyarországon **HU67-10300002-20102159-4902**. Azon adományozók nevét (magánszemélyek, intézmények, egyesületek),

akik legkevesebb 50 ezer Ft adománnyal segítenek, az emlékművön elhelyezett táblán feltüntetjük.

2009-ben megindul 2 sípálya építése: egy 3.100 és egy 2.800 méter hosszúságú, székes felvonókkal.

Hargitafürdő szerencsés fekvése, és az a tény, hogy a téli hónapokban, novembertől március végéig a hőmérséklet higanyszála 0 fok alatt van, lehetőséget nyitna egy szabadtéri korcsolyapálya beindítására a meglévő tavon. Egy másik, talán ennél is nagyobb lehetőség a most még csak nyáron működő mofetták korszerű gyógyközponttá történő kiépítése lenne (lásd a magyarországi mátrade-recskei létesítményt), hogy egész évben fogadhasák a gyógyulni vágyó betegeket. Ezzel a beruházással megoldódna a település orvos-gondja is.

A 2008-as önkormányzati választásokon Borbuly Csaba lett a megyei közgyűlés elnöke, aki a Magyar Televízióban kifejezte reményét, hogy az elkövetkező 4 évben az infrastrukturális fejlesztések nyomán, és Hargita megye csodálatos turisztikai adottságait kihasználva, nyugati színvonalú turisztikai központok jönnek létre.

Kívánom, hogy a fenti célok eléréséhez minél többen fogjanak össze és sikerüljön a megvalósításuk.

v. ditrói Hompoth Zoltán

A Magyarok Világszövetsége elnökségének tagja,
az MVSZ Pest megyei elnöke

INCZE JÁNOS festőművészre emlékeztek Désen

Tíz éve már, hogy egy kisvárosi műteremre szállt a végtelen csend, egy alkotó kéz végleg letette az ecsetet. Mindaz, ami ott műalkotássá formálódott, egy kisvárosnak világhírnevet szerzett.

„...A kisváros, történetesen Dés művészi fölfedezése fűződik nevéhez” - írta Incze János festőművészről Murádin Jenő. A világban szétszóródott désiek, ha tehetnék, legalább egy festményt magukkal vitték, emlékeztetőül gyökereikre, városuk zezugos, szűk utcáira...

Incze János-Dés nem volt a város szülötte, de 1939-től 1999-ben bekövetkezett haláláig itt élt és alkotott félreismerhetetlen, egyéni stílusában. Halálának tizedik évfordulóján Gudor Lajos dési református esperes a vasárnapi istentiszteleten, majd a Nagytemetőben a sírnál emlékezett meg a valamikori kántor-tanítóról, jeles festőművészről. A családon kívül számos dési róttá le kegyeletét a sírnál. Jánossi Sándor nyugalmazott tanár, a valamikori diák emlékezett az oktatóra, barátira, a köztisztelőben álló példaképre. Mint mondta: „amikor ezen emlékező beszédet írtam, a régmúlt korokban a nagy személyiségeknek kijáró tiszteletadó minősítés jutott eszembe. Embreséges Ember - ebben a két szóban minden benne van, ami elmondható a tíz éve eltávozott Incze Jánosról. A désiek nevében köszönjük a mindenható Gondviselőnek, hogy ilyen értékes emberrel ajándékozott meg bennünket.”

A család nevében ifj.Incze János, a művész fia köszöntö meg a virágokat elhelyező jelenlévőknek az évtizeden átívelő megemlékezést.

Dés, 2009. február 8.

Lukács Éva

Örömhír Marosvásárhelyről

*Júliámra hogy találék,
Örömben így köszönék,
Térdet-fejet neki hajték,
Kin ő csak elmosolyodék.*

Örömhírt hirdetek néktek: a mai napon, azaz 2009. január 26-án gyermek született, világra jött Ábrám Júlia. Ezzel kis (nagy) családunkban a lányok 4:3-ra vezetnek, és most már valószínűleg nyernek is. De csak egyszerű többséget alkotnak, márpedig a nagy horderejű döntéseknél a demokrácia alapelvei szerint kétharmados többség szükségeltetik.

Valóban, legkisebb lányunk megszületése – a Jóisten segédleme mellett – demokratikus döntés eredménye: négy igen és két tartózkodás. Mondhatni azt is: ellene senki sem szavazott.

Hétszemélyes, ötgyermekes családban élni – kiváltság. Bonyolultabb és gazdagabb a kapcsolatrendszer, miközben több a felelősség és az elfoglaltság, de mindezt kárpótolja a lelki feltöltődés és a fokozottabb biztonságérzet. Gyermekünknek nagyobb ajándékot nem tudnánk nyújtani, mint a most világra jövő testvérkét. Gondoskodásuk, szeretetük már a méhen belüli élete során megnyilvánult, és reméljük, hús-vér valójában csak fokozottabbá válik.

Igen, társadalmunk kulcsszavai a család és a szeretet. Sajnos, álliberális, piac- és érdekorientált, erkölcsi válságban sínylődő világunkban sokszor a család értéktelenedésének és a szeretet hiányának vagyunk tanúi. Pedig az a nemzet, amely nem fogadja el azt az alapelvet, miszerint „a család a társadalom alapsejtje”, előbb-utóbb beszűkülésre, akár pusztulásra van ítélve. Amiképpen az az ember is lelki sivárosodás útjára lép, aki híján van szeretetnek. Márpedig a család és a szeretet – összefüggő fogalmak.

Szomorú, hogy manapság oly ritka a valódi nagycsalád! Ráadásul a közvélemény egy része kritikusan ítéli meg a nagycsaládot, és keresi az okokat, amelyek a szülőket letérítették az általa normálisnak vélt útról (például: ha nem cigányok, vajon szektások-e?). Jobbik esetben – segítőkészség helyett – legalább van némi szánalom. Pedig a nagycsaládot nem kell szánni: a mindennapi kenyér felkerül az asztalra, miközben kevesebb az elégedetlenség és több az öröm, mint általában. A pénz beosztását kiapadhatatlan szeretet-források kárpótolják....

Öt évvel ezelőtt reprezentatív mintán kérdőíves felmérést végeztem a három „székely” megyeközpont: Marosvásárhely, Csíkszereda és Sepsiszentgyörgy felnőtt magyar lakosságán. Az egészségi állapotot, annak háttértényezőit vizsgáltam. Köztudott, a családi állapot az egészségünk fontos védőfaktora. De elszomorító, hogy az egykori hagyományos székely nagycsaládos modell ma már a múlté. Bármiféle kommentár helyett csupán idézőjelben a tanulmány idevágó adatait:

„A mintában szereplő személyek közel egyharmada (31%) gyermektelen; leggyakoribb a kétgyermekes (36,6%) és az egyetlen gyermekkel rendelkező család (20,6%). A 34 háromgyermekes családon (9,6%) kívül csupán öt nagycsaládot regisztráltunk (1,5%). Szomorú adat az egy személyre (nőre) eső 1,32-es gyermeklétszám, miközben a testvérek átlagos száma 1,94. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a válaszolók (N=345) átlagosan 2,31 gyermeket (minimum 0, maximum 8) szeretnének/szerettek volna.

A család szerepe igen jelentős az életmód szokásrendjének kialakításában, az egészségi állapottal közvetlen összefüggések mutatkoznak. A hagyományos családmóddal liberalizálásának ne-

gatív jelenségei (a családban élők, a családok és a születések számának csökkenése, a családon kívüli kapcsolatok és válások növekedése, az elmagányosodás stb.) az egészségre káros tényezőként kezelendők.”

De most térjünk vissza Júliára, és tudassuk a legfontosabbakat ökisasszonyságáról. Születési adatai: 3950 g testsúly, 56 cm testhossz, 35 cm koponyakörfog, 9/10-es Apgar. Születési időpontja: 2009. január 26., 17,55 óra.

No, a születési dátumnál álljunk meg egy kicsit, hiszen korábban, azelőtti hétre vártuk. De a Fennvaló úgy akarta, hogy a vasárnaptól vasárnapig (jan. 18-25) tartó ökumenikus imahétre-nyolcadra édesanyja (és édesapja) eljárjon, majd az imahét lejártával, másnap jelképesen a hat órás istentiszteletre hívó harangszóra szülessen meg. Történelmi egyházaink marosvásárhelyi főpapjai áldásával jött a világra!

Egy nappal késle le anyai nagyanyja, két nappal pedig anyai nagyapja születésnapját. De már előtte, a Magyar Kultúra Napján is drukoltunk neki – akkor a szülőszoba helyett az ünnepi Ady-estet választotta (ha egy napot késik, akkor január 27-e Ady halálának napja). Szóval, egész elmúlt héten aktív volt: járt korszolyázni a nénjével, palacsintát evett a weekenden, végignézte a Szülőszoba című folytatásos filmet és a Hitler bukásáról szólót is.

Végül megszületett január 26-án, a mindannyiunk számára „felejthetetlen” Nicolae Ceausescu születése napján. Még szerencse, hogy a sors úgy rendezte, hogy a mai lapok és az esti híradó nem a 91. esztendejét töltő kondukátort dicsőítik, és nem a „gyémántkorszak aranyfokozatáról” lelkesednek.

De adjuk meg a császárnak a császáret, a királynak a királyét. És nemcsak ironikus, hanem valós dolog kijelenteni: több kultúrházat építtetett az „aranykorszak ezüstszakában” a pártvezérünk, mint a mai, és több egykori és mai román állampolgár köszönheti neki az életét, mint ahányan a mai politikusoknak hálálkodhatnak. Közöttük Júlia lányunk édesanyja is, aki kései és eleinte nemkívánt (aztán megszeretett) „dekrétes” gyermekként jött a világra 1968-ban, a romániai demográfiai robbanás csúcán.

Mellesleg megemlítendő még, hogy Júlia születése napja egy egész kontinens, Ausztrália születésnapja és emiatt nemzeti ünnep. Ugyanis 1788-ban Arthur Philipp angol kapitány valamivel több mint ezer bevándorlóval, többségükben fegyencekkel megérkezett Sydneybe, és az általa létrehozott gyarmat kormányzójává kiáltotta ki magát.

Január 26-a számunkra, magyaroknak nem túl kecsesítő történelmi évforduló: 310 éve kötötték meg a karlócai békét, 219 éve született Lüders orosz cári tábornok. Úgyhogy Júliát nem szívesen adjuk majdan történelemtanárnak. Inkább legyen színész, hiszen születése napján olyan színészhirességek jöttek a világra, mint Major Tamás, Mensáros László, Esztergályos Cecília, Hámosi Ildikó.

Végül néhány apai meglátás. Rendkívüli személyes élményt jelentett kislányom világrajöttén asszisztálni, és átélni a születés hús-vér örömét, meghallani az első sírást, részt venni az első szoptatáson. És megfogni az édesanya kezét, és megköszönni neki mindezt, a szülés és a születés örökökévalóságát. Aztán bemutatni a frissen készült fényképeket és filmkockákat az otthon türelmetlenkedő gyermekeknek. És megosztani az örömhírt mindnyájatokkal, hogy elmondhassátok a szerelmes leányunkról: „Hogy Júliára találta, így köszöni neki.”

Ábrám Júlia édesapja

Az Átalvető szerkesztősége szívből köszönti Júliát és azt a szűkebb meg tágabb családot, ahova megérkezett. Jó helyet választott.

Dr. Szőcs Károly írásai

Találkozásom egy Bernouilli nevezetű fizikussal

(amikor a juharfa levelei táncra keltek)

Ülök az erkélyen, s nem csinállok semmit: szellemi üresjárat. Még csak nem is cigarettázom, minekutána elhagytam, immáron több mint tíz éve. Na, szóval bámulok egy 25-30 méterre lévő kanadai juharfát, amelyiknek szemmel láthatóan jól megy sora, hiszen hatalmas lombkoronát visel, kéttenyérynyi nagyságú, sötét melegzöld színű levelekkel. Enyhe szél fújdogál. Egyszer csak feltűnik, hogy 4-5 levél furcsán táncol, mintha el akarnának repülni, de, hosszú száruk nem engedi. Úgy ficáinkoltak saját szárukon, mint a horogra akadt halak. Mindez azért tűnik fel, mert a táncoló levelek feletti, alatti és melletti levelek enyhe lengő-lebegő mozgáson túl semmit sem csináltak. Ők képezték a diszeletet a levelek táncelőadásához.

Aztán gyengül a fuvallat, elcsendesednek a levelek, majd nemsokára minden kezdődik elülről.

S próbálom keresni a rejtély magyarázatát, hiszen természettudományos szemléletem azt sugallja, hogy kell legyen egy magyarázat. De vajon mi? És ebben a pillanatban felvillan: Bernouilli, akit jóságosan mosolygó polihisztornak képzelek el, s akinek neve nem fér bele napjaink rohan(gál)ó emlékezetébe; hiszen a lényeg az, hogy a madarakon kívül a repülőgép is repül. A többi mind mellékes.

Hát persze! – a levelek táncának koreográfusa nem személy szerint a volt kollega, hanem a nevét viselő törvény. Alázattal gondolok rá, hiszen ő orvos, matematikus és fizikus volt, én azonban orvosi mesterségemen kívül máshoz nemigen értek, a fizika és matematika pedig soha nem volt erősségem.

A szóban forgó Bernouilli-törvény kimondja, hogy egy áramló közegben – folyadék vagy levegőben – a statikus nyomás alacsonyabb, mint környezetében, és hogy a nyomáscsökkenés az áramlási sebesség arányos. Ennek alapján magyarázható a repülés, legyen az madár vagy repülőgép, sőt, ennek alapján értelmezni azt is, amikor egy jéggel borított szárnyú gép nem tud felszállni, s ha netán mégiscsak feleröltetné magát a levegőbe, rendszerint visszaesik a földre.

Tulajdonképpen 10 évvel ezelőtt találkoztam Bernouillival, (amikor az egyetemi, reá vonatkozó emlékek már erősen elhalványodtak); nos, akkor valaki arról értekezett, amit sokan tapasztalhattunk zuhanyozás közben: miután a tusoló fejből magunkra engedjük a kívánt zuhatagot, nemsokára testünkre tapad a kellemetlen és hűvös választófüggöny, amely azt szolgálja, hogy ne helyezzük a fürdősobát éppenséggel víz alá, zuhanyozásaink alkalmával. A magyarázat a Bernouilli-törvényből adódik: a meleg zuhany által felmelegített függönyön belüli levegő felfelé szállva, lecsökkenti a légnyomást magunk körül, s így reánk fogja nyomni a függönyt a rajta kívül változatlan ill. magasabb légnyomás.

Aki még visszaemlékszik a gözmozdonyra, netán gondolta-e, hogy a henger alakú kazánt elül és mindkét oldalt nagy fémlemez díszítette, mint két nagy fül, aminek miféle funkciója lehetett? Hát az, hogy nélküle a mozdony füstje becsapódik a fűtő és mozdonyvezető munkahelyére; véle azonban a füst a mozdony tetején és közepén marad le, ti. a lemezek által a levegő áramlási nyomása változik meg a mozdony körül és felett, a kívánt eredménnyel, a szóban forgó törvény értelmében.

A 70-es évek második felében, egy alkalommal nagy orkán-szerű szélvihar vonult nyugati irányból kelet felé, és csapást vágott Udvarhely és Csík között az erdőkben, amit az útról jól is lehetett látni. A vihar Csikszeredába érve, az állomás épületéhez ragasztott kisebb épület nagyon lapos dőlésű bádoggal tetejét leemelte, amit a szemtanú így ecsetelt: mintha valaki kézzel felemelte volna az egész tetőt, kissé megpördítette, majd gyorsan le is csapta az utca közepére. Mindezt aláfestette a nagy vihar zugása. Más épületek sokkal nagyobb, de meredek dőlésű fedélzetei – amelyek a szélnek nyilvánvalóan sokkal nagyobb támadási felületet nyújtottak – semmi szélkárt nem szenvedtek. A magyarázat abban áll, hogy a 30-40° dőlésű tetőzettel szemben a csekély, alig 10-15°-nyi dőlés esetén, különösen bádoggal tetejű esetében, jelentős felhajtó erő jön létre, ami a fedelet felszakítja és felemeli. Meredek tetőszekezetek esetében csak turbulencia jön létre.

Az én táncoló leveleim magyarázata abban keresendő, hogy a lombkoronában egy amolyan alagútszerű üregben alacsony légnyomás és gyorsabb légáramlás jött létre, mint körülötte a dús lombzatban, s így az alagútban lévő néhány levélből álló csoport elrepült volna, helyette pedig a körülöttük alig lengő levelek között feltűnően gyors és lebegő, táncoló mozgást végeztek.

Szívesen megosztottam megfigyelésemet bárki olyannal, aki néha nyugodtan szemlélődik környező világunkban. És megengedheti magának a gondolkodás luxusát is.

Most pedig újból ülök az erkélyen, szélcsendben, a juharfa levelei alig mozdulnak, a lombok közül egy kórusra való madárdal hallatszlik. De a tegnapi előadást nem felejthetem.

Jegyzetek:

A holland származású, svájci Bernouilli tudós-család:

1. Jakob (1655. 01. 6, Basel – 1705. 08. 16, Basel); matematikus, testvérevel Johann-al együtt írta az „Analysia magni problematici isoperimetriaci” 1701; első lépés volt a variációszámításhoz; az ő testvére: 2;
2. Johann (1667. 08. 6, Basel – 1748. 01. 1., Basel), matematikus, differenciálszámítási tanulmányok, foglalkoztatta a matematika alkalmazása a mechanikában; az ő fia: 3;
3. Daniel (1700. 02. 8, Groningen – 1782. 03. 17, Basel) orvos, matematikus és fizikus; nevét viseli a Bernouilli-törvény;

A Szolzsenyicin halála alkalmából elhangzottak margójára*

Amikor 1974-ben Alekszander Szolzsenyicint hazaárulás vádjával letartóztatták, utána röviddel megvonták tőle állampolgárságát és kitoloncolták úgy, hogy a Frankfurt am Main-i repülőjárat gépére ültették. Némethonban Heinrich Böll** és családja fogadta be. Nemsokára megérkezett családja, és tovább mentek az Egyesült Államokba.

Mindazonáltal hazatérése után történtek olyan dolgok is, amelyek értékelése nyugaton és keleten eltérő módon történt. 2007-ben Putyin személyesen felkereste és átadta azt a magas orosz kitüntetést, amit a nemzeti ünnep alkalmával szoktak írni,

* Das selbsternannte Gewissen Russlands, von Elke Windisch aus Moskau; in: Die Rheinpfalz, Nr. 181, 2008

** Heinrich Böll (1917 – 1985) német Nobel-díjas (1972) író, kiállott az üldözött írók mellett, a békemozgalom elkötelezett, jelentős, élvonalbeli harcosa;

művészek és a tudományos élet kiemelkedő személyeinek adni, s amit már 1998-ban is megkapott, de azt visszautasította, Jelcin politikája elleni tiltakozása jeléül. A német demokraták akkor civilkurázsról beszéltek, ma pedig konformizust vetnek szemére.

Szolzszenyicint túlértékelték – és ebben egymást sokan túl is licitálták – úgy állítva be őt, mint aki a 20. sz. történelmének alakulását mérvadóan befolyásolta. (L.: Donald Thomas Szolzszenyicin életrajzát) Egyébképpen Szolzszenyicin saját magát "Oroszország lelkiismeretének" nyilvánította. Józanul ítélő szakemberek szerint erről nem lehet szó, mivel Szolzszenyicin csupán a 20. sz. jegyzőjeként különösen hazájának eseményeit jegyezte fel, pontosan, lelkiismeretesen, és kizárólag az áldozat szemszögéből nézve. Idegen maradt a 21. századtól, főképp azért, mert szellemi otthona nem a 20. sz., hanem a 19. sz. második felének nagyorosz szellemisége volt. Ezzel magyarázható, hogy hűvös távolságban maradt a nyugati demokráciával szemben is, amelyet soha nem értett meg, nem is kívánta magáévá tenni. Nehezen magyarázható, ahogyan néma maradt a peresztrojkával szemben, sőt, az újbó-

li állampolgárságát indítványozó Gorbacsovval szemben is. Annak idején megírták a német lapokban, hogy az emigráció keserű évei után hazatérve pl. azt is hangosanmondotta, hogy Finnországot el kell foglalni és Oroszországhoz (vissza)csatolni; a többmillió példányban megjelent "Hogyan rendezni be Oroszországot?" c. írásában kifejtette, hogy a forradalom előtti, földhöz ragadt parasztság (: muzsik) minden áldás letéteményese és teszi lehetővé a mindenoroszok birodalmának újbóli feltámasztását. Nemsokára azonban antiszemita hangokat is megütött a "Kétszáz éve együtt – a zsidók és oroszok együttélésének története" c. utolsó munkájában. Emiatt hajdani csodálóiból csalódottak lettek, akik sajnálattal állapították meg, hogy a hajdani próféta és a világ magyarázója immáron egyáltalán nem érti a világot.

A szóban forgó írás ismertetése bizonyára hozzásegítheti az Átalveto olvasóit egy differenciáltabb kép és ítélet megalkotásához. A Finnországgal kapcsolatos kijelentését azonban a német cikk szemérmesen elhallgatta, én azonban nagyon jól emlékszem rá.

Éppen tíz éve, hogy elolvastam Huntington Kampf der Kulturen (orig. engl. Clash of Civilizations – A kultúrák harca/összecsapása) c. könyvét, németül. Nem kevesebb, mint 560 oldal. Tulajdonképpen csak azoknak ajánlható olvasmány, akik már igényesebb szociológiai, szocio-biológiai és más, a mai nyugati média írásait németül, franciául vagy angolul már bekebelezték. Egyébképpen úgy járhatnak, mint a Dâmbovița partján, de erről később.

Először is, ha az ember a szóbanforgó könyvet figyelmesen elolvasta, és ... , amit fontosnak tartok, hogy az irodalmi hivatkozásokat is olvasta, akkor ti. nyilvánvalóvá válik, hogy a szerző korszakalkotó gondolatai, melyek a 21. század várható eseményeire vonatkoznak, nem hasból, hanem jól megalapozott történelmi tanulmányok után levont következtetéseinek eredményeként születtek meg. Ő volt az utolsó általános tudású szociológus a mai, apró specialitásokra szakosodott (tudományos) világunkban.

Így pl. a kultúrák jelentőségét és késői, folytonos kihatásait demonstráló Fernand Braudel francia történész megidézése nemcsak helytálló, hanem szellemi-esztétikai igényeink maradéktalan kielégítését is szolgálja: » ... a kultúrák kisugárzása azon távoli csillagok fényéhez hasonlítható, mely csillagok jóllehet régen, évszázadok vagy évezredekkel ezelőtt kialudtak, de fényeiket még mindig látjuk« – a kultúra esetében pedig, hatása alól kivonni magunkat nem tudjuk. Ez Huntington mondanivalójának központi tétele is.

Nem kevesebb, mint 17 kötetben boncolta, tárgyalta roppant tudásról árulkodó módon korunk nagy szocio-politikai kérdéseit. Az 1957-ben megjelent The Soldier and the State-nek (A katona és az állam)(15 kiadást ért meg) a West Point elit katonai főiskolán külön szinpoziont szenteltek. Az 1968-ban megjelent Political Order in Changing Societies mindmáig tantárgyi tézise: a rend, függetlenül attól, hogy demokratikus vagy autoritér, kulcsfontosságú előfeltétele a gazdasági és politikai fejlődésnek.

Korszakos munkájának közti állomása volt a 2004-ben megjelent Who Are We? The Challenges of American National Identity. (Kik vagyunk mi? Az amerikai identitás kérdései) Protestáns és angolszász módon világított rá az amerikai lételre. Ezzel kezdődött a politikai dilettántságus pellengérre állítása: mi lett volna Ameri-

kából, ha a 17-18. században katolikus franciák, spanyolok és portugálok népesítették volna be? A válasz is megadatott: nem Amerika, hanem Quebec, Mexiko vagy Brazília, Argentína etc. Ezt a gondolatot karolta fel Horia Patapievicu is, amikor azt mondja: kontinensünk, az öreg Európa, Észak-Amerikába a protestáns-puritán szellemet exportálta, Dél-Amerikába pedig a mediterrán alulfejlettséget. Aki(k)nek nehézségei lennének a dolgok eszerinti értelmezésének és következtetéseinek elfogadásában, azokon már nemigen lehet segíteni.

Mindazonáltal, fő munkájának és az ő egyéni szellemi építménye boltíves fődémének bizonyult a már 1993-ban megírt Clash of Civilizations-on-ja, amit nem kevesebb mint 39 nyelvre fordították le. A 21. sz-ra vonatkozó előjelzését persze nem kávézaccból olvasta ki, hanem a történelem eddigi folyásának éles elmével

való tanulmányozása alapján levonható tételeként fogalmazta meg. Az ellentétek nem vallási alapon (miképpen a 17. sz-ban, nem az államok között (miképpen a 18. sz-ban) vagy ideológiai alapon (mint a 20. sz-ban) –, hanem a kultúrkörök között (és azokon belül, lásd a muzulmán világon belüli konfliktusok) születnek. Nyilván nem minden tézise áll ki minden kritikát, nem magyarázható tézisével az USA és a Szaudik szoros kapcsolata, sőt, az iszlámra vonatkoztatva a Clash of Civilizations (A civilizációk harca/összecsapása) akár megfordítható a Civilization of Clash-re (Az összecsapás/a harc civilizációja) is. Ma azonban azt is tudjuk, hogy a társadalmi és történelmi történések a nem-linearitás elvét követik. Ezt pedig kiművelt aggyal ugyancsak nem nehéz megérteni.

Mindazonáltal, ahogyan a The West against the rest (a Nyugat ellen a többi) tételéhez meghúzta a nyugati kultúrkör keleti határát, tarkón találta a balkáni fejek egyik-másikát, ami olvasható volt a „dombonvizi” patak partjani sajtóban. És éppen ez mutatja meg, hol is húzódik valójában ez a határvonal.

Most eltávozott hát, karácsony estéjén az, aki 23 éves korától a Harvard-on tanított, s akit a diákjai kezdetben maguk közül valónak, valamelyest »Nerd«-nek gondolták. Ma pedig hajdani diákjai tisztelik benne az elveihez hajthatatlanul ragaszkodó, nagy tudású tanítót.

2009. jan. 5.

Samuel Philips Huntington halálára

Az utolsó általános tudású is eltávozott akinek a tudása irodalmi eleganciával társult

Kik vagyunk és miért

Írások az identitásról

Lehetetlen feladatra vállalkozna bárki, aki a Dávid Gyula (Kolozsvár) és Veress Zoltán (Stockholm) által szerkesztett

EKE-Könyvek 18., ennek keretében a Határtalan hazában címet viselő sorozat 6. kötetét megpróbálná érdemeinek szintjén méltatni. A 17 kiváló szerző remekbe

szabott írását bámulatos hozzáértéssel és szakmai rálátással kezelték, rendezték kötetbe a szerkesztők. Ízelítőnek Veress Zoltán előszavának elejét és végét közöljük, de óriási erőfeszítést igényelt ellenállni a belső kényszernek, hogy széles idézeteket tegyünk közzé valamennyi írásból. Ezt sajnos nem tehetjük, ezért nyomtatékosan ajánljuk mindenkinek: tolle, lege, azaz: vedd és olvasd. Az utóbbi évek egyik legkiemelkedőbb, legfajszínűsabb, a magyarság, egyben az emberiség alapkérdésének, nemzeti sorskérdéseinknek mélyreható elemzését magába foglaló, magyar nyelven megjelent művét.

Tizenhatalcadik könyvünk minden eddigénél bonyolultabb kérdéskör megközelítését, szemrevételezt, boncolgatását, részleges feltárását vállalja fel, természetesen csak azzal az ígérennyel, amellyel egy kis zsebtűkör vállalkozhat, hogy látszólagos képével megmutatja nekünk a világot a maga teljes valóságában. Ez a kérdéskör az identitás, nem egészen pontos magyar kifejezéssel – megjegyzendő: az identitás szó sem egészen pontos – az önzonosság. Egyének, közösségek, ösztönösen kialakult vagy tudatosan kialakított és büszkeséggel

gel vagy keserves belenyugvással elfogadott képe saját magukról: az „én ez vagyok”, többes számban a „mi ezek vagyunk” érzése, tudása, vállalása vagy csak elszenvetése, nemegyszer elhagyása, felcserélése mással, s majdnem mindenkor az a vágya, sőt törekvése, hogy ez a saját önkép a nyomába lépő utódoknak is a sajátja legyen....

Tematikus antológiánknak még két írását nem hoztuk szóba eddig; itt végezetül ezt is megteesszük.

Az egyik, a könyv törzsanyagának elején álló*: rendhagyó vállalkozás az EKE részéről; eddig még egyetlen kötetünkben sem közöltünk természettudományos ismereteket nyújtó tanulmányt. Hiba volt ez részünkről vagy legalábbis mulasztás, mert hisszük és valljuk, hogy a kultúra teljességéhez – egy nemzeti kultúra teljességéhez, egy népesség általános műveltségéhez is – ugyanúgy hozzátartozik a reáliákban való tájékozottság, mint a humaniorákban való jártasság. Itt azonban nem az volt a cél, hogy pótoljuk ezt a mulasztásunkat, hanem az, hogy természettudós szerzőnk tárja fel számunkra az emberi önzonosság biológiai alapját, hiszen végeredményben erre épül identitásunk minden további emelete. A szerző ennél jóval többet nyújt: nem áll meg az ember

mint biológiai lény bemutatásánál, „keletkezése” valószínű folyamatának felvázolásánál; levezeti előttünk az emberiség egész kulturális fejlődéstörténetét, s alátámasztja sejtésünket, hogy az ismert világ legsikeresebb élőlénye voltunkat óriási változatosságunknak köszönhetjük. Meg annak, hogy egyénenként is óriási változatosságunk dacára tudunk erős, tartós közösségeket alkotni és azokban élni, közösségi sajátosságokra szert tenni és azoknak értéktartalmat adni, tudunk anyanyelveket teremteni magunknak és azokat évszázadokon, évezredek át őrizni, tudunk szellemi tartalmat adni biológiai létünknek. Yes, we can – hadd éljen az előszóíró ezzel az idézettel 2008 novemberében, amikor a világtörténelem egyik olyan fordulata voltunk a tanúi, amelynek legizgalmasabb és legfőbb vonatkozása éppen az identitás.

Arra a kérdésünkre, amelyet könyvünk címével választottunk, vagyis hogy kik vagyunk és miért, a szóban forgó tanulmány elmondja, hogy azért, mert... A másik írás, amely lezárja kötetünket**, ennek homlokegyenest az ellenkezője – pontosabban a fordítottja, mint egy erdő bokrainak, fáinak, a fölöttünk kéklő égnek tükörképe a tóban. De itt fordul a világ, a valóságos fák hegye helyett a tükörkép fáinak hegye felfelé, a hétköznapi ráción és realitáson túl az ünnepi ráció és realitás magasságai felé; az írás a hétköznapi értelmén túli értelmet, teleologikus távlatot, transzcendens dimenziót ad könyvünk központi témájának, a nemzeti identitásnak. Arra a kérdésünkre, hogy kik vagyunk és miért, ami itt és most mint nemzeti sorskérdés tevődik fel, azt válaszolja: azért, hogy...

AZ EKE elérhetősége: www.transsylvania.org

* Szabó T. Attila: Azonosság, változatosság, sokféleség. A kulturális evolúció biológiai megértéséről

** Bertha Zoltán: Két etűd a megmaradásról (Lábjegyzetek az Átalvető szerkesztőjétől)

Kiss Kornél Iván

A gyűrű legendája

Egy gyűrű, melyről két országban regélnek, egy asszony, akit három nemzettel fogad imáiba. Erről szól ez a könyv. Szent Kinga, IV. Béla király lánya, lengyel fejedelem-asszony, a máramarosi sóbányák hűbéresi tulajdonosa volt és járt ezen a vidéken is. Egy küzdelemmel teli életnek és a só útja eredetének nézett utána a szerző két országban és így írta meg regényes formában a szentéletű királynő életútját.

(A szerző magánkiadása, megrendelhető saját címen: Kiss Kornél Iván, 1126 Budapest, Böszörményi út 19/A.)

Péterffy Árpád

A szívsebészet szolgálatában

25 év Debrecenben

Péterffy Árpád egyetemi tanár 2008-ban töltötte be a hetven élet. (Megemlékezésünket l. Átalvető 2008 március, 3. old. A szerk.) Mozgalmas szakmai élete volt. A Marosvásárhelyi Református Kollégium szellemét vitte magával Svédországba, és nagy kerülővel ez a szellem érkezett aztán Debrecenbe a Stockholmi Karolinska-ról, a szerző debreceni professzori kinevezésével.

A Karolinskán Viking O. Björk mellett tanulta a szív- és mellkas sebészetet. 1989-ben Christian Olin professzorral együtt alapított új szív- és mellkas sebészetet a közép-svédországi Linköpingben. Dolgozhatott volna a világhírű Karolinskán, de nem tette. Mindezt azért, mert onnan nem ingázhatott volna évtizedeken keresztül Debrecenbe. Ebben a gyönyörű alföldi egyetemi városban számos gáncsokodás ellenére sikerült nemcsak elindítania, de ki is teljesítenie álmát: európai szintre hozta a szív- és mellkas sebészetet. E huszonöt éves küzdelem leírását foglalja magába 2008-ban megjelent könyve.

Nyugdíjba vonulása után aránylag hamar jelent meg ez az olvasmányos, érdekes szakmai önéletírása a debreceni Pedellus Tankönyvkiadó gondozásában.

A könyv szép kivitelezésű, terjedelme 144 oldal, ebből 16 oldalnyi a táblázat és fénykép.

Műfaja szerint korrajz, amely huszonegy rövid írást foglal magába, ezek: hivatalos levelek, tanszékfoglaló- és akadémiai üléseken elhangzott előadások, beszédek, cikkek, gazdag statisztikai anyag és számos fénykép. Ezeket a szerző mesterien fűzi össze személyes elmélkedéseivel, mindig építően bíráló megjegyzéseivel és személyes tapasztalataival. Ennek tükrében értelmezhető a szerző előszavában említett visszatekintés tényyszerűsége. Mindemellett a könyv egy hiteles orvostörténeti munka. A mű részben a debreceni orvostudományi egyetem érdekes viszonyait boncolgatja a Svédországban képzett professzor szemével, másrészt a debreceni – Péterffy által alapított - modern szívsebészeti iskola szellemiségének erdélyi gyökereit, egyben a stockholmi Karolinskához fűződő évtizedes, közvetlen és szoros kapcsolatát is tartalmazza. Mindennek valódi értékét a magyar orvostörténetben csak megfelelő történelmi távlatból lehet majd tárgyilagosan megítélni. A majdani értékeléshez ez a munka felbecsülhetetlen segítséget jelenthet.

Felhívnam a tisztelt olvasó figyelmét a 112. oldalon az utolsó előtt olvasható „Az utolsó öt év (ahogy én láttam)” címet viselő izgalmas, rövid, oknyomozó, jószándékú, kritikus szellemű írásra, amelynek igazságát az idő majd elbírálja.

Minden általános orvos és főleg sebészorvos könyvtárába jól illő a közelmúlt orvostörténetének e személyes, több évtizedes tapasztalaton nyugvó, számos kézzelfogható tényt felsorakoztató műve, a magyar orvoslás európaiságának ékes bizonyítéka.

Szabó Zoltán dr Linköping, Svédország

Részletek a könyv előszavából

*„Szabadon gondolkodni nagy dolog,
helyesen gondolkodni még nagyobb”*

Thomas Thorild (1759-1806)

Ennek a rövid visszaemlékezésnek az összeállítása során alkalmam adódott átgondolni, tényyszerűen visszatekinteni a Debrecenben eltöltött 25 éves tevékenységemre az általam írt vagy elmondott beszédek és nyilatkozatok alapján. Úgy érzem, nincs tö-

rés vagy ellentmondás ezen megnyilatkozások eszmeiségét illetően.

Tevékenységem vezérfonala, biztos iránytűje az orvosi hivatás sérthetetlen elve volt. Minden, és mindig a beteg érdekében történnik – ezt szem előtt tartottam és szenvedő embertársaimon igyekeztem segíteni. Ezt írja elő az orvosi eskü, ezt tanultam szeretett tanítómestereimtől, ez lett az orvosi hitvallásom, melynek kinyilvánítása mind fontosabbá válik ebben a nyereség-hajszoló, az egész földgolyót átkaroló, pénzközpontú világunkban.

Megérkezésem után rögtön láttam, hogy a nekem szánt feladatot, a szívsebészet szükséges fejlesztését csak építkezéssel lehet megvalósítani. De kiálltam az egész hazai szívsebészet fejlesztéséért, az egyműtös központok („az átkos egyke”) bővítéséért, a pécsi szívsebészet elindításáért és a szegedi szívsebészethez méltó épület megvalósításáért. Továbbá nem hagytam szóttanul a magyar csecsemő- és gyermek szívsebészet megoldatlanságát egészen az új, korszerű otthonának elkészültéig (1999). Természetesen legjelentősebb megvalósításnak, sikernek az új Szívsebészeti Klinika felépülését tartom, és kudarcként élném meg debreceni működésemet ennek elmaradása esetén (...)

Természetemnél fogva soha nem választottam a karrierépítés könnyebb és hatásosabb módszerét, a felettesekhez való simulást, hajbókolást, hanem, a beosztottak, a kisemberek érdekében fordultam (néha szembe is) főnökeimhez, előljáróimhoz. Fél évszázaddal ezelőtt is sikerült megszólalásommal kiérdemelnem egy egyetem rektorának nemtetszését. Mentségemre szolgáljon, később az élet engem igazolt...

Ezzel a könyvecskével segítséget óhajtok nyújtani a Tisztelt Olvasónak, hogy nagyobb megértéssel tekintsen a szívsebészet irányába, elsősorban a 45 éves debreceni szívsebészet fejlődésére, átalakulására...

Kellemes és hasznos időtöltést kíván a Tisztelt olvasónak

A szerző

Juhos-Kiss János

A lélek örök dokumentarista elbeszélések

A könyv fülszövegéből

A lélek örök elbeszéléskötetnek élményszerű cselekményei, szenvedélyes hevülete, mondanivalója, eldurvult világunkban még aktuálisabb életerést jelenít meg.

Balassi kardjával mintha utat váгна magának, nemzetének, de mindig a jézusi úton: bátran, kitartóan és lovagiasan küzdve. Juhos-Kiss János minden szent pillanatban, történelmi áttekintésben, irodalmi szárnyalásban értünk, leginkább velünk együtt igyekszik élhetőbbé tenni a Kárpát-medencei életformákat, kezdve a Vereckei-hágó és tágabb környékéről írt eszmefuttatásaival, egészen a kismartoni (Eisenburg) kastély múltjának és jelenének bemutatásáig. Nem megy el szó nélkül az emberi gyarlóságok, igazságtalanságok mellett, hisz a lélek örök, a szeretet soha el nem múlik, sőt finoman, ihletszerű beleéléssel ösztönöz, hogy ne hagyjunk minden közös szépséget és értéket, a közömbösség, hitványság és hanyagság holt avarába hullani.

Baki József
(Új Könyvkuckó Press Kiadó Kft.,
Budapest.)

A könyvből – tekintettel a küszöbön toporgó tavaszra is – az alábbi esszét közöljük.

Májusi mámorban

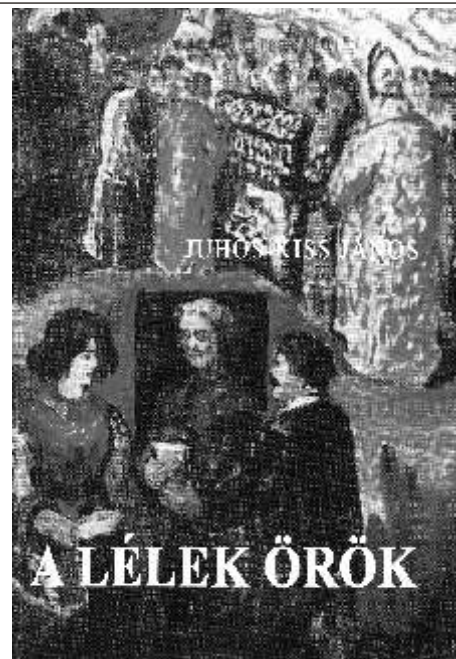
Orgonák dús illatával telítődik elfásult lelked. Szirmokat szór eléd a szél. A varázsszönyeg a szívedig ér. Nyílik még sok virág neked, nekünk. A mámoros május lehelete éltet, felszabadít. A szabadság magasztos lengedezésével sóhajtozol, hogy a

földön talán mégsem élsz hiába. A színpompás nőszirmok látványától az emberi lélekben megpattan valami titokzatos szerelem, a bársonyos, nedves ajkak csókra álló vágyakozásában lángolsz! Agyad mélyén neszel a tett, a meztelen nőszírom a tét! Egy-két alkalomkor veled bolyongott, majd lilás-narancsos ajakkal ismét a káoszba hullt.

Hiába a mítoszok, a tündérmesék, napi nyugtalanságban vergődik, kihagy a szíved. Otthontalan nyomorúság a szerelem, soha el nem éred, pedig minden lehelete beharangozott, finom lényege narancssárgán, büszkén virít a császárkoronán, aztán elrejtőzik az Oxford tulipán fekete kelyhében, vagy megáll pihegni az óriás sárga tulipán hűségén, az infú kék foltjaival nagy-szerűen érzi magát, csak nem olyan fényesek, titokzatosak, mint a te szereid.

A szerelem-virágzás fagykárosultan is beérik: különös barack. Akár az ajkad, húsos, kemény és mégis zamatos. Eggyé lenni a szép és jó virágzásában, ez a világvallások (a buddhizmusban nem, mert azt tanítja, hogy mondj le minden szenvedélyről) igazi törekvése, valódi lételeme: a látható és láthatatlan világban. Ez nem lehet dogma, bölcsélet-gyártás, dilettáns jósolgatás.

Nézd a nárciszt, önmagát adja. Egységes, őszinte tiszta gyönyörűségében, pedig látszatra rengeteg a megnyilvánulási formája, finomsága s színe. Egyiknek a közepe halványsárga, a másikban van egy narancssárga vékony csík, a harmadikban még vastagabb, a negyedik közepe fodros, az ötödik nárcisz belső tölcse citromsárga: s csak a közepükről van szó, arról a

vonzó lényegről, hisz odamászik a dolgos méheken kívül minden izeltlábú kreatúra is. S még szót sem ejtettem a négy égtáj nárciszainak szírom- és egyéb formáiról. A lényeg az egy bibében van, amely a porzók mögött, megbújva szerénykedik: keménységével az új életet ígéri! A kezdet és a vég összeér. Apáczai Csere János Magyar Encyclopaedia, azaz minden igaz és hasznos bölcsességnak szép rendbe foglalása és magyar nyelven világra bocsátása Utrechtben, 1655-ben megjelent művében is meg van írva, nem a bibével, hanem a gyökérrel kapcsolatban. Egy a „gyökere” az örömnél és az örömnél.

Jó lenne hinni, hogy az egész világegyetem egy nagy, isteni lélegzetben, illatban úszik: a szentlélek kitöltetésében honol. Csak egy jó szót kell adni – a jó tett sem árt! – egy ártatlan, de nagy, heves csókot! A szerelem-szeretet májusi mámore moccan a legkisebb bibében is. Van-e nagyobb kincs égen és földön, mint az Önzetlen Szépség és Jóság?

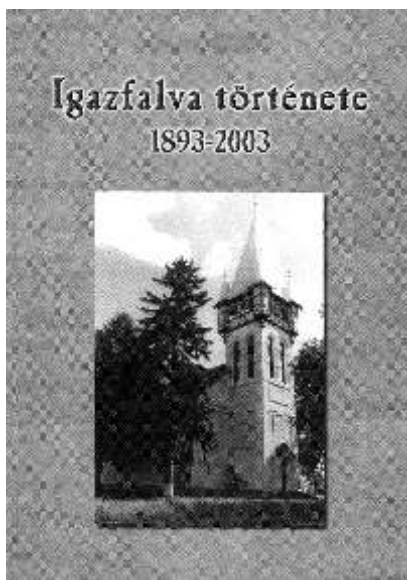
Nagy János

Igazfalva története 1893-2003

Előszó

A dombok lábánál ég felé mutató ujjként mered a templomunk tornya. Körülötte zaklatott világ, de bástyaként őrzi a régmúltat. Szimbóluma a múltnak, falai őrzik a szorgos munkáskezek nyomát, jelképezi az akarat erősségét, az összefogás, az egybetartás hatékonyságát. Léte szükségszerű, magának mondhatja mindenki, aki úgy érzi, otthona ez a táj., a Bega mente, és benne Igazfalva.

Évfordulót ünnepelünk. Száz évre tekintünk vissza és emlékezünk. Arra, ami a mienk, amit senki el nem vehetett tőlünk: hitünket, nyelvünket, kultúránkat, szokásainkat. Amiket úgy hoztak

Készült ez a monográfia Igazfalva telepítésének 110-ik évfordulójára, valamint az igazfalvi református templom felszentelésének centenáriuma

őseink 1893-ban, mikor távolról érkezvén itt jövőt építeni kezdtek. És mi, akik itt ízleltük az anyanyelv édes ízét, s itt tanultuk meg: „itt élned, halnod kell”, ma boldogan mondjuk: itt vagyunk!

Mindnyájan szerettük és szeretjük ezt a helyet. Ez életünk színtere: a falu, benne a templom, az iskola, a szülői ház, az emberek, és az elrepült évek.

Istennek köszönjük az éveket, a reményeket és a csalódásokat. Az Ő kezébe kapaszkodva megyünk tovább.

Ezzel a könyvvel szeretnénk maradandó emléket állítani a le-tűnt időknél, és segítséget adni az utánunk jövőknél, hogy ők is betekinthesse az őseik sok megpróbáltatást átért múltjába.

Végül köszönetet mondunk Nagy János „tanító bácsinak”, aki ezt a könyvet összeállította és a Vésztő Város Önkormányzata Képviselőtestületének, hogy a kiadást anyagilag lehetővé tette.

Czapp István lelkipásztor

Portré

Az Egyesült Államokból érkezett az alábbi küldemény. Küldője, Kosztarab Mihály entomológus, egyetemi tanár, erdélyi származású, Bukarestben született. Mivel vallása és magyar neve miatt román középiskolában nem tanulhatott tovább, Budapesten, majd az Egyesült Államokban folytatta tanulmányait. Szerzője vagy társszerzője 166 tudományos dolgozatnak, könyvfejezetnek és öt könyvnek. Több kitüntetést és díjat kapott, Magyarországon díszdoktorrá avattak a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetemen, és a Magyar Tudományos Akadémia külltagjává választotta.

1957-ben a magyar forradalom leverése után családjával Amerikában telepedett le. Kutatásai és előadásai révén 56 országba látogatott.

Mint nyugdíjas egyetemi tanár, nejével Blacksburgban, Virginia államban él már 37 éve, mert az Apalache hegyvidék sokban az Erdélyi Középhegység vidékeire emlékezteti.

A nagyvilágban bárhol a magyar értékekre figyel, ennek bizonyítékként küldte lapunknak könyvét, valamint páduai sorait ill. felvételeit. Köszönjük.

Kosztarab Mihály

Erdélyi gyökerek

Könyvem írásának indoka ugyanaz most, mint 1868-ban Orbán Balázsé volt, aki megállapította, hogy kevés olyan hely van Európában, melyet oly kevésbé ismernek a kívülről, mint Erdélyt. Idézem szívből jövő ajánlását hatkötetes munkájához, melynek alapelveivel teljesen egyetértek: „Minden, e hazát lakó nemzetiség iránti tisztelet és testvériség tölti el lelkemet; a múlt tévedéseire a megjobbulás reményében a feledés, a kiengesztelődés fátyolát borítom; azonban a történelemnek részrehajlatlan szavát elnémitani nincs hatalmamban.”

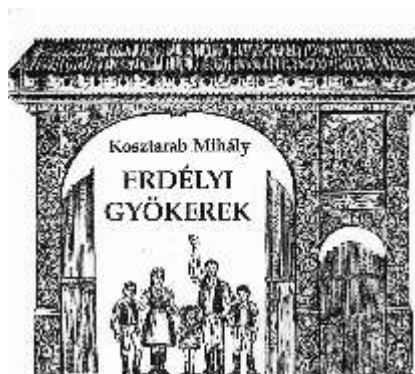
Hasonló gondolatokat fejezett ki 1930-ban József Attila A Dunánál c. verse utolsó soraiban:

“A harcot, amelyet őseink vívtak,
békévé oldja az emlékezés,
s rendezni végre közös dolgainkat,
ez a mi munkánk,
és nem is kevés.”

Nicolae Balcescu azt írta A románok története c. könyvének 312. oldalán: “Erdélyben nem az volt és ma sem az a probléma, hogy hogyan fognak a románok, magyarok, szászok vagy a székelyek egyedül uralkodni és másokat kirekeszteni, hanem, hogy hogyan találhatnak lehetőséget arra, hogy harmóniában együtt éljenek: egy föderális állam keretében, amelyben egyenlő jogokat élvez majd minden személy és

minden nemzetiség.” (Kiadva Bukarestben 1902-ben.) Pontosan ugyanezt állítják ma erdélyi magyar, székely és csángó testvéreim is.

Dedikálom könyvem mindazon erdélyieknek, akik évszázadokon keresztül békében éltek egymással, tiszteletben tartva egymás vallását és nemzetiségét.

Páduai Nagyságaink

Feleségemmel meghívásra kétszer is hosszabb időt töltöttünk Olaszországban. Az első 3 hónapos tartózkodásunk alatt két előadássorozatot tartottam. A hétvégeken több kirándulást tettünk a környéken. Az egyik ilyen utunkon Capri szigetén kelle-

mes meglepetéssel olvastam egy ismert tér feliratát: „Piazza Martiri d’Ungheria 1956”.

Második olaszországi utunk a híres Páduai Egyetemen volt kapcsolatos 2001-ben. Az egyetem megtekintése közben egy díszteremben meglepetéssel és büszkeséggel fedeztem fel volt híres diákjait (Galileo, etc.) életnagyságú portréi között az itt bemutatott Báthori Istvánt és Janus Pannoniust. A fényképek a Páduai Egyetem ajándékai.

Kosztarab Mihály

Csermely-utam vargabetűi

**Szemelvények Balázsi Dénes, székelyszentléleki nyugalmazott tanár
önéletrajzi jellegű visszaemlékezéseiből.**

Gyermekkorom emlékei üvegcserepek, amelyekből összeillesztés után egy család, egy falu korabeli képét silabizálhatjuk ki. Gondosan csiszoltam ezeket a darabokat, hogy elvegyem az élüket azért, hogy ne sebezzen meg oktanul vagy szándékomon kívül azokat, akiket éppen szeretetem tárgyaiként is a jelenbe hívok. Ők élnek a tudatom mélyén, fel-feltörnek a gondolataimban és érzéseimben, és olykor rájuk ismerem sikereimben és bukásaimban. Ilyenkor hálálkodom a sorsomnak, vagy megbocsátok botladozó elődeimnek.(...)

Megpróbálok újra gyermek lenni, s emlékeim mélyéből felhozni egy-egy homokszemet, amelyek bekerültek az én érzékeny kagylótestembe, s ott addig kínoztak, hogy szenvedéseim gyémánt fényű rétegeivel vontam be. Gyöngyházat verítkeztem e homokszemek köré, és most felmutatom, mert azt hiszem, hogy gyöngyszemek, legalábbis az én gyermeki lelkem igazgyöngyei.

Ifjúkori nekibuzdulásom emléke ez a verskisérlet:

*Kopját faragó székely
Keresem a fát, faragni akarok,
Én kopját faragó székelyek fia vagyok.
Nem kell juhárfa, se nyárfa,
Az idők szüfögát nem állja.*

*Jó lesz az acélos, kemény gyertyán.
Hozzáfogok, ha beletörök is a bicskám!
Legyen akár egy seb a kezem,
Vagy pusztuljak elevenen!*

Az ember életútja hasonlatos a folyóvizéhez. Elindul gyermekként, mint kis csermely. Útját állja egy fadarab, egy kő. Megpróbálja elhárítani az akadályt. Ha nem sikerül, megkerüli, egy vargabetűt ír le, de a törvény, a gravitáció arra kényszeríti, hogy a cél felé igyekezzen. Ha nagy az akadály, akkor az folyamódúzzad a heves ifjúkorban. Ha kell, tör, zúz, sziklákat mozdit ki helyükből, hegyeket vág át. Annál nagyobb a győzelem, minél nagyobb akadályt hárítottunk el az utunkból. Én nem törtem, nem zúztam. Nem mozdítottam ki helyükből a hegyeket, de sziklányi nagyságú előítélet-akadályokat hárítottam el az utamból, ha nem tudtam okosan megkerülni azokat.

Az én csermely-utam vargabetűi és a későbbi életem folyamat felduzzasztó akadálygátak méretei azt jelzik, hogy nem volt gyermekjáték eljutni odáig, ahol vagyok.

Szülőfalum, Recsenyéd

A nagyhomoródminti Recsenyéd a megszorult kutyáról kapta hírnevét. Ismeretes volt a is, hogy a kicsiny unitárius gyülekezete ragaszkodott az egyházközség lelkészéhez és énekvezéréhez, azok eltartásáról is szorgalmasan gondoskodott.

Gáll József lelkész egy emberöltőt szolgált Recsenyén, és családjában tizenkét gyereket nevelt fel ebből a fizetésből. Igaz, hogy tanító is volt, ha a helyzet úgy kívánta, s az ekeszarvát is megfogta, hogy az egyháznak adományozott földek több termésével pótolja a hívektől kapott képét. Az utána következő lelkészek 6-7 éves ciklusban váltották egymást Recsenyén. Általában fiatalok vagy éppen pályakezdők voltak ezek. 1960 táján,

amikor a XX. századi hatodik lelkészt búcsúztatták Recsenyén, az egyik falubeli rímfaragó (Kerekes Mózes) így fejezte be a búcsúztatóját: „Arra kérjük a főtisztelendő püspök atyánkfíát, Hogy Recsenyéről helyezze el a teológiát!”

Úgy érezték a recsenyédiek, hogy egyházközségük továbbképző műhely, rosszabb esetben ugródeszka a fiatal lelkészek számára egy nagyobb fizetést biztosító egyházközség felé. Az elvándorlás okát a környékeliek is tudták. Az egyik papkibúcsúzon a szomszédfalusi egyházfi elsütötte a viccét: „Recsenyéd, de sovány a pecsenyéd.” Ez volt a helyzet a nem meszi Lókodban is, jóval kisebb egyházközség lévén, gyakran kellett új lelkész után nézniük, ha a régi már nem maradt tovább. Fennmaradt a szó-lás-mondás: „Menyünk Lókodba papmarasztalni.” Ezt olyankor mondták, ha a kíváncsiskodónak nem akarták elárulni az útjuk célját. A lókodi egyházi étellel kapcsolatban is emlegetik, hogy „szerre jár, mint Lókodban a nyavalyatörés.”

A megyebíróságot nem szívesen vállalták az egyházközség anyagi gondjai miatt, az arra kiszemelt emberek elhatározták, hogy szerre hordozzák a gondnokság „nyavalyáját”.

Remek találmány az ekeváltás

Felteszem a kérdést magamnak: hogyan esett a választásom a papi pályára a Székelykeresztúri Tanítóképzőben kapott, dúsított és halmozott kommunista nevelés után? Nem írom le most, hogy mit értek a dúsított és halmozott kommunista feltarisznyálásunkon, mert annak utána lehet nézni párt- és kormányhatározatokban, tantervekben és kortársaim beszámolóiban. Az lenne az érdekes, ha felmutatnám azokat a rugókat, amelyek az én irányítást irányváltoztatásra készítették. Ezeket nem csupán a közvetlen közelben, a döntéshozatal drámai időszakában, hanem korai gyermekkorom élményvilágában vélem felfedezni. Kik voltak azok a papok, akiket ismertem, akik közül választhattam magamnak példaképet? Biztos, hogy nem Bede Emilt választottam, a kiváló szónokot, híres tenort és költőt, jó szövetkezeti ügyvezető-könyvelőt, mert ezeket a tulajdonságait csak ma fedezem fel, falum történetének kutatásakor. Mit látott B.D., a gyermek a hittanórán, a templomban és a faluban, amikor ezzel az emberrel találkozott?

Én sohasem aludtam az úton, ha küldetésben voltam, ha a magam kis dolgaiban jártam-keltem. Egyszer a faluházánál elkerültem az úttestet átfogva sétáló úri társaságot. Kik voltak? Bede tiszteletes úr és a tiszteletes asszony, Dombi tanító úr és a tekintetes asszony és még valaki. Ők maguk közt vidáman társalognak. Talán észre sem veszik, hogy én elviharok mellettük. Jó kódobánsyira lehettek, amikor eszembe jutott, hogy nem köszöntem nekik. Ezt én meg fogom hallani a holnapi hittanórán! Lehet, hogy a tanító úr nem is vett észre, de Bede mindent lát, mindent tud. Megvan a megoldás! A Bartha-udvar kapuján besuvadok, visszazaladok a kőfal mellett. Nyilván nem vesznek észre, így a Szabó Biriné kapuján kijövök nagy alázatosan, szembe megyek a sétálókkal, hangosan és illedelmesen köszönök: - Szebb jövőt! (A Szebb jövőt a Horthy-korszak köszönési formája volt. Erre tanítottak minket is az iskolában). Ezután irány haza, mint aki jól végezte dolgát.

Egyszer még megszalasztott Bede, amikor be volt állítva a leventék toronyőrsége. Az a hír járta, hogy ejtőernyősöket és robbanó játékszerket dobálnak le az ellenséges repülőgépekre. A szolgál-

latos leventék őrseget álltak a torony ablakában, mi mellettük felszivárogtunk, mert lehetett-e ennél érdekesebb mulatság, mint egy orosz partizánnot felfedezni, amint aláereszkedik ejtőernyőjével az égből? Megtörtént, hogy a Rikában egy partizánno fennakadt a nagy bükkfán. Az oklándi leventék jelentették a kakastollasoknak, és azok az őrre kísérték a foglyokat. A papilak a torony alatt volt. Nem volt nagy művészet kitalálni, hogy Nagy Károly játszótársammal, a harangozó fiával mi is bagolyelhárító hadműveletbe kezdünk, s dobáltuk le nagy bátran a madárfiakat a templom hiujából (padlásáról). Hirtelen mennyei szózatot hallottunk: – Azonnal letakarodjatok onnan! Futás! Trapp, trapp!

Ezután sokszor emlegettük: – Bede, trapp, trapp! A trappolás pattogó vezényszava sokáig visszhangzott a fülünkben. Nem volt katona a tiszteletes úr, de katonás fegyelmet tartott, ahol megjelent.

Utódja már emberközbe került hozzám. Nagy Ferenc tiszteletes úr gyakran járt nálunk. Apámmal sokat diskuráltak. Nagyon érdekelte, hogy mi a véleménye apámnak a falubeli és a környékbeli emberekről. Egyszer apámnak egy legénykori barátjáról beszélgettek. Jó kereskedő és üzleti szellemű embernek tartották mind a ketten, de nagyon megrótták, hogy négy gyermekét otthagya egy feslett fehérlépért. Apám kijelentette, hogy amióta tudomására jutott a hír, megszakította minden kapcsolatát a volt baráttal. Ezt az ügyet sokata boncolgatták. Nagy Ferenc kérdései arra irányultak, mi vezetett oda, hogy egy ember így elveszítse apai és élettársi kötelességérzetét. Apám ötgyermekes apai minőségében mondott véleményt, a tiszteletes is négy gyermeke iránti felelősségérzettel, s mint lekipásztor nyilatkozott meg. Én tudtam, hogy kiről beszélnek, mert az ötből egy osztálytársam volt. Nemegyszer hallottam, hogy milyen gyűlölettel beszélt az őket otthagyo apjáról.

Később, amikor konfirmációra készített Nagy Ferenc, az egyik tétel magyarázatát kérdezte vissza éppen tőlem. A gyerekáldásról volt szó. Elmondtam, hogy keresztyéni kötelesség a gyermekáldás elfogadása és a gyermekekről való gondoskodás. Akkor ő, mint szokása volt, szeliden pisolygott (elmosolyodott) és a tiszteletes asszonyra tekintett, aki énektanításra jött be az órára, majd mindketten rámnéztek egyetértően. Eszembe jutott az apámmal való beszélgetésük, s jól esett, hogy a lecke felmondás életfedezzel támasztható alá, a tanítvány és a mester részéről egyaránt.

„Pisolygásáról” jut most eszembe, hogy amikor a szószéken imádkozott, akkor kissé féloldalt szegett, égre irányuló, szelid, mosolygós tekintettel szólt, mintha személyesen a gondviselő Atyával beszélgetne. Prédikációit is meleg, baráti hangon adta elő. Nem kiabált, nem ugrándozott, nem hadonászott, mint az egyik vidéki pap, aki a szomszéd ekléziájában helyettesítéskor leverte az alacsony karzatú szószékről a Bibliát. Egy alkalommal, amikor hozzánk jött Nagy Ferenc, kopogott az ajtón, amint illik. Mi gyermekek is megtanultuk, mert anyám megszoktatott erre, hogy ne rontsunk be senkihez kopogás nélkül, viszont néha tettünk nekünk, ha megtréfálhattuk szüleinket. Anyám azt hitte, hogy valamelyik gyermek játszik illemtudósít, s haragosan válaszolt a kopogásra: – Deszka, me’ kopog, ha bójössz kapod a pofot! Volt nagy bocsánatkérés, amikor belépett a tiszteletes. Kínos magyarázkodásba kezdett anyánk, de mi kuncogtunk a jól sikerült tréfán. Erre ő, szegény, elsütötte a második bakit: – Mit pisolyogtok, mint Féri a lepénynek? Itt már kitört a vihar. Anyám sírva rohant ki. Apám megmagyarázta Nagy Ferencnek, hogy ne vegye rossz néven, de ez szólás-mondás itt a faluban, és nem bántó szándékkal, tiszta véletlenül szólt el magát az asszony. A tiszteletes úr ment ki anyám után, hogy megnyugtassa: nem történt semmi megbotrántoztató, hiszen mindannyian emberek vagyunk.

Nagy Ferenc költői alkat volt. Anyák napjára, Dávid Ferenc-ünnepélyre és minden alkalomra saját verset írt, emellett rangos költői alkotásokat válogatott nekünk szavallásra. A vers el-

szavallását bemutatta nekünk, utána elolvastatta a verset, ha kellett, többször is. Emlékszem, hogy olyan verset kaptam, aminek a hanghordozása igényesebb volt. Megfigyeltem és megéreztem inkább, mint értettem, hogy mit akar a tiszteletes úr tőlem. Nagyon örült – láttam, mert a tiszteletes asszonynak is jelt adott egy pillantással –, hogy íme, ez az, így kell szavallni! Felbátorított a szavallásra máskor, azóta szívesen merek vállalkozni szavallásra és szónoklásra.

Nagyon szerette József Attilát. Balázs Ferenc tanítványaként elhivatottsággal látott hozzá kis falnk népének lelki műveléséhez. Méltó segítőársat talált feleségében, Báro Piroksa zongoratanárnőben, akivel betanították a felnőtteknek a János Vitézt és Gül Baba rózsaát. A háború utáni zűrzavaros és válságok-györte világban a béke szigetévé varázsolták kis falunkat.

Igaz, hogy csak rövid időre, mert az apám suszter komája és annak a Pestről hazaszorult rokonai összefogtak a csordapásztorral és néhány földreformmal gazdává előléptetett nincstelen emberrel, akikkel bevetették a városi iparosok által kihozott olcsó maszlago. Ezek az emberek megalakították a kommunista pártot és a sztálini osztályharc-politika feszes ruháját ráerőltették az általuk kitalált bábokra. Komédia volt, mert a szűk ruhából is kivigyorgott a meztelen valóság, de azoknak, akiknek viselniük kellett, számukra dráma, sőt tragédia volt a javából. Az iskolából és a kultúrotthonból kiszorított lelkész működésének új helyet keresett. Az üres harangozó ház lett a vasárnapi iskola, gyermekmésék és dalok otthona, amit szeretetotthonnak nevezünk. Később a templom pitvarát építtette át erre a célra. A karácsonyfa-állítás és az anyák napi ünnepélyek visszahozták a templomba a kor propagandája által megszedített szülők és felnőttek seregét. „*Dombon van a templomunk, / De magas a tornya! / Körülötte kis falunk. / A jó Isten óvja! / Megszóla a kis harang, / Indulunk szavára. / Ahány ima, mind galamb, / Az egekbe szállnak.*” Így zengett a Nagy Ferenc szerzte vers és dal a recsenyédi gyermekek ajkán.

A városról jött ember megpróbált a falusi emberek bőrébe bújni, hogy minél jobban megismerje azok lelki világát. Tisztelte a kétkézi munkát és a munkást. Gazdálkodásra adta a fejét. Megpróbálta utánozni neves lelkész apósát, Báro József népi költőt, városfalvi lelkészt, aki egyaránt otthon volt a szószéken, a falu közéletében és a mezőn, a barázdában. Teheneket vásárolt Nagy Ferenc is, mert a recsenyédi egyházközség lelkészének fenntartásához szép földadományokkal járultak hozzá az ősök. Nagy Ferenc elődje, Gál József lelkész is annak idején a falu egyik mintagazdája volt. Népes családja megélhetését a papi fizetés mellett kétkézi munkájával kellett kiegészítenie. Gyermekei közül három tanítóképzőt végzett és Gyula, a negyedik fiú a kilenc gyermek közül, az apja hivatásának lett méltó folytatója.

Nagy Ferenc is kiment szántani a Nyuszába. A szolgálója volt a cimborája. Árvaházi leányocská volt Bence Vilma. Ő sem ismerte az állatbiztató és tereelő szavakat, de a tiszteletes úr se. Megegyeztek, hogy jobbra és balra kifejezéseket használnak: – Vilma, mondd, balra! – Jó, balra, tiszteletes úr! – Ne nekem mondd, hanem a Hegyesnek, te Vilma!

Szóval, így kínlódtak. A földet körbekerülve szántották. A szomszéd, Magyar Jóska bátyám észrevette, hogy valami nincs rendjén. Odament hozzájuk:

– Maga mit művel itt, tiszteletes úr? Miért kerülnek itt körbe? Az ekét át kell váltani a barázda végén, s akkor helyből fordulhatnak vissza. (Megmutatta, hogy kell váltani.)

– Hát ez remek találmány, Jóska bátyám!

– Ezt nem én találtam ki, már az üknagyapám is tudta, hogy az ekét váltani kell, tiszteletes úr!

Nem sértődött meg Nagy Ferenc. Azért volt ő nagy, emberként is, mert a nála kisebbektől is tudott tanulni.

(Következő számunkban folytatjuk)

(Válogatta: B.Osvát Ágnes)

Magyarhon fényes csillaga

Bohus Antónia, Világos nagyasszonya

1849. augusztus 5-én tiszta éjszaka volt, a holdfény megvilágította az utat a robogó kocsik előtt, és szinte glóriát vont az út felett magasodó világosi vár romjai fölé. A XIII. században épült vár maradványai jól kivehetők voltak, úgy vigyázta most is a tájat komor falaival, mint hajdanán, a régen letűnt századokban, mikor már jelentős várórséggel figyelte a környéket a betörő ellenség ellen. Az éjszakai pusztában lobogó tűz mellett pásztorok mesélik, hogy a várat a Bohus kastéllyal egy alagút köti össze, melyet a törökök építettek, hogy az ostromlott várból kincseiket erre menekítsék. De az öregek azt is tudni vélik, hogy a fiatal Mátyás, aki királyi hatalmát megerősíteni akarván, még a saját nagybátyját, anyjának testvérét, a jó Szilágyi Mihályt is ide záratta, mert az a királyi hatalmat korlátozni akarta. Mikszáth is elmeséli Szilágyi kalandos megmenekülését a fogságból, a palóc mesemondó maga is először Helntainál olvasta a regényes szabadulást. Az már nem Mátyáson múlt, hogy miután ő nagybátyjának megbocsátott, és reá bízta a déli határ védelmét a török ellen, Szilágyi török fogságba esett, vallatták, de ő nem akarta elárulni Nándorfehérvár gyenge pontjait, ezért 1461-ben Konstantinápolyban bizony fejét vették. A vár később a Báthoryaké lett hatalmas uradalmával egyetemben, melyhez száz-százötven falu tartozott. Pár évvel később az Aradot elfoglaló Dózsa-hadak vették be a várat, és dúlták fel a környező birtokokat. A törökök azonban nem mondtak le a Maros-vonal várainak elfoglalásáról, és hiába védte Világos Gyula mellett az alföldi területeket, a janicsárok lovai mindenhol utat tapostak maguknak. 1566-ban Világost is birtokba vették. Nem is mondtak volna róla a világ végezetéig, csak hát 1693-ban végleg kiverték őket Erdélyből, Világosról is takarodniuk kellett. Addigra azonban a vár kövei, falai lassan meggyengültek, védművei elavultak, már nem volt katonailag számottevő tényező. Az igazi érték nem is a vár volt, hanem a hozzá tartozó birtok, tolongtak is érte elegenden. A Grassalkovichok után a herceg meggazdagodott jószágigazgatója lett az új tulajdonos, Bohus Imre, aki felvidéki birtokait adta cserébe a jó zsiros aradi földekért. 1784-ben a vár pusztulása beteljesedett, a Horea-Closca felkelés alatt egy parasztsereg befészkelte magát a vár romos falai közé, és az ostromlók csak ágyúval tudták őket megadásra bírni. Szét is lőtték a falakat annyira, hogy egy esetleges későbbi lázadáshoz már ne lehessen használni.

Ott magasodtak a romok az út felett azon az augusztusi éjszakan, az alakatlan falak mintha nem is emberkezek nyomait őriznék, hanem a hegyek folytatásai lennének, sziklaszirtek, melyek mindmáig a legigazibb, letragikusabb balladát írnák, Világos balladáját, „Világosnak gyász borulatánál...”

A kocsi utasa feltekintett a komor falakra, és szívét balsejtelem szorította össze. Csak két nappal azelőtt járt az aradi várban,

Damjanichot látogatta, ki törött lábbal tehetetlenül szemlélte az eseményeket, arról beszélt, hogy a kormány Arad közelébe húzódik vissza. Tudomása volt arról, hogy Kossuth és a kormánytagok számára lakásokat írtének ki Aradon. És amit előtte lehetetlennek tartott volna, most kimondta: valószínű, hogy az osztrák csapatok rátörnek a várra, és fogadkozott, hogy nem adja fel soha Arad várát, az maga a haza. De amit sem ő, sem a világosi kastély felé tartó utas, maga a kastély úrnője nem látott előre, azt a sors már írogatta a könyvébe.

Hol volt már akkor a Buda visszafoglalása felett érzett öröm! Hiszen pontosan a visszafoglalás évfordulóján járult a 18 éves Ferenc József császár kézsókra Miklós cár elé, hogy segítséget kérjen birodalma megmentéséhez. A segítség késedelem nélkül jött, mintegy kétszázezer főnyi orosz sereg zúdult rá a kivérzett országra, és vetett véget az álmoknak. A sors sietve új lapot kezdett, vázlatot készített jó száz évvel későbbre, jó lesz ez az orosz „segítség” későbbre is.

Damjanich tudta már ezekben a napokban, hogy Görgey a sikertelen komáromi áttörés után megtávozott seregével Aradra érkezett, hogy Bem kísérlete Temesvár megostromlására kudarcra jutott próbálkozás (augusztus 9-én szét is verik az osztrákok a magyar csapatokat), mégis azt mondta, hogy az utolsó emberig védik Aradot.

Bohus Antónia, a világosi kastély úrnője két évvel később, 1851-ben Brunswick Teréz kérésére feljegyezte e napok eseményeit, visszaemlékezésében. Ezt írja: „...az erdélyi határról visszatérőben voltam, hol az aradi fiatalság közt legkisebb fiam is, Zsiga ama lovassági védcsapat parancsnoka szolgált, amely a mór hordák ellen volt felállítva Világoshoz közel. A holdvilágos éj ünnepélyes csendében számtalan szekérrel találkozunk, melyeken menekülők szorongtak összevissza hányt máhák között. E jelenség előkészített már arra, hogy házunkat is menekülőkkel megrakva találandom. S úgy is volt.”

Ki volt a Bohus-kastély úrnője, akihez oly bizodalommal voltak a menekülők, földönfutók, otthonukat a biztos halál elől odahagyók, remélve, hogy Világoson menedéket találnak? Apja, magyarszögyéni Szögyény Zsigmond Kisvárdán született, több nyelven beszélő művelt földbirtokos, jogi végzettségű, szabolcsi főispán, később Pest, Pilis és Solt vármegyék főispáni helytartója. A Királyi Táblán az uralkodó, a vármegyében a megyék főispáni helytartója volt. Országgyűlési képviselő, majd alkancellár. Felesége felsőpásztori Pászthory Julianna, a fiumei kormányzó leánya. Gyermekeiket, Antóniát és Lászlót gondos nevelésben részesítették, a magyar nyelv szeretetére nevelték. Antónia, aki 1803. szeptember 6-án született Pesten, már gyermekként németül, franciául, angolul beszélt, de a latin nyelvben is jártos volt. Zongorára maga Liszt Ferenc tanította. 1823-ban ment férjhez Bohus

Jánoshoz, a művelt, vagyonos földesúrhoz, Világos birtokosához. A Bohus család a XVIII. sz. végétől kap nemesi előnevet (Világosi), miután vagyoni helyzetük egyre javul, később bárói rangot is. Bohus János fiai Zsigmond, István, László a század végén már képviselőházi tagok, később országgyűlési képviselők, a Főrendház tagjai. 1824-1838 között épült fel a kastély, amely később a világosi fegyverletétel helyszíne lett. A kastély ma is áll, neoklasszikus stílusban épült, sok vendéget befogadó harminc szobájával, oszlopokkal díszített bejáratával. Irodalomkedvelő, a tudományos életben járatos vendégek fordultak meg a házaspár otthonában, a Podmaniczkyak, a Nyáray grófok, de Reguly Antal is. Gróf Brunswick Terézszel, akit Antónia még szülei házában ismert, 1840-ben Aradon egy nőegyesületet alapított, később a kastély szárnyában Bohusné egy kisdudát is berendezett, melyben 30-40 gyermeket neveltek a család költségén. Az 1840-es évek elején pedig egy német-magyar vegyes tannyelvű katolikus iskolát hozott létre Világoson.

Báró Bohus János - kinek rokonai zömmel Zólyom vármegyében éltek, a család Liptó vármegyéből származott - Arad vármegye alispánja volt, 1847-től a vármegye országgyűlési követe. Már az 1848-as forradalom előestéjén eltörölte a robotot és a dézsmát a birtokán, melynek bejelentését a helyi románság hatalmas ovációval vette tudomásul, a bíró a magyar zászlót a házára is kitűzte örömeiben. A forradalom hónapjaiban Világos román lakói lelkesen ünnepelték az eseményeket, később azonban a románság hangulatát a Schwarzenberg ulánuszred bukovinai román származású tisztjei feltűzelték a magyar kormány ellen, és 1848 őszétől sorozatos atrocitásokra került sor itt is, csakúgy, mint Erdély-szerte.

A kastélyban valóban menekülők szorongtak, a társaság középpontjában Kossuth hozzátartozói voltak, anyja, nővérei, ezek férjei, gyerekei. Tanakodtak, merre menjenek tovább, hiszen egyfelől az osztrákok, másfelől az oroszok, a hegyekben az ellenséges, mindenre kész mókák. Hol maradt nyitva számukra a menekülés útja? A következő napokban újabb menekülők érkeztek, mindnyájukat az a remény éltette, hogy még minden jóra fordulhat. Ott volt Bezerédj István, Tolna megye képviselője is, akit aztán augusztus 11-én reggel sürgősen Aradra rendelt Kossuth, hogy vegyen részt a minisztertanácsi döntésben, abban a reményben, hogy még lesz lehetőség vérontás nélkül megoldani a haza sorsát. Este azonban komoran, leverten jött vissza, ő hozta Világosra a hírt, hogy minden elveszett, Görgey a közös határozat értelmében le fogja tenni a fegyvert.

Augusztus 11-én a magyar kormány már Aradon van, megtartják az utolsó minisztertanácsi ülést, ekkor derül fény a temesvári csatavesztés okaira is. Mindez elég Görgeynek, hogy lemondásra szólítsa fel Kossuthot és a kormányt. Az összehívott haditanács két ellenszavazattal jóváhagyja az oroszok előtti fegyverletételt, Görgey erről értesíti Rüdigert, mielőtt Kossuth teljhatalommal ruházza fel őt. A kormányzó pár órával később Aradról elmene-kül, elhagyja az országot, nem tudja még, hogy soha többé nem lép Magyarországra földjére.

Görgeynek nincs sok választása, már látni, hogy a szabadságharc elbukott, a kétszázezres orosz sereg ellen a harcot felvenni nem lehet. A Bem vezette erdélyi sereg felőrldött, Temesvárnál a főszerep Dembinszky vezetésével megsemmisítő vereséget szenvedett, így Görgey nem a túlerővel szembeni harcban, hanem az oroszokkal való tárgyalásban látta az esélyt a túlélésre. Csapatai e napokban Pankota határában voltak, az orosz főparancsnok, Paszkievics Várad felől Köröszenő térségébe érkezett. Világoshoz közel táboroztak Rüdiger csapatai. Görgeyék abban reménykedtek, hogy nem kerülnek a kíméletlen Haynau kezébe, aki már akkor haditörvényszéki ítélet nélkül akasztatott.

Felvirradt 1849. augusztus 12-ének reggele. A korábbi napok eseményei gyorsan követték egymást, valahol valakik egy ország,

egy nemzet életéről már döntöttek. Ma már tudjuk, hogy az orosz beavatkozás kitalálója és szorgalmazója Zsófia főhercegnő, a császár anyja volt. Ferenc József testvérének, a kivégzett mexikói császárnak, Miksának volt szárnysegédje Boksay Tivadar, az ő emlékirataiban (csak másolatban, mert az eredeti Budapest bombázásakor elégett) olvasható, hogy a császár anyja fiával egy előre megfogalmazott levelet íratott alá I. Miklós cárnak, melyben az állt, hogy a magyar rebellisek a francia forradalomhoz hasonlóan az uralkodó osztály kiirtására törekednek. Mindaddig a cár a magyar forradalmat az ország belügyének tekintette. Boksay említi azt az angol diplomáciai vélekedést is, miszerint az aradi kivégzések ötlete Felix Schwarzenberg osztrák kormányfőtől, Windischgrätz hercegtől, Schmerling államminisztertől és Zsófia főhercegnőtől származik. Haynau lesz majd a végrehajtó. Most már azt is tudjuk tehát, hogy az aradi tábornokokat és a többi áldozatot a bécsi titkos haditörvényszék még a fegyverletétel előtt halálra ítélte, ezt Batthyány Lajos miniszterelnök naplója is sejteti. Az ő kivégzése egyébként kifejezetten Zsófia főhercegnő mesterkedése volt, a vérbíróság ítéletét olyankor íratta alá a fiával, amikor egy sikeres vadászatról tért haza a fiatal császár, és jó hangulatban volt.

Ezek után látható, hogy a megadás, a bizalom az orosz védelemben hiábavaló volt, az érintettek erről azonban mit sem tudtak. Schwarzenberg a cári hadsereg vezetőinek kedvelt embere volt, Varsóban kapott tőle üzenetet Paszkievics, az orosz főparancsnok, hogy mi a teendő a magukat megadó, az oroszokban megbízó magyar tábornokokkal: kiadni őket az osztrákoknak. Vajon, ha a tábornokok orosz fogságban maradhattak volna, mi lett volna a sorsuk?

Világos volt kiszemelve a tárgyalások helyszínéül. „*Készakárva választá Görgey e pontot a fegyverletételhez, mert itt oroszoktól volt körülveve, kiknek egyedül akarta magát átadni, mint kiket egyedül tekintett legyőzőinek.*” – írta Bohus Antónia a visszaemlékezésében. Ide, Világosra érkezett hát Görgey augusztus 12-én, vele együtt jött Aradról Csányi közlekedési miniszter, akit pár hét múlva majd az osztrákok sok más társával együtt kivégeznek. A délelőtti órákban Világosra érkezett Rüdiger ártándi táborából a két hírnök, Bethlen Gábor és Beniczky ezredes, valamint Pöltenberg tábornok, anélkül, hogy a főparancsnokhoz, Paszkievicshez eljutottak volna. Hozták a lesújtó hírt, a fegyverletétel feltételeit: feltétel nélküli megadás, marad a bizodalom a cár nagylelkűségében. Pár órával később Világosra bevonulnak Ausztria szövetségesei, az oroszok.

Frolov tábornok (aki Rüdiger utasítására Görgeyvel tárgyalt) szárnysegéde, Drozdov így írja le Világost: „*Világos, ez az elég szép városka dombokká szelődülő hegyek lábainál fekszik. Magának a városnak a központja fölött az egyik domb lankáján egy csodálatos épület emelkedik, melynek kertre nyíló oszlopsoros folyosója a domboldalon le egészen az utcáig vezet. A házat körülvevő hatalmas tömegű nép és katona láttán ki lehetett találni, hogy itt van a főparancsnok szállása, a kapunál álló medvebőr süveges gránátos örök kétségtelen bizonyítékul szolgáltak Görgey jelenlétének. Alig értünk az épület terasza elé, Görgey kijött elénk. Az üdvözlések után a magyar főparancsnok tábornokunkat rögtön karon fogta és egyenesen dolgozószobájába vitte...*”

Az oroszok bevonulását a helybeliek félreértelmezték: „*A félrevezetett nyers oláhság ugyanis azon meggyőződésében, hogy e hitrokonai azért jöttek, hogy őket képzelt jogaikba helyezzék, és az urak jószágait köztük felosszák, nagy lelkesedéssel és egetverő „sa traiasca!”-kal fogadták őket. Nemsokára azonban a kozákok érzékeny kancsukái érezhetőleg meggyőzték az oláh népet, hogy az oroszok nem hajlandók kommunisztikus vágyaikat betölteni.*” – írja Bohus Antónia. (De nem kell sokat várni, csak alig száz évet, megtörténik ez is.) Az orosz vezérkar főnökével, Frolovval Görgey a kastélynak az országútról nézve jobbra eső ablakaival

az országútra néző szobában tárgyal, majd egy kör alakú asztalon tanúk nélkül aláírták a fegyverletétel okmányát.

Oh, ezek az asztalok, melyeken annyi okmányt, a magyarok megalázását, kisémmizését, elveszejtését megpecsételő okmányt írtak alá, Világos, Versailles,...látogatják ma a turisták, és mennek tovább, ezt is láttuk, de mit is? A világosi kastély tölgyfából vágott kerek asztala közepén ezüstlemezen a fegyverletétel drámai dátuma olvasható: 1849. augusztus 13. (A kiegyezést követően készült az emlékező táblácska. E sorok írója paksi diákjaival megrendülten állta körül ezt az asztalt, az események évfordulója alkalmából szervezett zárandokútjukon.)

A tárgyalást követő ebéd feszült hangulatban zajlott: „*Lelke-met balsejtelem nyomasztotta, vajon a sors különös rendeltetése folytán nem saját halotti torukat ülik-e itt meg? Szerencsétlenek! Sokan közülük nem is tévedtek, mikor végzetüket előre megérezték.*” – írja Frolov tábornok személyi segédtsíjtje.

Idézzük emlékezetünkbe az eseményeknek azt az aradi mozzanatát, amikor is a minisztertanács megszavazza a fegyverletételt, és Kossuth teljhatalommal ruházza fel Görgeyt, hogy a határozatot végrehajtsa, maga pedig elhagyja az országot. Ez az esemény döntően befolyásolja majd Görgey életét és másfél évszázadig tartó történelmi megítélését is. Olvassunk bele Görgey Artúr-nak a száműzetésből 1850 május 10-én gróf Károlyi Györgyné Zichy Antóniához írott levelébe: „...Önnek azt beszélték, hogy augusztus 13-a egy általam az ellenséges hadvezérekkel kötött egyezménynek volt az eredménye, holott pedig az csak a legszomorúbb kényszerűség cselekménye volt. A vonatkozó határozatot egy számos tagú haditanács mondta ki, én azt csupán végrehajtottam. Azon hadi tanács tagjai agyonlövették, felakasztattak, börtönben sínylődnek, én amnesztiát kaptam. A gyanú, hogy én amnesztiát valamilyen alávaló cselekedet által magam kijártam, kikötöttem, sokkal közelebb fekvő, semhogy ne érintsem. Ezen írtózat ellenében nem maradt más fegyverem, mint szavam életem. Szavam, mellyel ünnepélyesen kijelentsem, hogy amnesztiában éppoly ártatlan vagyok, mint az október hatodika szörnyűségeiben. Életem: hogy ezen kijelentésemet lehetőség szerint bebizonyítsam.” Öccsének, Görgey Istvánnak ezt írja: „Énnekem nincs jövőm. Nem is lehet, amíg élek. Tán lesz halálom után, ha rágalmozim a dolog természete szerint egymásba harapván álorkáikat kölcsönösen letépik.”

Kossuthnak 1849 őszén Vidinből (Bulgária) írott levele, és benne a megbélyegző szó Görgeyről: „áruló”, ettől kezdve bejárta Magyarországot és az emigrációban szervezkedő, de a mindentől magukat távol tartó magyarokat is.

Batthyány Lajos miniszterelnök ekkor már hónapok óta börtönben volt, január elején tartóztatták le Pesten az osztrákok. A Világoson zajló események idején Olmützben raboskodott, naplójába ezt jegyezte fel: „Tegnap Görgey Artúr fővezér seregével megadta magát. Az orosz és osztrák szövetség közé tehát nem sikerült éket verni a tárgyalásokkal. A magyar minisztertanács döntött, a fővezérrel letettette az oroszok előtt a fegyvert. Fájdalom: a fegyvertelenekre, hazánkra Damocles ellenséges kardja végleg lecsapott.” Megjegyzendő, fegyverletétel mindaddig nem fordult elő a magyar történelemben, Nagymajténynál hűségüket tettek Károlyi Sándor kurucai, de „kardosan, fegyveresen” oszlottak szét a meghódolás után. Azt az aradi várban lezajlott beszélgetést Kossuth és Görgey között semmi írásos feljegyzés nem őrzi. Illyés Gyula Fáklyaláng című drámájának híres dialógusa a két szereplő között fikció, a megírás idejének szellemiségét idézi. Batthyány szerint Kossuth már korábban is tévesen ítélte meg a helyzetet, augusztus 26-án ezt írja börtönaplójába: „Mindezt elkerülhettük volna! De egyik fél sem hallgatott rám! Közfelkiáltással elfogadták Kossuth javaslatára a Habsburg-Lotharingiai uralkodóház trónfosztásáról és Magyarország függetlenségének kimondásáról szóló határozatot. (1849. április 14-én ezen az ülés-

A világosi Bohus-kastély

sen választják meg Kossuth Lajost kormányzóelnökké.) Kossuth tévesen bízott a nyugati nagyhatalmakban, nem látta be, hogy Ausztria fontosabb nekik az európai egyensúly szempontjából, mint Magyarország.(...) A minisztertanács széthullott a végzetes temesvári csatavesztést követően, Szemere Bertalan (miniszterelnök) és Kossuth Lajos is elhagyta az országot.” A pesti Újépület-be való szállítása után, szeptember 18-án írja kivégzése előtt három héttel Batthyány: „Gyakori volt a viszály, a megosztottság a kormányzóelnök és a szabadságharc néhány politikai, katonai vezetője között. Deák Ferencsel együtt nem voltunk biztosak abban, hogy Kossuth politikája elvezet a kívánt eredményhez, veszélyesnek láttuk lépéseit (...) Kossuth veszélyes politikáját ellensúlyozva mérsékelt pártot kívántam létrehozni, békepolitikát kezdeményezni. De erre már nem volt lehetőségem: letartóztattak.”

Térjünk vissza a világosi Bohus kastélyba. Bohusné Szőgyény Antónia feljegyzéseiben ezt olvassuk: „Két órákor délután asztalhoz ültünk, hol két oldalamon Frolov és Görgey foglalt helyet. Az első komoly és hallgatag férfiú. Nem beszél sokat. Csak azt erősíté ismételt, hogy a magyar sereg hősiesszen küzdött, és senki se mondhatja, hogy gyáván adta meg magát. A másik asztaltársam, Görgey is szótlan volt, csak azt említé többek közt, hogy sok dologban igen szerencsétlen volt, így tegnap is, amikor ugyanis nem sikerült neki a világot két gazembertől megmentenie, kiket felakasztani akart. Megdöbbenve e szavak felett kérdém: Kik volnának azok? Azt gondolja tán kegyed, felelé, hogy Kossuthot értem. Nem, e nyomorultat nem akasztattam volna fel. A két Madarászt szerettem volna kipusztítani a világból. (Madarász az utolsó kormány rendőrmisztere volt, a Honvédelmi Bizottmány tagja, a fegyverletétel napjaiban külföldre menekült, később Amerikában telepedett le, ott halt meg 1906-ban.) De tudja-e, miért ítélem meg így Kossuthot? Mikor láttam, hogy minden izeve van, Csányit küldtem hozzá azon úttal, „Most itt az ideje, most menjen!” Olvassa ezt! Erre börténájából iratot vett ki, melyet nekem átnyújt. Kossuth által remegő kézzel aláírt lemondási okmány volt, melyben Görgeyt nevezi ki diktátornak. Lássá, mondá újra, azért tartom őt nyomorultnak, mert csak esteli hét órákor nevezett ki engem diktátornak, holott már délután két órákor elszökött. Félelemből tette, hogy ha a feltétlen hatalom kezemben van, kivégeztetem.” Görgeyt, írja Bohus Antónia, tisztikara feltétel nélkül tisztelte, de az oroszok is tisztelettel adóztak hadvezéri tehetségének, elismerték katonai erényeit. Naplójában feljegyezte Görgey szavait, melyekkel búcsút vett tisztársaitól: „Uraim! A kormány tegnap kijelentette, hogy a hazát megmenteni nem lehet, lemondott. A muszkáktól körülvetettünk, menekülés nincs. Én határoztam meggyőződéseim szerint. Határozatomba beleegyeztek: Kiss Ernő, Leiningen, Pöltenberg tábornokok. A fegyvert letettük föltétlenül. Nem tudom, találkozunk-e többet. Köszönöm Önöknek a bizalmat, a szeretetet, amivel eddig hozzám viseltettek. Isten Önökkel!”

Mikor a fegyverletételt aláírták, minden rangos tisztnek menekülést ajánlott. Az összegyűlték közül azonban, kiket később Aradon kivégeztek, senki nem akart megválni a vezetése alatt álló hadseregtől. Keserves, lélekkrázó jelenetek játszódtak le, miközben a tisztek előkészítették a kastély körül táborozó honvédeket a másnapi katasztrófára, a fegyverletételre. Meg kellett győzni őket a további ellenállás lehetetlenségéről. Bohus Antónia megrázó szavakkal öröközte meg a történeteket. Egyes ezredek elégették vagy széjjelvagdoszták zászlójukat, és mint ereklyéket elosztották egymás között. Vén huszárok, kik a csatákban szinte egygé váltak lovaikkal, most lelőtték hűséges társaikat, az embereknél is hűségesebb bajtársaikat, hogy ne kerüljenek az ellenség kezébe. Voltak, kik eltörték fegyvereiket, ne lőjön velük az ellenség többé. A katonák nem szégyelltek könnyeiket sem.

Másnap utoljára ültek együtt a reggeliző asztal körül a kastély ebédlőtermében a testileg-lelkileg kimerült tisztek, tábornokok, „...*érezte mindenik mélyen ónsúlyát a sors változásának, de bizonynal egy sem gyanítá közülük, miként meghódolásuk az oroszoknak, kiknek ígért védelmében erősen bíztak, vesztüket okozhatja.*” Bizonyára Görgey sem, hogy társai borzalmas vesztéről majd alig két hónap múlva fog értesülni. Mielőtt Rüdigerhez indult volna a Pankota és Csigérszőlös közt elterülő síkra, hogy a fegyverletételt az összegyűlt hadaknak elrendelje, a kastély háziasszonyától így búcsúzott: „*Most még haragudni fog rám a nemzet, de három hét múlva, bizton tudom, kezét csókol majd nekem.*” Bohus Antónia megjegyzi: „*Görgey e nyilatkozatából biztossággal kikövetkeztethető, hogy ő is csalva lett, és hogy lehetetlen, miszerint tudta volna, hogy a kegyelemre való megadás bitóval és golyóval fog jutalmaztatni.*”

Aki abban a három hét leteltét várva abban bízott, hogy akkorra minden jóra fordul, keservesen csalódott! Bohus Antónia reménykedve ugyan, de szívében balsejtelemmel nézte a szőlősi tábor felé meginduló menetet augusztus 13-án délelőtt: „*Leírhatatlan, fájdalmas, szívszaggató volt a búcsú a tábornokoktól és tisztektől, kik közt többen voltak házunk régi barátai. Elmondhatom, hogy kevés hely van a földön, hol annyi férfikönny elhullott, mint ekkor Világoson. (...) Sohasem éreztem kínzóbb, mélyebb fájdalmat, mint mikor e bús halottas menetet, egy sírba induló hős nemzet halotti kíséretét néztem...*” A kastélyban a pénzügyminisztérium maradt egész személyzetével, Csányi, Perényi Zsigmond, ők arról tanácskoztak, kinek is adják meg magukat, hiszen nem katonák voltak.

A magyar sereg eközben a szőlősi malomig vonult, itt már az oroszok várták őket. Rüdiger szárnysegédje így öröközte meg a látottakat: „*Délután öt óra tájban mikorra a III. és a VII. hadtestek már felsorakoztak, de az I. hadtest felvonulása még tartott, megkezdődött a fegyverletétel ceremóniája. A gyalogosok, miután tisztelegetek, szomorúan levették magukról hadifelszerelésüket, és puskájukat gúlákba állították. A katonák búcsúzás közben sírtak, és megcsókolták ezredzászlójukat. A huszárok, megállítván lovukat, megölelték azokat, és zokogva búcsúztak tőlük. Karabélyuktól ugyanilyen keserűséggel váltak meg. Ezután Rüdiger gróf törzskarának kíséretében Görgey seregeihez léptetett, s üdvözlővén őket, megkezdte szemléjüket. Kimondhatatlanul megindító volt e rendjét megőrzött erős, harcképes seregnek a látványa. E sereg ugyanis néhány hónapja Ausztria számára még félelmetes volt, s most itt állt fegyvertelenül, magát sorsának megadva, és mint a halálraítélt, várta az ítélet végrehajtását. A katonák szomorú pillantással kísérték bennünket, a tisztek fejüket lehajtva sírtak.*”

Két nap múlva a világosi kastélyban letartóztatják az osztrákok Perényi Zsigmondot, a Kossuth-kormány országbíróját, a vád elene felségárulás a Függetlenségi Nyilatkozat elfogadása miatt, vele együtt viszik el Csányi Lászlót is, a Kossuth-kormány közlekedési miniszterét. Mindkettőjüket október 24-én végzik ki Pes-

ten az Újépület börtönfalánál, velük együtt Szacsvey Imrét is, az Országgyűlés jegyzőjét. Haynau azt hitte, hogy Csányi a Szent Koronát ide, a Bohus-kastélyba szállíttatta, itt elrejtette, ezért ezekben a hetekben több házkutatást is tartatott Világoson. Nem tudta még, hogy a magyar királyi koronát Szemere Bertalan miniszterelnök vitte magával, miközben török földre menekült, megbízható embereivel Orsova közelében, közel a Dunához egy fűzesben elrejtették, rongyokba és ládába csomagolva, elásva földben pihennek az ereklyék. Minden bizonnyal a néhány szemtanú közül valamelyik elárulta a rejték helyét, mert 1853-ban a négy évig tartó nyomozás után az osztrákok „megtalálták” az elrejtett ládát.

A lefegyverzett katonák hosszú, hallgatag sora megindult Várad felé az orosz lovasság kíséretében, Rüdiger törzskara az élen haladt, Görgeyt ők vitték magukkal, kit, hova vezet majd a sorsa. A közkatonák arra számíthattak, hogy besorozzák őket az osztrák hadseregbe, a tisztek pedig, akik megtarthatták egyelőre oldal-fegyvereiket, Bécs kegyelmére – ha volt ilyen! – vagy hadbírósa-gi ítéletre várva. Ebből pedig bőven osztogatott Bécs, 1850 márciusáig 548 ítéletet hoztak, ebből 209 halálos ítélet volt. Ezek közül többet nemzetközi nyomásra 10-20 éves várfogságra változtattak. A honvédtisztek teljes lefegyverzésére csak Gyulán került sor augusztus 23-án, amikor a gyulai vár és a kastély közötti részen az oroszok átadták őket az osztrákoknak. Sokan kisebb-nagyobb csoportokban szökni próbáltak, hogy a komáromi várba eljussanak, és tovább harcoljanak. Volt, akinek sikerült.

A fegyverletétel mintegy 33 ezer honvédet, köztük ezernél több főtisztet érintett. Görgey közvetlen parancsnoksága alá tartozott három hadtest, Nagysándor József, Leiningen-Westerburg Károly és Pöltenberg Ernő vezette hadtestek. Útközben csatlakozott hozzájuk Knézich Károly tábornok tokaji különítménye. Vécsey Károly hadtestét Borosjenőnél fegyverezték le augusztus 20-án. Damjanich az aradi várat augusztus 17-én adta át az oroszoknak. A Világosnál kötött fegyverletétel nem érintette a Temesvárnál 1849. augusztus 9-én teljesen szétvert magyar sereget, melyeket előzőleg Kossuth koncentrált Szegedre Dembinszki, Bem, Perczel, Guyon, Kmetty vezetése alatt. Dessewffy és Lázár Vilmos kivételesen az osztrákok előtt kapitulált augusztus 18-án Karánsebesnél. Zsibónál még volt egy magyar csapat, Kazinczy Lajos 28 éves ezredes máramarosi tartalék hadosztálya. Itt, Zsibónál egyesült augusztus 22-én az észak-erdélyi és székely hadosztály maradékával, ők augusztus 25-én tették le a fegyvert.

Görgeyt Nagyváradra vitték 14-én, majd Haynau szárnysegédje, Andrassy Norbert, osztrák császári őrnagy Karinthyába viszi száműzetésbe, velük tart Görgey francia származású felesége és dr. Markusovszky, aki a volt hadparancsnok fejébét kezeli.

A tábornokok sorsa már augusztus 19-én megpecsételődött, hiszen Haynau, akit dühített az orosz vezérkar kezdeti lovagiassága a magyar tisztekkel szemben, már ekkor a „lázadóvezérek” akasztásáról beszélt. A Gyulára összegyűjtött tábornokokat egyszerű parasztszekéren 2-3 osztrák fegyveres kísérte Arad felé. Degré Alajos később így írt erről a gyászos menetről: „*Ügyünk Világosnál meghalt, Sarkadon volt kiterítve, s Gyuláról megindult a világ legnagyobb gyászmenete, Aradon pedig megtörtént a temetkezés.*”

A világosi Bohus-kastélyban ezalatt többször is házkutatás volt, már-már börtön fenyegette Bohus Jánost és feleségét. Most már az is volt a vád ellenük, hogy a szabadságharc alatt az alsó kastélyban Bohusné több száz tábori ágyat helyeztetett el a sebesült honvédek számára, ápolásukról, ételmezésükről gondoskodott. A fegyverletétel után pedig a börtönben sínylődő honvéd rabokat segítette, a szigorú tilalom ellenére országos gyűjtést szervezett a javukra. Olmütz, Kufstein, Jozephstadt rabjai imába foglalták Bohus Antónia nevét. Az aradi várkapitány többször beidézte és börtönnel fenyegette, soha nem tudhatta, hazatér-e sza-

badon. Ő nem csupán a fegyverletétel helyszínének háziasszonya volt. Hazája iránti szeretetét egész életében tetteivel bizonyította. Emléke ott él Teleki Blanka, Lövei Klára, Brunswick Teréz, Veres Pálné, Teleki Sándorné neve mellett. Méltán nevezte Császár Ferenc már 1844-ben „Magyarhon fényes csillagának”. Önfeláldozása, segítőkészsége, együttérzése akkor nyilvánult meg legerősebben, amikor arra legjobban volt szüksége a letipont nemzetnek.

Az önkény csillapultának idején pesti otthona nyitva állt az írók, művészek, tudósok előtt. Ismerte a közélet nagyjait, férje Széchenyi István baráti köréhez tartozott, Wesselényiért mindketten rajongtak. De kevésbé lelkesültek Kossuthért, veszedelmesnek tartották, és az országra nézve veszélyesnek forradalmi eszméit. Házukban gyakran megfordult Deák Ferenc, Eötvös József, Trefort Ágoston, de Liszt Ferenc is, akivel Antónia tizenkét éves korában négykezeset játszott, mindig meglátogatta, ha Pesten járt. Nagy összegeket áldozott iskolák, óvodák létesítésére, már a pesti árvíz idején is legfőbb gondja a bajbajutottak megsegítése volt. Az 1863-as szörnyű aszály idején gabonával, kenyérrel segítette az éhezőket.

Később, de ez már a XX. század eleje, ekkor Bohus Antónia már örök álmát alussza, kedves rokona, Eötvös Loránd a róla elnevezett torziós ingát 1906-ban a világosi mezőn mutatta be egy nemzetközi bizottság előtt, ez idő alatt a tudós az aradi Bohus-palotában lakott, mely ma is Arad főterének díszé.

A sors eljátszogat az emberek életével, leejtett szálatokat felvesz, és összeköt újra. Bár Pesttől messze zajlott, így fonódhatott össze a Görgey család élete a Bohus családdal.

Görgey Artúr (1818-1916) Szepes vármegyei földbirtokos családból származott, a család eredete Szepesgörgőhöz köthető. A négy Görgey-fiú közül hárman, Artúr, Ármin és István beírták nevüket a szabadságharc történetébe. Meg is kapták ezért a büntetésüket. Görgey Ármin honvéd alezredesi várfogságra ítéltek, Istvánt Karinthyába internálják – a világosi kastélyban egyébként ott van bátyja mellett –, 1850-ben Kassán besorozzák az osztrák hadseregbe, Galíciában szolgál. Később ő írja meg a bátyjával folytatott évtizedes levelezése alapján Görgey Artúr száműzetésének történetét.

A közvélemény sokáig nem tudta, hogy a fegyverletétel Kossuth előzetes tudtával és beleegyezésével történt. Az ő Vidinből írott levele 1849 őszén hosszú időre befolyásolta Görgey megítélését. Móríc Zsigmond fiatal újságíróként felkereste Pesten az élete alkonyán mindentől visszahúzódva élő Görgeyt, és többek között ezt írta róla: „Áruló? Soha! Egyetlen gondolatában sem volt. Kötelességét hiven teljesítette, s az a büszke öntudat élhetett benne rendületlenül, hogy a magyar kardnak, a magyar vitézségnek ő volt az utolsó legendás hőse. Tisztelet adassék a nagy katonának, akinek nem adatott meg, hogy örömét élvezhesse hősiességének.” A megtorlás éveiben kilátástalannak látszott, hogy a Görgey család valaha magyar földre visszatérhessen. A hatvanas évek elején enyhült az önkényuralom, megkezdődtek a kiegyezés tapogatózó előkészületei, sokan fel merték keresni Görgeyt száműzetésében. Görgey István ezt írja: „Voltak kétségkívül a közös bukás után is, az első általános bódulat eloszlásával, talán éppen Kossuth vidini levelének szertelensége által gondolkodóba ejtett okos emberek szöványosan az országban, és lehettek Budán, Pesten is, kik az előttük személyesen ismeretlen száműzötteknek tiszteletben tartják emlékét, és alkalmilag rokonszenvvel fogadják családját. Egyik ilyen tekintélyes ház Pesten volt a Világosvár uráé, és kivált ennek jótékonyágáért országos köztisztelőben álló asszonya, Bohus Jánosné született Szőgyény Antóniáé. Az együtt átélt és átértékelte nagy napok emlékét oly erős kapocsnak tartotta bátyám, hogy engem egyenesen oda utasított, hogy mint az első egyikenél, Bohusnénál vezessem be családját. Én már ekkor bejáratos voltam Bohus házában. Nem csak annál fogva, hogy az emlé-

tett nagy napokban én is a nagy előkelő tömegben nyomavesztett egyik vendége voltam Világoson, hanem a Pesti Jótékony Nőegylet révén is, melynek Bohusné az elnöke volt, én meg jogtanácsosa és jegyzője. Ángyomat (Görgey Artúr feleségét) Bohusné személyesen még nem ismerte, a világosi szomorú napokban Arthúrné egy nagyváradi család oltalma alatt volt.” Görgey István itt, a Bohus-házban ismerkedett meg többek között a háziasszony testvérével, id. Szőgyény Lászlóval, az 1848. évi volt magyar királyi udvari alkancellárral és hasonló nevű fiával, Vay Miklós báróval, Trefort Ágostonnal, Deák Ferencel.

Kossuth a tizennyolc évvel azelőtti vidini levelének hangnemében közzétett Párizsban a Magyar Újság 47. számában 1867. május 22-én egy Deákhhoz intézett levelet, Nyílt levél Deák Ferenchez címmel, melyben felidézte az 1849-es aradi és világosi eseményeket: „Sikerült az árulásnak nemzetünk önbizalmát megrendíteni, s a megrendített önbizalommal karját elzsibbasztani. (...) A sikerhez csak egy kissé több kitartás hiányzott.” (Tudniillik a nemzet részéről.) A siker ebben az értelemben nem lehetett más, mint az 1849. április 14-én Debrecenben hozott határozat, vagyis a trónfosztás alapján az orosz-osztrák szövetség ellenében harc útján kivívott teljes függetlensége Magyarországnak, értelmezi Kossuth levelét Görgey István. Lehetséges lett volna ez 1849 augusztusában? Kossuth téved!

Görgey Artúr szükségesnek látja a megszólalást, a Pesti Napló közli is Kossuth nyílt levelére írott válaszát június 5-én. A hajdani főparancsnok megőrizte Kossuth 1849. augusztus 11-én az aradi várban mindnyájukhoz intézett búcsúproklamációjának szövegét: „A szerencsétlen harcok után, melyekkel Isten a legközelebbi napokban meglátogatta a nemzetet, nincs többé remény, hogy az egyesült osztrák és orosz nagyhatalmasságok ellen az önvédelem harcát siker reményével folytathassuk.” Az írások azt is felidéznek, amit 1867-ben már sokan elfelejtettek, hogy 1849. augusztus 5-én Kossuth Paszkievicsnek küldött levelében, melyet Váradról Szemere Bertalan miniszterelnök és gróf Batthyány Kázmér vitt a címzetthez, felajánlotta a magyar koronát az orosz cárnak. Mi történhetett volna még velünk, szegény magyarokkal... Ez a tény, mely a Pesti Naplóban megjelent 1867-ben, óriási vihart kavart. Jókai a Hon című lapban Kossuthot megvédő vezércikket tett közzé, azzal mentegette a volt kormányzót, hogy időt akart nyerni a haderők összpontosításához a korona felajánlásával. Mi lett volna, ha a cárnak nem lett volna diplomáciai érzék? Jókai nem válaszolt a cikkét ért bírálatokra.

A sors azonban nem zavartatta magát, forgatókönyve készen volt már az újabb eseményekre: egy 1867 tavaszán rendezett pesti bálon összeismertette az 1850-ben született Görgey Bertát Bohus Lászlóval, Szőgyény Antónia fiával. Esküvő még az év őszén Karinthyában, Viktringben, Görgey száműzetésének helyszínén volt. Görgey Artúr amnesztiát kapott, és 18 év száműzetés után visszatérhetett hazájába. Katonai tudását Deák Ferenc igénybe vette, tanulmányt kért tőle a magyar haderő állapotáról, egy nemzeti hadsereg felállításának lehetőségeiről.

Krenner Miklós, Arad híres újságírója, a két világháború között Aradról közzétett könyvében ezt írta: „Bohusné Szőgyény Antónia, akinek szalonjában a világosi fegyverletétel aktáját írták meg, aki nem csak a véletlen, hanem később a nagyszerű tudatos, sokszor veszélyes munkássága révén történelmi nevet szerzett, szobrot kapott érte a világosi parkban, ahol egykor oly sötét volt.” A szobor felállítására 1910. október 16-án került sor, Bohus Antónia halála után húsz évvel. Fia, Bohus László kezdeményezte, hogy édesanyja emlékét megörökítsék, ő adott a kastély kertjéből egy parkra valót, amelyben a szobrot elhelyezzék, hogy mindenki látogathassa. Vass Viktor és Philipp István aradi szobrászok munkája ma is látható e helyen. A kastély úrnőjének a falu nem magyar ajkú lakói iránt tanúsított magatartásának köszönhető, hogy az elmúlt évtizedekben nem akarták szobrát eltávolítani. A

talapzatán hajdan jól olvasható vers volt, Okolicsányi József, veterán honvéd alezredes alkotása: „A hegytető tövében/ A lombos kert ölében / Ül a vár asszonya. / Schyta vér sarjadéka / Jó vendégszerető / Arra, arra bús vándor! / Ő a szelíd s jámbor / Letörli könnyeid.”

A kastély ma múzeum, az 1848-ban Világoson született Ioan Slavici erdélyi román író emlékmúzeuma. Csak a messziről jött látogatók állnak megrendülten a történelmi falak előtt, melyek nagy idők tanúi voltak. A kastély kőornácairól nem látni el a szőlősi síkra, csak a látogató emlékezetébe van mélyen beleégetve, ami 1849. augusztus 13-án érrefelé történt: katonák borulnak egymás nyakába, sírnak, zokognak, összetörök fegyvereiket, paripák nyihognak...”szirmok, virágok, koszorúk”, az elveszett remények.

És ha még maradt megíratlan balladája a világosi kastélynak, hát az 1944 késő őszén játszódtott le, amikor Malinovszkij marsall, a II. Ukrán Front főparancsnoka törzstisztjeivel körülvéve térképe fölé hajlott, vezérkarával tanácskozott. Aztán napiparancsot diktált, melyet gyors futárok vittek tova: támadni Battonya és Dombegyháza felé, előretörni Kecskemét felé, karácsonyra bevenni Budapestet, földre teríteni, bevenni bármi áron, eltiporni Magyarországot. Malinovszkij kíméletlen volt, bizonyára rettegett a Gazdától, a Kremlben a néhány héttel ezelőtt Sztalintól kapott marsalli rangnak ez volt az ára.

Rüdiger és Malinovszkij, az ellenséges területre érkezett katonák. Semmit nem jelenthetett nekik a meggyötört nemzet az elárult történelmével. Egy hadicélponttá lett ország földjén álltak. Világos Aradtól 41 km-re fekszik, mai neve Siria, lakóinak 5%-a

magyar. Ha az idős nemzedék elmegy, megeshet, hogy a fiatalok nem tudnak majd egy verset elmondani, vagy egy dalt magyarul elénekelni, lehet, hogy a Miatyánk elhal, marad a Tatal nostru. Lesznek-e kegyeletes kezek, melyek Bohus Jánosné Szőgyény Antónia szobrának talapzatára néha friss virágot visznek?

Serdült Benke Éva, 2009.

Források

Görgey István: Görgey Artúr a száműzetésben. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1918.

Beke György: Megíratlan balladák a Dél-Alföldön. In Tiszatáj. Elekes Irén Borbála: Előttünk áll egy fényes nőalak. Bohus Szőgyény Antónia (1803-1890) és a hazai művelődés ügye Elhangzott: 2005. december 5-én az OSZK tudományos ülészakán Gazda Árpád: A világosi fegyverletétel. In Magyar Jövőkép, IX. évfolyam, 35. szám, 1999.

Németh Csaba: A honvédtisztek fegyverletétele Gyulán Tanúk és vértanúk. Kortárs krónika Pákozdtól Aradig. Válogatta és szerkesztette: Nővé Béla, Csikszereda, Pro-Print Kiadó 1999. Küzdelem, bukás, megtorlás. Válogatás 1848-1867 közötti emlékiratokból, 2 kötetben. Ruffy Péter: A kamarilla és az aradi vértanúk

Kelemen Erzsébet: Tiszta szándék, gróf Batthyány Lajos olmtüzi és pesti naplója, levelei. In Hítel, 2008. október.

Rosonyi Ildikó: Fegyverletétel a győző szemével. Orosz visszatelepítés emlékeztetés a világosi fegyverletételről In História, 1985. 1. szám

Szekeres Lukács Sándor

A Székely Hadosztály és a sóvidéki lázadás 1919 tavaszán (1919. március 29-április 6.)

A Székely Hadosztálynak az 1918 december végétől 1919. április 26-ig tartó, több mint négy hónapon át folytatott harcáról ugyanúgy nem sokat tud a magyar közvélemény, mint a székelység önvédelméhez szorosan kapcsolható sóvidéki lázadásról sem.

A Magyarországon kiadott tankönyveinkben még a 3. évezred küszöbén is alig lehet valamit tudni a Székely Hadosztály hőies harcáról, így nem lehet csodálkozni azon sem, hogy az alig néhány napig tartó sóvidéki lázadásról még a magyar történészek jelentős része sem tud szinte semmit. Kedves kivételt jelent Raffay Ernő, aki 1987-ben Erdély 1918-1919-ben, illetve Magyar tragédia, Trianon 75 éve címmel 1990-ben igen fontos műveket jelentetett meg, így legalább a Székely Hadosztályról a történelem iránt érdeklődő olvasó tudhat néhány fontos adatot. Raffayt követően szerencsére napjainkra már elég sokan kezdtek írni erről a kérdéssről, sőt néhány évvel korábban már az is megtörténhetett, hogy a fiatal történész-hallgatók közül is akadt olyan, aki államvizsga dolgozatát

épp a Székely Hadosztályról írta és védte meg.

A jelenlegi magyar történetírássra a mai napig az jellemző, hogy sok olyan történelmi eseményről hallgatnak, ami a szomszédok ú.n. történelmi érzékenységét sértheti. Ezen kívül az is elmondható, hogy még a mai napig is csak azok a történészek adhatnak ki tankönyveket, akik szellemi rokonai a magyarságot legyőző hatalmak politikusainak és történészeinek. Szívósan él tovább a szovjet elnyomás alatti tankönyvek szemlélete és közvélemény-formáló, átformáló és manipuláló igyekezete, így még a 2002-ben kiadott középiskolai tankönyvben is a „bűnös magyarság, bűnös nemzet” szemlélete él tovább, ahelyett, hogy legalább a megmaradt Magyarországon megpróbálkoznának egy viszonylag objektív és nem magyarellenes történetírással. Mélyen hallgatnak ezek a szerzők arról, hogy a történelmi Magyarország felszámolása ellen milyen kemény harcokat folytattak a Székely Hadosztály katonái. Egyes tankönyvírók meg sem említik a Székely Hadosztály honvédő harcait, így nem cso-

da, hogy a sóvidéki lázadásról még a „szakmabeliek” sem sokat tudnak (l. pld. Kovács István – Kovácsné Bede Ágnes: Történelem 12. osztály, Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2001.) Míg Károlyi Mihály dilettáns, felelőtlenül hiszékeny, pacifista, az alkotmányos rendet felszámoló időszakáról több oldalon tudnak értekezni, addig mélyen elhallgatják azt a tényt, hogy a minden alkotmányos felhatalmazás nélkül uralomra jutó, az ú.n. „őszirózsás forradalom” politikusainak első ténykedése Magyarország széttöltésével kezdődött. Történetírásunkban a mai napig nem nagyon hangsúlyozzák azt, hogy 1918. november 3-án Pádovában az olasz delegáció egyrészt, másrészről az osztrák-magyar delegáció megkötötte a fegyverszüneti egyezményt, melynek magyar szempontból olyan fontos előírásai voltak többek között, hogy garantálják Magyarország határait és területi egységét.

Viktor Weber, az Osztrák-Magyar Monarchia olasz fronton harcoló hadseregének parancsnoka a magyar határok vonatkozásában olyan jelentős előírást rögzített

Felsősófalva. I. és II. Világháborús emlékmű

és írt alá, miszerint Magyarország határai Horvátország nélkül változatlanul megmaradnak. Weber gyalogsági tábornok a Károlyi-kormány hozzájárulásával, annak tájékoztatása mellett kötött fegyverszüneti szerződést. Szövegét eljuttatta a magyar kormányhoz. Tehát: tudtak róla, ismerték, elfogadták és fegyverszüneti szerződésnek tekintették a Pádovai egyezményt. Ennek ellenére Károlyi Mihály tárgyalásokat kezdeményez az Antant-hatalmakkal, melyek során Franchet de'Esperay francia tábornok megállapodik az illegitim „magyar” kormány képviselőivel.

Károlyi Mihály dicstelen ténykedése során a fenti fegyverszüneti egyezmény dacára Belgrádba utazik, és 1918. november 13-án éppen ő kezdeményezi Magyarországgal kapcsolatosan egy olyan béketárgyalás megkezdését, mely nem garantálja hazánk területi integritását. A több százezer magyar katonát meghaladó hadsereget Linder Béla, hadügyminiszternek nevezett személy felosztatja – híres-hírhedt mondását sok magyar ismeri: Nem akarok katonát látni!—, sőt a magyar hadsereg fegyvereit a Magyarországon élő

nemzetiségek között ezerszámra osztatja szét. Ő az a dicstelen emlékeztető kalandor, aki nem engedélyezi a magyar embereknek, hogy megszervezzék az ország önvédelmét, az egyre inkább nyilvánvaló imperialista területszerzések ellen. A tétova és dilettáns magyar hadvezetés ugyan fel akarja állítani 1918 decemberében a 38. hadosztályt, de fegyvert nem ad hozzá. A Kolozsváron létrejövő Székely Hadosztály azonban fegyverek nélkül is megalakul, és dicső harcai során lassan kezd kibontakozni a fegyveres nemzeti ellenállás, ugyanis az egyre nagyobb méreteket öltő idegen nemzeti elnyomás ellen a székelység is megpróbálja megvédeni érdekeit. Ennek a fegyveres ellenállásnak egyik fontos mérföldköve a sóvidéki lázadás.

(Az Udvahelyszék és Marosszék határán található Sóvidék településeiről tudni kell, hogy míg Sóvárád, Szováta és Ilyésmező Marosszéken van, a Sóvidék többi települése Udvahelyszéken található. Felsősófalva a Székely-Sóvidék központi fekvésű települése. A Székely-Sóvidék települései Felsősófalvához viszonyítva, az alábbiak szerint helyezkednek el: nyugatra

van Parajd (3 km), Szováta és Ilyésmező (15 km), illetve Sóvárád (19 km). Keletre találjuk Békástanyát (Felsősófalva szórványtelepülése, másképpen Sófalvi hegynek is mondják), (3 km.)), Pálpataka, (5 km), Fenyőkút (9 km) Korond (6 km), Kallonda-tető tanyavilága (10-12 km), dél-keletre Atyha (5 km) és délre Alsósófalva (1 km). A Sóvidék lakóinak túlnyomó többsége a mai napig székely-magyar.) *(Szeke-res Lukács Sándor: Kodáros kincsei, Fejezetek a Székely-sóvidék történelméből; Székelyudvarhely, 2002.)*

A Károlyi Mihály vezette „magyar” kormány az, amely a több százezer katonát számláló magyar hadsereget felosztatja, a fegyvereket szétosztja a Magyarországon élő nemzetiségek nemzetőrségeinek, a MÁV vonalain ingyen szállítja az erdélyi románokat Gyulafehérvárra, hogy azok ott elszakítsák az ország keleti felét és egysüljenek Romániával. A Székelyföld folyóirat 2007 februári számában a történeteket így írja le Gottfried Barna A Székely hadosztály, 1918-1919 című tanulmányában: „November folyamán a román nemzetőrség levált a magyarról, Siegler tábornok rendeletére külön kaszárnyában helyezték el. A magyar kormány pedig arról intézkedett, hogy felszereléssel, fegyverrel, többek között géppuskákkal lássák el őket. A népek önrendelkezési joga és egyenlősége jegyében a román nemzetőrség parancsnokának, Kotucz századosnak, két alkalommal összesen kb. 2 300 000 K-t utalt ki a kormány. Az így felszerelt, zászlóalj erejű román alakulat a Magyar utcában lévő laktanyában került elhelyezésre.” A román hadsereg pedig néhány ezer katonával elindul Erdélybe, hogy a hadsereg nélkül maradt Magyarország keleti felét el tudja foglalni, amit egészen Kolozsvárig elég könnyűszerrel meg is tud valósítani. Figyelemre méltó az, hogy 1918 november közepén a román hadseregnek csak mintegy 5-6000 katonája vonult be Erdély dél-keleti felébe. Később a román hadseregnek már mintegy 26.000 főnyi katonája rendezkedik be Erdélyben azzal a céllal, hogy Magyarországot megszállja a Tiszáig, sőt a Duna vonaláig.

1919 januárjára a cseh és román csapatok előnyomulásával megváltozik Károlyi magatartása. Tombor Jenő alezredes vallomása az 1920-ban lefolytatott Stromfeld-perben azt mutatja, hogy a Hadügyminisztériumban valóban tervbe vették az ország katonai felszabadítását. Tombor Jenőt Stromfeld a minisztérium V. osztálya vezetőjévé nevezte ki, s így biztos információkhoz jutott, miszerint a titkos tervben 18 hadosztályból és 3 székely hadosztályból álló erős hadsereg felállítása szerepelt, amellyel „a cseh és román előnyomulást vissza lehetett volna verni.” *(Raffay Ernő:*

Trianon titkai, avagy hogyan bántak el országunkkal, Tornado Donnenija Kft., Budapest, 1990, 75. old.)

1919 tavaszán a sóvidéki székelyek elkezdték látni az időt, hogy a készülődésből a tettek mezejére lépjenek. A néhai Fábián Domokos és Kovács (Ész) Mózes felsősófalvi lakosok elbeszélése szerint - akik több alkalommal meséltek e sorok írójának az 1919-es sóvidéki lázadásról -, a székelyek azt tervezték, hogy a Székely hadosztály csapatainak támadásával egy időben a Székelyföldről is fegyveresen fognak fellépni az idegen csapatok ellen, ugyanis a gyengén felszerelt román hadsereget a belső ellenállás összeroppantja és hamarosan el kell hagyni Magyarországot területét. Kovács Mózes még arról is mesélt, hogy egy hajszál tartotta életét 1916-ban, ugyanis a román hadsereg katonái föbe akarták löni, s csak édesanyja hosszas könyörgése mentette meg a kivégzéstől az akkor alig 16 éves fiatait.

Annak ellenére, hogy a román hadsereg több alkalommal felszólította a frissen megkaparintott ország lakosait, hogy fegyvereiket szolgáltatassák be, még 1919-ben is elég sok székely férfinál voltak kézfegyverek, amelyeket azért nem adták le az idegen hatalom képviselőinek, mert reménykedtek egy nemzeti honvédő háború eljövételében.

Az előzményekhez hozzátartozik az, hogy a román hadsereg 1916. augusztus 27-én hadüzenet nélkül megtámadta Magyarországot, és a védtelen magyar polgári lakosság ellen súlyos atrocitásokat követtek el a Sóvidéken. Elég megemlíteni, hogy az udvarhelyszéki Alsó-, és Felső-sófalváról vagy Parajdról milyen sok embert hurcoltak el vagy végeztek ki. Alsósófalváról elhurcoltak 118 személyt és helyben megölték kettőt: Kacsó András 21 éves (1916 október) és id. Kacsó András 74 éves férfiakat. Felső-sófalváról elhurcoltak 84 embert. Helyben megölték Krall Mártont, aki sántaságára hivatkozva nem bírta tartani a lépést a többivel, Szitás Dénes 8 éves gyereket, továbbá Veres Lajost és özv. Veres Sámuelné. Parajdról csak a református magyarok közül 27 személyt, a római katolikus vallású magyarok közül 6 személyt hurcoltak el s ami döbbenetes, hogy köztük volt a mindössze 2 és fél éves Fülöp Vilma és a 3 éves Kénesi Mária. A többi elhurcolt parajdi székely 9 és 72 év közötti volt. A parajdi vérengzés 1916. október 1-i áldozatai közül pl. az alábbi személyeket lehetett azonosítani, a halotti anykönyvi bejegyzések szerint: Antal Mózesné Hegyi Ágnes, ref., 67 éves, főbelőve, Balázs Józsefné Csalóka Judit, ref., 42 éves, főbelőve, Borsos Benjámin 65 éves, siklódi ember, aki véletlenül épp Parajdon

járt, Cseresznyés Sándor ref., 71 éves, főbelőve, Cseresznyés Sándorné Szász Julianna, ref., 62 éves, főbelőve, Illyés J. Ferenc, ref., 16 éves, főbelőve, Illyés Sámuelné Pestinka Lídia, r.kat., 65 éves, főbelőve, Illyés Sándorné Koncz Sára, ref, 58 éves, főbelőve, Kelemen Mihály 85 éves az elhurcolás alatt belehalt a verésbe, Mátyás János r.kat., 57 éves, ló után kötve húzták, majd főbelőtték, Szabó Ferencné Illyés Teréz, r.kat., 68 éves, főbelőve.

Az 1916-os kegyetlenkedéseket a sóvidéki magyarok nem felejtették el, még az 1980-as években sem, az idősebb emberek sokáig emlegették az emberségükből kivetkőzött ellenség tetteit, nem hogy 1919 tavaszára elfeledték volna e rémtetteket.

A sóvidéki lázadásról szóló írások, emlékezések nem feledkeznek meg azokról a szenvedésekről, amelyeket ezeknek a falvaknak 1916-ban, a román hadsereg betörésekor kellett elszenvedniük. Ezek akkor még olyan friss emlékek voltak, amelyek növelték a lakosság elkeseredettségét, s az első adódó alkalommal e szomorú emlékek tudatában cselekedtek. 1916 szeptemberében ugyanis a bevonuló román katonaság nagyfokú zsákmányolásai mellett tömegesen gyűjtötte össze a helyi lakosokat, és akik nem bírtak megszökni vagy elmene-külni, fegyveres kísérettel kerültek Ó-Románia földjére, sokan soha sem láthatták viszont szülőfalujukat. 1916. október 1-jén, a román hadsereg itt tartózkodó egységei a Parajd faluhoz tartozó Zsögöd végében (a Gyergyó felőli rész) a deportálásnak ellenszegülő helyieket azonnal főbelőtték. A három sóvidéki faluból 235 személyt hurcoltak el és helyben meggyilkoltak 18 ártatlan embert, de az elhurcoltak közül sem mindenki tért haza. A román hadsereg bejövetelekor mindenkit a kijelölt helyre gyűjtöttek össze három napra, fegyverrel őrizve, mialatt zavartalanul rabolták a falut.

A házaknál itt-ott találtak otthon maradt, elbujt embereket, akiket legtöbbször megverték, sőt egyeseket föbe lőttek. Az idegen csapatok mindhárom helységben 1916. szeptember 29-től, 1916. október 6-ig tartózkodtak: Alsósófalván főleg kozákok és román gyalogság, Felső-sófalván a román hadsereg egységei, Parajdon szintén a román hadsereg egységei. A sóvidéki falvakból ártatlanul elhurcolt lakosok közül egyesek soha se jöttek haza, valószínű, hogy erőszakos cselekmények áldozatai lettek.

A román hadsereg hirtelen jött támadása azonban hamar kifúlt, ugyanis a magyar és német hadsereg rövid időn belül kiűzte az ellenséget Magyarországról, sőt folytatva az ellentámadást, 1917-re Románia szinte teljesen megszűnt létezni és kénytelen volt különbékét kérni.

A Székelyhadosztály katonái

Az I. világháború borzalmai azonban ezt követően is folytatódtak, magyarok ezrei véreztek el az értelmetlen, imperialista, a világ- és a magyar föld újrafelosztását célzó háborúban. A világháború vége felé a harcoló felek kezdtek kifulladásra. A német és magyar csapatok 1918 késő ősztől visszavonultak Romániából, és ezzel párhuzamosan a gyengén felszerelt román hadsereg kezdte megszállni a káoszba és zűrzavarba merült Magyarországot.

A belgrádi fegyverszüneti megállapodás értelmében a Székelyföld is a román hadsereg által megszállandó övezetbe került. Miután a magyar határvédő csapatok a teljes felbomlás állapotában vonultak vissza, az első román járőr 1918. november 12-én megérkezett Gyergyótölgyesre, az egyezmény aláírásának napján, november 13-án Gyimesbükköt is megszállták, majd a szorosokat is biztosították. Sem a csíki, sem a székelyudvarhelyi Nemzeti Tanács nem tervezett, nem készített elő fegyveres ellenállást, sőt megtiltotta azt. 1918. november 26-án Csíkszereda is megszállás alá került, majd december 6-án Székelyudvarhelyre is bevonult a román katonaság. A román hadsereg a „szövetségesek” képviselésében, mint megszálló hadsereg érkezett, azonban már 1919 januárjában megkezdődött az államhatalom átvétele, a nagyszebeni Kormányzó Tanács hatalmának elismertetése, amely a Székelyföldet is a román állam részének tekintette, annak ellenére, hogy a belgrádi egyezmény értelmében a magyar polgári adminisztráció kellett volna igazgassa e területet. A megszállás kezdetén, 1919 januárjában Székelyudvarhelyen kísérlet történt az ún. „Székely Köztársaság” kikiáltására, de a kezdeményezés hamar kifúlt, ugyanis a székelyek abban reménykedtek, hogy sikerül a továbbiakban is Magyarországhoz tartozniuk, ezért nem akartak egy önálló országot létrehozni. **(Bárdi Nándor: Impériumváltás Székelyudvarhelyen 1918-1920. Aetas. 1993. 3. 76-120.)** A magyar kormány tehetetlensége dacára volt megfelelő akarat és fegyveres erő a honvédelem megszervezésére. A megszálló idegen hadsereg kifosztotta az emberek házait, minden értékes ingóságot egyszerűen elkoboztak, elraboltak, a fegyvertelen

székelyeket, férfiakat, nőket, fiatalokat és öregeket, de még a gyermekeket is bottal verték végig. Sokan egész életükre megnyomorodtak, míg mások belehaltak a kegyetlen katonák ütlegetéseibe. *(Atyhai Dominus Historia, 53.0.)* A hadsereg mellett rendfenntartó erőket is hagytak, később pedig csendőrsőket szerveztek Szovátán és Parajdon (18 csendőr). Az osztrák-magyar hadseregben is volt testi fenytés, kikötés, de az új rendfenntartók által alkalmazott fenytési módszer, a botozás még most is iszonyattal tölti el a visszaemlékezőket. „*Le egy karszékre, leszorították, le a nadrágot, s bottal úgy elverték, hogy freccsegett a vér: Láttam ilyent!*” (Mesélték a visszaemlékezők.) Sokan egész életükre nyomorékká váltak, vagy belehaltak az ütlegekbe.

A megszállást nyomon követte a fegyverek összeszedése. Korondon január első felében a parajdi csendőrkatonák házról-házra járva összeszedték a fegyvereket. Kovács Andor 40 tagú nyárádremai csapata azonban jól elrejtette fegyvereit, mivel a felkelés alatt, mint fegyveres egységet írják le őket a visszaemlékezők.

A katonai megszállással párhuzamosan házról-házra járva összeszedték a székelyek fegyvereit, nehogy védekezni tudjanak. Ám Székelyföld elfoglalását követően, két és fél hónap múlva megkezdődött Sóvidék környékén az a mozgalom, amit a szóhasználat sóvidéki lázadásnak nevez. A magukra hagyott székelyek megpróbálták megvédeni hazájukat, számos székelynek sikerült elrejtetnie fegyverét, Kovács Andor – már említett – nyárádremai csapatában pl. 40 fegyver volt, amit alkalomadtán elő lehetett venni.

Az 1918 december elsejei gyulafehérvári gyűlésen az erdélyi románság proklamálta elszakadási szándékát és ezzel egy időben a királyi román hadsereg átlépte a Kárpátok vonulatát, az egykori Magyarország határát. December első heteiben a Maros mentén húzott demarkációs vonalig szállták meg Erdélyt, így az egész Székelyföld román uralom alá került, ahol a nagyszebeni Kormányzótanács képviselte időlegesen a főhatalmat.

A magyar kormány rendelete alapján Erdélyben fel kellett volna állítani a 38-as hadosztályt, azonban a behívott korosztályok újoncai részben nem vonultak be, részben kiképzetlenek voltak, másrészt az ellenséges hadsereg megakadályozta bevonulásukat Kolozsvárra. A 38-as hadosztály maradványaiból, önkéntes székelyekből, illetve egy zászlóalj ruszin katonából szervezték meg a Székely Különítmény néven szereplő honvédő csapatot, mely seereget később 1919. január 20-tól Székely Hadosztálynak neveztek. Először megközelítően 1.700 székely vonult be Kolozs-

várra 1918 decemberében, mely szám hamarosan 3.600 főre nőtt, ahol azonban mindössze 600 puskát állt rendelkezésükre. A hadosztály parancsnoka Kratochvil Károly, vezérkari főnöke Siménfalvy Károly vezérkari őrnagy lett. Eleinte csak a 21. ezred alakult meg. 1919. januárjától nevezik hivatalosan is a 38. hadosztályt „Székely hadosztálynak”, a 21. ezredet „Székelyezrednek”. A Székely Hadosztályban sóvidékiek is harcoltak. A szovátaiak közül pl. 17-nek ismerjük a nevét: Elekes Dömötör tartalékos zászlós, református tanító, Kedves Károly szakaszvezető, Sándor János, Kinda András, Gál Ferenc tizedesek, Jeremiás András, Domokos K. Károly, Pál Albert, Tóth Dénes, Hegyi Márton, Pál Lajos, Márton István, Demeter András, Domokos Béla és Kerekes Sándor gyalogosok. A két utóbbit később erőszakkal besorozták a Tanácsköztársaság Vörös Hadseregébe, ahonnan megszöktek.

A székely hadosztály megszervezésének ötlete a székely katonatisztek fejében fogalmazódott meg, a gondolatot tettek követték, és már 1918 novemberében a székely katonaviselt férfiak önként indultak Kolozsvár felé, hogy lépjenek be a honvédő hadosztályba. Bibarcfalváról pl. szekeken indultak az ágostonfalvi vasútállomásra, őket követték a hermányiak, olasztelkiek, baconiak, füleiek, bardóciak. Az Erdővidékieket követték a többi vidék székelyei, csíkiak, háromszékiek, udavárhelyszékiek és marosszékiek. A román történelemből valahogy „véletlenül” kimaradt, hogy a gyulafehérvári nagygyűlés pillanataiban, 1918. december 1-én a magyar kormány tiltása ellenére Bocz százados páncélvonatán a székelyek Kolozsvárra indultak, hogy védjék meg Magyarországot. Kolozsváron alakul meg az első székely zászlóalj, ami még Kolozsváron ezreddé alakul, a folyamatosan önként bevonuló székelyekből. A székely ezred élére Nagy Pál ezredest nevezték ki. A székely katonák ruházatot ugyan még tudtak beszerezni a székelykocsárdi raktárakból, de fegyverük nem volt. A „magyar” kormány gondoskodott arról, hogy a hazájukat védő székelyek kezébe ne kerüljön fegyver. A kincses város fellelgyárában elhelyezett és folyamatosan gyarapodó székelyekből megalakult az első székely zászlóalj. Az ideiglenes parancsnok Zágonyi István lett, majd tőle Berde Gábor őrnagy vette át a parancsnokságot. Később, a már Kolozsváron ezreddé szervezett alakulat előljárójának Nagy Pál ezredest nevezték ki.

A román hadsereg nem sokat törődött a belgrádi egyezményvel, melyben a magyar illegitim vezetés megállapodott Vix francia ezreddel, hogy a Maros folyó vonaláig alakítanak ki egy demarkációs övezetet,

ahová a román csapatok ideiglenesen bevonulhatnak. A román csapatok már 1918. december 2-án átlépték a Maros folyó vonalát és folytatták Magyarország elfoglalását. Amikor a „magyar” kormány jegyzékben tiltakozik emiatt (ahelyett, hogy csapatokat küldene), a románok azt válaszolják, hogy nekik Vix ezredes megengedte, hogy megszállják Gyulafehérvárt, Nagenyedet, Kolozsvárt, Dést, Máramaroszigetet, stb. Ekkor hangzott el a román papok szájából az a hírhedt mondat: „Három napig alszik az Úristen!”

Kratochwill Károly ezredes 1918. december 16-án azt a parancsot adta ki székelyekből álló csapatainak, hogy szükség esetén fegyverrel is meg kell védeni Magyarországot további területeinek elfoglalását. Erről a parancsról értesítette a „magyar” kormányt is. Két nap múlva döbbenetes parancs érkezik Budapestről: a vérontás elkerülése végett a kormány megtiltja a harc felvételét, a fegyverhasználatot. Kratochwill ezredes látva, hogy nem kap utánpótlást, sőt a kormány tiltja a fegyveres védekezést, kiadta a parancsot Kolozsvár katonai kiürítésére, a 21. ezred vonuljon vissza Kolozsvártól nyugatra, a 32. ezred menjen Zsibóra, a a székely huszárezred Tasnára, míg a Fellelgyárban lévő székely zászlóaljak vonuljanak Nagyváradra és Szatmárnémetibe, azzal a céllal, hogy kapjanak fegyvereket. A Kolozsváron lévő kis létszámú székely csapat elkeseredetten vette tudomásul, hogy harc nélkül feladják az Erdély fővárosának tekintett várost. Végül 1918. december 22-én a székely csapatok elhagyták Kolozsvárt. A visszavonuló székelyek azt remélték, hogy csak ideiglenesen vonulnak vissza, és amint fel lesznek szerelve fegyverekkel, visszamennek Kolozsvárra, illetve Erdély keletibb területeire is, de csalatkozniuk kellett a magyar hadvezetésben. Böhm Vilmos hadügyminiszter ugyan tűzérési lövegeket utalt ki a székelyeknek, de Pogány József kormánybiztos megtiltotta a vasúti dolgozóknak, hogy a lövegeket felpakolják a vonatra. Pogány József 1919 januárjának és februárjának elején, amikor csak tehetett, támadta a Székely Hadosztályt, ill. annak tisztikarát. Reakciós és ellenforradalmi alakulatnak minősítette őket és lefegyverzésüket követelte. A Budapesten székelő Székely Nemzeti Tanács azonban nem törődött Pogány utasításával, hanem a tűzérési lövegeket felpakolták a vasúti kocsikra. A szállítás közben ezekről a lövegekről Pogány emberei az irányezköket leszerelték, így az ágyúk használhatatlanná váltak. Ezt az aljas, hazaáruló tettet is említeni kellene a tankönyvekben, sajnos Károlyi Mihály és társainak szellemi örökösei a mai napig megszállva tartják az oktatás fórumait.

Folytatjuk

B. Osvát Ágnes rovata

Eleven hagyomány

120 éve született, 60 éve hunyt el

BERDE MÁRIA

(Kackó, 1889. febr. 5. – Kolozsvár, 1949. febr. 20.)

„Vagyok a mesék bánatos lánya. A lelkem csoda! Dús erű, titkos, aranyos bánya. Kincse de várt rád, ó, hogyha látnád – Gyűjtsd föl szíved, a lobogó fáklyát: Szállj le oda”

Berde Mária Julianna neve valahogy kiesett az irodalmi köztudatból. Pedig irodalomtörténetünk nagy írónői közé tartozik, életében népszerű volt, sőt tekintélyes minálunk is, a romániai magyar közönség körében. A két világháború közti erdélyi magyar irodalom egyik főalakjának számított.

Kackón született, 1889-ben, régi erdélyi értelmiségi család sarja. Testvére, Berde Amál, elismert festőnő volt. Édesapjuk református lelkész, majd a nagyenyedi teológia tanára. Berde Mária Nagyenyeden végezte a középiskolát, első verse diákkorában, 1906-ban jelent meg a **Pesti Napló**-ban. Verseivel feltűnt már egészen fiatal lány korától kezdődően, mert ezek nem amolyan jellegzetes női versek, kritikusai mindig megemlítik férfias keménységét. Egyéni hang ez, ugyanúgy különbözik az ezidőben induló **Nyugatosokétól**, mint a velük szemben álló akadémikusokétól. Mintha a székely népballadák műköltészeti folytatása volna ez a gyakran epikum felé hajló, tragikus, néha rejtelmes hangú költői hangütés. Ráadásul a legtöbb költeménye igen hatásosan szavalható, hivatásos színészek és előadóművészek is gyakran mondták például a hátborzongató hatású **Vinnavári lakomát**. Berde Mária a kolozsvári egyetem bölcsészkarán magyar-német nyelv- és irodalomból doktorált, a költő Baumberg Gabrielláról, Batsányi János feleségéről írt disszertációjának anyagát Bécsben gyűjtötte. 1912-ben jelent meg első verskötetete, a **Modern Könyvtár** sorozatban. Az angol és német nyelv tanulása végett Münchenbe utazott, tanulmányútja idején súlyos tüdőbajt szerzett. Betegségét, mely kihat egész életére, egy svájci szanatóriumban gyógyíttatja. Itt szerzett élményeit később, első érett regényében, a **Haláltáncban** dolgozta fel.

Halk szavú, az epikum felé hajló, szimbolista stílusesszüközöket kedvelő, a természet minden rezdülésére érzékeny lírikusként indult. Legjobb verseit **Seherezáde himnusza** c. kötetében publikálta. Látásmódja, tiszta hangú, finom zeneisége, érzelmes lírája, valamint az emberi viszonyok sajátos, etikai megközelítése, nőies érzékenységre valló, néhol impresszionista hatást mutató prózájának stílusa miatt a szó igazi értelmében is nevezhető asszonyírónak. Egykori bírálói szavá tették „levendulás feminizmus”-át. Sokirányú tevékenységéből novella- és regényírói munkássága a legmaradandóbb. Néhány elbeszélése (**Szegény kicsi Julia**, **Rina kincse**, **Téltutó**, **Vargabetű**) hangjának eredetisége, nyelvének költői szépsége miatt sorolható a legjobb kortárs magyar novellák közé. Vissza-visszatérő témája a magát felszabadító vagy felszabadítani akaró asszonyember sorsa, társadalmi és erkölcsi helyzete, a párválasztás, a nők érzelmi világa, lelki életük szabadsága a férfival való kapcsolatukban. A **Szent szégyen** c. regényé-

ben az álerkölcökkel, képmutatással leszámolni akaró írói szándék, a főhős lelki fejlődésének sokszínű költői rajzával párosul. Még most is nehéz megértenünk, hogy a regényt – ami a házasságon kívüli testi szerelem erkölcsi felmentése –, megjelenésének idején a polgári otthonokban ugyanúgy szigorúan elzárták a lányok elől, mint Maupassant vagy Zola műveit. Az irodalomban azonban egyre inkább tudomásul vették, hogy Berde Mária rangos író. Úgy tartották nyilván, mint a női szenvedélyek mesteri ábrázolóját. Az is volt. A megjelenésekor igen nagy sikerű **Tüzes kemence** pontosan az, amit elvártak tőle: a női szenvedélyek regénye.

A későbbi években azonban fordulat állt be érdeklődésében. A romantikus feminizmus helyett inkább korának társadalmi kérdései kezdik foglalkoztatni, jószándékú polgári álláspontról vállalta a közéleti harcot.

Azonban regényeiben újra és újra ugyanaz a morális kérdés, a szenvedélyek örvénylése vonzza. Ezek az érzések szinte soha nem karnak vihart, csöndesen parázslanak. A Berde-regények egyik legfontosabb témája az ösztönök és morális elvárások között vergődő nő lélek, a nő szereplők többnyire a természet és a társadalmi vagy egyéni erkölcs ütközési pontjában jelennek meg. Hogyan lehet megtalálni nem „a szabadságot és a boldogságot” – ahogy az író nő magyarázza regényeinek cselekményét –, hanem a lét egyensúlyát: erről beszélnek a finom kontúrokkal és biztos kézzel megrajzolt hősnők lelki gyötrelmei.

1918-ban egyike volt azoknak a fiatal írónak, akik a romániai magyar irodalom megújításával próbálkoztak. Gondolkodó és cselekvő természet lévén, a fiatal írónő egyesíti magában a költői és kulturális alkotómunkát. 1920-ban, Osvát Kálmán hívására Marosvásárhelyre költözik, hogy mint a **Zord Idő** munkatársa és később a Kemény Zsigmond Társaság alelnöke tevékenykedjen. Mint alelnök, előadássorozatot szervezett a romániai magyar irodalom jobb megismerése érdekében. Emellett folyamatosan közöl a kolozsvári **Ellenzék** lapjain is, ahol 1925-ben (Sipos Domokossal megosztva) megnyeri a lap novellapályázatát. Legtermékenyebb írói korszaka az **Erdélyi Helikon** folyóirat és a Helikoni kör tevékenységéhez kapcsolódik. 1926-ban jelen van az első Marosvécsi Találkozón, ahol 28 erdélyi író elhatározza az új irodalmi folyóirat megindítását és egy új irodalmi társaság létrehozását. Berde Mária ugyan már 1923-ban arra bízta Teleki Domokost, hogy küldjön szét meghívókat egy „írói Helikon létrehozására”. Publicisztikai tevékenységének legtovább élő momentum az 1929-es vitát megindító írása, melyben az író vallomástevő és feladatvállaló szerepéről értekezik. Maga a cikk címe is sokatmondó: **Vallani és vállalni**.

Számos publikációja olvasható kora híres folyóirataiban, többek között a **Pásztortűzben** is.

Sok vitát és sértődést kiváltó regényének, a *Szentségvivők*nek megírásakor még Marosvásárhelyen élt, 1920 szeptemberétől 11 éven át a marosvásárhelyi Felső Kereskedelmi Leányiskola rendes tanára. 1932-ben költözik át férjével, Róth Jenő német nyelv- és irodalomtanárral együtt Nagyváradra. A *Szentségvivők*et az **Erdélyi Helikon** nem adta ki, a kritikusok éppen azt kifogásolták a műben, ami erénye: hogy kulcsregényként a szereplők mögött ismert vagy felismerhető, konkrét személyek húzódnak meg, s ténylegesen megtörtént eseményeket beszél el. A *Szentségvivők* az erdélyi irodalmi élet indulásának kiemelkedő momentumát, a Marosvásárhelyen 1919-21 között megjelent kéthavi szemlének, a **Zord Idő**nek a történetét meséli el. A **Zord Időt** dr. Osvát Kálmán, Osvát Ernő orvosöccse alapította és szerkesztette. Berde Mária a **Zord Idő** megszűnése után vállalt szerepet a Kemény Zsigmond Társaságban. Kuncz Aladár halála után végképp elhagyta az **Erdélyi Helikontól**, főképp a *Szentségvivők* kiadásának elutasítása miatt. 1933-ban Olosz Lajos, Szombati-Szabó István és Tabéry Géza társaságában létrehozta az **EMÍR** (Erdélyi Magyar Írói Rend) csoportosulását és könyvkiadói vállalatát, amelyben 1937-ig tevékenykedett.

A háború alatt hallgat. A gyűlölködő nacionalizmus és az ebből szörnyeteggé nőtt fasizmus örvénye között ez a humanus és humanista hang nem szólalhat meg. De közben készül nagy művére, melyet életműve koronájának szánt és a „lelkiismeret ébrentartása igényével” írt, s melyet csak a háború után fejez be, és 1946-ban jelenik meg. Ez az egyetlen történelmi regénye, de nagyon is a mához szól. Voltaképpen életrajzregény, az erdélyi reformmozgalom hősei, – idős Szász Károly, ifj. Wesselényi Miklós és társaik – emlékének szentelt *A hajnal emberei*. Ez az életút egyben Erdély szellemi életének története a 19. század második és harmadik negyedében.

Az író, a háború után egyre súlyosbodó betegsége ellenére szüntelenül jelen van az irodalmi életben, szervező munkájával, előadásával és írásaival egyaránt. Mint a Kolozsváron megjelenő **Dolgozó Nő** főszerkesztője, jelentősen hozzájárul a fiatal írónemzedék neveléséhez, írásaival pedig az új erdélyi irodalom alakításához. Életműve szerves tartozéka a két világháború közötti romániai magyar irodalomnak. Mégis, amikor 1949. febr. 20-án, hatvanévesen meghalt, alig vették észre, hogy jelentékeny egyéniség hunyt el. Igaz, az egész irodalmi kör, amelyhez tartozott, az **Erdé-**

lyi Helikon oly fontos szerepe is jó időre elhomályosodott, és csak mostanában kezdjük felismerni jelentőségét a két világháború közötti magyar irodalomban. Ahogy kétségtelen szellemi vezérük, gróf Bánffy Miklós sem kapta meg eddig az őt megillető helyet századunk irodalomtörténetében, úgy a körülötte és az ő segítségével virágzó erdélyi magyar irodalmat teremtők és fenntartók nagy részének arculata is még homályban van, és újrafelfedezésre vár. Ezek között – közel harminc megjelent kötetével és több száz, a sajtóban megjelent cikkével, tanulmányával –, az egyik legkiválóbb író-költő volt Berde Mária.

Berde Mária sírja a kolozsvári Házsongárdi temetőben

Berde Mária: SZENT SZÉGYEN (regényrészlet, az utolsó fejezetből)

Nagyon üde reggel volt. A szálló reggeliző teraszának alpesi rózsával ékített asztalánál ült az anya és a fiú.

– Ma még egyszer alaposan meg kell beszélni mindent. Sajnáltam fölkelteni. Mikor benyitottam hozzá, mélyen aludt. De szóltam a szobaasszonynak, hogy ha fölébred, küldje ide.

– Mit akar, anyám? Hanna erőszakos, mintegy rabiátus. Nem elég, hogy a maga feje után jár, de állandóan követeli, hogy anyám érezze, és én értem meg az ő igazát... Nem tudom, mit akar kicsikarni tőlem: valamit, ami igazolja eljárását, és amit maga sem lát még tisztán.

– Ó, gyermekeim. Ha tudnátok, hogy fáraszt engem a ti elvi harcok, mikor tenni kellene sürgősen. Hiszen, fiam, anyagilag sem bírjuk már tovább az idegenben élni... Beszélj vele arról, mi járulhat rá, ha terve mellett kitart, s mily komoly előnyöket nyer, ha enged. Istenem, micsoda átok a szegénység! Ha vele lehettem volna, én meg nem tűröm, hogy összeszokni hagyják a kicsikével... De hát honnan annyi pénz? ... És Hanna... ez Hanna. Ment az ösztönei után... Nem hajlik, ismerem. Csak egy dolognak en-

ged, ami benne születik, és nem is tudja, miken tipor keresztül azonközben.

– Hajlania kell, anyám.

– Fiam. Tegyük fel, mint nagyon erős lehetőséget, hogy nem. Nézd, ne szólj közbe. Te nem tudod, hogy én ma egész éjjel nem aludtam. Felkeltem, lementem az udvarra, ott gondolkoztam. Sokat, nagyon sokat. Valami eszembe is jutott. Egy harmadik megoldás.

– Lehet-e itt még egy megoldás?

– Lehet. Hanna állást keres magának valahol, és én... én vele megyek.

Ebben a pillanatban Simeon erős megrázkódtatást érzett. Nem az anyja terve lepte meg, hanem Hanna erejét érezte mintegy szívéig csapódni.

– Anyám... Gondolnunk sem kellene effélékre. Hannának engednie kell. Tudom, néha úgy beszélek, mintha az önzés szólana belőlem. Hanna ezt is hiszi. Pedig minden magamra vonatkozó érvemet is csak azért hozom fel, mert sajnálom őt, és sajnálom

Puskás György fotója „Golgotai stációk” sorozatából

anyámat. Milyen arccal kerülünk majd emberek elé... És aztán ha elköltöznék... Szegény édesanyám, hát nem maga szokta idézni imakönyvéből, hogy hosszú hervadás emésztí azt a fát, melyet nagykorában...

– Fiam – az anya szeme elkönnyesedett -, igaz. De az anya életének áldozatokból kell állani. Én Hanna nélkül élni nem tudok. És rendre talán sikerülni fog magammal elhitetni, hogy ahol ő van, és ahol te meglátogathatsz, ott a szülőföldem... Hannának abban igaza van, hogy baráti körünk úgysem volt.

– És azt gondolja, anyám, nem firtatják majd az új környezetben, hogy kicsodák és hogy kié a gyermek? Vagy magyar helyre költöznek és oda eljut a hír, vagy idegenbe, ahol földönfutó árvák lennének... Hogy viselné el ezt anyám, aki hallani sem akart róla, hogy apánk még Erdélyből is kimenjen!

– Igaz, Simeon. De én mindent átgondoltam az éjjel és rájöttem, hogy nem taszíthatom el gyermekemet azért, mert igaz, mert... mert tudod, neki talán mégis egészen igaza van...

– Hogy egészen? – döbbsent el Simeon.

– Mikor azt is föl merte említeni, hogy hazajön gyermekestül.

– Anyám mondja ezt?

– Igen, fiam... Mert látod, ha a gyermek meghalt volna – amit bűn kívánni, Isten nem úgy akarta -, akkor valóban maradhatott volna minden a régiben. De így? Kisvárosban lakunk. Hidd el, lassacskán minden kiszivárogná. És ha nem is, milyen élet vár reám, Hannára, örökös rettegésben? Félni minden mosolytól, gyanakodni minden furcsán hangsúlyozott szóra. S ha egyszer... mondjuk, Hannának szerencséje akadna: volna-e köszönet abban, ekkora titok mellett? Vagy el kellene utasítania, örökre lemondva róla, hogy férjhez menjen, vagy meg kellene csálnia a letagadás-

sal, vagy bevallania az igazat. És ha az illető nem lovag? ... Képzeld el azt, ha visszatántorodik és kibeszéli a dolgot? Vagy tegyük föl, hogy a házasság után jönne rá? Mindezt nem gondoltuk meg, mikor Hannán segíteni akartunk. Csak a közeljelenből mozdítottuk el a nehézségeket. Eredménye munkánknak csak annyi, hogy a megalázás legnehezebb idejére idegenbe mentettük és alkalmat adtunk neki is, magunknak is a lelki talpraálláshoz. És lásd: Hannának valóban igaza van, mikor azt mondja, hogy egy botlást nem a botlások új sorával lehet jót tenni. Ellenben ha mind hazamenünk, a botrány pár hét alatt unottá válnék. És Hanna élhetne nyugodtan...

– Anyám – rettent meg Simeon -, hiszen anyám, úgy látom, ugyanazt akarja, amit Hanna... A Hannával való idegenbe költözést csak fölvetette, hogy bizonyítsa céltalanságát. De nem gondol anyám arra, hogy így jóval több rágalmat költenek majd Hannára? Gyanúsítani fogják többel... rosszabbal...

– Így lesz, fiam. De nem fogunk járni sehová. Nem beszélünk senkivel. Nem rogyunk össze a tekintetek súlya alatt Viseljük ezt a második keresztet úgy, mint a első. Mert az életben csak egyszer tud az ember igazán kétségbeesni. Minden azután való rettenetességre vértül szolgál az első. És tudod, mi volt számomra életem első csapásának tanulsága? Hogy az emberek teszik szerencsétlenségünket tűrhetetlenné. Éppen azért: nem kell hozzájuk igazodni... (...)

Késő éjszaka, minden megvívott harc után, Hanna virrasztott.

Ágya szélén ült, saját maga tervezte különleges hálóingében. Eddig sohasem volt kedve – tavaly nyár óta – magára venni ezt a „bolondságot”, ahogy az anyja nevezte.

A szomszéd szobából Simeon mély, erőteljes lélegzése hallatszott és az anya galambhalk pihegése. Ő, Hanna most nem volt ilyen nyugodt. Hannában himnuszok zsongtak: tisztán hallott olykor távoli, szélesen hangszerelt zenekarokat, templomban harsozó gyülekezetekeket... Honnan támadt ez a lelkesültség? Talán megrészegült a saját diadalától?

Azontúl, hogy anyját és Simeont meggyőzte és legyőzte, távolabbi gondolatok bukkantak fel benne.

Zsolt. Igen, igen. Simeonnak nem szabad rá kezét emelni. Hadd tudjon meg mindent, rajtuk kívül, ahogy hazai hírek szoktak szelek szárnyán egyszer csak fülünkbe jutni. Mert úgy volt, hogy Zsolt szeptemberben visszatér Pestre.

Honnan jött egyszerre ennyi elnézés beléje, holott legnehezebb hónapjaiban süket felejtéssel és azzal a néma megvetéssel gondolt a fiúra, mellyel az élet igazi pilléreit tartók nézik a felejtkezők, a könnyen élők csapatait? Az anya szavai a fölbontatlan levelekről...

Hanna elkezdte ezek szerint rendezgetni Zsoltról való gondolatait. Az apa bizonyára írt fiának. Írt olyan értelemben, mint az anyának: azt az utat találva helyesnek, melyre Zsolt is rá akarta venni és amelytől Hanna, az anya és bátya, egyképp visszaborzadt. És bizonyára fiát is kecsgettette a későbbi házassággal, úgy, mint az anyát. Igen, Hanna megérezte, hogy legalább addig, amíg az ügy neheze el nem simult, az apa nem merte kereken megtiltani a házasságot, mert a helyzet gyötrő felelőssége a fiúban kicsiholta volna az ellenállást, a „valami bolondságot csinálást”. Megérezte, hogy az apa áltatással akart időt nyerni.

Zsolt pedig egyre írt. Ő tehát készpénznek vette az apai ámitást... Talán az apa azt is tudatta vele, hogy Hanna eltávozott, és a fiú azt hihette: megfogadta a tanácsot... És Zsolt egyre írt. Nem felejtette hát el... nem mondott le róla. Miért írta különben? ... Mi lehet azokban a levelekben?

Mi van Zsolttal, mi lesz Zsolttal? Vajon nem egy nagy élettőke Zsolt, akire Hanna szorultságában elfelejtett számítani?...

Hát elmehet Zsolt közömbösen az ő egyedül és igazul megvívott életdiadala mellett? Az emberek gonoszságával Hanna tisztá-

ban volt, de nem tudott most hinni a legnagyobb gonoszságban: egy ember közönyében, gyávaságában. Hiszen lassan, lassan a zsarnokok fiai is férfiakká érnek. Nem gondolt most rá, hogy csak kemény, igaztalan teherpróbák teremthetnek lelkeket, mint az övé és mint az anyjéé. Hogy a férfiélet arányosabb megsúlyozása ritkábban fakaszthat akkora túllátást a kényelem, önszeretet és émegszokottság körén.

Zsolt. Ez az egy férfi neki soha szemrehányást nem tehet. Ennek csak ő mondhatja valami nagyon keserűt...

Hanna fölvetette a fejét.

Csak a némán adott bocsánat az igazi. És nem szabad senkitől többet várni annál, amit adhat. Zsolt férfi, fiatal férfi – nem isten, nem is édesanya. A Zsolt órája: az most, az ezután fog ütni. Hogy ki lakik benne, azt most kell megmutatnia.

S ha fekete árulás jön?... Ugyan mit veszthet az, aki önmagát megtalálta, és megtartotta magának az önmagánál egyetlen többet ért?

Hirtelen lecsuklott gondolata Zsoltról, valami még erősebb, minden bizonytalanság nélkül való bizodalom feszítette szívét. Kitérte karját, és szüntelen a mennyezetre nézett.

– Mi az, Hanna? Hol az alázat? Hol a szégyenkezés?

Száján egyszerre halk, meleg, bugyogó ujjongás gyöngyözött ki. Egyetlen pontra meredt, mint aki lát, fölismer, megért valamit. Aki rájön valamire, ami szárny lelsz, ami vért lesz, ami fegyver...

Szent harcai után a Zsoltra való emlék volt az első profán gondolat, s most jött a még profánabb.

Hajdani, úgynevezett barátnőire, a kis mérges kígyókra gondolt, akiknek legtitkosabb álmaiban mind ott forrott a Zsolt képe. A kicsi Katkára, akitől a mirtuszkoszorút kapta, a glóriát fékevesztő szerelmükre. Nem mert mostanig a lányokra gondolni, akik majd elfordítják dölyfös fejüket tőle, vagy vigyorogni fognak, vagy köpnek is...

Most egyszerre megjelent a Katka vértelen, sóvárgó kis arca, és Hanna érezte, egész tisztán, hogy az oktalan gyermek, ha nem is fog majd köszönni, mikor a többivel megy... úgy bután, szegény ki szíve fenekén... fel-fel fog nézni reá, aki merte mindazt, amiért ő összeszorított foggal hullat elszégyellt könnyeket, ha éjjel Mademoiselle Heloise hortyogással jelzi, hogy most, e pár órán, nem örökös életének, sőt lelkének kalitja előtt és legalább egy jót lehet sírnia.

És jönni fog egy délután... nem, este már. Hanna olyankor fogja gyermekét kivinni a sétátérre. És akkor Katka odaszökik majd hozzá, meg fogja csókolni a kicsit, és egy nagy könnyet fog hullatni a takaróra, és azt fogja neki sügni:

– Ó, Hanna... ha tudnád... miért vetnek úgy meg a többiek téged... miért rágnak gyilkos botrányokban... Hanna, hidd meg: azért pusztítanak el ádázul téged, mert irigylenek. El nem árulnák ezt, de majd megszakadnak, úgy irigylenek!...

– Hanna fölugrott az ágyról, kihúzta magát. Szemébe öntudat fénye szökkent. Tudta már, hogyan fogja viszonzni az eddig rettegett, gúnyos tekinteteket. Büszkén, nagyra nyitott, nevető – lenevető szemmel.

– Boldog vagyok...- tört ki belőle a túláradás. – Jöhet akármi: gyermekem van, egészséges, gyönyörű gyermekem, attól, akivel

fiatalon, lelkem és testem virágjában egybekeltem. Többet nem adhat az élet, és az élet ezt le nem orozhatja.

Fölkacagott, letérdelt gyermeke elé, és ott ujjongott, mint Prométheusz az égből lopott tűz előtt.

Aranyporos alkonyatban robogtak bele Pest óriási panorámájába.

Az volt a tervük, hogy Simeontól itt elbúcsúznak. De mikor a biztonság érzését nyújtó, egymást megtalált háromság szétszakadóban volt, az anya mégis eldőbbsent. Simeon észrevette a nagy elerőtlenedést, ami anyjukat elővette.

A vasúti hídon robogtak át. Aranygomolyban tündér lett a város alattuk. A csattogó lármában – mintha a rájuk váró, retentő harcokat jelentené ez, - összenéztek. Simeon mondott valamit. Nem hallották, de megértették. Az anya belefogózott fia karjába.

– Drága, jó fiam. Igaz, igaz. Velünk, mellettünk kell most állanod.

– S ha kell: elébetegek állok.

Szédülésig dobogott a szívük a hegyekbe, éjbe kúszó vonaton. Lihegett a gép és bolyokban okáda az arancysillagot.

Simeon már aludt, egy fejtámlára hajolva. Álmában nagyon büszke volt, erősen érezte, milyen jó jónak lenni, védőnek, megértőnek.

Szóltalanul ült a két anya, ölben hallgatott a gyermek. Csak néha néztek felette össze, és mint nagy eltántorodások után kötött új szövetségben, szorították egymás jobb kezét.

Szoptatni kellett. Hanna eddig megbújt vele... Más szobába... a vonaton pedig kívárta, míg anyja a folyosóra ment a vidéket nézni. De ez olyan régimódi, folyosótlán fülke volt. Hanna várt. Feszült a keble és nyugtalankodott a gyermek.

– Hanna...

– Igen, anyám... De... Egy kispárna kellene... A kofferkulus...

– Szűk itt a hely a csomagolásra. Hadd el. Én megtartom...

Karba vette – most először, - a pihegő kicsi meleget, és alátartotta az élet fehér kútfejeknek. Ahogy odahajolt a lányához, az áhítatos döbbennel észlelte, hogy a még mindig sűrű és fényes gesztenyeszínű hajban széles ezüstszalag dereng, kettéfészülve, körülkulcsolva a meghajtott fejet. Hirtelen saját, hibátlan aranyhajára gondolt, és megértette: mennyivel nagyobb feladat hősnek lenni elagotton, mint életbe indulóan... Arra már nem gondolt Hanna, hogy foltatlan aranykoronája még jobban hasonlít a mártírsugáráshoz és hogy mennek, repülnek ők, mint diadalmenet, az isteni törvény által az emberi törvény felett ült diadalomnak előre küldött futárai.

Arancysillagot szórt körülöttük az éjszaka...

Mikor otthon az udvarra szálltak, a kicsi cseléd kócosan, bután, de sok

jóigyekezettel ámult elbük.

– Jaj... a tekintetes asszony... na, né... a kisasszony... s az úrfi. Hát e kié?

– Pendzsi – szólt Hanna a szobába belépve, ágyra téve az édes terhet -, ha megkérdezik magától, hogy kié, mondja meg mindenkinek, hogy az én gyermekem.

– Ez a gyémánkoszorú?

Gyémánkoszorú.

Bernardo Strozzi: Angyal üdvözlés

„Koszorúk verték ostorként a testem, /Virágok záporától összeestem.// Virághantok görgtek zuhanva rajtam.../ S virágok közt virághalállal haltam.”

Berde Mária versei:

A LÉLEK SZONETTJE

Vannak fehérbordájú könnyű lelkek,
Ezüstvitorlás, szélparancsot esdők.
Víg szélparancsra lenge táncba kezdők,
Kik gyöngyuszállyal száz új útra lejtnek.

Hajó lelkek, az élet ringva benne:
Akad virágos holtjuk is, de ritkán,
S keblükből öt hullám közé taszítván
Megkönnyebbülve új örömbe mennek.

És vannak templom-lelkek. Ó-szilárdak,
Örök sziklába vájt boltív alattuk.
S oltár alá veszik száz szent halottjuk.

Oh, helyhez fagyott, árvult néma kripták,
Idegen élők borzadnak, ha nyitják:
Tudják, a lelke itten visszajárnak...

A NYÁRÁDMENTI ÁLOM

(részlet)
(Egy útitársnak)

Egy álmódás kísértett: az Isten-szötte kelmén,
Isten-ejtette szőnyeg süppedő bíborán,
Isten-hímezte kendőn, Isten varrottas selymen,
Pacsirta-ébredettel, harmathullás korán –

Bűntelen boldog lábbal, be jó is volna egyszer
– Mikor Isten szeme suhan az égre fent –
Pacsira égi kedvvel, friss, harmattiszta testtel
Átbolygani vele a virágvégtelent –

Egyetlen szót se váltani. Neveket nem keresni
Szívünk titokterhének, melyre nincs földi jel,
A névtelen csodával Isten előtt repesni
És nem kívánni többet Istentől semmivel -

H-NAK

Ki voltál nékem – senki meg ne kérdeje,
A földnek nincs oly héttitkos lakatja,
Mely titkát titkosabban tartogatja,
Mit jobban rejt rejtelmek néma vértje.

Kopogni mért a sírra gördült sziklán?
Ki voltál nékem – nem kérdelem ma én sem:
Múló üdvöm? Múlhatatlan szenvedésem...:
Nem zörgetek már sorsunk kusza titkán.

De hogy ki vagy ma -: bűvös pálca, m elyet
Mikor fűszál se hajt nekem sehol sem,
Csak megsuhintok s száz virágba serked.

Vagy a kagylóba megbútt hallga porszem,
Mely kincseket fogantat, bárha fájva,
Melytől a lelkem gyöngyöt gyöngyre izzad.

Vagy az esőcsókolta lenge nyárfa,
Mít egy sóhaj könnyhullatásra izgat,
És pergnek róla kristály, könnyű cseppek.

És vagy a dallamlelkű gyenge hárfa,
Lankadt ujjam, melyet alighogy illet:
Belőle áriák halk szárnya repked -

Az álom vagy, a halhatatlan ihlet !

Benedek Elek mondáiból

AZ ARANYFONÁL

Hallottátok-e híret Kolecvárnak? A szép Hátszeg völgyében, magas hegy tetején tündökölt ez a vár. Messze földön nem volt szebb ennél. Ez a vár a Kendeffy családé volt a szörnyű tatárjárás idején, egyedül lakott e várban Kendeffy Ilona. Egyedül, mert az apja, a testvérei s a jegybéli mátkája mind a tatárok ellen harcoltak. Várta, várta szegény Kendeffy Ilona, mikor jön-

nek vissza, de hiába várta. Egyszer csak halála híret hozták az apjának, halála híret a bátyjainak, de a mátkájáról még hír sem jött, él-e, hal-e elhurcolták-e magukkal a tatárok, vagy nem: senki lélek nem tudta azt.

Telt-múlt az idő. A tatárok már rég visszamentek a hazájukba, s Kendeffy Ilona mátkája még mindig nem tért vissza. Egy este Kendeffy Ilona kint üldögélt a vár erkélyén, s amint ott ült, elnyomta az álom. Csodálatos álma volt.

Előtte állt a jegybéli mátkája, s mondta neki:

– Ha azt akarod, hogy a tied legyen, annyi aranyad legyen, amennyit addig ér, ahol én most sínylek szomorú rabságban!

– Felébred Ilona, gondolkozik az álmon, s felsóhajt:

– Istenem, Istenem, vajon mit jelenthet ez az álom? Ha rabságban van a mátkám, csak nagy Tatárországban lehet rabságban, s kinek van annyi aranya, hogy odáig érjen?

– Másnap este megint kiült az erkélyre. A csendes esti szellő álmod hozott a szemére. Most egy angyal jelent meg előtte. Mondta neki az angyal:

– Ne búsulj, Kendeffy Ilona! Vedd elő a rokkádat, fonj éjjel-nappal, s majd meglátod, annyi aranyad lesz, hogy épp nagy Tatárországig ér, ahol sínylik a te mátkád szomorú rabságban.

– Felébred Ilona, gondolkozik, tűnődik az álman, s felsóhajt:

– Istenem, Istenem, nem értem, hogy lehet! Hiszen ha ítélet napjáig fonok, akkor sem szerezhetek annyi aranyat, hogy elérjen nagy Tatárországig.

De hiába gondolta ezt, nem volt többé nyugodalma, elővette a rokkáját, kiült este az erkélyre, pörgette az orsót, s szép csendesen eregette a fonalat. S hát, uramteremtőm, mi történt? A fonál, mit eregetett, mind színarannyá változott, s amint eregette, szépen, csöndesen szállt az aranyfonál tovább, nagy Tatárország felé, s nem telt bele egy hét, az aranyfonál elért nagy Tatárországba, nagy Tatárországban tömlöc ajtajába, a tömlöc ajtaja kinyílt, s ím, egy este, mikor Ilona ott ült az erkélyen, és fonogatott szép csöndesen, ott állt előtte jegybéli mátkája...

A GALAMBOK

Az isten csudája, hogy maradt egy magyar a nagy tatárjárás után. Sajó vizében leli szomorú halálát Béla király is, ha hű vitézei testükkel nem védik a tatárok nyílzáporától, s ha erőnek erejével el nem viszik a csata teréről. Két vitéz kétfelől megragadta a király lovának kantárát, a többi meg körülfogta, s úgy mentették meg a király életét, elvágtatva toronyirányba, árkon-bokron át, hegyeken-völgyeken keresztül.

Valahol Torna megyében állapodtak meg, sűrű rengetegben: nyomukat vesztette az üldöző tatár sorda, s szegény Béla király még egyszer lehajthatta fejét az orszá-

gában. Nem puha párnára, kemény kőre. De nem érezte a kőnek keménységét. Fájta a szíve, majd megszakadt.

– Miért nem hagytatok ott? – kesergett a király. – Hadd estem volna el a csata mezején én is, mint drága vitézeim!

A hű vitézek vigasztalták a királyt:

– Ne kesereg, uram, nem vészett el még Magyarország! Velünk a magyarok Istene!

A király szomorúan mosolygott. Nem hitte, hogy többé föltámad a szép Magyarország. Kimerülten dőlt le, fejét a kőre fektetve. Álom nem jött a szemére: lelkét gyötörte a nagy búbánat, testét az éhség s a szomjúság. Suttogva mondta:

Olvasás

Az olvasás remek játék.
Ha sokat olvasol: ajándék.
Barát minden egyes könyved,
Gazdagítják a szókincsed.

Hogyha szereted a könyvet,
Szeretni fog ő is téged.
Becsüld meg hát mindig őket
S meglásd, meghálálják neked.

Olvasni, tanulni nehéz,
De a tudás, az el nem vesz.
Műveltségre nagy a szükség
Ez az életben segély.

Harangos Daniel VII. D. oszt.
17. sz. Ált. isk. M. városarhely

– Adjatok egy csepp vizet !

A vitézek, bár maguk is alig tudtak állni a lábukon, ahányan voltak, annyifelé indultak a rengetegben, tűvé tették az erdőt, de sehol forrásra nem találtak.

– Úgy látszik, a források is kiszáradtak – mondta a király nagy szomorúsággal. – Étlen-szomjan kell elpusztulnom... Látjátok, látjátok, miért nem hagyátok, hogy királyhoz illően haljak meg !

A vitézek könnyes szemmel hallgatták a király kesergését. Életét adta volna valamennyi egy falat kenyérért. Kétségbeesetten tekintettek föl az égre:

– Ó, uramteremtőm – mutass utat nekünk!

S ím, a jó Isten meghallgatta a fohászkodást. Csöndes zúgás-búgás támadt az erdőben, hasonló ahhoz, mikor a fák közt nagy sereg madár repül át, verdesve szárnyával a fák levelét !

– Nézzetek oda! – kiáltott egy vitéz. – Vadgerlicék !

Csakugyan egy sereg vadgalamb húzódott át az erdőn, s csöndes búgással, burukkolással emelkedett följebb, följebb, egy magas sziklahegynek a tetejére, s ott szállt.

– Talpra, vitézek! Másszunk föl a hegy tetejére! Hátha találunk ott galambtojásokat!

Összeszedték utolsó erejüket, s mind neki a hegynek, föl a tetejére. S ím, jól gondolták, a hegy tetején fészkeltek a galambok, s a fészkek tele voltak tojással. A galambok hirtelen felszálltak a levegőbe, de mintha biztatták volna a vitézeket, búgva, burukkolva:

– Vigyétek, vigyétek, nem sajnáljuk !

A király félig eszméletlen feküdt, mikor visszatértek, de erőre kapott, hogy enyhítette a szomjúságát. Drága életét megtartották a galambok.

A sziklás hegynek azóta Galamboskő a neve. Nincs messze Görgő falutól: ha arra jártok, nézzétek meg jól, s jusson eszetekbe a szerencsétlen Béla király !

TAVASZ VAN

**Cseppen a jégcsap, olvad a hó,
Csupasár dombon nincs takaró.
Hófehér csokrok bújnak elő,
Belezendül a vén tölgyerdő.**

**Kis cinege szólal: Nyitnikék!
Ibolya nyitja kis kék szemét.
Hazatér lassan minden madár,
Fészkénél újra párra talál.**

**Kacag a gerle, nevet a nap,
Fák ezer virágot bontanak,
Tulipán kelyhén méhike zúg,
Füvekkel fut a kis gyalogút.**

**Leveles ágról lila virág
Sóhajtja szélbe szép illatát,
Barik születnek földre, égre:
Tavasz van, Tavasz, végre, végre**

Andók Veronika

**Kellemes húsvéti szünidőt
és locsolkodást kíván
mindannyiátoknak a
szerkesztő néni és
továbbra is várom leveleiteket
a következő címre:**

B. Osvát Ágnes

540.477 Marosvásárhely (Targu Mures),
str. Armoniei nr. 22 ap. 13, jud. Mures, România.
Telefon: 00 40 265/249918 , 00 40 365/803670,
00 40 770/173128, 00 40 731/187638

E-mail: osvatagnes@gmail.com • osvatagnes@freemail.hu

**Fehéregyháza
Petőfi szobra
az emlékmű mellett**

MÁRCIUS 15.

A jövőd utópiás képei elég ritkák a magyar irodalomban: költőink nem szerettek a jövőbe nézni, s ha egyszer-egyszer megvillant szemük előtt, borzadva fordították el tekintetüket. A jelen elől is gyakran menekültek, de mindig a múltba. Az „emlékezésünk régiekről” hagyománya oly régi, hogy mély ségesen benne kell gyökereznie a magyar lélekben.

Immárszázhatvanegy esztendő választ el a Nagy Márciustól, ám március 15. értelme és tartalma nem változott ilyen tengernyi idő alatt sem. A Talpra magyar elszavalása, vagy az ünnepi beszédek hatására a szólamok mélyén ugyanazok az érzések, ugyanazok a gondolatok ébrednek örök időnkig, minden igaz magyar szívében. Nem változtak a 48-as kívánságok, a magyar nemzet legszentebb, örök vágyai. És ami megvalósult közülük, azért is harcolni kell tovább. Egy nemzet sohasem mondhatja el, hogy „megálljunk, mert itt van már a Kánaán” – ez a megállás, ez a tunya elégtelenség egyértelmű lenne a nemzet halálával. Igen, harsogjunk el, kiáltunk szét a négy égtáj felé, legalább minden március 15-én, hogy „rabok legyünk vagy szabadok – ez a kérdés, válasszatok”, mert ez a kérdés örök, és újra meg újra tőlünk függ, hogy mit válaszolunk rá.

A márciusi ifjúság 12 pontjában – az akkori józanok szemével nézve – több volt az álom, mint a realitás. Azóta 161 esztendő bizonyította be, hogy a realitás felismerése igen-igen fontos, s ennél csak egy a fontosabb: hogy a nemzet álmodni is tudjon. Nagy álmok nélkül sem az egyes ember, sem a nemzet nem élhet emberhez, nemzethez méltó életet.

Napról-napra tanít most bennünket a múlt, a tizenkilencedik század nagy évtizedének fordulóival. De legszebb tanítása valamennyi között talán mégis az, hogy: tudni kell álmodni és meghalni az álmokért. „Elmúlt hát ama nagy temetési nap is/ Ahogy megálmodtam itt vagyok magam is./ Már nem bánt engemet amaz „egy gondolat”./ Együtt nyugszom Velük, erdélyi föld alatt./ Dárdavért sebemen rácvérem kiomlott./ Helyébe kun székely fiúk friss vére folyt./ S halálomban épp ez a legfőbb diadal./ Hogy már vér szerint is magyar vagyok, magyar./ (...) Testem a Szabadság záloga a Kovász./ Lelkem égre törni készülő, vad fohász./ Innen csap ki majdan ama Végső Napon./ Midőn tetteinkért az Úr kérdőre von./ El nem vakíthat úgy a menny fényessége./ Hogy ne emelt fővel járuljak elébe./ S szemébe ne mondjam, trónusa magasán./ Mivé hagyta válni, szerencsétlen hazám!” (Jékely Zoltán: Petőfi utolsó dala).

B.Osvát Ágnes

Felhívás az Átalvető Előfizetésére

Belföldi éves előfizetési díj 1.500 HUF
Külföldre: Európában 10 EUR
Tengeren túlra 20 USD

Az éves előfizetéseket egyszerű (rózsaszínű) postai utalványon kérjük feladni a következő címre:
EKOSZ 7101 Szekszárd 1.

Postafiók: 480
(Külföldi olvasóink eddig is megtalálták a módját a valuta elküldésének, vagy itteni rokonaik, barátaik révén juttatták el a megfelelő összeget forintban.)

ÁTALVETŐ ONLINE
Lapunk az Interneten a
www.erdeiyikor.hu
címen olvasható, és az új lapszám megjelenésével cserélődik.

Tisztelt olvasóink!
Javában folynak az adóbevallások, ezzel együtt kerül sor az SZJA 1%-s felajánlásra is.
Tisztelettel emlékeztetjük Önöket, hogy lapunkat az önök támogatásai és 1%-s felajánlásai tartják életben!

Adószámunk:
19110114-1-17

Felhívjuk támogatóink figyelmét, hogy a támogatásként küldött összegről kérésükre az adóalap csökkentésére felhasználható APEH-igazolást állítunk ki. Ehhez az előfizetési címre kérjük megküldeni az adóalany nevét, címét, adószámát.